תלמוד ירושלמי · מפרשים · קרבן העדה על תלמוד ירושלמי · סדר נשים

קרבן העדה על תלמוד ירושלמי יבמות

רבי דוד פרנקל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

קרבן העדה על תלמוד ירושלמי יבמות

רבי דוד פרנקל

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קרבן-העדה-על-תלמוד-ירושלמי-יבמות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 6
הלכה א 6
הלכה ב 14
הלכה ג 18
הלכה ד 18
הלכה ה 18
הלכה ו 19
פרק ב 25
הלכה א 25
הלכה ב 27
הלכה ג 29
הלכה ד 30
הלכה ו 33
הלכה ז 35
הלכה ח 35
הלכה ט 36
הלכה י 36
הלכה יא 37
הלכה יב 39
פרק ג 40
הלכה א 40
הלכה ב 47
הלכה ג 47
הלכה ד 50
הלכה ה 51
הלכה ו 51
הלכה ז 51
הלכה ח 52
הלכה ט 52
הלכה י 54
הלכה יא 55
הלכה יב 55
פרק ד 56
הלכה א 56
הלכה ב 59
הלכה ג 63
הלכה ד 64
הלכה ה 65
הלכה ו 65
הלכה ז 65
הלכה ח 66
הלכה ט 67
הלכה י 67
הלכה יא 68
הלכה יב 74
הלכה יג 75
הלכה יד 76
הלכה טו 76
הלכה טז 78
פרק ה 78
הלכה א 78
הלכה ב 82
הלכה ג 83
הלכה ד 83
הלכה ה 85
הלכה ו 85
הלכה ז 86
הלכה ח 87
פרק ו 88
הלכה א 88
הלכה ב 91
הלכה ג 92

הלכה ד 93
הלכה ה 95
הלכה ו 96
פרק ז 98
הלכה א 98
הלכה ג 102
הלכה ד 105
הלכה ה 107
הלכה ו 109
הלכה ז 110
הלכה ח 110
פרק ח 111
הלכה א 111
הלכה ב 119
הלכה ג 126
הלכה ד 130
הלכה ה 130
הלכה ו 131
פרק ט 133
הלכה א 133
הלכה ב 134
הלכה ג 135
הלכה ד 135
הלכה ה 138
הלכה ו 138
הלכה ח 139
פרק י 140
הלכה א 140
הלכה ב 146
הלכה ג 148
הלכה ד 150
הלכה ה 151
הלכה ו 152
הלכה ז 155
הלכה ח 159
פרק יא 162
הלכה א 162
הלכה ב 168
הלכה ג 171
הלכה ד 171
הלכה ה 172
הלכה ו 173
הלכה ז 174
פרק יב 178
הלכה א 178
הלכה ב 183
הלכה ג 185
הלכה ד 186
הלכה ה 187
הלכה ו 188
פרק יג 190
הלכה א 190
הלכה ב 195
הלכה ג 200
הלכה ד 200
הלכה ה 200
הלכה ו 201
הלכה ז 202
הלכה ח 203
הלכה ט 205
הלכה י 205
הלכה יא 205
הלכה יב 205
הלכה יג 205

הלכה יד 205
פרק יד 208
הלכה א 208
הלכה ב 210
הלכה ג 211
הלכה ד 211
הלכה ה 212
הלכה ו 212
הלכה ז 212
פרק טו 212
הלכה א 212
הלכה ב 215
הלכה ג 216
הלכה ד 219
הלכה ה 222
הלכה ו 224
הלכה ז 224
הלכה ח 225
הלכה ט 225
הלכה י 227
פרק טז 228
הלכה א 228
הלכה ב 229
הלכה ג 230
הלכה ד 232
הלכה ה 233
הלכה ו 235
הלכה ז 237
הלכה ח 237
הלכה ט 237

פרק א

הלכה א

מתני' **חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן**. כדקתני סיפא שאם היתה אחת מהן נשואה לאחיו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים שתיהן פטורות וטעמא יליף בגמרא:

וצרות צרותיהן. לקמן במתני' מפרש:

בתו. היינו מאנוסתו דאי מאשתו היינו בת אשתו וכן מפורש לקמן פ"ב:

חמותו. שמת בעלה ונשאה אחיו ומת בלא בנים וחמותו ואם חמותו ואם חמיו אסורות מדכתיב ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה ויש בכלל זה חמותו ואם חמותו ואם חמיו:

אחותו. מאמו שנשאת לאחיו מן האב וכן אחות אמו שנשא' לאחיו מן האב שאין ייבום אלא באחין מן האב ובגמ' יליף מקרא ובבבלי הגירסא במתני' אחותו מאמו:

ואשת אחיו מאמו. שמת ונשאה אחיו מן האב שהיתה נכרית אצלו ומת בלא בנים ונפלה לפני יבם זה לייבום אסורה לו לפי שהיתה אשת אחיו מאמו תחלה אסורה לו עולמית ובגמרא מפרש מנ"ל:

ואשת אחיו שלא הי' בעולמו. ראובן ושמעון אחים ומת ראובן בלא בנים ונולד לו אח לאחר מיתה וייבם שמעון אשת ראובן ולו אשה אחרת ומת גם שמעון בלא בנים ונפלו שתיהן לפני לוי שתיהן פטורות ולפי שאשת ראובן שייבם שמעון אסורה ללוי באיסור כרת שמיעטה הכתוב מייבום לוי שנאמר כי ישבו אחים יחדיו שהיתה להם ישיבה אחת בעולם וזו משמת ראובן נאסרה על לוי איסור עולם כאשת אח שיש לו בנים אע"פ שעתה נפלה לפניו מכח נשואי שמעון שהיה בעולמו אסורה לו מחמת ראובן וכשם שהיא אסורה כך צרתה אסורה:

וכלתו. שמת בנו ונשאה אחיו וכלתו אסורה עליו איסור עולם אפי' לאחר שמת בנו דכתיב אשת בנך היא:

גמ' ה"**ג כתיב מצות תאכל מצוה לפי וכו' וכ"ה בת"כ**. וה"פ בפ' צו כתי' במנחה מצות תאכל וקרא יתירא הוא דכתיב ברישא דקרא והנותרת מן המנחה יאכלו אהרן ובניו ל"א לשון תאכל קדריש דהל"ל מצות יאכלוה אלא לומר שמצוה הוא שיאכלנה:

לפי שהיתה וכו'. לקמן מפרש:

פתר מתניתא. מפרש להך ברייתא:

לפי שהיתה. המנחה בכלל היתר עד שלא הוקדשה ולא היה שום מצוה באכילתה אלא ברצונו הדבר תלוי:

ה"ג הקדישה נאסר' קרב קומצה חזרה והותרה:
יכול תחזור להיתירה הראשון. לענין זה שהכהן המקריב אותה שהוא עכשיו במקום הבעלים הראשונים אם ירצה לאכול בעצמו יאכלנה ואם ירצה יתננה לכהנים אחרים:
ת"ל מצות תאכל מצוה. שיאכלנה המקריב ממנה ולא כולה דכתיב לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו:
ה"ג נישאת לאחיו נאסרה מת אחיו וכו':
שלא לכנוס אינו כונס. אלא חולץ:
ת"ל יבמה יבא עליה מצוה. מצוה עליו ליבמה יותר מן החליצה והיינו כרבנן דסברי מצות יבום קודמת למצות חליצה:
ה"ג הקדישה נאסרה:
לשם תואר. לשם נוי:
ת"ל יבמה יבא עליה. למצוה לשם מצות יבום ולא לשם דבר אחר והיינו כאבא שאול וכדמסיק:
ופריך מה אבא שאול כר"ע. בתמיה וכי נאמר דאבא שאול כר"ע ס"ל דאמר יש ממזר מחייבי לאוין ה"ה ביבמה לשוק לכך קאמר אב"ש וקרוב בעיני להיות הולד ממזר דה"ל כפוגע ביבמה לשוק:
ומשני מה דאר"ע ביבמה שזינתה. עם אחד מן השוק ואינה אלא חייבי לאוין אבל מה דאמר אבא שאול וקרוב להיו' הולד ממזר היינו ביבמתו ואם אינו מקיים המצוה כתקנה ה"ל כפוגע באשת אחיו שלא במקום מצוה וחייב כרת:
אתיא. דאבא שאול דאוסר לייבם לשום הנאה כריב"ח:
חמש חרישות חרש. חמש בעילות בעל:
חמש נטיעות נטע. חמשה בנים הוליד וקחשבן בסמוך. ודרך סדין בעל. אף ביאה הראשונה שבעל היה דרך סדין שלא ליהנות מגופה רק לקיום המצוה שחשש להא דאבא שאול ולכך לאחר שקיים המצוה לא רצה לבא עליה עוד שהרי הוא עושה להנאתו ל"א על ביאות הראשונות קאי אבל אחר שקנאה לשם יבום כתקנה תו לא חשש לשום דבר שהרי היא כאשתו וזה נכון:
ה"ג בין מחיים וכו' בין בחיי אחיו. כגון שגירשה בין לאחר מיתת אחיו ואפי' אין לו בנים:
הותרה מכללה. אשת אחיו שמת בלא בנים ע"י יבום:
יכול לכל דבר. אשת אחיו שמת מותרת אפי' לאחיו מן האם ולאחיו שלא היה בעולמו דה"ל כאלו לא ניסת לאחיו מעולם:

נאמר כאן. בפ' יבום:
ונאמר להלן. בבני יעקב:
פרט לאשת אחיו שלא היה בעולמו. דה"ק שיהא ישיבה לאחים יחדיו בעולם פרט לזה שלא היה בעולם עד שלא מת אחיו:
הן מבחיים. הן כמו הא וה"ק מדכתיב ומת אחד מהם ש"מ מיתה הוא דשריא אבל מבחיים אסורה וכיון שנאסרה בחיי בעלה ודאי אף לאחר מיתה פטורה מייבום דלא קרינן בה לא תהיה אשת המת א"נ כיון שנאסרה על האחים בחייו אין כאן זיקה שמפילתה לפני האחים וכ"מ בבבלי דף נד ע"ב:
ה"ג כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו וגו':
עליה עליה. נאמר כאן אשה אל אחותה לא תקח לצרור לגלות ערותה עליה בחייה והאי עליה מיותר דמדכתיב לגלות ערותה בחייה ש"מ שבחיי אשתו נאסרה עליו אחותה ולאחר מותרת ונאמר להלן יבמה יבא עליה:
מה עליה שנאמר להלן. ביבמה במייבם אשת אחיו מן האב איירי:
אף עליה שנא'. באחות אשתו בשנפלה לפניו ליבום הכתוב מדבר ואפ"ה לא תקח ש"מ דאחות אשתו אסורה אפי' בייבום וילפינן שאר עריות מאחות אשה לאיסורא מהיקישא כי כל וכו' דלקולא ולחומרא לחומרא מקשינן:
או מה עליה. כלומר או נאמר איפכא כי היכא דקרא דאחות אשתו לא איירי ביבמה אף קרא דיבמה יבא עליה לא איירי ביבמה:
ה"ג א"ל ר"א התורה אמרה יבמה יבא עליה איך אפשר לומר בשאינה יבמה הכתוב מדבר:
ואיקפד. וכעס ר"א לנגדו שהשיב לו ר"ב דרך ניצוח ושחוק:
לא דר"א פליג. על ר' בנימין לכך כעס:
אלא. שכעס על מה ששמע מרבו שאי אפשר לקיימו:
מאי כדון מעתה מנ"ל דשאר עריות אסורות ביבמה:
ה"ג **מה להלן ביבמה**. אף עליה שנא' כאן אפי' ביבמה איירי קרא ואפ"ה אמרה תורה לא תקח:
ת"ל לצרור. צרות הרבה משמע מדלא כתיב לצור:
שיש לה היתר לאחר איסורה. מתה אשתו מותר באחותה:
מה זו ערוה וכו'. וילפינן נמי לפטור צרות בעריות מק"ו מאחות אשתו:

ופריך עד כדון כר"ע. דסובר דאפי' חייבי לאוין פטורים מחליצה ויבום אלא כר"י דפליג וסובר דחייבי לאוין חולצת ולא מתייבמת ע"כ דלית ליה הך ק"ו דא"כ אף חייבי לאוין פטורים שהרי אין היתר לאיסורן:

ה"ג תני ר"י מה אחות אשתו וכו' וכ"ה בבבלי:

שחייבין על זדונה כרת. בפרשת עריות כתיב בתר כולהו ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם וכל שזדונו כרת שגגתו חטאת:

מה נפיק מן ביניהון. מאי בינייהו:

מ"ד ערוה וכו'. כלומר מאן דיליף בק"ו:

זו. אלמנה לכה"ג דלעולם אין היתר לאיסורה הרי היא ככל העריות ואסורה ליבם ופוטרת צרתה וה"ה שאר חייבי לאוין:

זו אשה שהיא זרה לו. כל שהיא אסורה לו אפי' חייבי לאוין חוצה קרינן בה ואסורה ליבם:

אפי'. במקום מצוה כגון ביבום נמי אסורה לו:

ופריך מעתה לא תהא. חייבי לאוין צריכין חליצה דהא בהך פרשה חליצה ויבום כתיבי ולקמן פ"ב תנן איסור מצוה כגון אלמנה לכ"ג חולצת ולא מתייבמת:

יבמתו יבמתו וכו'. דכתיב ועלתה יבמתו השערה וה"מ למכתב ועלתה השערה דהא כתיב ברישא דקרא לקחת את יבמתו אלא לומר לך יש יבמה שעולה לחליצה ואינו עולה ליבום ואיזו זו חייבי לאוין:

ופריך אי יבמתו יבמתו. ריבה נרבי נמי חייבי לאוין ליבום ולא תהיה לאיש זר נוקמי בחייבי כריתות לחוד:

מאן יבמי. דוקא כשהיבם ממאן הוא דעולה לייבום כשאינו ממאן אבל כשמיאנו השמי' שאסורה לו מן התורה אע"ג שהיבם רוצה בה אסורה לו להתייבם:

ופריך מעתה לא תהא צריכה חליצה. דהאי קרא מאן יבמי בחליצה הוא דכתיב:

ומשני הווי צורכה. לכך צריכין להא דאר"י יבמתו ריבה לחייבי לאוין לחליצה:

א"ל אפשר לומר קידושין תופסין בה. וליכא למילף מאחות אשה שאין קידושין תופסין בחייבי כריתות:

ואת אומר א"צ חליצה. בתמיה:

א"ל הרי איילונית. אע"פ שקידושין תופסין בה אפ"ה אינה צריכה חליצה כדתנן במתני' מטעם אחר הוצאתה. שאני איילונית דרחמנא פטרה מחליצה ויבום דכתיב אשר תלד פרט לאיילונית שאינה יולדת:

עד שאת למד וכו'. למאן דיליף שאר עריות בבנין אב מאחות אשה פריך דלמאן דיליף בק"ו ליכא לאקשויי מידי:
למידין שני איסורין. איסור ערוה ואיסור אשת אח:
משני איסורין. איסור אחות אשתו ואשת אח:
מאיסור אחד. איסור אשת אח לחוד:
ומה אית לך. ומהו הדבר שאינו בא מחמת הגורם:
נישאת לאחיו מותרת לו. בתמיה איסור בתו מי בטלו בשלמא איסור אשת אח שפיר י"ל שאחיו הוא הגורם האיסור משמת בטל האיסור משא"כ איסור בתו:
אמו אנוסת אביו. שנשאה אחיו מאביו ומת בלא בנים ונפלה לפני בנה לייבום:
ולמה א"ל. רבי כן הלא שפיר קאמר לו לוי:
ומשני בגין דר"י. בשביל ר"י דפליג ואוסר באנוסת אביו דלא משכחת לה שניסת לאחיו מאביו ומתני' ר"י היא כדמוכח מסיפא א"נ בפלוגתא לא קמיירי:
ופריך ולא מודה ר"י שאם קידש. אנוסת אביו שקידושין תופסין בה שאין בה אלא לאו דלא יגלה כנף אביו א"כ איצטריך לאשמועינן דאין בנה מייבמה ופוטרת צרתה:
ומכולם ומכל הני שש עריות אין למצוא בהן שתהא נשואה לאחיו מאביו שלא בעבירה אלא אמו אנוסת אביו הלכך לא תני רבי אנוסת אביו:
ופריך ולמה לא תניתה. ר' וכי בשביל דתני אותה ר"ח בברייתא לא רצה ר' לשנותה במתני' אדרבא אם נכון הדבר כ"ש דה"ל לר' למיתנייי במתני' אלא. בשביל דתנן בפ"ב:
אחותה. של ערוה כשהיא יבמתה כגון שנפלו לפניו שתי אחיות משני אחין שאחת אסורה לו משום ערוה כגון שהיא כלתו או חמותו:
ה"ג או חולצת או מתייבמת. אחות הערוה מתייבמת דאינו פוגע באחות זקוקתו דערוה לאו זקוקתו היא וקאי אכולהו ט"ו נשים דתנן בר"פ:
ואת משכחת בכלהון. בכל ט"ו נשים דמתני' שייך לומר בכל אחת מהן אחותה כשהיא יבמתה ואפילו בבתו. כדמסיק לקמן פ"ב דבתו היינו מאנוסתו:
חוץ מאמו אנוסת אביו. שהיה אסורה עליו משום אחות אמו ומשום הך כללא לא תני אמו בהדי ט"ו נשים:
ה"ג חלוצה פוטרת צרתה. וה"פ ראובן חלץ ליבמתו וחזר וקדשה דתופסין לו בה קידושין דאינה אסורה עליו אלא בלאו אשר לא יבנה את בית אחיו. דדרשי' מיניה כיון שלא בנה שוב לא יבנה ומת ראובן בלא בנים ולו אשה אחרת דמגו דחלוצה אסורה לאחיו דקיימו עליה בכרת לריש לקיש לקמן בשמעתין צרתה נמי אסורה:
ולמה לא תנינתא. באמת קשיא ליתני ט"ז נשים:

ומשני בגין ר"ע. בשביל ר"ע דסובר יש ממזר מחייבי לאוין ואין קידושין תופסין בהן ואינה פוטרת צרתה:

ופריך ניתנינה ט"ז נשים. אליבא דרבנן דהלכתא כוותייהו:

ומשני לא אתינן מיתני. לא בא ר' לשנות במתני' אלא מלתא דאתי' ככ"ע אבל בפלוגתא לא איירי:

אתיא דיצחק ב"א. דאמר דר"ל בעי ליתני חלוצה וכו' כר' אמי דאמר בסמוך דר"ל סובר דחייבין אבל לר' יסא ר"ל סובר דאין חייבין על החלוצה כרת:

איתפלגון. פליגי ר"י ור"ל:

הוא. החולץ ליבמתו אם חזר ובא עליה אינו חייב עליה כרת אבל לאו איכא דכתיב אשר לא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה:

והאחין חייבין על החלוצה. דהחולץ הוא דקאי בלא יבנה והאחין כדקיימי קיימי באיסור אשת אח:

בין הוא בין האחים חייבין על הצרה. אם היה לה צרה שנפטרה בחליצתה של זו דכתיב בית חלוץ הנעל בית אחד הוא חולץ ואינו חולץ שני בתים ואותה צרה חמורה לעמוד על כולן באיסור אשת אח בכרת דכיון שנפטרה מהן איסורא דאשת אח כדקיימי קיימי:

בין הוא בין האחים אינן חייבין. כרת על החלוצה ועל הצרה דכיון דמעיקרא אי בעי להאי חליץ ואי בעי להאי חליץ ואי בעי האי אח חליץ ואי בעי האי אח חליץ שהרשות ביד כל אחד מן האחים לחלוץ והאי דחליץ שליחותא דאחין קא עביד ואיהי שליחותא דצרה עבדא הלכך דקאי על החלוצה בלא יבנה ה"נ על צרתה אין איסור כרת אלא בלא יבנה וכן האחים על שתיהן דליכא מידי דמעיקרא אזדא ליה איסור אשת אח והדר חל עליה:

ר' אמי מחליף שמועתא. דר"י לדר"ל ודר"ל לר"י:

אלא דעון דעון אית לר"י. שני דיעות היה לר"י כלומר הדר ביה ר"י:

ופריך ואפי' תאמר. דהדר ביה רחוק לומר דאף ר"ל הדר ביה וקם ליה בשיטתיה דר"י:

מילתיה וכו' מסייעא לר' אמי. כדפרישית לעיל:

מיליהון דרבנן. דר' ירמיה ור' בא:

מסייעין. דר"י אמר האחין חייבין על החלוצה וכו':

הכל מודים. ר"י ור"ל:

בצרה שהוא חייב. וכ"ש האחין:

מה פליגין. כי פליגי:

מיליהון דרבנן וכו'. אגב גררא נקטא הכא ועיקרא דמילתא בפ"ג דגרסי' שם רב אומר חליצה קנין ושמואל אומר פטור וקאמר הש"ס דר"י נמי סובר חליצה פטור. ומייתי לה הכא דמדברי שמעון בר בא שמעינן דקסבר ר"י דהאחין חייבין על החליצה כר' יסא:

מה בין חולץ ומה בין מגרש. אמתני' דהחולץ קאי דתנן התם החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת חולצת ולא מתייבמת המגרש את אשתו ונשא אחיו את אחותה ומת פטורה והקשה ר"ש בר בא לר"י מה בין חולץ למגרש:

א"ל את סבור. שהחליצה היא כאלו קנה אותה ופטרה בחליצ' לכך לא חולקת בינה לגרושה אבל אינו כן אלא שהחליצ' אינה אלא פטור שפוטרת אותה להנשא לשוק ודקשיא לך א"כ למה האחין חייבין עליה כרת אינו משום שנושאין חלוצת אחיהם החי שהיא כאשת אח אלא משום אשת האח של המת דכיון דנפטרה מהן איסורא דאשת אח כדקיימי קיימי:

כמה דאמר. כלומר למ"ד בין הוא וכו' והיינו ר"ל לפי מאי דאמרו ר"י ור' בא דהכל מודים בצרה ובחלוצה פליגי:

ניחא. הניחא הא דאמר שהוא אינו חייב על החלוצה שכבר היתה ראויה לו קודם שחלצה שהרי תבעתו בב"ד שייבמה:

אחין. אלא האחין מ"ש צרה מ"ש חלוצה הא לדידהו שניהם שוין דליכא למימר דאיהו שליחותא דאחין קעביד דא"כ אף על הצרה יפטרו דהחלוצה שליחותא דצרות קעבדא:

חזר. ר' יודן ואמר:

אין את יודע. לנפשיה אמר וכי אין אתה יודע משום מאי חייבין על החלוצה ודאי משום אשתו של החולץ דחליצה קנין וכיון דלאו קנין גמור הוא הלכך אין לחייב האחין משום חלוצה ל"א חזר ואמר מילתא באפי נפשא היא וה"פ חזר ר"י ואמר דין אחר הא דאמר ר' ירמיה דר"ל סובר דאין האחין חייבין על החלוצה היינו כרת אבל מלקות ודאי חייבין ל"א הא דפליגי ר"י ור"ל היינו דר"י קאמר דודאי חייבין על החלוצה ור"ל פליג וסובר דספיקא הוא דאין את יודע משום מה את מחייבו ופי' זה נראה עיקר:

אין האחין חייבין עליה משום אשתו של חולץ. הלכך אין להאחין לחייב על החלוצה שפטרה החולץ בשביל כולן:

ה"ג אבל צרתה חייבין עליה וכו' משום אשתו של מת הלכך לעולם באיסורה עומדת ל"א ה"ג א"ר יוחנן מה את סבור. והכל מדברי ר' יודן הוא שכך השיב ר' יוחנן לר"ל מה את סבור וכו' וכיון שחייבין על החלוצה משום אשתו של מת איסור כרת כדקיימי קיימי:

וחלץ לה. או בא עליה:

נפקעו ממנה קידושין. של זה דהא חזינן דהיא היבמה דאגידא ביה ביבם:
חלץ לחברתה. או בא עליה אע"ג דאין קידושין תופסין ביבמה לשוק מיהו השתא איתגלי מילתא למפרע דחלו בה הקידושין שהרי הצרה אמרינן כדקיימי קיימי להאחין והרי היא כאלו לא היתה אגידא ביבם:
מנין ליבמה. הזקוקה עדיין ליבם אם קידשה אחד מן השוק שאין הקידושין תופסין בה אע"ג דשאר חייבי לאוין קידושין תופסין בהן:
שלא יהא לה הויה. דהיינו קידושין אצל אחר שאינן תופסין בה:
ולא מתני' היא. בקידושין פ' האומר:
אינה מקודשת. כיון דהשתא לא תפסי בה קידושין לקמיה נמי לא תפסי דאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם:
ה"ג והוה ר' ינאי מקלס ליה. משבח לדברי ר' יוחנן:
הזלים זהב מכיס. וכלהו קראי דמייתי בדברי תורה איירי:
בתר כל אינון קילוסייא. לאחר כל השבח הזה אפשר לי לפרש מתני' דאתיא כר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין אבל לרבנן דפליגי עליה וסברי קידושין תופסין בחייבי לאוין ליכא למישמע דאין קידושין תופסין ביבמה לשוק אי לאו דר' ינאי:
אלא תמן. לשנויי קושית ר' שמי אתיא דליכא למפשט בעיא דר' יודן מדר' ינאי דאיכא למימר דר' ינאי איירי שאין שם אלא יבמה אחת דהיא ודאי עומדת ליבם או לחלוץ הלכך אין הקידושין תופסין בה אבל ר' יודן איירי בשני יבמות:
ומשני שניא היא יבמה אחת וכו'. כיון דמקרא יליף ל"ש יבמה אחת ל"ש שתי יבמות לעולם אין הקידושין תופסין בהן ל"א סיומא דפירוקא הוא דליכא למפשט מדר' ינאי דר' יודן איירי בשתי יבמות ויש חילוק בין יבמה אחת לשתי יבמות וכדפרישי':
כמ"ד. למ"ד הוא אינו חייב וכו' והיינו ר' יוחנן אליבא דר' יסא ור' ירמיה:
ה"ג אבל האחים חייבין על החלוצה:
חלוצה פטור. כשחלץ לה נפטרה מזיקתה וגם הביאה פוטרת מזיקתה:
כמה דתימר. א"כ כי היכי דאמרי' לאחר חליצה האחין חייבין עליה דזיקתה קיימא נאמר כמו כן אם בא עליה אחד מן האחין ומת תהא אסורה על האחין וקשיא הא דתני ר"ח: מת הראשון בלא בנים ויבם השני את אשתו ומת גם הוא בלא בנים לייבם השלישי ש"מ שאין ביאת היבם אוסרתה על האחין וקשיא מ"ש ביאה מחליצה:
אר"י מה את סבור. ל"ש חליצה ל"ש ביאה ואינו כן אלא הפרש גדול יש ביניהם דחליצה אחר שחלץ לה נעקרה הימנה זיקת המת למפרע ואינה זקוקה עוד להאחין היבמין אבל למפרע חל עליה איסור אשת האח אצל האחין:

אבל אם בא. עליה היבם אשתו גמורה היא ופקע ממנה זיקת המת וחל עליה זיקת היבם והיינו דתני ר"ח אם מת השני מותרת לשלישי:

אחותו. דתנן במתני' היינו אחותו מאמו של יבם ונשואה לאחיו מאביו שמותרת לבעל ואסורה ליבם:

אחות אמו. דתנן במתני' איירי שאב ובנו נשואין לשתי אחיות וילדה אשת האב בן ומת הנשוי לאחותה בלא בנים:

אחות אשתו. כיצד שני אחים נשואים לשתי אחיות ומת אחד מהן:

ואשת אחיו מאמו. מנ"ל דאינו חולץ ומייבם:

נאמר כאן. בפ' יבום כי ישבו אחים יחדיו:

ונאמר להלן. בבני יעקב:

נאמר כאן ישיבה. כי ישבו:

אף ישיבה שנאמר כאן ישיבה שיש עמה ירושה. ואחין מן האם אין יורשין זה את זה דכתיב למשפחותם לבית אבותם:

ישבו את שישיבתן וכו'. כלומר מפשטיה דקרא שמעינן ואין צריכין לג"ש:

היו בפרשה. שניהם כתובים בפרשה דפטורים מחליצה וייבום:

מה חמית מימר. מאי ראית לומר:

איילונית מטעם אחר הוצאתה. לא מטעם ערוה אלא שלא היו קידושי אחיו תופסין בה ולמה תהא צרתה פטורה:

ערוה היא. זו שנפלה ליבום עד שלא היה בעולם ערות אשת אח חל עליה לכך צרותיה פטורות כשאר צרות ערוה:

צרת איילונית אסורה. דכיון דפטורה קיימי עליה באיסור אשת אח וצרתה צרת ערוה היא:

ופריך מתני'. קשיא לאסי:

זאת אומרת. מדתנן כלתו פוטרת צרתה ע"כ לומר אחיו כדין נשא כלתו דמתני' באיסורא לא קמיירי מדלא תנן אמו אנוסת אביו ברישא ש"מ מותר אדם לישא אשת בן אחיו לאחר מיתה וגירושין:

הלכה ב

מתני' **וכולן אם מתו**. כגון שמתה בתו קודם שמת אחיו או שמיאנה בו ובגמ' פריך ובתו ממאנת בתמיה ומשני לה:

או שנמצאו איילונית. דה"ל כאלו לא היתה אשת אחיו מעולם:

איילונית. לשון איל זכר מן הצאן שאינו מוליד:

ואי אתה יכול לומר וכו'. שכבר ילדה מאחר קודם שנשאה לאחיו הלכך ודאי דלאו איילונית נינהו ומיאון נמי לא שייך בהו שהרי גדולות הן ואין מיאון אלא בקטנה:

גמ' **לעקור זיקת המת**. מיאון ביבם נמי עוקר נישואי קמאי דבעל והרי היא כמפותה ומותר האב בצרתה וכלה לחמיה דלאו כלתו היא ומותרת לאבי המת והיבם:

ופריך רב ורשב"ל כבית שמאי. בתמיה:

דבש"א. לקמן ר"פ ב"ש:

בבעל. יכולה למאן דאבל לא ביבם:

ומשני מה אנן קיימין. במאי עסקינן כלומר במאי פליגי:

ה"**ג כל עמא מודיי שהיא עוקרת**. וכ"ה לקמן ר"פ ב"ש. וה"פ אי באומרת בפירוש שממאנת בבעל וביבם הכל מודים שעוקרת גם זיקת המת:

אלא. כי פליגי באומרת סתם אי אפשי בנישואין:

ה"ג רי"א כאומרת וכו' רב ורשב"ל וכו' כאומרת אי אפשי וכו' אבל בנישואי אחיך רוצה אני. הלכך אינה עוקרת זיקת המת:

נתגרשו ולא הימנו וכו'. מאי לאו מיאנו דומיא דנתגרשו מה נתגרשו דוקא בחיי הבעל אף מיאנו בחיי הבעל ותני תרי גוונא גירושין אבל לאחר מיתת הבעל אינה מתרת צרתה:

ה"ג תני ר"ח כן אם וכו'. וה"פ אף ר"ח תני מפורש אם מיאנה לאחר מיתת הבעל צרתה חולצת ולא מתייבמת:

תיפתר. תפרש הא דתני ר"ח לאחר מיתת היינו שמתו ולא מיאנו צרותיהן אבל אם מיאנו אפי' לאחר מיתת הבעל צרותיהן פטורות ומיאנו דמתני' לא הוי דומיא דנתגרשו אלא דומיא דנמצאו איילונית דאיירי לאחר מיתה:

ופריך דמתניתא. לקמן בפרקין כל היכולה למאן כגון בתו הקטנה הנשואה לאחיו ולא מיאנה בו ומת צרתה חולצת ולא מתייבמת ואס"ד כר"י תמאן השתא ותעקרינהו לנישואי קמאי ותייבם צרתה:

ומשני כן מתני'. אף משנתינו צריכין לפרש שלא מיאנה ומתה לאחר מיתת הבעל הלכך צרות חולצות ולא מתייבמות אבל כשהיא קיימת ממאנת וצרותיה מותרות:

אפילו תימר בקיימת. לעולם אפילו קיימת איירי מתני' ובריית"א ול"ק לר"י דמתני' איירי בשאין שם יבם אלא אביה דמשעת נפילה היו נראים כצרת בתו ואסורות להתייבם אף לאחר שמיאנה אסורות מפני מראית העין ור"י איירי בשיש שם אחים אחרים שבשעת הנפילה צרות אלו עומדות לייבום הלכך לאחר שמיאנה בתו אף הוא מותר בצרות:

בלבד מן האירוסין. הא דתנן במתני' נמצאו איילונית צרותיהן מותרו' דוקא שלא נישאו לאחיו אלא נתארסו בלבד שלא הכיר בה אחיו והוי מקחו מקח טעות אבל אם נישאו

לאחיו דודאי הכיר בה הויא כאשתו ואפ"ה פטורה דכתיב אשר תלד פרט לאיילונית וקיימא עליה דיבם באיסור אשת אח וצרתה צרת ערוה:

במחזירה תנינא. במהדורא בתרא כשלמדו שנית מסכת יבמות חזר בו ר' יוסי ואמר כר' יונה:

לא כן. למדתנו ר' וכו':

א"ל. הנה מה שלמדת ממני הוא קבוע בזכרונך כאלו נקבע שם במסמרים כלומר גם אנכי ידעתי שכך למדתי' אבל הדרא בי:

אר"ז. לפני ר"מ שפיר אר"י קודם חזרה:

מפני שניתוסף עליה איסור איילונית תהא צרתה מותרת בתמיה:

איילונית כמי שאינה בעולם. כאלו לא נשאת מעולם הלכך צרתה מותרת:

וחלץ לה. לאיילונית או שבעלה הא ודאי לד"ה אינה פוטרת צרתה ש"מ שאיילונית כאלו לא נשאה אחיו מעולם:

ובתו ממאנת. הא דתנן וכולן אם מיאנו קשיא ליה וכי אפשר שהאב קיים ובתו ממאנת הרי אין מיאון אלא בקטנה ומסתמא איירי שקיבל בה אביה קידושין שהן קידושי תורה:

דכתיב את בתי נתתי לאיש הזה. משמע בדידיה תליא מילתא:

ונתגרשה. כשהיא קטנה ושוב אין לאביה רשות בה והלכה ונשאת לאחיו בעודה קטנה ויוצאת במיאון והיא נקראת יתומה בחיי אביה לקמן פ' ב"ש:

זאת אומרת. מדתנן ואי אתה יכול לומר בחמותו ובאם חמותו שמיאנו ש"מ שאין הקטנה יולדת:

דלא כן. דאל"כ אלא שהקטנה יולדת:

ותמאן. בבעלה שמת ונעקרו נישואין הראשונים ויהא חתנה מותר בצרתה:

מיאנה ובנה על כתפה. דסובר בנים אינן כסימנין ופליג אתנא דמתני' עד שירבה השחור. שישחיר אותו מקום מריבוי שערות אע"ג דמודה ר"י דמשתביא ב' שערות יולדת מ"מ גדולה לא הויא עד שירבה השחור והיינו כר' ישמעאל:

עד שתתפשט הכף. גובה שעל האבר למטה מן הכרס עד שם יתפשטו השערות:

דאית ליה אולפן. שקיבל מרבו דהלכתא כר"י:

ולית היא כן. לא אר"ח הכי:

מאי כדון. מאי הוי עלה:

שאין יכולה למאן. דהך ביאה ה"ל קידושין גמורים דגדולה היא ובידה לקדש עצמה כי פליגי כשלא בעל לאחר שהביאה ב' שערות ר"מ סובר כיון שהגדילה שעה אחת

ולא מיחת שוב אינה יכולה למחות וחלין קידושין הראשונים ור"י סובר שאינה נקראת גדולה לענין זה עד שירבה השחור:

ניחא. דר"י ור"י אמרו דבר אחד:

וחיה היא. בתמיה:

ה"ג לא כן א"ר רדיפא ר"י בשם ר' אילא עיברה וילדה וכו':

מאי כדון. ר' ישמעאל כמאן:

ה"ג עד שתתפשט הכף כר"ש על תנאי קידושי הראשון בעל. וה"פ ר"י כר"ש ס"ל ולכך בעי ר"ש עד שתתפשט הכף שאם בעלה קודם לכן אע"ג שהיא גדולה אמרי' על תנאי קידושין הראשונים בעל ולא לשם קידושין שניים וכיון דקידושין הראשונים לאו קידושין גמורים הן לא מהני מה שנבעלת כשהיא גדולה:

ופריך על דעתיה וכו'. בשלמא לר"מ ור"י דאמרו בסימנין לחוד תלוי המיאון:

ניחא. לכך כשהביאה סימנים הרי היא גדולה ואינה יכולה למאן:

ע"ד דר"ש. אלא לר"ש דאמר לעולם יכולה למאן עד שתקדשנה קידושין אחרים ואפי' בעל לא מהני:

מעתה אפי' גדולה. שכבר נתפשט הכף תמאן:

וכיני. וכן האמת שאפי' גדולה יכולה למאן:

אלא כדי שלא יתפרצו בזימה. שתזנה ותאמר אח"כ שהיא ממאנת אמרו שאינה יכולה למאן אלא עד שתתפשט הכף:

אתייא עובדא. בא מעשה בממאנת ונסתפקו אם נבעלה לאחר שגדלה לפני ר"י ואמר שיבדקו בדדיה אם כבר נשתנה הדד ונראה בו סימן שמגדיל והוא הנקרא בוחל בלשון חכמים:

ופריך מה כר"י. בתמיה וכי סובר ר' יוסי דהלכה כר' יהודה דבוחל הוא סימן שרבה השחור והאריב"ל אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים ומשריבה השחור עד ימי הבגרות אינן ששה חדשים:

ואמר ר"א וכו'. כלומר ותו והאמר ר"א וכו':

אין עושין מעשה. כר"י אלא משהביאה ב' שערות הרי היא כגדולה ואינה יכולה למאן ואיך עביד ר' יוסי כר' יהודה:

ומשני הדא דתימר תוך הזמן. שלא רבה השחור אין עושין מעשה לפטרה במיאון זה אבל משרבה השחור ודאי גדולה היא והא דאמר ר"י בדקו דדיה היינו דאז ודאי גדולה היא:

ברם הכא וכו'. פירושא קמפרש הא דאמר תוך הזמן אין עושין מעשה היינו אם היא ספק אם ריבה השחור או לא ריבה ומיאנה בו כופין אותו ליתן גט ואינה יוצאת במיאון לחוד:

אינו נוגע בגט. דאין האיש מגרש בע"כ ומיאון דידה לאו כלום:

הלכה ג

מתני' **כשם שבתו פטורה**. שהרי אסורה לו ואין שם אח אלא הוא כך צרתה פטורה:
הלכה צרת בתו ונשאת לאחיו השני. היכא דיש אח אחר ששתיהן מותרות לו ואינן פוטרות שהרי יש כאן מצות יבום ומתייבמת האחת והשנייה פטורה דכתיב את בית אחיו בית אחד הוא בונה ולא שתים אם ייבם האחד צרת בתו ולו אשה אחרת ומת בלא בנים וחזרו ונפלו לפניו:
כשם שצרת בתו פטורה. שנאסרה עליו משעת נפילת אחיו הראשון שנפלה עם בתו לפניו ופטרתה בתו הימנו הרי היא עליו כאשת אח שיש לו בנים ואסורה לו עולמית:
כך צרת צרתה. אשת אחיו השני האחרת פטורה שזו פוטרתה שצרת ערוה פוטרת צרתה:
ואפי' הם מאה. אחים והלכה צרת צרתה של בתו ונתיבמה לאחיו השלישי ולו אשה אחרת ומת בלא בנים שתיהן נאסרות על זה וכן לעולם:
גמ' **היא מתניתא**. הא דתנן בסיפא דמתני' וכל היכולה למאן וכו' ולא קתני ומתה קאי אבבא זו דצרת צרתה הואיל ולא מיאנה בשעת נישואי אחיו השני ונאסרה צרתה אע"פ שממאנת עכשיו בנישואי אחיו הראשון אסורה צרתה כיון שלא בנה שוב לא יבנה אבל בבא דסיפא דאייריי שמת אחיו הראשון דוקא אם מתה ולא מיאנה הוא דצרתה חולצת אבל אם לא מתה מלמדין אותה שתמאן השתא וצרתה מתייבמת:

הלכה ד

מתני' צרתה מותרת להתייבם שהרי בשעת זיקת ייבום אינה צרתה:
וכל היכולה למאן. שהערוה קטנה ויכולה למאן ולא מיאנה ומת אחיו הואיל וקידושיה מדרבנן וזיקתה נמי אינה אלא מדרבנן אינה פוטרת צרתה מן החליצה ולהתייבם אסורה כל שלא מיאנה נראית כצרת ערוה:
גמ' **ה"ג כיני מתני' וכו'**. וה"פ כן היא פירושא דמתני' ולא מיאנה ומתה וכו' דמסברא קאי אבבא דסיפא דסמיך ליה כדפירשתי בסמוך:

הלכה ה

מתני' **שש עריות חמורות מאלו**. ומה היא חומרא שלהן שנשואו' לאחרים ואינן יכולות להנשא לאחיו של זה מאביו ואם מתו בעליהן שהן נכרים אצל זה צרותיהן מותרות להנשא לזה שאין צרת ערוה אסורה אלא בנופלת לפניו לייבום מאחיו:
אמו. אינה יכולה להנשא לאחיו מאביו שהרי היא לו אשת אב. אשת אביו ואשת אחיו מאביו. שהיה לו בנים ואחות אביו כולן אסורות לאחיו כמו שאסורות עליו ואין בהן צד

יבום על זה לעולם ואם נשאום אחרים ולהם נשים אחרות ומתו צרותיהן מותרות להנשא לזה וכן אם נשא אותם אחיו בעבירה ומת בלא בנים צרותיהן מותרות:

גמ' **ה"ג מה אינהו חמורות**. וה"פ דפריך במה חמורות אלו מהנך השנויות ברישא הא שניהם בכרת והולד ממזר:

ומשני מהו חמורות שאינן וכו'. כדפרשתי במתני' ותני ר"ח כן. ותניא נמי הכי:

וכולן. שש עריות השנויות במתני' אם יכולות להנשא לאחין שלא בעבירה. כגון אמו אנוסת אביו צרותיהן פטורות וכו':

אין צרה אלא מאח בלבד. אבל אצל אחרים אין צרה וכדפרישית במתני' ותהא צרה מן השוק. מי שיש לו שתי נשים ואחת מהן אסורה על אדם אחד איסור ערוה תהא גם צרתה אסורה עליו דכתיב ואשה אל אחותה לא תקח לצרור כל שהיא צרת ערוה תהא אסורה עליו:

אר"י. וכי לא שמע ר' ירמיה הא דתני ר"ח שאין צרה אלא מאח בלבד:

לא שמיע ליה. ותו קשיא וכי לא שמע מתני' דש"מ שאין צרה אלא מאח:

חזר ר' יוסי ואמר אין שמיע ליה לר' ירמיה משנתינו ובריייתא דר"ח אלא קושייתו כאדם השומע דבר ומתמיה מאי טעמו של דבר זה:

הבא על הצרה. צרת ערוה:

אלו אפשר לצרה בלא אשת אח. דנימא דלצרור קאי אפי' על איש נכרי הנשוי לערוה שצרתה אסורה וא"כ ע"כ לומר דאינה אלא בלאו:

יאות. שפיר בעי ר' ירמיה כיון דצרת ערוה באשת אח מלצרור ילפינן מי אמרי' דהיא נמי בלאו כצרה דעלמא או דלמא כיון דאסורה לו הדרא למילתא קמייתא והיא בכרת אבל השתא דאפשר לאשת אח בלא צרה אבל אי אפשר צרה בלא אשת אח ולא קאי לצרור אלא אאשת אח מהיכא תיתי לומר דאינה בכרת דהא ודאי הדרא למילתא קמייתא:

איפשר לצרה בלא אשת אח. בתמיה:

ואשת אח לאו יבמתו היא. אמתני' קאי דתנן אשת אחיו בכלל שש עריות החמורות וקשיא לי אשת אח הא שריא ליה:

ומשני תיפתר. תפרש למשנתינו דאיירי באשת אח שיש לו בנים שאסורה לכל אחיו מאביו:

הלכה ו

מתני' **ב"ש מתירין**. צרת ערוה להתייבם לאחיו דלית להו דרשא דלצרור:

חלצו. צרות מן האחין:

ב"ש פוסלין. הצרות מן הכהונה שחליצתן חליצה:

וב"ה מכשירין. שחליצתן שלא לצורך והרי היא כחולצת מן זר:
נתייבמו. לאחיו ב"ש מכשירין לכהנים אם נתאלמנו מיבמיהם:
וב"ה פוסלין. שנבעלו באיסור והנבעלת לאסור לה עשאה זונה וזונה אסורה לכהן:
לא נמנעו ב"ש מלישא נשים מב"ה. אע"פ שאיפשר שתהיה צרת ערוה שאסורה לשוק לב"ש:
ולא ב"ה מב"ש. אע"ג דאיפשר שהיא ממזרת אם היא מבני הצרות שנתייבמו וטעמא מפרש בגמרא:
אלו ע"ג אלו. אלו משאילים כליהם לאלו דאשכחן פעמים ב"ש מחמירין מב"ה בטומאה ופעמים ב"ה מחמירין ובגמרא מפרש:
גמ' **החיצונה**. שהיא נכרית ליבם לא תהיה לזר:
כאילין כותייא. כמו שדורשין הכותיים:
שהן מייבמין את הארוסות. אם נתארמלה מן האירוסין:
חוצה החיצונה. אותה שהיתה חוצה מבעלה שעדיין לא כנסה דהיינו ארוסות אבל הנשואות באיסורן קיימו:
ה"ג ומה מקיימין כותאי ובן אין לו. וה"פ כיון שאין מייבמין אלא ארוסות פשיטא שבן אין לו:
ובן אין לו מן הנשואה. מכבר אז לא תהיה ארוסתו לאיש זר אלא יבמה יבא עליה:
לא יחסדונך. לא יחרפוך הכותים א"נ למה לא יתחסדו עמך הכותיים שאתה מקיים פירושם כלומר וכי טעמא דפרושים ניקו ונפרוש וטעמא דחכמים כיון דכתיב בית אחיו ודאי נשואה משמע שנקראת בית וקרא לרבות ארוסה קאתי ולא למעט נשואה וכ"ה בבבלי:
נומיתי. הגדתי:
לסופרי כותיים. חכמיהם:
לשאולה. דכתיב למ"ד בתחלתו ואפ"ה כתיב ה"א בסופו:
לדיוטי התחתונה של שאול. וכאלו כתיב ללשאול כלומר אף בשאול יש להן ירידה שהן באין למדור התחתון שבה:
שיהו הצרות חולצות. וינשאו לשוק בהכשר לדברי הכל וכיון דבעי חליצה פסולות לכהונה אפי' לב"ה:
עד שנטרפה השעה. ונתקיימה ההלכה כב"ה:
וא"כ. אף אם נעשה תקנת ריב"נ:

מה נעשו לצרות הראשונות. שנישאו שבניהם פסולים אם נגמור ההלכה שלא יתייבמו ולא יותרו לשוק עד שתחלוץ:

בצרות. במתני' מודין היו. ב"ש לב"ה שאין הולד ממזר אם נישאת היבמה לשוק לאפוקי מדריב"ן דאמר אם לקיים דברי ב"ה הולד ממזר לדברי ב"ש:

אר"ט. שהיה מתלמידי ב"ש:

תאב אני. מתאוה אני שיבא לפני דין צרת הבת ואשיאנה לכהונה כדברי ב"ה שאינה זקוקה ליבם ואינה צריכה חליצה:

שיריצו. כמו ותרץ גלגלתו דאבימלך לשון ריצוץ:

שהיו בני צרות. שנישאו לשוק כב"ה:

ובני בניהם כה"ג. תרתי קבעו מיניה צרות מאי ואת"ל צרות כב"ה בני צרות דב"ה מהו לב"ש וא"ל צרות מתייראי אני לומר הלכה כדברי מי דמשוי להו לצרות דב"ש בני חייבי כריתות בני צרות דב"ה דקא בעיתו אם הם פגומים מעיד אני לכם שבני בניהם כה"ג:

מה שמעתון דוסא. הוא שהתיר או סתם שמעתם בן הורכינס התיר:

בכור שטן. חריף ועומד על שמועתו ועושה מעשה ואינו שב משמועתו לעשות כרבים דפליגי אב"ש:

יש לו על צרת הבת. שהיא מתייבמת:

שלח. ר' דוסא ליונתן אחיו וכתב ליה שיהא זהיר בכבודם של הבאים אצלו שהן חכמי ישראל:

עלון. נכנסו וישבו לפניו:

הוה מסביר להון. טעמא של דבר למה צרת הבת מותרת ולא הבינו התשובות מגודל החריפות וחזר והסביר להן ולא הבינו עד שהתחילו להתנמנם:

שרי. התחיל לזרוק עליהן צרורות עפר דרך בזיון לעוררן:

ואית דמרין. ויש אומרים בפתח אחד נכנסו אצל ר' דוסא ובשלשה פתחים יצאו ממנו כדי שימצאו יונתן אחיו לשמוע תשובותיו ל"א בג' פתחים יצאו מיונתן שמרוב בשתם נשמטו מלפניו אחד אחד ולשון זה נראה:

שלח. יונתן לר' דוסא אחיו וא"ל מה שלחת לי בני אדם שצריכין עדיין ללמוד אצל רבן ואמרת שהן חכמי ישראל:

אתו לגביה. ר' דוסא:

ועל עמון ומואב. ישראלים הדרים בעמון ומואב שכיבש משה מסיחון ונתקדש בקדושת א"י ונתבטלה קדושתו בכיבוש עזרא וזורעין בה בשביעית ותקנו להם מעשר ראשון

ומעשר עני בשביעית מפני פרנסת עניים שבא"י שאין להם מה לאכול בשביעית לפי שאז בטל לקט שכחה ופאה והולכים לשם ונוטלים לקט שכחה ופאה ומעשר עני:

שהן כשרים וכו'. ולא אמרי' ממזרים הן יבנות ישראל שבאו עלייהו עבדים או עכו"ם דאיכא רבנן דסברי עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ולית הלכתא כוותייהו:

אמר תלון שני עיני. לפי שהיו עיניו כהות ביקש רחמים שיאורו עיניו שיוכל לראות לחכמי ישראל:

בשביל שיתדבקו אזניו בד"ת. שיהיה קדוש ה' מנעוריו והיינו דקאמר את מי יורה דעה ואת מי יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדים כפירים רשו ורעבו. לפי שהיה ע"ה ועני בנעוריו ולבסוף היה ת"ח ועשיר ואמר כשהן כפירים רשו בתורה ורעבו וכשהן דורשי ה' לא יחסרו כל טוב תורה ועושר:

נער הייתי גם זקנתי. שראב"ע כשהיה בן י"ח שנה נעשה לו נס וה"ל תריסר דרי חיוורתא ואמר נער הוא ונראה כזקן:

ועינוי דמיין. לעיניו דעזרא:

מקבלין גרים מן הקרדיין וכו'. ולא אמרי' שבני עכו"ם ועבד הן ויש בהן חשש ממזרות:

מתני' אמרה כן. כלומר מתני' נמי דייקא:

תמן תנינן. נדה פ' בא סימן:

כל הכתמים. כתמי דם הנמצאים בבגדים הבאים מרקם:

טהורים. שלא גזרו על כתמי עכו"ם ותני בסיפא ור' יהודה מטמא לפי שהן גרים וטועים שהמירו דתם ואע"פ שחטאו ישראלים הן מבין העכו"ם טהורים משמע אפי' מתרמוד ש"מ שאינן בספר ישראלים ומקבלין מהן גרים:

אמר שמועתא. שמעתתא דסמוך דפליגי ר"ח וריב"ל בגירי תרמוד:

חד מכשיר. וולד עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל:

וחד מקבל. גרים מתרמודיים:

מאן דמכשיר מקבל. דליכא למיחש למידי:

מאן דמקבל לא מכשיר. אלא קסבר דלאו בספק ישראל קיימי אבל וולד עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל ממזר הוי:

ה"ג בבל ליוחסין עד נהר זרוק:

וחורנה. ואידך:

עד נהר וואניי. שבבבל שני נהרות גדולים פרת וחדקל מציעין אותה ביניהם זה מן המזרח וזה מן המערב ובאין ומושכין מן הדרום לצפון וסופו של פרת בחדקל ומה שבין

שני נהרות ודאי בבל ולא פליגי אלא משפת חדקל ולחוץ עד היכן מתפשט רחבה של בבל:

ה"ג **בין הנהרות כגולה ליוחסין**. וה"פ פומבדיתא שהיא בין שני הנהרות הן מיוחסין כבני בבל:

בני מישא. עיר בבבל ששמה מישא:

לא חשו להו. לא פסלו אותן משום פסול ממזרות שבהן אלא משום פסול חללים שכהנים שהיו שם נשאו גרושות ובניהם חללים:

תמן. בבבל קורין למישא מיתה. לשון נופל על לשון כלומר הן כמתים שהן ממזרים גמורים ואסורים לבא בקהל:

למדי חולה. שספיקות הם כחולים שרובן לחיים ומיעוטן למיתה כך אלו רובן כשרים ומיעוטן פסולים:

עילם וגווביאי גוססות. שרובם פסולים ומיעוטן כשרים כמו הגוססין שרובן למיתה ומיעוטן לחיים:

תכילתא דבבל. הברור והיקר שבבבל כמו התכלת שהוא המובחר שבצבעים ל"א מכלילה ותפארתה דבבל ליוחסין:

ה"ג שנויא עווניא וכו' שמות עיירות הם וקאמר שהם המובחרים שבמדינת חביל ימא:

בצרות. במתני' באחיות. לקמן ריש פרק ד' אחין:

ובגט ישן. המגרש אשתו בגט שנתייחד עמה בין כתיבה לנתינה דפליגי ב"ש וב"ה בגיטין פ' מי שאחזו אי הוי גט:

ובספק אשת איש. לקמן ר"פ ב"ש תנן בש"א אין ממאנין אלא ארוסות וכו' וקטנה בת מיאון קרי ספק אשת איש דלמא ממאנה ונפקא:

ובמקדש בשוה פרוטה. דתנן ריש קידושין האשה נקנית בש"א בדינר ובה"א בפרוטה:

והמגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק. גיטין ר"פ הזורק:

והאשה מתקדשת וכו'. ל"ג דכבר תני לה המקדש בשוה פרוטה:

ופריך ממזירות בנתיים. בין בית שמאי ובית הלל איכא אותן שמותרים לאלו ובניהם ממזרים לאלו:

ואת אמר הכין. ואת אומר כן שלא נמנעו מלישא נשים זה מזה בתמיה:

היך עבידא. היכי דמי פסול ממזרות אליבא דבית שמאי לבית הלל הא בית שמאי מחמירין לעולם יותר מבית הלל:

ומשני קידש וכו' אשה שנתקדשה לראשון בפרוטה ולשני בדינר לב"ש אם ניסת לראשון בלא גט משני הולד ממנו ממזר שהרי קידושי השני תפסו בה וקידושי ראשון לאו כלום נינהו ולבית הלל הוה איפכא קידושי הראשון תפסו בה והולד מהשני ממזר:

מודים ב"ש לב"ה לחומרין. ב"ש החמירו על עצמן לקדש בדינר מיהו אם קידש א' בפרוטה ושני בדינר היו אוסרין אותה על שניהן עד שיגרשנה אחד מהן:

ה"ג מעתה ב"ה ישאו נשים מב"ש דאינון וכו' וב"ש לא ישאו נשים מב"ה דלית וכו'. וה"פ כיון דלב"ה אם נתקדשה לראשון בפרוטה ולשני בדינר מותר לראשון בלא גט משני ולב"ש הוולד ממזר מהראשון ב"ה לא ישאו מב"ש:

אלו ואלו כהלכה היו עושין. למעשה אלו ואלו מחמירין על עצמן שלא לעבור על דברי חביריהם ולא פליגי אלא מדינא:

ופריך אם כהלכה היו עושין. קשיא הא תנינן מקוואות פ"ד מעשה בשוקת יהוא שהוא אבן חלול המונח תחת צינור המקלח מים מן ההר והוא נקוב למקוה כשפופרת הנוד ולב"ה סגי בהכי להכשר מקוה וב"ש פליגי וסברי דבעינן שתפחת רובה והיו כל הטהרות שבירושלים נעשין על גבה ושלחו ב"ש ופחתוה עד רובה ש"מ שלא היו ב"ה עושין כב"ש במקום שמחמירין ולמעשה נמי פליגי:

עד שלא בא מעשה וכו'. לעולם אף למעשה פליגי אלא כשבא מעשה לפני אחד מהם במקום שחביריהם מחמירין והן מקילין היו מודיעין לחביריהם ולא היו נוגעין בו אבל כל זמן שלא הודיעו להם וידעו שמעצמו נעשה הדבר ההוא הן עושין כדעתן לחומרא ושוקת יהוא לא נעשה ע"פ ב"ה לכך שלחו ב"ש ופחתוה:

ויאות. שפיר קאמר ר"י ראה אם תנן במתני' טמאו טהרות למפרע אלא מכאן ולהבא תקנוה וש"מ משעשו היו מודיעין לכך לא טמאו למפרע לפי שאז היו ב"ה מקילין לעצמן:

רב ושמואל. פליגי:

אלו ואלו. כב"ה היו עושין אלא שב"ש החמירו על עצמן או לדינא פליגי ולא למעשה:

ופריך ממזרות בנתיים וכו'. למ"ד אלו כהלכתן וכו' איך תני לעיל שלא נמנעו מלישא נשים זה מזה הא איכא בינייהו פסול ממזרות:

ומשני המקום משמר. ולא אירע מעשה מעולם שהורה אחד מהן לקולא במקום שחביריו מחמירין:

כהדא דתניא. ותניא כוותיה דמ"ד אלו כהלכתן וכו' אבל למ"ד כהלכה היו עושין קשיא דה"ל כסיל בחשך הולך כדמסיק:

הדא דתימר. הא דאמרת מי שרוצה לעשות כב"ש עושה דוקא קודם שיצא בת קול אבל משיצא הבת קול הכל צריכין לעשות כב"ה:
חייב מיתה. שכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה:
אלו ואלו דברי אלקים חיים. ששניהם מביאים ראיה מן התורה וחדי קב"ה בחריפות פלפולם של ב"ש שע"י נראה יקר תפארת גדולת תורתו גם אי אפשר שלא יצא מפלפולם צורך ללמד למקום אחר:
אבל הלכה כב"ה לעולם. שהם זכו לכוון אל האמת מפני שהיו ענוים וכתיב והדרך צלח רכב על דבר אמת וענוה צדק ותורך נוראות ימינך זו התורה שנתנה בימין יראנה ממנה נוראות אליבא דהלכתא:
הדרן עלך פרק ט"ו נשים

פרק ב

הלכה א

מתני' **כיצד אשת אחיו שלא היה בעולמו**. פוטרת צרתה:
ונולד להן אח. ומצאה זקוקה ליבם ועליו אסורה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו:
ואח"כ ייבם השני את אשת אחיו. ולו אשה אחרת ולא מתייבמת אתיא בין כרבנן בין כר"ש:
גמ' **יחדיו פרט וכו'**. דיחדיו מיותר ללמד שיהיו יחדיו בעולם בפעם אחת:
ופריך דלא כן. כלומר ל"ל יחדיו דבלאו יחדיו מה היינו אומרים דאשת אחיו שלא היה בעולמו זוקק אשת אחיו לייבום א"כ מי שמת בלא בנים ובלא אחים תהא אשתו אסורה להנשא שמא יוליד אביו בן ותתייבם:
מעתה וכו'. כלומר לפי דבריך אפי' מתה חמותה נמי אסורה שמא ישא חמיה אשה אחרת ויולד לו בן:
ה"ג ויאמר קרייה ואב אין לו. וה"פ וכ"ת ה"נ דה"א כל זמן שיש לו אב אע"פ שאין לו אח אסורה קשיא לכתוב קרא ואב אין לו דכי היכא דדרשי' מקרא ובן אין לו הא יש לו בנים שריא ה"נ איכא למדרש מדכתיב כי ישבו אחים הא אין לו אחים אע"פ שיש לו אב שריא וצריך קרא למכתב ואב אין לו:
ומשני אלא כי איצטריך קרא למעוטא:
ה"ג כשמת והניח אמו מעוברת שמא אינה צריכה להמתין. בתמיה דודאי אם אין לו בנים חוץ מעובר זה שבמעיה צריכה להמתין מדאורייתא לידע אם הוא בן קיימא ופטורה מייבום ואם אינו בן קיימא חייבת בייבום:

אף הכא תמתין. שמא תלד חמותה זכר:
לפום כן. לפיכך צריך למכתב יחדיו ללמד אפי' היתה חמותה מעוברת כשמת בעלה וילדה אח"כ זכר אינה זקוקה לו:
לאוסר' לאחין. אם עשה בה אחד מן האחין מאמר אסור' על כל האחין:
ה"ג יכול כשם וכו':
ה"ג ת"ל ויבמה ערבה כל הפרשה כולה לייבום כ"ה בס' העיטור וה"פ דכתיב ולקחה לו לאשה ויבמה אע"ג שלקחה לאשה דהיינו שעשה בה מאמר צריך ומת בלא בנים:
והרי היא לקוחה לו. ע"י ביאה זו אבל המאמר אינו מועיל כלום:
כרבנן. דאמרי המאמר קונה ומשייר נמצא שהשניי' צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו במקצת הילכך אי אפשר שתתייבם ואין לפוטרה בלא חליצה שהרי יש בה צד שיור שלא קנה המאמר והרי אותו שיור זקוק ליבם הלכך צריכה חליצה להתירה לשוק:
ה"ג שתיהן אסורות. למ"ד בסמוך דמודה ר"ש בראשונה קאי וצ"ל דאיירי בשעשה בה מאמר אחר שנולד האח השלישי:
הראשונה אסורה. לכ"ע שהרי היא א"א שלא היה בעולמו:
מה נפיק מן ביניהון. מאי איכא בין ר"ש לרבנן הא לשניהן חולצת ולא מתייבמת:
בא על השניי'. לרבנן ה"ל כאלו בא על הערוה דהא איכא צד שקנה וה"ל צרת ערוה שלא במקום מצוה הולד ממזר ודאי ואסור לבא בקהל ולר"ש הולד ממזר בספק ומותר לבא בקהל כדאמרי' לקמן פ' הערל אין ממזר בספק:
שייבם אות' בביאה. ואפשר לקיים הגירס' שלפנינו ועודה לשון קשר כמו מעדנות כימה וכמו עודה של שקין:
בין רבנן בין ר"ש וכו'. סיפא דמתני' דתנן עשה בה מאמר ומת שניי' חולצת דלאו צרתה ממש היא:
ולא מתייבמת. משום דמאמר קונה מקצת והויא לה צרת ערוה במקצת:
הראשונה. אשת הראשון שכבר נפלה לפניו פעם אחת נפטרת ויוצאת משום אשת אחיו שלא היה בעולמו:
עשה בה זה. שמת מאמר ולא הספיק לכונסה עד שמת ובגמרא מפרש מהו מאמר:
שניה חולצת. ולא מיפטרא משום צרת ערוה מפני שעשה בה מאמר. אמתני' קאי דתנן עשה בה מאמר השניי' חולצת ולא מתייבמת משום דעשה בה מאמר חולצת ולא מתייבמת הא לא עשה בה מאמר שניי' חולצת או מתיבמת:
ואין לו זיקה בה. בתמי' קס"ד זיקה ככנוסה דמי' וה"ל השניי' צרת ערוה בשביל זיקה שהיתה לאחיו בהראשונה:

ומשני אר"ח קיימתיה. אתיא כההיא דאריב"א:
והכא. במתני' נמי כיון שמת בטלה זיקתו והרי היא כאלו לא נפלה לפניו מעולם הלכך בעינן שעשה בה מאמר דאין המיתה מבטלת המאמר כמו קידושין:

הלכה ב

מתני' ומת המייבם:
מייבם לאיזו שירצה. ופוטרת חברתה ובגמ' מפרש ר"ש אהיכא קאי:
גמ' **ופריך רש"א המאמר**. ספק קונה או אינו קונה כדאמרינן לעיל בפרקין ואת אמר הכין. קס"ד ר"ש אסיפא עשה בה מאמר פליג וקשיא לי' איך קאר"ש מייבם או חולץ לראשונ' בעלת המאמר הא בייבום ודאי אסור דלמא לא קני מאמר ופוגע בערוה דהו"ל אשת אחיו שלא הי' בעולמו וגם חליצתה אינה פוטרת אשת השני דהא לא הויא צרתה מעולם אי אמרינן דמאמר אינו קונה:
ה"ג וחש לומר שמא לא קנה המאמר וכן בסמוך נמי גרסי' שמא לא קנה המאמר:
הווי. הרי דצ"ל הא דפליג ר"ש לא פליג אלא אריש' דהך מתני' דקתני הראשונה יוצאה וכו' אר"ש כיון דכשנולד כבר נתייבמה ולא היתה עליו זיקת נשואי אחיו הראשון מעולם מותרת לו אבל בעשה בה מאמר מודה ר"ש דשניי' חולצת ולא מתייבמת:
מודה ר"ש בראשונה. בהא דתנן בר"פ דהיינו נולד ואח"כ ייבם:
אשכח תני. נמצא ברייתא דתני בה דמחלוק' ר"ש ורבנן אף בנולד ואח"כ ייבם דרישא:
מה בין ראשונה וכו'. לר"י פריך:
ומשני ראשונה. רישא דאיירי בנולד ואח"כ ייבם דכשבא לעולם היו עליה נשואי אחיו הראשון ונאסרה לו מחמת איסור אשת אחיו שלא הי' בעולמו קאי באיסורא לעולם אבל בסיפא בייבם ואח"כ נולד שמצאה בהיתר כדפרישית במתני' לעולם בהיתירא קאי:
אשת אביו. כגון שאביו היה נשוי שתי נשים ומת והניח אחת מהן מעוברת ועד שלא ילדה ניסת צרתה לאיש אחר נמצא שלא מצא לאשת אביו באיסור מה קסבר בה ר"ש מותרת לו הואיל ומצאה בהיתר:
לא אר"ש וכולי. כלומר או לא אר"ש סברא זו הואיל ומצאה בהיתר אלא באשת אחיו מאביו דמצינו שהתירה הכתוב לאחר איסורה ואפילו ביבם עצמו פקע איסור אשת אח שמותר להחזירה לאחר שגירשה משא"כ בשאר עריות:
אשת אחיו מאמו. דדמי לאשת אחיו שלא היה בעולם מה אמר בה ר"ש:

צרת אחות אמו. כגון שהיה אחיו מאביו נשוי לשתי נשים ואחת מהן אחות אמו ומת ונשאת צרת אחות אמו לאחד מן השוק ואח"כ נולד מה אמר בה ר"ש שזו ע"י אחין מן האב נאסרה:

גרושה שנעשית אלמנה. ונולד בן לכהן ומצאה כשהיא אלמנה מי אמרינן כיון שמצאה בהיתר מותרת לו או דלמא כיון שנאסרה שעה אחת אסורה עליו לעולם:

את אמר וכו'. אדלעיל קאי דאמרינן ר' שמעון אריסא פליג אבל בסיפא עשה בה מאמר לא פליג ומיבעי' ליה מה דינה של בעלת המאמר לר"ש פטורה היא לגמרי או חולצת ולא מתייבמת:

נשמעינה מן הדא. תא שמע. רש"א ביאתה או חליצתה וכו' פוטרת צרתה. אעשה בה מאמר ואח"כ נולד לו אח קאי והכי מסיק בבבלי:

של אחת. היינו של השנייה כדמסיק בסמוך:

את אמר וכו'. לפרושי דברי ר"ש קאתי:

שתיהן. הראשונה והשנייה נשיו של היבם הן וה"ל ייבם ואח"כ נולד ושתיהן מותרות לאח הנולד ובחליצת אחת מהן נפטרה צרתה:

לא קני מאמר. ואם נאמר מאמר לא קני השניי' שפיר מתייבמת דאשת אחיו שהי' בעולמו היא ואינה צרת ערוה והראשונה פטורה לגמרי שהיא אשת אחיו שלא היה בעולמו שעדיין קידושי הראשון עליה והשני לא עביד בה מידי:

ואם חלץ לבעלת המאמר לא נפטרה. וצריכה חליצה דשמא לא קנה המאמר וה"ז כחולץ לנכרית שהרי לא היתה אשת אחיו השני ומשום אחיו הראשון א"צ חליצה שהרי לא היה בעולם כשמת הלכך לא נגעה בה החליצה:

ופריך וייבום. השנייה:

ומשני שמא קנה מאמר. וכבר נפטרה השנייה בחליצת הראשונה והרי הי' עליו בלא יבנה:

מה נפיק מן ביניהון. מאי איכא בין ר"ש לרבנן בעשה בה מאמר בראשונה:

ה"ג חלץ לשניי' ובא על הראשונה:

ע"ד דרבנן ביאת ערוה. שהרי היא אשת אחיו שלא הי' בעולמו:

ע"ד דר"ש אינה ביאת ערוה. ודאי אלא ספק דשמא קנה מאמר וה"ל ייבם ואח"כ נולד דמותרת לו וספק ממזר מותר לבא בקהל:

בא על הראשונה וכו'. כלומר ועוד נ"מ:

והשניי' צריכה גט וחליצה. גט לביאתה וחליצה לזיקתה דמאמר קני ומשייר וה"ל צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו במקצת ואין ביאתה כלום וצריכה חליצה לאותו צד ששייר המאמר:

שמא קנה המאמר. והרי היא בת ייבום:

שמא קנה ייבום. כלומר שמא לא קנה מאמר נמצא הייבום של השנייה כדין היה וצריכה גט לביאתה:

שמא קנה מאמר נפטר' מחליצה בביאת חברתה. וה"ק אבל מחליצה פטורה ממ"נ דאף אם נאמר דקנה המאמר נמצא ביאת השניי' לאו כלום היא שהרי היא בלא יבנה א"צ חליצה שכבר נפטרה זיקתה בביאת הראשונה:

דברי ר"ש שתיהן אסורות. אם עשה בה מאמר ואח"כ נולד לו אח ומת שתיהן אסורות:

וקשיא אם קנה מאמר שתיהן מותרות. דהא מצאה בהיתר:

ומשני לא קני מאמר אלא זיקה. שהיה לאחיו בה וה"ל צרת זקוקתו:

וקשיא. אם זיקה ככנוסה לר"ש שתיהן מותרות דהא מצאה בהיתר:

ומשני שמא זיקה. לר"ש כמאמר לרבנן דקונה ומשייר הלכך שתיהן אסורות ביבום:

ה"ג וקשיא צד שקונה זיקה כנגדו היתר בצר' צד שלא קנה זיקה כנגדו היתר בצרה. וה"פ ממ"נ תהא השניי' מותרת דצד שקנה זיקה היתר בצרה דהא מצאה לראשונה בהיתר ולא הויא שניי' צרת ערוה וצד שלא קנה נמי היתירא הוא דהא לאו צרתה היא:

שמי. שם חכם:

וכי. אמרי' ממ"נ בעריות:

ה"ג מהו כדון. כלומר מאי קאמר הא ודאי אמרי' ממ"נ בכל התורה ומ"ש עריו' דלא:

ומשני כהאי דא"ר אחא וכו' שאין כולה לפנים. שאין בה היתר מכל צד לייבמה:

צד הקנוי שבה נידון לשם ערוה. כיון שנאסרה עליו מצד שאינה קנויה לו הרי היא פוטרת צרתה כערוה הלכך שתיהן אסורות לא חולצת ולא מתייבמת. צרתה וכ"ש היא:

הלכה ג

מתני' **איסור מצוה**. מפורש בסיפא:

אחותה. של ערוה כשהיא יבמתה כגון שנפלו לו שתי אחיות משני אחין והאחת אסורה עליו משום ערוה כגון שהיא כלתו או חמותו או אחד משאר עריות:

חולצת או מתייבמת. דהשתא לא פגע באחו' זקוקתו דערוה לאו זקוקתו:

גמ' **עד דאנן תמן**. כשהייתי בבבל הוצאתי י"ד נשים מן אותן ט"ו השנויין בריש מכילתין דשייך בהו להך דינא דמתני' אחותו כשהיא יבמתה וכו':

חוץ מבתו. דא"כ גם אחותה בתו היא או בת אשתו:

דסלקינן להכא. כשעליתי לארץ ישראל שמעתי דתני ר"ח שאף בתו בכלל אחותה כשהיא יבמתה כדמסיק:
ה"ג ולה אחות מאם. ומותר באחותה דאמה לאו אשתו היא ובתו מאנוסתו מאיש אחר מותרת לו:
פשיטא. לן דבר זה החולץ ליבמתו שהיא עליו באיסור מצוה או איסור קדושה נפטרה צרתה שהרי היא צריכה חליצה מדאורייתא:
ובא עליה. מיהו הא מיבעיא לן אם בא עליה אם נפטרה צרתה או לא מי אמרי' כיון דלאו איסור כרת היא עליו וקידושין תופסין בה הוי ביאתו ביאה לפטור צרתה או דלמא כיון דביאת איסור היא לא נפטרה צרתה בלא חליצה:
איתפלגון. פליגי בה ר"ל ור"י:
ה"ג ר"ל אמר לא נפטרה צרתה ורי"א נפטרה הצרה:
מחליף שמועה. ר"ל אומר נפטרה ורי"א לא נפטרה:
מסתברא. כר' שמי דבכל מקום דברי ר"ל נסמכי' על דברי ר"ח הגדול והיינו סתם ר"ח ששנה הברייתות ובברייתא תני ר"ח אם בא עליה נפטרה צרתה:
חלץ לה. או בא עליה:

הלכה ד

מתני' **שניות לעריות**. שגזרו הסופרים עליהם ובגמרא מפרש לה:
אלמנה לכה"ג. שמת אחיו ההדיוט ונפלה אשתו לפניו:
גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. שעבר אחיו המת ונשא גרושה או חלוצה וכשמת צריכה חליצה שהרי תפסו לו בה קידושין דקידושין תופסין בחייבי לאוין אבל יבומי לא שהרי היא אסורה לו ולפטרה בלא כלום אי אפשר דלא אלים לאו למפטר' דילפינן לה מאחות אשה שהיא בכרת א"נ מויבמ':
גמ' **מצוה מן התורה וכו'**. לכך קרי התנא שניות איסור מצוה לפי שהן מדרבנן ומצוה מן התורה לשמוע דברי חכמים דכתיב לא תסור מן המצוה וגו':
ה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט וקדשתו וכו'. וה"פ לכך קרי להני איסור קדושה שאיסורן מחמת תוספ' קדושת כהני' הן באין:
ה"ג ואית דמחלפין איסור מצוה אלמנה לכ"ג וכו' אלה המצו' וכו'. וה"פ לכך קרי להני איסור מצוה דכתיב בסוף ספר ת"כ אלה המצות ומשמע דאכולא ספרא קאי וכל אזהרות כהנים התם כתיבא:
ואיסור קדושה עריות מד"ס. כדמסיק כל הפורש מעריות נקרא קדוש:
ה"ג לפרשת קדושים:

שכל מי שהוא פורש מעריות. שמקדש עצמו במותר לו שמוסיף עליהן איסור שלא יגע בעריות נקרא קדוש:
קדוש הוא ואין תלמידו קדוש. יתורא דהוא קדריש:
שלא הביט בה. לכך קראתו קדוש:
שלא ראתה. בטליתו שישן בו טיפת קרי מעולם:
מן יומי. מימיה לא ראתה דבר מגונה כלומר קרי על בגדי אדוניה בכבסה אותם:
מניין לשניות. רמז לשניות מן התורה מניין:
האל קשות. גבי עריות כתיב כי את כל התועבות האל עשו דמשמע כל התועבות הקשות עשו דאל לשון חוזק ותוקף הוא מכלל דיש קלות מהן בעריות והיינו שניות:
אם אביו אם אמו וכו'. לקמן מפרש טעמא מאי אסרוהו:
כולן. כל השניות דקחשיב אין להן הפסק ואסורין למעלה כגון אם אבי אביו ואם אבי אבי אביו עד סוף כל הדורות:
ה"ג חוץ מאשת אבי אמו. שאשת אבי אבי אמו מותרת:
דבר קפרא מוסיף וכו' ואם אבי אביו. ואס"ד דסובר דאין להן הפסק למה ליה להוסיף הני הא תנא דברייתא נמי סובר שאם אבי אמו אסורה ועוד למה ליה למיחשב אם אבי אביו אלא ש"מ דסובר דכולן יש להן הפסק וצריך למיתני הני תרתי והשתא הני תרתי שיש בדורותיהן ערוה דאורייתא סובר דיש להן הפסק כ"ש הני אחרינא דתני בברייתא ס"ל לבר קפרא דיש להן הפסק:
מה פליג. למה פליג בכלת בנו הא דאורייתא היא דכתיב ערות כלתך לא תגלה:
ומשני כלת בנו ממקום אחר באת. מכח שידוכין אתיא לפיכך יש לה הפסק:
זרע היוצא ממנו. אין לו הפסק ואסור עד סוף כל הדורות:
טעם דרב. לסברת רב:
אברהם אסור בכל נשי ישראל. שהרי כולן זרעו הן:
כל שאלו נקיבה מן התורה אסורה. גזרו חכמים בזכר שיש לו קורבה כיוצא בו שתהא אשתו אסורה לו וכולהו מפרש ואזיל:
אית לך אף תרתי. יש לך בשניות עוד שנים דלא קחשיב רב א"נ יש לך בשניות שגזרו גזרה לגזרה:
אסר אם אביו וכו'. דתרווייהו אימא רבתא קרי להו:
ה"ג אסרו אשת בן בתו מפני וכו':
אסרו אשת אבי אמו מפני וכו'. דתרווייהו דבי אבא רבא קרי להו:

ה"ג וגזרו על אשת אחי האם מאמה מפני אשת אחיו מאמו. וטעמא דכולהו דבי דודי קרי להו שמע כולהון. יליף לשניות מהאי קרא א"נ אמתני' דר"פ אלו הן הנשרפין קאי ומהאי קרא יליף שכל השנויים שם הן בשריפה:

ואת בת בתה. לא תקח לגלות ערותה שארה הנה זימה היא:

זימה זימה לגז"ש. דכתיב איש אשר יקח את אשה ואת אמר זימה היא:

מה למטן ג' דורות בתה ובת בתה ובת בנה:

אף למעלן ג' דורות. חמותו ואם חמותו ואם חמיו:

מה למטן בל"ת. דכתיב לא תקח:

מה למעלה. חמותו אי אפשר אלא דרך נישואין:

אף למטן. אשה ובתה דוקא דרך נישואין וה"ה לבת בתה ובת בנה:

מה למעלן חמותו בשריפה דכתיב באש ישרפו אף למטן בתה ובת בתה ובת בנה בשריפה:

מה למטן עשה בת זכר כבת נקיבה. דבת בתה ובת בנה שניהם אסורין ל"א מה למטן בת בנו ובת בתו אסורין כבת בנה ובת בתה:

אף למעלה. עשה אם חמיו כאם חמותו. ל"א אף למעלן עשה אם אמו כאם אמה:

מה אית לך למימר. לרבות למעלה בדור שלישי אם חמיו ואם חמותו:

לא תהיה אם אביו כאם חמיו. בתמיה הא כבר אמרנו דמרבינן אם זכר כאם נקיבה:

מפני אם אביו. דתרווייהו אימא רבתא קרי להו:

והא מתניתא. הך ברייתא דמייתי קשיא לרב דאמר לעיל כל שבנקיבה ערוה בזכר אשתו אסורה:

אלא חורגתו שמא אינו אסור בה. בתמיה הא ודאי אסור בה דכתיב ערות אשה ובתה לא תגלה ואפ"ה מותר באשתו:

אשת חמיו. שאינה חמותו:

אי תימר תורה. אין לומר אשת חמיו מן התורה אסורה:

הרי דוד נשא רצפה בת איה. שהיתה אשת שאול חמיו וא"ת דוד שלא כדין עשה או שמא לא נשאה לאשה הא כתיב ואתנה לך את נשי אדוניך בחיקך. מדנביא הוא דקאמר שניתנו לו מאת הקב"ה ש"מ דבהיתירא קנסיב לה:

אתא עובדא. בא מעשה לפני ר"ח בשני חורגין הגדילים בבית ואמר שישאו זה לזה במקום שאין מכירין אותן שנתגדל בבית אחד וכשנשאה בהיתר אינו חייב להוציא:

תמן תנינן. כריתות פ' אמרו לו:

אם עבר. הזקן ובא על כלת בנו. ופריך מה עבר. דהתם איירי בשנפלה כלת בנו לפניו לייבום מאחיו א"כ אדרבא כי קנסיב מצוה קעביד:
ומשני עבר על דברי סופרים. דכלת בנו שנייה ותנן במתני' דהכא שנייה חולצת ולא מתייבמת:
הדא אמרה. וכי אמת הוא מה שאמרו דשניות אין להן הפסק ל"א ממשנה זו שמעינן דשניות אין להן הפסק מדתנן הזקן ולא קאמר אביו דהא באביו של זה שבא עליה אח"כ איירי התם אלא מלתא אגב אורחא קמ"ל אפי' היה אבי אביו נמי באיסורא קנסיב לה לכלת בן בנו ש"מ דאין להן הפסק:
א"ל וכי שנייה לשניות שנינו. הלא לא תנינן בשום מקום אלא שניות לדברי תורה:
וכולהון. כל השניות לא גזרו עליהן אלא משום כלת בנו דיש קצת סמך במקרא דבני בנים נקראו בנים שנא' אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי וכתיב ערות כלתך לא תגלה אשת בנך הוא:
שמנה שניות שנינו. לעיל בברייתא דאלו הן שניות:
וזה. הא דתני ר' יוסי במתני' כלת בנו נמצא שהן תשע:
וכולהון. וא"ל ר"י כל מה שגזרו בשניות הוא משום כלת בנו לפיכך לא קחשיב לה בברייתא:

הלכה ו

מתני' **אח מכל מקום**. ואפי' ממזר:
אחיו לכל דבר. ליורשו ולהטמא לו:
שפחה ונכרית. וולדה כמוה ובתרה אזיל:
על מכתו ועל קללתו. אם הכה או קילל את אביו חייב מיתה:
גמ' **ה"ג אפי' לפריה ורביה ולשנייה**. וה"פ אע"פ שנולד בעבירה קיים פריה ורביה וגזרו ביה שניות וכ"ה ברשב"א:
ה"ג בן עכו"ם שבא על בת ישראל וילדה בן ישראל שבא על עכו"ם וילדה בכור לנחלה ולכהן. וה"פ אע"ג שהיה לו לישראל בן מן הנכרית ונשא אח"כ בתולת ישראל וילדה בן הרי זה בכור לנחלה ולכהן שבנו מנכרית אינו בנו וזה הנולד מבתולת ישראל ראשית אונו ופטר רחם הוא וכן עכו"ם שבא על בת ישראל וילדה ואח"כ נתגייר ונשא בת ישראל וילדה בן בכור לנחלה הוי שהנולד לו מבת ישראל בגיותו לאו בנו הוא:
עכו"ם שבא על נכרית וילדה. ואח"כ נתגיירו וילדה בן מי הוי בכור לנחלה או לא:

עכו"ם יש להם יחסים. מתייחסים אחר אביהם לפיכך הבא אחריו בגירותן לא הוי בכור לנחלה ויוצא בבנים שהיה להן בגיותן משום פריה ורביה:

בלאדן בן בלאדן. אלמא בנים מיקרו:

ומשני על ידי שכיבד זקנו. דאמרינן בפסיקתא מאי בלאדן בן בלאדן אמרי בלאדן מלכא אישתני זיו אפוי והוה כי כלבא והוה יתיב בריה אבבא כי הוה כתב היה כותב שמו ושם אביו והיינו דכתיב בן יכבד אב ר"ל שהיה חותם בלאדן בן בלאדן והיה לו לחתום בלאדן ומרודך בנו וחתם בן בלאדן דהוה משמע שחותם שם אביו ושם אבי אביו ובזה כיבד זקנו לפיכך זכה להתייחס א"נ זקנו היינו אביו:

קוצץ בן קוצץ. רוצח בן רוצח:

ועבדים יש להן יחוס. בתמיה והא לכ"ע עבד אין לו חייס וכיון דציבא עבד היה בניו נמי עבדים ואיך קרי להו בנים ועוד דה"ל לכללם בין עבדים דבסיפא א"ו דאורחיה דקרא לקרות בן אף למי שאין לו חייס:

ה"ג באלמות שומטין משל מפיבושת. וה"פ לפי שבאלמות היו שומטין ציבא ובניו מן מפיבושת שלא להיות לו עבדים כמפורש בקרא לפיכך קרי להו בנים:

שפחה. וולדה כמוה דכתיב האשה וילדיה תהיה לאדוניה:

וכתיב כי יסור את בנך. מדלא כתיב כי תסיר ש"מ דה"ק בתך לא תתן לבנו כי יסיר בעל בתך את בנך שתלד לו בתך מאחרי. אבל אבתו לא תקח לבנך לא קמהדר ולא קרינן ביה כי תסיר בת העכו"ם את בנך שתלד מאחרי אלמא בנך מן העכו"ם שילדה לו בתך קרוי בנך ואין בנך שילדה בת העכו"ם לבנך קרוי בנך אלא בנה:

מהו. למול בשבת בן שילדה נכרית מישראל:

וסבר. להתיר להם למולו בשבת מהאי קרא דכתיב ויתיילדו למשפחותם לבית אבותם וכיון דאביו מישראל הולד הולך אחריו והולד ישראל גמור הוא וחובה למולו ואפי' בשבת:

ייתי. יבוא:

אייתוני' דילקי. הביאוהו כדי להלקותו שטעה בהוראתו דלא קאי ויתילדו אלא אחלוקת הארץ או ביוחסין במקום שיש קידושין אבל זו אין קידושין תופסין בה:

מהיכן את מלקני. מנ"ל לחלק ואי משום דלא כתיב כי תסיר י"ל דבניך ל"צ קרא דמויתיילדו שמעינן ליה:

א"ל מן הדין. מהאי קרא דכתיב ועתה וכו' והנולד מהן ש"מ דאף הנולדים לאו מישראל המה:

א"ל מן הקבלה את מלקני. בתמיה וכי מדברי הנביאים אתה באתה הלקני משם אין ראיה די"ל הוראת שעה היתה או ע"פ הדיבור:
א"ל. דכתיב שם בעזרא בסיפא דהך קרא וכתורה יעשה ש"מ שע"פ הדין עשו:
א"ל מן הדא אוריי'. כלומר מהיכן שמעינן דבר זה מקרא שהולד כמותה:
אמר ליה חבוט חבטך. הכה הכאתך שהוא טוב לקבל המכות ממה שהייתי מביאן לידי חילול השבת והערוך פי' שר' חגיי אמר ליעקב רמי ואחבטיך שיפה להלקותך בשביל פעם אחרת והראשון נ"ל:

הלכה ז

מתני' **ואינו יודע איזו קידש**. אסור בשתיהן משום דכל חדא וחדא איכא למימר זו אחות אשה:
חולץ לשתיהן. דלא ידע איזו יבמתו ומיחלץ לחדא וליבומי לאידך לא אפשר דאחות חלוצתו היא ואסורה לו מדרבנן בחייה וייבומי ברישא נמי לא דדלמא לא זו היא יבמתו וקפגע באחות זקוקתו דהויא כאשתו:
היו לו שנים אחד חולץ. תחלה לאחת והשני אם רוצה לייבם לשני' מיבם שאם זו יבמתה שפיר ואם היא אחותה אינו פוגע באחות זקוקתו משום דחליצה דהך אפקעתא לזיקה:
קדמו וכנסו. קודם שנמלכו בב"ד אין מוציאין אותן מהן דכל חד וחד אמר אנא שפיר נסבי וא"נ הוה איפכא שהראשון שכנס ליבום כנס אחות זקוקתו האי שעתא הוא דעבד איסורא ומשבא אחיו וייבם השנייי' שהיא יבמתו פקעה זיקתה למפרע מאידך:
גמ' **ופריך בכל אתר**. בכל מקום אתה אומר שאין חליצה אחר חליצה בשתי יבמות הבאות מבית אחד כדתנן לקמן פר"ג:
והכא אמר הכין. וכאן אתה אומר שחולץ לשתיהן:
ומשני כאן בודאי. ששתיהם הן מבית אחד הוא דאמרינן אין חליצה אחר חליצה:
כאן. במתני' ספק הוא אם הן שתי יבמות יש חליצה אחר חליצה:
ופריך בכל אתר. בכל מקו' אמרי' כשיש יבום אין חליצה והכא מצרכינן לייבו' וחליצ':

הלכה ח

מתני **שנים שקידשו שתי אחיות**. והם נכרים:
זה חולץ לשתיהן וכו'. דכל חד וחד מנייהו אסור לייבומי דדלמא פגע באחות זקוקתו:
היחיד חולץ לשתיהן. שאי אפשר לו לייבם לא קודם חליצה של שנייה משום אחות זקוקתו ולא לאחר חליצה משום אחות חלוצה לפיכך הואיל ואסור לייבם יחלוץ תחלה לשתיהן כדי להוציא אותה שהיא יבמתו מאיסור יבמה לשוק:

והשנים אחד חולץ. לאפקועי זיקה מאחיו אם זו יבמתו ותשתרי אחותה לשני ממ"נ אי יבמתו היא שפיר ואי אחותה היא הא פקעה זיקת היבמה מניה בחליצת אחיו:

אחד ישראל ואחד כהני' כסדר הזה. אם קידש כהן אח' משתי אחיו' ולו שני אחין ומת אחד חולץ ואחד מייבם ונקט הכי לאפוקי מסיפא דדוקא בישראל אבל לא בכהנים כדמסיק לקמן:

הדא דאת אמר. הא דתנן במתני' אחד חולץ ואחד מייבם בדוקא נקט שחולץ תחלה אבל ייבומי ברישא לא דשמא ימות אחיו קודם שיחלוץ נמצא פגע באחות זקוקתו:

הדא אמרה. מדתני אף כהנים כסדר הזה ש"מ הבא על אחות חלוצתו לא פסלה מן הכהונה דאף זו לאחות חלוצתו דמי' שהרי היתה עומדת לחלוץ ממנו כמו מאחיו:

גמ' **והכא אמר אכן**. שחולץ לשתיהן:

הלכה ט

אחיו של זה מייבם חלוצתו של זה. ממ"נ אם זו יבמתו שפיר נסיב שהרי אחיו לא חלץ לזו אלא לאחותה שלא היתה יבמתו ואינו כלום ואי לאו יבמתו היא שפיר נסיב נכרית היא דאי משום אחות זקוקה ליכא שהרי חלץ אחיו את אחותה שהיא יבמתו ופקעה זיקה ואי משום יבמה לשוק הרי חלצה זו מאחי בעלה:

קדמו שנים. אחין של אחד וחלצו לשתיהן משום דלא ידעו איזו היא יבמתן:

לא ייבמו. שני אחים האחרים זה את זו וזה את זו משום דקמא דנסיב איכא למימר זו היא אחות זקוקתו אלא אחד חולץ תחלה לאחת ואחד מייבם לשניה ממ"נ כדפרישית לעיל. קדמו וכנסו אין מוציאין מידם:

אבל בכהנים אסור. שיהא אחיו של זה מייבם לחלוצתו של זה ואע"ג דספק חלוצה לא גזרו חכמים לאסרה לכהן דוקא בדיעבד אבל לכתחלה אף בספק חלוצה גזרו רבנן הלכך אם קדמו וכנסו אפילו שניהם כהנים אין מוציאין מידן דכל אחד לא נשא אלא ספק חלוצה ומספקא לא מפקעינן מיניה:

הלכה י

מתני' **הנטען**. חשוד כלומר שטוענין עליו דברי לעז:

לא יכנוס. משום לעז שלא יאמרו אמת היה הקול הראשון:

הנטען על אשת איש והוציאוה. ב"ד מתחת בעלה בשביל זה שאסרה עליו והלך זה ונשאה:

יוציא. דמדאורייתא אסורה נמי לבועל דדרשינן ונטמאה ונטמאה שני פעמים אחד לבעל ואחד לבועל:

גמ' **שנאמר והיה הבכור**. דכתיב ולקחה לו לאשה ויבמה והיה הבכור ודרשינן המייבם יהיה בכור:

מה אנן קיימין. האי אשר תלד אמאן קאי:

אם בנולד. הוולד שתלד היבמה יירש נחלת המת א"נ שיקרא הנולד בשם המת יוסף קורין אותו יוסף:

ה"ג ויאמר קרייה יקום על שם אחי אביו המת. וה"פ ה"ל לקרא למימר יקום על שם אחי אביו דהא בנולד קמישתעי קרא:

אלא עד שיהא הנולד בכור. וה"ק אם לא היה להמת בנים מעולם ואלו היה חי היה זה הנולד בכור יקום על שם אחיו וחייבת בייבום ואם לאו שהיו לו בנים פטורה מן הייבום קשיא א"כ יאמר קרא ובנים לא היו לו שהרי כשהיה לו בנים פטורים והשתא דכתיב ובן אין לו משמע דקפיד שיהיה לו בן בשעת מיתה:

אלא אם אינו ענין לנולד תנהו ענין למייבם. שיהא המייבם בכור מכאן שמצוה בגדול לייבם דליכא למימר בכור דוקא דא"כ אשת אחיו שלא היה בעולמו היכי משכחת לה:

גמ' **קידש**. הרי זה כמו שכנס ואין מוציאין מידו:

אמרו. הב"ד שלא יכנוס וכנסה אחר ההתראה קונסין אותו ומוציאין מידו:

גירש. אחר שעבר וכנסה מהו שיחזירנה:

ופשיט אם אומר את כן. שלא יחזירנה נמצא אתה מוציא לעז על בניה אשר היו לה עמו קודם הגירושין:

בנטען בעדים. כגון שבאו עדים על קול הראשון שראוה שזינתה עמו:

ומתחת ידי אחר. כגון ראובן נטען על דינה אשת שמעון וגירשה שמעון ונשאה נחשון וגירשה אם כנסה ראובן אח"כ יקיים:

אם נטען בעדים. ואס"ד דמתני' בנטען בעדים איירי הרי נאסרה עליו עולמית ואפי' מתחת ידי אחר יוציא:

אלא. הכא במאי עסקינן בנטען שלא בעדים ושפיר דייק תנא דמתני' ותנא והוציאוה מתחת ידו אבל אם הוציאוה מתחת ידי אחר יקיים דאפסקיה לקלא:

הלכה יא

מתני' **המביא גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם**. וטעמא מפורש בגיטין לפי שאין בקיאין לשמה א"נ לפי שאין עדים מצויין לקיימו:

לא ישא אשתו. הואיל ואדיבוריה סמכינן:

מת הרגתיו וכו'. הואיל ועל פי עדותו נשאת איכא לזות שפתים שמא עיניו נתן בה והעיד שקר אבל לאחר תנשא דאשה נשאת בעד אחד:

רי"א הרגתיו לא תנשא אשתו. על פיו אפי' לאחר ובגמ' מפרש טעמא:
הרגנוהו. באומר אני הייתי עם הורגיו אבל אני לא הרגתיו:
גמ' **מהו נאמן**. קאי אהא דתנן בקידושין פ' האומר קידשתי את בתי ואיני יודע למי קידשתיה ובא אחד ואמר אני קידשתיה נאמן ומיבעיא ליה לענין מאי נאמן ופשיט דפליגי בה שמואל ואסי ומייתי לה הכא משום דפריך עלה ממתניתין:
נאמן ליתן גט. סמכינן עליו שהוא קידשה ומותרת להנשא לכל אדם בגט זה דאין אדם חוטא ולא לו אבל הוא עצמו אסור לישאנה דאימא יצרו תקפו ומשקר:
אסי אמר. נאמן אף לכנסה דלא חציף אינש למימר לפני האב אני הוא שקבלת הקידושין ממני דלמא מכחיש ליה ואמר ידענא דלאו את יהבת לי הקידושין ולא הועיל כלום:
ואין למידין ממנו דבר אחר. דדוקא בעגונה הוא שהקילו חכמים להאמינו אבל לא בדבר אחר:
לא כל הימנו. לאו כל כמיניה לירד לתוך השדה דדלמא לאו דידיה הוא ויתלוש ויאכל:
אף בקידושין כן. האשה שאמרה נתקדשתי ואיני יודע למי נתקדשתי ובא אחד ואמר אני קידשתיה לא כל הימנו וכ"ה בבבלי פ' האומר. וה"פ אינו נאמן לכנוס דאינו מירתת שיודע שתחפה עליו ותתרצה בו ותכחיש את כל הבא לומר אני הוא שקידשתיה משא"כ באב שאינו חשוד לשקר כדי לחפות עליו:
מתני' קשיא לרב. ולאמוראי דסברי כוותיה דנאמן לכנוס:
לא ישא את אשתו. כיון דאדיבוריה סמכינן חיישינן שמא משקר דיצרו תקפו:
ומשני תמן. במתני' דהכא כיון דהוחזקה אשת איש בפני כל אדם שהרי הכל יודעין שהיתה נשואה וע"י גט זה באנו להוציאה מחזקתה הלכך לא ישאנה משום לזות שפתים וחשדא:
ברם הכא. אבל התם בקידושין לא הוחזקה לאשת איש אלא בפני שנים שראו שנתקדשה שהרי לא נודע הדבר אלא ע"פ דבורו דאביה אמרינן אפשר כשיבואו אלו עדים גם הם יעידו שלזה נתקדשה ולא מרעינן לחזקה שמעולם לא הוחזקה שנתקדשה לאחר הלכך נאמן אפי' לכנוס:
ה"ג מתניתא פליגי על שמואל וכ"ה בקידושין. וה"פ סיפא דמתני' דקידושין קשיא לשמואל דתנן אם רצו אחד נותן גט וא' כונס ש"מ דנישאת ע"פ דבורו:
ומשני פתר לה. שמואל מפרש למשנתינו בשאומר האב לאחד מאלו שנים קידשתי בתי ואיני יודע איזהו הלכך כשאחד נותן גט השני מותר לכונסה ממה נפשך:
ה"ג קדם אחד מהן וכנס מוציאין מידו וכ"ה בקידושין וכ"ה גי' הה"מ. וה"פ הא דתנן בקידושין אם רצו אחד נותן גט וא' כונס קאי אהיכא שקדם אחד מהן וכנס קודם

שנתן השני גט מוציאין מידו דבאיסורא נשאה ועבר על דברי חכמים לפיכך צריכה גט משניהם:

הדא דאת אמר. לא אמרן דאם קדם וכנס מוציאין מידו אלא כשבאו שניהם בבת אחת או אפי' בזה אחר זה קודם שהתירוה להנשא לאחד מהם:

לא כל הימנו. לאוסרה על הראשון שכבר כנסה:

ותני כן. ותניא נמי הכי:

מה נפשך. אמתני' קאי לפרושי מילתיה דר' יהודה דאמר הרגתיו לא תנשא אשתו ממ"נ אם אמת שהרגו אינו נאמן להעיד דהחשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו כ"ש כשהוא עצמו אומר שהוא רשע:

לא קטליה. אם אין אנו מאמינים לו שהרגו א"כ עדיין חי ולמה תנשא:

ה"ג הרגנוהו סייעתיה קטליה. וה"פ לכך נאמן לומר הרגנוהו דמתרצין דבריו שרצונו לומר שחביריו הרגוהו והוא עמד על גבן לפיכך תנשא לאחרים דנאמן אבל הוא לא ישאנה הואיל וסמכינן אדיבורי':

והלא לא אמר. לא כך אמר הרגתיו אלא אמר הרגנוהו בלוד וכוונתו שהיה עם הורגיו אבל הוא לא נגע בו:

הלכה יב

מתני' **בנדר**. שנדרה הנאה מבעלה ולא היפר לה ביום שמעו ובאת לחכם להתיר לה ולא מצא פתח לחרטה:

לא ישאנה. מפני החשד:

שהוא ב"ד. כלומר מיאון או חליצה לא עשה חכם זה ביחידי דקיי"ל חליצה ומיאון בשלשה ותלתא לא חשידי כדמפרש בגמרא:

וכולן. החכם והמביא גט והמעיד על האשה להשיא' דתנן בהו לא יכנוס אם היה להן נשים בשעת מעשה ומתו אח"כ מותרות להנשא להם דהשתא ליכא חשדא שהרי בשעה כשהעיד בה העד או שאסרה החכם היתה אשתו קיימת ולא לישא את זו נתכוין:

וכולן. הנשי' הללו שנישאו לאחרים כשאסר' החכם או כשהעיד העד שמת בעלה ומתו הבעלים השניים:

מותרות להנשא. לחכם ולעד ולמביא גט:

וכולן. הנשים האלו מותרות לבניהם או לאחיהם של אלו המתירי' אותן ואינן אסורות אלא להמתירין לבדן:

גמ' **אומר אני**. יש לחוש שלכך היה מתכוין מתחלה שישאנה ולכך אסרה על בעלה:

תמן תנינן. ב"מ פ' המפקיד:

אפי' הן אובדין. ע"י עכברים או ריקבון:
לא יגע בהם. למכרן דרוצה אדם בקב שלו מתשעה קבין של חבירו:
מה. יעשה בדמי פירות אלו שמכר:
מחלוקת ר"ע ור"ט. במוצא אבדה תנן פ' אלו מציאות המוציא דבר שאין עושה ואוכל ימכר מה יהא בדמים ר"ט אומר ישתמש בהן כדי שיהא עלייהו שומר שכר רע"א לא ישתמש בהן ודמי פירות אלו לדמי אבדה דמיין וכי היכא דפליגי באבדה פליגי הכא:
תני ב"ד. שאמרו למכור הפירות שהופקדו לא יקחו מהם מפני החשד:
ר' עקיבא אמר וכו'. שם אמורא:
מפני שהוא ב"ד. הרי שאין שלשה מצויין לחטוא וליכא חשדא והכא אמרי' שהב"ד לא יקחו מפני החשד:
תמן. התם בפירות ראוי להשתלש אפשר שיקח כל אחד שליש מהפירות ואיכא חשדא אבל אשה לבי תרי לא חזיא וליכא חשדא שיחטאו בשביל השלישי:
הא אם נתגרשו לא. שיחשדו ע"י שנתן עיניו בזו שהתיר גירש את אשתו:
שאין אדם מצוי לחטוא. עכשיו בוודאי בשביל ספק הנאתו שיוכל לבא לאחר זמן:
הדרן עלך פרק כיצד

פרק ג

הלכה א

מתני' **ארבעה אחין חולצות ולא מתייבמות**. מפרש בגמרא משום זיקה דתרווייהו זקיקן להאי ולהאי קמא דמייבם פגע באחות זקוקתו דהויא כאשתו:
גמ' **ופריך אלו ארבעה אחין**. ששני' מהן נשואין שתי נשים נכריות מי לא מתייבמו תרווייהו אע"ג דכתיב בית אחיו ודרשי' בית אחד הוא בונה ולא שני בתים הואיל ומשני בתים אתיין שריין הני נמי כיון דמשני אחין קאתיין האי לייבם חדא והאי לייבם חדא:
ומשני שנייא היא. שאני הכא שיש ביבמות אלו איסור אחיות ויש זיקה החמורה לשוויי אחות זקוקתו כאחות אשתו:
ופריך מעתה. לדבריך דזיקה חמורה א"כ אמאי תני במתני' דחולצות אפי' חליצה לא תיבעי כצרת ערוה דתנן בריש מכילתין דפוטרות צרותיהן:
ע"י זיקה. אין זו איסור ערוה גמורה אלא ע"י זיקה ואינה חמורה וברורה כל כך לשנויי כנוסה ממש אלא לחומרא לענין איסור ייבום משוינן לה ככנוסה אבל לא לפטרה לגמרי בלא חלוצה:
תמן תנינן. לקמן פ' החולץ:

שומרת יבם שקידש. אחד מן האחין אשה לאחר שנפלה אחותה לפניהם לייבום והוזקקה לכולן:
המתן. מלכנוס דקא פגעת באחות זקוקה:
עד שיעשה. אחיך מעשה שיכנוס או יחלוץ ויעקר זיקתה:
ה"ג חלצו לה אחים או כנסו יכנוס את אשתו מתה היבמה יכנוס מת היבם מוציא את אשתו בגט וכו'. וה"פ מתה היבמה יכנוס את אשתו דאפילו כנסה ומתה מותר באחותה מת היבם ולא נותר אח אלא זה צריך להוציא את ארוסתו בגט ואשת אחיו בחליצה דלא מצי לייבמה דאחות גרושתו היא:
אסור ביבמתו. דאף דפקע איסור אחות אשה קמה עליה באיסור אשת אח שנאסרה עליו שעה אחת בשעה שהיתה זקוקה ליבם ואין אני קורא בה יבמה יבא עליה והרי היא כאשת אח שיש לו בנים ואסורה עליו עולמית:
ה"ג א"ר יוחנן זו דברי ר' לעזר אבל חכמים אומרים מתה יבמתו מותר באשתו מתה אשתו מותר ביבמתו א"ר יוחנן וכ"ה לקמן פ' החולץ. וה"פ זו דברי ר"ל דאמר לקמן פ' ב"ש המגרש את אשתו והחזירה אסורה ליבם דהואיל ועמדה עליו שעה אחת באיסור אסורה עליו עולמית:
דברי חכמים. טעמן של החכמים:
כל דבר שהוא בא מחמת גורם. כגון יבמה זו שנאסרה מחמת קידושי אחותה:
בטל הגורם. שמתה אחותה שנתקדשה בטל האיסור ומותרת ליבם:
הכא את אמר אכין. במתני' תנן הרי אלו חולצות ולא מתייבמות אמאי ליקו' חד מנייהו לחלוץ לה לשניה ותיהוי ראשונה לגבי אידך כיבמה שהותרה ונאסרה וחזרה והותרה תחזור להיתירה הראשון:
איני יודע טעם אחיות מה הן. למה אמרו חכמים דר' לעזר מתה אשתו מותרת ביבמתו שהרי נאסרה עליו שעה אחת והרי היא כאשת אח שאין לו בנים ואסורה עליו עולמית אע"פ שבשעת נפילה היתה מותרת:
איני יודע טעם אחיות יבמות מה הן. למה לא תתייבמה הראשונה אחר חליצת השנייה שהרי בשעת נפילה הותרה לו:
לא דומה וכו'. הא דאמר איני יודע טעם אחיות יבמות קשיא לי מ"ש יבמות דנקט דאפי' אינן יבמות וקידש את אחותו נמי להאי דמיא א"כ מתני' דהכא ודפ' החולץ תרווייהו כר' לעזר אתיין ל"א לתרוצי רומיא דמתני' אתי וה"ק לא דמיא מתני' דהכא ושומרת יבם שקידש אחיו את אחותה להדדי וכדמפרש ר' ירמיה בסמוך והראשון נראה:

תיפתר. תפרש למתני' דהכא דאיירי שנפלו שתי יבמות כאחת כגון שנפל הבית על שני האחין כאחת ואפשר לצמצם ואין כאן ראשונה ולא הותרה מעולם וכל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לו בנים ואסורה:

אם בשנפל הבית וכו'. אם היה אפשר לפרש משנתינו דאיירי בשנפל הבית על שניהן כאחת ודאי לא אר"י איני יודע טעם אחיות יבמות אלא ליכא לאוקמי מתני' בכה"ג דלא סתם לן תנא כר"י הגלילי דאמר אפשר לצמצם וכיון דא"א לצמצם לגבי שני הוה ספק ומותר בה ולמה תנן בסיפא אם קדמו וכנסו יוציאו:

אלא בשמתו זה אחר זה. מוקי ר"י למתני' דקסבר לא סתם לן תנא כר"י הגלילי לכך קאמר איני יודע טעם אחיות יבמות מה הן:

הוון בעי מימר. סברוהו למימר הא דקשיא ליה לר"י אמתני' דנחלוץ לשנייה ותתייבם הראשונה שבשעת נפילה היתה מותרת אבל הא ל"ק ליה דלחלוץ הראשונה ותתייבם השנייה משום דשנייה בשעה שנפלה היתה אסורה וכל יבמה שאין אני קורא בשעת נפילה יבמה יבא עליה אסורה לעולם:

היא דא וכו'. אף בשמתה הראשונה סובר ר"י שנייה מותרת וקשיא ליה אמתני' אתרווייהו:

ולית זיקה כלום. דוקא היכא דקאי באפה איסור אחות אשה אמרינן כל שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה הרי היא כאשת אח שיש לו בנים ואסורה אבל הכא זיקה לחודא היא כיון דמתה דנסתלקה הזיקה ה"ל כאילו לא נאסר מעולם:

אלו וכו'. כלומר ותדע דזיקה לאו כלום היא לאחר שנתבטלה:

שנים אחין. ראובן ושמעון אחין מאב ולא מאם ושמעון ולוי אחים מן האם ולא מן האב ומת ראובן בלא בנים ונפלה אשתו לייבום לפני שמעון ולא הספיק שמעון לחלוץ או לייבם עד שמת גם הוא וכי לא הותרה אשת ראובן ללוי אע"פ שהיתה זקוקת שמעון אחיו מן האם:

ה"ג א"ת זיקה כלום וכו'. וה"פ אס"ד דזיקה ככנוסה תהא אשת ראובן אסורה ללוי שהיתה זקוקת אשת אחיו מאמו אלא ודאי זיקה לאו ככנוסה היא ומשנתבטלה אין בה איסורא כלל:

מהו שיהא לה צרה. שתי אחיות שנפלו לייבום משני אחין ולהן צרות מי נאסרו גם הצרות להתייבם משום שהיא צרת אחות זקוקתו או דלמא לא אלימי זיקה לאסור צרתה:

ק"ו. איכא למילף שצרתה אסורה:

מה אחות חלוצתו. שאינה אסורה אלא מדרבנן גזרה משום אחות גרושתו שאסורה מדאורייתא:

נתנו לה חכמים צרה. דתנן לקמן פ' החולץ אסור אדם בצרת קרובת חלוצתו והיינו צרת אחות חלוצתו:

כאן שיש איסור אחיות ממש. שאחות זקוקתו היא:

ה"ג לא כ"ש שיהא לה צרות. חלצו הצרות נפטרו האחיות. שתי אחיות שנפלו משני אחין וכל אחת צרתה עמה חלצו לצרות נפטרו האחיות שחליצתה משובחת משל אחיות אע"ג דאי הוה בעי לייבמה לא הוי מצי לייבם מ"מ קל איסורא משל אחיות עצמן:

ה"ג נפטרו האחיות חלצו אחיות לא נפטרו הצרות. שחליצת האחיות חליצה פסולה הוא דאסור לייבמה וחמיר איסורייהו הלכך לא נפטרו הצרות:

ופריך וכמה דאת אמר וכו'. הא מ"מ לתרווייהו לא מצי לייבם ולית ליה הך סברא דצרות קיל איסורייהו מאחיות שהרי צרות אחות זקוקות הן וקיימי באיסור אשת אח:

ומשני אלא. הך ברייתא אתיא כריב"ן דצרות אחות אשה שרי לייבומי כ"ש אחות זקוקתו אלא שתיקן ריב"ן שחולצות ולא מתייבמות הלכך לא נפטרו הצרות בחליצת האחיות דודאי גריעא חליצת האחיות מחליצת הצרות דבנות ייבום הן:

ופריך והתקינו. בתמיה וכי תקנו כריב"ן הא אמרינן לעיל פ"ק דנטרפה השעה וקבעו הלכה כב"ה דצרת ערוה אסורה לאחין:

ומשני אלא כב"ש. אתיא הך ברייתא. דב"ש מתירין הצרות לאחין. ואפי' צרת אחות אשה שרייא לייבם כ"ש צרת אחות זקוקתו:

ה"ג אין כב"ש אפי' חלצו האחיות נפטרו הצרות ותנינן וכו'. וה"פ כיון דס"ל לב"ש בדיעבד יקיימו א"כ בני ייבום נינהו למה לא יפטרו הצרות דהא מדאורייתא תרווייהו בני ייבום נינהו:

ומשני הוי תרי וכו'. הרי דתרי תנאי נינהו אליבא דב"ש:

ה"ג חד אמר חלצו אחיות נפטרו צרות וחרנה אמר חלצו אחיות לא נפטרו צרות. וה"פ מ"ד דבש"א יקיימו תני חלצו אחיות נפטרו צרות ומ"ד אף אליבא דב"ש יוציאו והיינו ת"ק דמתני' תני לא נפטרו הצרות דצרות אליבא דב"ש מותרות להתייבם:

קיל הווי ב"ה בדבר זה. מקילין היו ב"ה באיסור זה:

ופריך מה לגנאי. בתמיה וכי לגנאי לב"ה קאמר שהם הקילו באיסור זה אף דסברי קדמו וכנסו יוציאו א"נ שהקילו באיסור זה יותר מדאי שאמרו יקיימו:

ומשני לשבח. שהיו מליזין ואומרים מה איסור יש בדבר זה דנאמר אפי' בדיעבד שיוציאו ולפלוג אר"א דמתני' קאתי דקיבל מרביה בש"א יוציאו ובה"א יקיימו:

והן. והוא שבעלו שניהן כאחת דבבת אחת נעקרה זיקתן אבל לא בעלו כאחת הראשון יוציא שכנס באיסור והשני יקיים א"נ ה"ק אם כנסו בלא בעילה אלא שעשו בהן מאמר או שהכניסן לביתן לא יבעלו זה אחר זה אלא שניהן בבת אחת:

ע"ד דאבא שאול. כלומר ואיכא בין ר"ש לאבא שאול דלאבא שאול לאחר שכנסו מותרים לכתחלה לבעול דבכניסה לחוד תליא מילתא ולר"ש בבעילה תליא מילתא וכל זמן שלא בעלו יוציאו ואם עבר הראשון וכנס ובעל אומרים לשני שיבעול וכל זמן שלא בעל השני אסור הראשון לבעול בעילה שנייה שמא ימות השני עד שלא בעל נמצא בעילת הראשון באיסור דה"ל כבא על אחות זקוקתו:

לא בעל. השני אסור הראשון כלומר זה שעבר ובעל אסור לבעול בעילה שנייה שמא ימות וכו':

מת השני. עד שלא בעל:

מוציא את אשתו בגט. דבאיסורא קנסיב לה ועדיין באיסורא קאי הלכך יוציא:

ואשת אחיו. אחות אשתו בחליצה:

ופרי' אפי' מת השני. אמאי יוציא אשת אחיו בחליצה:

לא ר"ש היא. הך ברייתא כמאן אתיא כר"ש דלאבא שאול מותר באשתו ואשת אחיו פטורה לגמרי:

ור"ש פוטר את השנייה וכו'. דתנן לקמן בפרקין ג' אחין שנים מהן נשואין שתי אחיות וכו' הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ר"ש פוטר ופירש ר' הושעי' ר"ש פוטר את השניי' מן החליצה ומן הייבום דבשעה שנפלה השנייה כבר היתה אחות זקוקה לו וזיקה ככניסה וה"ל שנייה כאחות אשתו שפטורה מחליצה וייבום והכא למה יוציא אשת אחיו בחליצה הא שנייה אחות זקוקתו היא ותהא פטורה מחליצה:

קיימתיה. אתיא הך ברייתא כמ"ד כל יבמה וכו' וזו בשעה שנפלה לא נפטרה מטעם אחות זקוקתו שהרי שני אחיו היו קיימים ומודה ר"ש בשני אחין דגם השנייה חולצת הלכך עכשיו שמת באיסורה קיימי ואינה ניתרת בלא חליצה:

ה"ג היה לראשונה צרה וכו'. קאי אהא דתנן לקמן ג' אחין נשואין ב' אחיות ומתו הנשואין את האחיות דפוטר ר"ש השנייה וקאמר לר"ש אם היה לראשונה צרה כיון שחלץ לראשונה נפטרה צרתה דחליצת הראשונה חליצה מעלייתא היא שגם הראשונה בעצמה ראויי' לייבום א"נ אהא דתני מת השני וכו' קאי:

ובא עליה. לאחר שחלץ לראשונה בא עליה ה"ל ביאת איסור דכיון שלא בנה שוב לא יבנה ולא נפטרה צרתה:

ופריך חלץ ובא עליה. תפטור צרתה ממה נפשך או בחליצה או בביאה:
קיימתיה כהדא. אתיא כהא דתנן לקמן ר"פ החולץ:
אם בעובר אם בביאה. אף על גב דממ"נ מותרת אפ"ה לא תינשא עד שתדע במה היא ניתרת הכי נמי לא תינשא צרתה עד שתדע במה ניתרת:
ה"ג היה לשנייה צרה חולץ את הצרה או כונס. דאף על גב דפוטר ר"ש את השנייה מכל מקום אין צרתה פטורה כצרת חייבי כריתות כדתנן בריש מכילתין דמדרבנן מיהת צריכה חליצה א"נ מדאורייתא בעי' חליצה דלא קאי לצרור אכה"ג שהשנייה גם היא נפלה לייבום וכן נראה והא דקאמר כונס את הצרה היינו כשחלץ לראשונה:
ומקיים את אשתו. היינו הראשונה:
ואסור בשנייה. דאחות אשתו היא:
הדא היא. וזו היא ששנינו לקמן פ' החולץ מותר הוא אדם באחות צרת חלוצתו שהראשונה אחות צרת חלוצתו היא שכבר חלץ לצרת השנייה:
ופריך ויהא אסור בצרה. דתנן התם בסיפא ואסור בצרת קרובת חלוצתו ואיך תני שכונס הצרה כשחלץ לראשונה הא צרת השנייה היא צרת אחות חלוצתו:
ה"ג אלו ביקש לבעול את הצרה עד שלא חלץ שמא וכו'. לא דמיא לצרת קרובת חלוצתו דעלמא דקודם החליצה נאסרה לו משא"כ כאן צרת השנייה מותרת לו קודם החליצה ודאי שאין החליצה אוסרתה משום גזרה בעלמא ופליג אהא דא"ר הילא לעיל שצרת אחות זקוקתו אסורה מק"ו:
ובסוף. כשמת אחיו השני הוא אסור:
והשלישית חולצת מאיזה מהן שירצה. דמן הדין א"צ חליצה דאחות חלוצתו היא וחליצה קנין אלא מדרבנן צריכה חליצה שבשעה שנפלה היו כולן חייבין בחליצה הלכך חליצה מאחד מהן פוטרתה:
חולצת משניהן. דחליצה פסולה חוזרת על כל האחין ואין אחד מהם יכול לפטור זיקתו של חבירו:
ה"ג רב אמר חליצה קנין. כאלו קנאה תחלה אלא שפטרת' בחליצה:
חליצה פטור. שפוטר אותה ממנו ומאחיו כדי שתהא מותרת לשוק:
מיליהון דרבנן. ממה שהשיב ר"י לשמעון בר בא ש"מ דחליצה פטור:
מה בין חולץ מה בין מגרש. אמתני' דפ' החולץ קאי דתנן התם החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת חולצת ולא מתייבמת המגרש את אשתו ונשא אחיו את אחותה ומת ה"ז פטורה והקשה שמעון לר"י מה בין חולץ למגרש:

ה"ג א"ל את סבור חליצה קניין. לכך לא חילקת בינה לגרושה ואינו כן שהחליצה אינה אלא פטור שפוטרת להנשא לשוק ודקשיא לך למה האחין חייבין עליה כרת אינו משום שנושאין חלוצת אחיהם החי שהיא כאשת אח אלא חייבין משום אשת האח שמת דכיון דנפטרה מהן איסורא דאשת אח כדקיימי קיימי:

זיקה קנין. והויא להו זקוקתו של כל אחד ואחד הלכך כל אחת צריכה חליצה מכל אחד ואחד מן האחין דחליצה פסולה היא זו וחוזרת על כל האחין:

מתני'. לקמן פ' החולץ קשיא לשמואל:

הוא אסור בקרובותי'. ש"מ חליצה קניין דאי לא הויא אלא פטור למה יאסר בקרובותי' ע"י חליצה:

ומשני שנייא היא הכא. שאני הכא בחולץ ליבמתו דלקמן:

שכבר נראה לפטור בה. ע"י ייבום וגזרו חכמים בקרובותיה כמו ביבמה ממש א"נ הכא חלוצה פסולה היא וכבר נראית לפטור בלא חליצה והראשון נראה:

מתני'. לקמן פ' החולץ קשיא לרב:

ולא מתייבמת. דה"ל אחות חלוצתו:

הדא מסייעא למ"ד חליצה פטור. דאין לפוטר' מחליצה בשביל כך דהא מדאורייתא נראי' לייבום:

ה"ג ברם כמ"ד חליצה קנין. קשיא כיון שקנה אחת מן האחיות איך יחלוץ השניי' וכי יכול אדם לקנות שתי אחיות כאחת ואפי' חליצה לא תיבעי:

ומשני פתר לה. מפרש למתני' דהחולץ שמתה חלוצתו קודם שמת אחיו השני לכך צריכה שנייה חליצה:

ופריך אין. אס"ד דמתני' איירי לאחר מיתת חלוצתו למה תנן ולא מתייבמת וכי עדיפא החלוצה מאשתו שמותר באחותה לאחר מיתה:

ומשני פתר לה. למתני' דאתיא כר"ל דאמר לקמן פ' ב"ש אע"ש שבטל הגורם שמתה אחותה האיסור במקומו עומד ולא דמי' לאשתו דאיירי שמתה חלוצתו לאחר שנפלה לפניו לייבום וס"ל לר"ל כל יבמה שאין אני קורא בה בשעת נפילה יבמה יבא עליה אסורה לעולם:

מתני'. לקמן בפרקין קשיא לרב:

ה"ג הדא קשיא למ"ד חליצה קניין. דכיון שעשה מאמר בראשונה ה"ל קנין א"כ איך יחלוץ לשניי' ויכול אדם לקנות שתי אחיות כאחת בתמי':

פתר לה לאחר מיתה. שמתה הראשונה והשני' עדיין לא ניסת צריכה חליצה:

מתני'. לקמן פ' החולץ קשיא לרב:

עד שיעשה. אחיך הגדול מעשה:
ה"ג פתר לה לאחר מיתה אין לאחר מיתה ייבום פתר לה כר"ל וכו':
מתני'. לקמן פ' הבע"י קשיא לרב דתנן כה"ג וכו':
אמור לו וכו'. בתמיה וכי אמרינן לי' לכה"ג שיעבור על דברי תורה דהא לרב חליצה קנין וכה"ג אסור לקנותה דבעולה היא:
והא מתני'. לקמן בפרקין:
הרי אלו חולצות ולא מתייבמות. ואס"ד חליצה קנין איך חולץ לשתיהם וכי יש אדם שמתכוין לקנות אשה ובתה וליכא לשנויי כדשנינן לעיל דאיירי לאחר מיתה דבאיסור אשה ובתה אין חילוק בין בחיים בין לאחר מיתה לעולם באיסורייהו קיימי:
שנייא היא וכו'. בתמי':
איליין תרין אחרייתא. הנך שני משניות דמקשה מהן באחרונה כה"ג שמת אחיו והא דאשה ובתה ודאי קשיין לרב:
ולית להון קיים. ואין מקום לתרצם והרשב"א גורס ולית קיום פי' ואי אפשר לקיים דברי רב:

הלכה ב

מתני' **איסור ערוה**. כגון חמותו ואם חמותו:
ומותר באחותה. דלאו אחות זקוקתו היא דערוה לא רמיא קמיה לייבום:
איסור מצוה. רמיא קמי' מדאורייתא לכך אסור באחותה דאחות זקוקתו היא:
אחותה כשהיא יבמתו. אחותה של ערוה כשהיא יבמתה אשת אחי בעלה כשנופלת עמה לייבום:
או חולצת או מתייבמת. דלאו אחות זקוקתו היא דערוה לא רמיא קמיה:
גמ' **אנס אשה וכו'**. דתני ר"ח בכל ט"ו נשים השנויו' בריש מכילתין בכולן אני קורא בהן אחותה כשהיא יבמתה וקאמר דבתו משכחת לה בשאנס אשה וכו' דבתו מנשואתו ליכא לאשכוחי דא"כ אף אחותה אסורה מטעם אשה ובתה:
הדא היא. זו היא בתו דאיכא לאשכוחי בה אחותה כשהיא יבמתה שמותרת לו וה"ה בת בתו וכל השנויין בשיתא בבא דרישא כולן באונסין איירי:
הדא היא האסור לזה וכו'. שמצינו בבתו ואחותה:

הלכה ג

מתני' **ור"ש פוטר**. בגמרא מפרש טעמא:
גמ' **אבי המשנה**. כלומר בקי בפירוש המשנה כאלו הוא הוליד':
פוטר את השניי'. אבל בראשונה מודה ר"ש דחולצת או מתייבמת:

חבורה. בני ישיבה שלמדו בחבורה הקשו על הת"ק למה יחלוץ אף לשנייה וכי יש אדם מתכוין לקנות שתי אחיות כאחת וכיון שכן די בחליצת הראשונה:

שלא עלה על דעת וכו'. דמיד שחלץ לראשונה נפטרה השנייה דחליצה קניין:

אמר ר"ח. לפני ר' מנא ופליג אר"י דאמר שחבורה הקשו על הת"ק ור"ח אמר שחבורה הקשו מ"ט דר"ש וא"ל שלא עלת וכו':

תמן. בבבל אמרו טעמו דר"ש אין זיקה נופלת למקום זיקה דזיקה ככנוסה דמיא וה"ל שניי' כאחות אשתו ופטורה מחליצה ויבום:

והוא שעבר ובעל. את הראשונה פטור' השניי' אבל עד שלא בעל אין זיקה ככנוסה ממש לפטור השניי' בלא כלום:

היך עבידא. היכי דמי כלומר מאי איכא בין ר' לעזר לרבנן דתמן:

קידושין גמורין. דלעולם שניי' פטורה מחליצ' וייבום:

בא. היבם על השניי':

ביאת ערוה. כאלו בא על אשת אחיו והולד ממנה ממזר:

אינה ביאת ערוה. דאין זיקה ככנוסה ממש לשוויי הולד משניי' ממזר:

ה"ג היה לשנייה צרה כונס או חולץ את הצרה. דאע"ג דפוטר ר"ש את השנייה מ"מ אין צרתה פטורה בצרת חייבי כריתות דמדרבנן מצריך ר"ש חליצה ואפשר אפי' מדאורייתא בעי חליצה דלא קאי לצרור בכה"ג שהשנייה גם היא נפלה לפניו לייבום וכן נראה והא דקאמר כונס את הצרה היינו בשחלץ לראשונה:

ומקיים את אשתו. היינו הראשונה:

ואסור בשנייה. דאחות אשתו היא:

הדא היא. וזו היא ששנינו לקמן פ' החולץ מותר הוא אדם באחות צרת חלוצתו שהראשונה אחות צרת חלוצתו היא שכבר חלץ לצרת השניי':

ופריך ויהא אסור בצרה. דתנן התם בסיפא ואסור בצרת קרובת חלוצתו ואיך תני שכונס הצרה כשחלץ לראשונ' הא צרת השנייה היא צרת אחות חלוצתו:

אלו ביקש לבעול את הצרה עד שלא כנס וכו'. לא דמיא לצרת קרובת חלוצתו דעלמא קודם החליצה נאסרה לו משא"כ כאן צרת השנייה מותרת לו קודם שכנס הראשונה דקסבר צרת אחות זקוקתו שריא:

בתחלה הוא מותר ובסוף. כשנשא הראשונה יהא אסור בתמיה:

אם אומר וכו' ל"ג הכא ואגב שיטפא דסוגי' דלעיל בפרקין נכתב כאן. תמן. לקמן בפרקין תני שלשה אחין נשואין ג' נשים נכריות ומת אחד מהן ועשה בה השני מאמר הרי אלו חולצות ולא מתייבמות רש"א מייבם לאיזו שירצה וחולץ לשניי' אבל ייבומי

תרווייהו לא דדלמא יש זיקה וה"ל שני יבמות מבית אחד ייבומי חדא ואיפטר אידך לא דדלמא אין זיקה ככנוס' וה"ל שתי יבמות הבאות משני בתים אלמא מספקא ליה אי ככנוסה דמיא אי לא:

והכא הוא אמר הכין. דשנייה פטורה מן החליצה ומייבום אלמא קסבר זיקה ודאי ככנוסה דמיא:

עד אנא תמן. כשהייתי בבבל שמעתי פירוקא לקושיא זו:

ה"ג תמן זיקת שני יבמין אינה זיקה ואין זיקה נופלת למקום מאמר ברם הכא זיקת יבם אחד ואין זיקה נופלת למקום זיקה. וה"פ התם בנכריות כשמת הראשון היו עליה זיקת שני יבמין ואינה זיקה ממש אלא שאין זיקה נופלת למקום מאמר דמספקא ליה לר"ש אי מאמר קונה או אינו קונה הלכך מותר בבעלת מאמר מ"נ אי מאמר קונה אשת שני הוא בועל ואי אינו קונה אשת ראשון הוא בועל ושנייה צריכה חליצה דלמא אין מאמר קונה וה"ל אשת ראשון ואינה פוטרת השנייה אבל הכא בשעה שנפלה לא היה עליה אלא זיקת יבם אחד שהרי אסורה להשני משום ערוה ואין זיקה נופלת למקום זיקה וזיקת השנייה כמאן דליתא דמיא דלא עדיפא מזיקת הראשונה:

מה איכפלין וכו'. כלומר מעיקרא ל"ק דר"ש אדר"ש דמאי שייכא אחיות לגבי נכריות דהתם מדאורייתא מיבמי חדא ומיפטר חדא ומדרבנן הוא דאסור גזרה שמא יאמרו שתי יבמות הבאות משני בתים חדא מיבמה ואידך מיפטרא בולא כלום אבל הכא באחיות מדאורייתא השנייה פטורה דיש זיקה וככנוסה דמיא:

אין. אם אתה רוצה להקשות דר"ש אדר"ש תיקשי מהא דאר"ז בשם רב ששת:

תני תמן. לעיל פ"ב תנן שני אחין ומת אחד מהן וייבם השני את אשת אחיו ואח"כ נולד להן אח ומת הראשונה יוצאה משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ושנייה משום צרתה עשה בה מאמר ומת שנייה חולצת ולא מתייבמת רש"א מייבם לאיזו שירצה וכו' ותני עלה רב ששת רש"א שתיהן אסורות וצריכין חליצה:

מחלפא שיטתיה דר"ש. קשיא דר"ש אדר"ש:

תמן הוא אומר שתיהן אסורות. וקשיא ממ"נ אי מאמר קונה שתיהן מותרות וכו' כדפריך הש"ס לעיל פ' כיצד ומסיק התם טעמא דר' שמעון משום זיקה וזיקה לר"ש קונה ומשיירת וקשיא איך קאמר כאן שתיהן מותרות שהראשונה חולצת או מתייבמת והשנייה פטורה מן החליצה ומן הייבום וע"כ לומר דהשנייה פטורה דזיקה ככנוסה דמיא ולא משיירה כלום:

הלכה ד

מתני' **ואחד מופנה**. בלא אשה:

בש"א וכו'. בגמ' מפרש טעמייהו:

והלה תצא. אף בלא חליצה משום אחות אשה:

מוציא את אשתו בגט. דלא אלים מאמר לשווייה ככנוסה וזו אוסרתה משום אחות זקוקה וצריכה גט מפני המאמר דהוי קידושין במקצת ולא פקעי קידושיה בלא גט וצריכה חליצה דהואיל ולא הוי מאמר קידושין גמורין עדיין זקוקתו היא וצריכה חליצה לזיקתה:

גמ' **דר"ל בן ערך אמר**. לעיל ריש פ"ב:

המאמר קונה קנין גמור ביבמה. נמצא שזו היא אשתו:

ופריך אין. אם כר"ל בן ערך סברי ב"ש כשגירש לבעלת המאמר אינה צריכה חליצה דלכ"ע בא על יבמתו וגירשה א"צ חליצה וקשיא לר' הילא דאמר מודו ב"ש אם גירש לבעלת מאמר צריכה חליצה לזיקתה:

אלא. ב"ש כר"ש ס"ל:

ופריך אין. אם כר' שמעון קשיא אב"ש ממ"נ אם מאמר קונה קנין גמור אין אחר המאמר כלום ולמה צריכה חליצה אחר הגט:

ה"ג לא קנה מאמר למה תני אשתו עמו וכו'. וה"פ אם לא קנה מאמר למה מותר באשתו הרי אחות זקוקתו היא ולמה תצא השניה בלא חליצה הא משני בתים קאתיין:

ומשני שמא מאמר דב"ש כזיקה דר"ש ע"ד דרבנן דתמן. דאמרי לעיל פ"ב לר"ש זיקה קונה ומשייר:

ה"ג כמה דרבנן אמרין המאמר קונה ומשייר כן רש"א הזיקה קונה ומשיירה. וה"פ כמו דסברי רבנן דפליגי אר"ש לעיל ר"פ כיצד דמאמר קונה ומשייר כן סובר ר' שמעון בזיקה דקונה ומשיירה והא דפוטר ר"ש שנייה מחליצה דקסבר אין זיקה נופלת למקום זיקה כשנפלו בזה אחר זה אין זיקת השנייה חלה מפני זיקת הראשונה:

אין זיקה נופלת למקום מאמר. לא אלים זיקת השנייה לחול במקום זיקת ומאמר הראשונה:

ה"ג ר' יודן בעי מר' יוחנן. וכ"מ בסמוך:

מעכשיו ולאחר שלשים יום. דתנן ר"פ האומר בא אחר וקידשה תוך שלשים יום מקודשת ואינה מקודשת:

ונפלה לו אחותה בתוך ל' יום. כגון שהיה אחותה נשואה לאחיו ומת אחיו תוך שלשים יום בלא בנים:

אפילו כן מי אמרי. ב"ש אף בכהאי גוונא שעדיין לא חלו הקידושין אשתו עמו ופוטרת אחותה בלא חליצה או לא:

אמר. ליה ר' יוחנן:

אלא ע"י זיקה ועל ידי מאמר. אבל בקידושין כהנך מודו דלא דחינן זיקה ומוציא אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה:

ואפי' קידושי מאה תופסין בה. המקדש אשה מעכשיו ולאחר ל' יום אם קידשו אותה אפי' מאה בני אדם זה אחר זה תוך אותן ל' יום קידושי כולן תופסין בה וצריכה גט מכולן:

ולא כב"ש. כ"ש דמודו ב"ש דלא דחיין קידושין כאלו זיקה דאחותה דהא טעמא דר"י כדמפרש ר"ל פ' האומר כל אשה שאינה קנויה לאדם אחד אפי' קידושי מאה תופסין בה ל"א ולא כב"ש לחוד לא דחיין זיקה אלא אפי' רבנן דפליגי אריב"ב לקמן פ' החולץ ואמרי שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה פוטר את יבמתו אם לא קידשה אלא מעכשיו ולאחר ל' יום אינו פוטר את אחותה כיון שאינה קנויה לו לבדו:

הלכה ה

מתני' **נכרית**. שאינה קרובה לא לזו ולא לזו:

נכרית חולצת ולא מתייבמת. ה"ה אע"ג דלא עשה בה מאמר ומת נכרית מחלץ חלצה יבומי לא מייבמא דה"ל צרת אחות אשה בזיקה והא דקתני מאמר לאפוקי מדב"ש דאמרי מאמר קונה לדחות חברתה דאפי' חליצה לא בעיא קמ"ל דצריכה חליצה:

גמ' **בין רבנן**. דסברי מאמר קונה ומשייר:

בין ר"ש. דקסבר המאמר קונה או לא קונה:

מודין בה. בדינא דמתני' דנכרית חולצ' ולא מתייבמ' כדמסיק:

ה"ג צד שלא קנה בה מאמר כנגדו הותר בצרה לפיכך וכו' כר"ש קנה מאמר שתיהן אסורות מאמר וכו':

הלכה ו

בין רבנן בין ר"ש מודיי בה. בסיפא נמי לא פליגי ולתרווייהו חולצת ולא מתייבמת כדאמר טעמא בסמוך:

הלכה ז

מתני' **שעה אחת**. בנפילה הראשונה כשנפלה מאחיו הראשון שאז היתה אשתו קיימת וזו אסורה עליו משום אשת אח:

הלכה ח

וכנסה המגרש ומת. מותרת זו להתייבם שהרי עד שלא כנסה גירש את הראשונה שהיא ערוה ולא היתה צרתה מעולם:

וזהו שאמרו. בפ"ק נתגרשו הערויות צרותיהן מותרות:

גמ' **לא דומה איסור אחיות יבמות וכו'**. כלומר איסור אחיות יבמות חמורות מאינן יבמות דאלו אינן יבמות מתה אשתו מותר באחותה ויבמות תנן במתני' אסור באחותה לעולם:

לא סוף דבר. לאו דוקא:

אלא אפי' כנס. אחד מהנשואין האחיות את הנכרית וגירש את אשתו הראשונה ואח"כ מת מותר האח השלישי לייבם את הנכרית ואף בזו תנינן אם מתו או נתגרשו וכו':

אף ר"ל. דאמר אפי' בטל הגורם האיסור במקומו כדפרישית לעיל בר"פ מודה כאן דמותר וכדמסיק ר' יוסה:

ויאות. שפיר קא"ר יודן:

שמא אין אשתו זקוקה ליבם. בתמיה ודאי דזקוקה ליבום ולא אמרי' כיון שכבר נאסרה על היבם שעה אחת דהיינו בשעה שהיה לו בנים תהא אסורה עליו עולמית:

תמן. התם בשהיה לו בנים ומתו מ"ט חייבת ביבום דלא קפיד קרא אלא אשעת מיתה אם יש לו בנים בשעת מיתה פטורה ואם לאו חייבת ביבום הכא נמי בעינן שתהא צרת אחות אשתו בשעת מיתת אחיו אבל אם גירש אחות אשתו קודם שמת צרתה שהיתה לבדה בשעת מיתה מתייבמת:

ה"ג והוא שתהא צרה בשעת מיתה:

הלכה ט

מתני' **וכולן**. ט"ו ערויות שהיו בהן לאחיו קידושי ספק או גירושי ספק דהוי ספק צרת ערוה:

חולצת. ולא מיפטרה בלא כלום דדלמא לאו צרת ערוה היא:

ולא מתייבמת. דדלמא צרת ערוה היא:

ספק קרוב לו שהיו ח' אמות מצומצמות ביניהן ברשות הרבים וד' אמות קונות שם וזרקו ספק בד' אמותיו ספק בד' אמותיה:

גמ' **ה"ג לית כאן ספק גירושין אלא גירושין ממש וכ"ה בגיטין**. וה"פ הנך ספק גירושין דתנן במתני' כגון כתב בכתב ידו וכו' אין לקרותן ספק גירושין דמן התורה ודאי הגט כשר ומדרבנן ודאי פסול כדתנן בגיטין פ"ט ג' גיטין ואם ניסת הולד כשר אלא משום ספק דתני גבי קידושין ספק קרוב לו וכו' דשייך נמי גבי גירושין כדמסיק כלל נמי הנך השנויין במשנתינו בכלל הספק:

דמן הוה. שם מקום:
וכולן. כל הנך ספק גירושין השנויין במשנתינו:
אם נישאת. בגט זה לא תצא שלא להוציא לעז על בניה:
בתו. הנשואה לאחיו שנישאת לשוק בגט שקיבלה מאחיו ובו א' מהנך פסולין דמתני' ואח"כ מת אחיו:
לא תצא. כדי להזיק ולאסור הצרה על אביה שתהא כצרת ערוה אלא האב מותר בצרה וקמ"ל דאפי' לכתחלה מותר אביה בצרה:
צרתה שנישאת לשוק בגט זה. הפסול שקבלה בת היבם מבעלה וסברה שגט זה אינו מועיל וה"ל צרת ערוה ופטורה מייבום ונישאת לשוק:
תצא. דלאו צרת ערוה היא והרי היא זקוקה ליבם וקמ"ל דלא חיישינן ללעז בניה כיון שיש איסור דאורייתא בנישואיה וה"ל בכלל איסור יבמה לשוק:
בתו. שנישאת לאחיו של המת לאחר שקיבלה גט זה מבעלה שמת תצא דה"ל כנושא גרושת אחיו דאסורה מדאורייתא:
צרתה שנישאת לאחיו בגט זה. שקיבלה בת אחיו מהמת. אפי' לאביה. שזה המייבם את הצרה הוא אביה של זה שגירש לא תצא דגט הערוה גט מעליא הוא ולא ה"ל צרת ערוה:
תני. ב"ב פ' גט פשוט:
ג' שטרות הללו. דתנן במתני' כתב בכתב ידו וכו':
הדא דתימר. לא אמרן אלא שלא הוחזק כתב ידו של הלוה בב"ד שהודה הלוה למלוה בב"ד שזהו כ"י. גובה. אפי' מנכסים משועבדים דקיום ב"ד כשטר בעדים הוא.
אפי' מבני חורין לא יגבה. דיכול הלוה לטעון פרעתי במגו דאיבעי אמר מזוייף הוא:
אלא. הכא במאי עסקינן בשהוחזק השטר והא דאינו גובה ממשעבדי:
מפני קנוניא. שהלוה יתן למלוה שטר מוקדם בכתב ידו להוציא מהלקוחות שקנו ממנו אחר זמנו של שטר אבל בשטר בעדים ליכא למיחש לכך דאין העדים חותמין שטר מוקדם:
מפני שהוא פסול. כל שאין השטר עשוי כתקנת חכמים פסול:
ה"ג עד כדון בשלוה הזקן ושיעבד הנכרי. ר' אבין מייתי סייעתא לדבריו דאין הטעם משום קנוניא דהניחא כשמכר הלוה נכסיו לאיש נכרי איכא למיחש לקנוניא:
לוה הזקן. כלומר אלא כשהלוה הוא האב והשטר ביד איש נכרי והשיעבוד מהקרקעות ביד הבן שמכר לו אביו נכסיו:
אית לך למימר מפני קנוניא. בתמיה וכי יש לחוש לכך שיעשה אדם קנוניא על בנו אלא ודאי מפני פסול אינו גובה בו:

א"ר אבין. ועוד ראיה לדברי דהא תנן במתני' אף בגיטי נשים כתב בכתב ידו וכו' פסול וכי יש לך לומר בגט דפסול משום קנוניא דמה קנוניא שייך בהן אלא ודאי הטעם משום פסול:

הלכה י

מתני' **זיקת שני יבמין**. דכל זמן שלא כנסה זה עדיין זיקת ראשון עליה וניתוסף עליה זיקת שני בשביל המאמר וכשמת נותרו עליה זיקת שני יבמין:

רש"א וכו'. קסבר ר"ש מאמר או קונה לגמרי או אינו קונה כלל לכך מייבם לאיזו שירצה דאי מאמר קני אין עליה אלא זיקת השני ואי לא קני אין עליה אלא זיקת הראשון:

וחולץ לשנייה. דלא מפטרא חדא בביאת אידך דשמא לא קנה מאמר והן ב' יבמות הבאות משני בתים וייבומי תרווייהו לא דשמא קני מאמר והוו שני יבמות הבאות מבית אחד:

גמ' **ופריך אלו שומרת יבם שנפלה לפני כמה יבמין**. שעליה זיקת כולן אפ"ה מתייבמת ופריך לרבנן הך נמי אע"פ שיש עליה זיקת שני יבמין תתייבם:

לא אשת שני מתים. שיש עליה זיקת שני מתים וכתיב ומת אחד מהם יבמה יבא עליה:

ופריך שנייה למה אינה מתייבמת. שהרי אין עליה אלא זיקת מת אחד:

ומשני אר"ל. מתני' דר"מ היא:

כל שאין את. יכול ליבם אחת מהם אף צרתה אינה מתייבמת גזרה שמא יאמרו בית א' מקצתו בנוי ומקצתו חלוץ:

מני שמעה. ממני שמע תירוץ זה ואיקפד על שלא אמר דבר הלכה משמו:

מתני'. לקמן ס"פ האשה רבה אמרה כן דאיכא תנא דפליג:

ה"ג ומשהגדיל נשא אשה אחרת:

הכא את אומר חולצת. לתרווייהו:

והכא. ובמתני' דלקמן אמרינן ושנייה מתייבמת אע"ג שהיא צרה לאשה שיש עליה זיקת שני יבמין דביאת בן תשע כמאמר בגדול:

הא דאת אמר. אלא ודאי מתני' דהכא אתיא כר"מ דפליג אר"ש וסובר כל שאין את מייבמני אין את מייבם צרתי:

והן. והא דתנן התם ששנייה מתייבמת אתיא כרבנן דפליגי עליה דר"ש דלא גזרו צרה אטו בעלת מאמר דבעלת מאמר גופא גזרה אטו אשת שני מתים:

והוא שייבם ואח"כ חלץ. אר"ש קאי דאמר מייבם לאיזו שירצה וחולץ לשנייה דוקא מיבם תחלה אבל איפכא לא כדמסיק:

הלכה יא

גמ' **הדא היא**. אף ממשנה זה איכא סייעתא להא דא"ר הילא וכו':

הלכה יב

מתני' **היו אחין אף משום אשת אח וכו'**. אע"ג דקיי"ל אין איסור חל על איסור אית ליה להאי תנא באיסור כולל ואיסור מוסיף ואיסור בת אחת כי הכא איסור חל איסור וחייב קרבן על כל איסור ואיסור:

ומפרישין אותן. שלא יחזירו לבעליהן:

שמא מעוברות הן. והוולדות ממזרים ובעינן הבחנה בין זרע כשר לזרע פסול שלא יתלו העוברים בבעליהן:

ואם היו כהנות. בנות כהנים:

נפסלו מתרומה. מלאכול בתרומת בית אביה אפי' אחר מיתת בעלה אע"פ שנאנסה. אם בא על השנייה וכו'. כלומר משום כניסה לחופה לחוד אינו חייב אא"כ בא עליה:

גמ' **ההן תרתיי**. איש ואשה חייבין שתים וכן השנים האחרים חייבין שתים:

הן קטנים. היו האנשים קטנים והנשים גדולות:

ה"ג פטורין מכולן. דאין קנין לקטן וגם ביאתו לאו ביאה אם הוא פחות מבן תשע שנים ויום אחד:

ה"ג הן גדולים והן קטנות חייבין שתים משום נדות. וה"פ היו הזכרים גדולים והנקבות קטנות אין כאן שום חיוב דהא קידושי קטנה לאו דאורייתא אלא משום נדות חייבין עליהן דתינוקת בת יום אחד טמאה נדה:

ואם השיאן אביהן. לאותן קטנות דה"ל קידושי תורה:

חייבין. האחין שמנה אבל הקטנות פטורין דאין חיוב לקטן:

היו אחד. מן האחין גדול ואחד קטן והנקבות שניהן גדולות:

חייבת. משום שהיא אשתו של גדול ואיירי בשהקטן יותר מתשע שנים ויום אחד:

פטורה. מפני שהיא אשת קטן שאין קידושיו קידושין:

אנוסה. פנויה שנאנסה אינה צריכה להמתין ג' חדשים קודם שתינשא דאנוסה לא שכיח ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן:

ומפרישין אותן ג' חדשים. והא הכא אנוסות היו דאטו ברשיעי עסקינן ועוד במזיד מי שריין ואפ"ה צריכות הפרשה:

שנייה היא. שאני הכא לכך מפרישין אותן מפני תיקון הולד לידע אם הוא מן הראשון והוא ודאי ממזר ויהא מותר בממזרת או שהוא מן האחרון והוא כשר ואם אין מפרישין אותן הולד ספק ממזר ואסור בודאית ובממזרת:

שאונסין. פוסלין בכהנת כאשת ישראל שנבעלת ברצון לאסרה על בעלה:
הדרן עלך פרק ארבעה אחין

פרק ד

הלכה א

מתני' **החולץ ליבמתו**. הוא מותר בקרובותיה. דלאו חליצה היא דהא לא בעיא חליצה וקרובותיה וקרוביו דתנן במתני' הן הנך שנאסרו על האיש מחמת נשואי אשתו ועל האשה מחמת בעלה:
בזמן שאין הולד של קיימא. שהוא נפל:
גמ' **בשעבר**. מדתנן ונמצאת מעוברת משמע שלא הוכר העובר בשעת חליצה ולא תנן החולץ למעוברת ש"מ דדוקא בדיעבד הויא חליצה אבל לכתחלה אסור לחלוץ למעוברת:
די מתני'. והיינו דתנן במתני' לקמן בפרקין:
עד שיהא לה ג' חדשים. לידע אם היא מעוברת שאז ניכר העובר אסורה לחלוץ:
ותחלוץ מיד. אמתני' דלקמן פריך למה תמתין בחליצה תחלוץ מיד לאחר מיתת בעלה דממ"נ אין הפסד בחליצה זו:
אם בן קיימא. אם מעוברת היא ותלד בן קיימא:
לא נגע בה חליצה. הוי כאלו לא חלצה מעולם:
שלא תהא צריכה כרוז לכהונה. דמי שראה בחליצתה מחזיקה כפסולה לכהונה ואתה צריך להכריז דעו שזו לא פסלה חליצתה ואיכא דשמע בחליצתה ולא שמע בהכרזה ויאמר חלוצה כשרה לכהונה:
תני ר' הושעיא. טעם אחר למה אין חולצין למעוברת ולא תוך ג' חדשים:
מאן יבמי. שהחלוצה אומרת בב"ד מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל:
את שאומרים לו ייבם וכו'. ותוך ג' חדשים ודאי אינה ראויה ליבום דשמא מעוברת היא נמצא פוגע באשת אח שיש לו בנים לכך אינה ראויה גם לחליצה:
מה נפיק מן ביניהון. מאי איכא בין ר' בא לר' הושעיא:
היתה כשרה ונתחללה. קודם שנעשית יבמה דאינה ראויה לכהן אפי' בלא חליצה:
ה"ג מ"ד את שאומרים לו ייבם אומרי' לו חלוץ אינה חולצת חלץ וכו':
חלץ בתוך ג' חדשים מהו וכו'. למ"ד את שאומרים לו ייבם וכו' מיבעיא ליה:
נישמעינה מן הדא. תא שמע:
קטנה וכו'. מתני' לקמן פ' מצות חליצה:

ר' מנא אמר לה להך שמעתתא סתם ולא אמרה משמיה דר' יוחנן ור' יצחק אמרה לה משמיה דר"י:

דר' מאיר היא. הך מתני' אתיא כר"מ:

שמא תמצא איילונית. ונמצא פוגעים בערוה כשמייבמה ובחליצה איכא למיחש לצרתה שאין חליצת האיילונית פוטרת צרתה:

כמה דאת אמר תמן אע"פ שחלצה. חליצה כשרה דהא חזינן למפרע דלא הויא איילונית אפ"ה צריכה חליצה אחרת ה"נ אע"ג שחלצה חליצה כשרה דחזינן דלא הויא מעוברת אפ"ה צריכה לכתחלה חליצה אחרת:

והפילה. מהו שתהא צריכה חליצה אחרת או דלמא אמרי' איגלי מילתא למפרע דחליצה מעלייתא הוי:

יכול תהא זקוקה ליבם. דכתיב ובן אין לו כל שאין לו בן בשעת מיתה קרינן בה יבמה יבא עליה:

את ששמו מחוי. יצא זה שאין שמו מחוי שהרי עתידה להוליד בן להמת:

ה"ג יכול אומר צרתה מותרת להנשא תלמוד לומר להקים וכו'. וה"פ יכול כשהניח אשה אחת מעוברת תהא צרתה מותרת להנשא לשוק כמי שמת ויש לו בנים תלמוד לומר להקים לאחיו שם בישראל דמשמע דקפיד קרא אקריאת שם ואי אפשר להקרא שם עד שיהא הולד בעולם מכאן אמרו אין הולד פוטר עד שיצא לאויר העולם:

ה"ג יצא זה ששמו מחוי. וה"פ יצא סריס שגם בחייו היה שמו מחוי שאינו ראוי להוליד: ה"ג יכול אומר צרתה מותרת להנשא ת"ל להקים וכו' מכאן אמרו הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת ה"ז לא תינשא צרתה עד שידע שהוא עובר של קיימא שאין הולד פוטר עד שיצא לאויר העולם כמה דאת אמר וכו'. וה"פ מדכתיב להקים וכו' דילפינן מיניה שאין העובר פוטר את הצרה ש"מ דאפי' כנס היבם המעוברת אסורה צרתה דשמא הולד בן קיימא דאין הביאה פוטרה אלא הולד ואין הולד פוטר עד שיצא לאויר העולם וכי היכא דאמרת דאין ביאת המעוברת פוטרת צרתה ולא אמרי' דמותרת ממ"נ אי בן קיימא פטורה מחמת הולד ואם אינו בן קיימא פטורה מחמת ביאת צרתה דבעי שתדע במה היא מותרת אם בולד או בביאה כדאמרינן טעמא שמא יהא הולד בן קיימא וכו':

אף בחליצה. הדין כן שהרי כשם שביאה פוטרת הצרה כך חליצה פוטרת הצרה וכמו דאמרי' בביאה כך את אומר בחליצה:

ה"ג זכין לעוברין וכן הוא בבבא בתרא. וה"פ המזכה מתנה לעובר שבמעי אשה ע"י אחר קנה העובר:

מודה. דלא קנה עד שיצא ראשו ורובו בחיים:
די מתני'. והיינו מתני' ונמצאת מעוברת. וילדה בזמן שהולד של קיימא הוא מותר בקרובותיה וכו':
ה"ג כמה דאת אמר תמן בן הוא למפרע וכו' והכא בן הוא למפרע וכו'. וה"פ כמו דאמרי' במתני' דוקא כשילדה בן קיימא הוא דלא הוי חליצה למפרע וכאלו לא חלץ לה מעולם אבל עד שלא ילדה לא ה"נ לענין זכיה אינו זוכה עד שנולד והוא בן קיימא:
תמן תנינן. ב"ב פ' מי שמת:
לא אמרו. שיכול לזכות לעובר אלא דוקא בבנו שדעתו של אדם קרובה אצל בנו:
הא אחר לא. דמזכה לעובר לא קנה:
ובלבד שכיב מרע. תקנו רבנן דמצי להקנות לבנו כדי שלא תטרוף דעתו עליו:
בלבד מטלטלין. ואפי' בנו עובר אינו יכול להקנות אלא מטלטלין שאינן צריכין קנין אבל מקרקע דצריכין קנין גמור לא קנה:
ובזבזו. כל מה שמצאו בזזו איש לו והחזיקו בו:
או. שהיתה אשתו מעוברת:
חייבין להחזיר. הכל לבנו וכי היכי דעובר זוכה בירושה ה"נ זוכה במתנה:
מה עביד לה ר"ל. איך מתרץ להך ברייתא:
שנייה היא. שאני הכא שהוא בנו הלכך זוכה בירושתו אבל עובר אחר לא קנה:
וסיפא. דהך ברייתא קשיא אף לשמואל וכ"ש לר' לעזר אי סבר לי' כהא דא"ר יוסי:
או שהפילה. וחזרו ישראלי' והחזיקו בנכסיו:
כל הקודם באחרונה. שהחזיקו לאחר שמת הבן או שהפילה זכה כיון דאין עוד שם יורש:
בראשונה לא זכה. דאיגלי מלתא למפרע שהיה לו בן או עובר ואע"ג שלא יצא העובר חי לאויר העולם חשבינן לי' ליורש גמור ומרע לחזקתייהו דהנך ראשוני':
ה"ג אפי' בראשונה יזכה לא כן אר"י וכו'. וה"פ אס"ד דמודה שמואל דבעינן עד שיצא ראשו ורובו בחיים וזה שהפילו מעולם לא זכה בירושה גם לא שייך לומר בנפל דעתו של אדם קרובה אצל בנו וקשיא למה לא יזכו הראשוני' שהרי חזקתם הראשונ' לא נתבטלה מעולם:
משום יאוש. הראשונים כששמעו שיש לו בן ייאושי מייאשי מיניה וזכו השניים מדין הפקר:
ה"ג חזר בו ר' לעזר מן מתני' אם זכר מנה אם נקבה מאתיי' ונקבה גבה בן לא כאחר הוא. וה"פ חזר ר"ל מהא דאמר אין זכין לעוברין משום דקשי' ליה מתני' דליכא לשנוי טעמא דמתני' משום דדעתו של אדם קרובה אצל בנו דעדיין קשיא מהא דתנן אם נקבה

מאתיים למה נקבה נוטלת מאתיים אע"ג שיש שם בן והא ודאי אין דעתו של אדם קרובה אצל בתו במקום שיש בן ש"מ זכין לעוברין אפי' אינו בנו:
בן יומו זכין לו. אבל עובר לא:

הלכה ב

מתני' **וחייבין בקרבן**. שבעל אשת אח שלא במקום מצוה:
והולד כשר. ממה נפשך:
וחייבין באשם תלוי. שכל דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת חייבין על לא הודע שלהן אשם תלוי:
גמ' **היך עבידא**. היכי דמי:
ואכל אחד מהן. ואינו יודע איזה מהן אכל:
ה"ג וחבירו מונח בתיבה. ואבד המפתח:
יכול אני לעמוד על וודאו. אם חלב אכל מביא חטאת ואם שומן אכל פטור מקרבן:
מהו שיהו חייבין על ספיקו. קודם שיתברר אשם תלוי:
ונמצאת מעוברת. וילדה בזמן שהוולד של קיימא יוציא וחייבין בקרבן הא עד שלא ילדה פטורין מקרבן אפי' מאשם תלוי כיון שסופו להתברר:
ה"ג אם אינו בן קיימא אינו מביא הדא אמרה. זאת אומרת שאינו מביא אשם תלוי כל שיש לברר איסורו:
ה"ג רב אמר כל שאי אפשר לעמוד וכו' מאחר שיכול לעמוד על וודאו חייבין על ספיקו אשם תלוי וכו' ואח"כ אכל הוא מאחר שאינו יכול לעמוד על וודאו אין חייבין על ספיקו אשם תלוי. וה"פ אכל הוא תחלה אחת משתיהן והניח השני כיון שלאחר שאכל היה אפשר שיבא בקי ויברר שזו שהניח היה שומן ומה שאכל היה חלב והיינו שאפשר לברר איסורו אעפ"י שהשתא אי אפשר לברר איסורו שגם השני נאכל אפ"ה חייב אשם תלוי אבל אם אכל עורב תחלה אחת משתיהן ואח"כ אכל הוא השני שלאחר שאכל לא היה אפשר לברר איסורו עוד אינו חייב אשם תלוי דמעיקרא לא חייבה התורה אשם תלוי אלא להגן מן היסורין עד שיוודע ויביא חטאת וזה מיד כשאכל לא היה אפשר לברר ולהוודע אם אכל איסורא אין כאן אשם תלוי:
ופריך לא כן אמר רב והוא שיוכיח וכו'. שיהיה מונח לפניו תחלה ודאי איסור הא אם היה שם ודאי איסור חייב באשם תלוי אפי' אי אפשר לברר איסורו:
ומשני אע"ג דרב וכו'. כלומר רב תרתי בעי יכול לברר איסורו וגם איקבע איסורו שיהא שם איסור ודאי כנ"ל פי' סוגיין מסוגית הבבלי פ' ספק אכל:

ה"ג מתני' פליגי על רב כוי ר"ל אומר וכו'. וה"פ כוי ספק בהמה ספק חיה אם אכל כזית מחלבו בשוגג חייב אשם תלוי אע"ג שא"א לברר איסורו:
ומשני פתר לה. רב מפרש להך ברייתא דר"ל הוא דקאמר הכי דקסבר א"צ שיברר איסורו אבל חכמים פליגי עליה וסברי צריך לברר איסורו:
מביא אשם ודאי. כדין אוכל קודש:
ניחא ראשון מביא אשם תלוי. שבשעה שאכל היה אפשר לברר איסורו:
שני למה. מביא אשם תלוי הא אי אפשר לברר איסורו:
תיפתר. תפרש שהיתה חתיכה שאכל ממנה השני גדולה שני זיתים ואכל חציה והניח חציה שאפשר לברר איסורו עוד ל"א החתיכה שאכל הראשון היתה גדולה ואכל חציה והניח חציה והשנייה שממנה נולד הספק מונחת עדיין אף לאחר אכילת השני והא דנקט ובא אחר ואכל את השנייה היינו הנותר מאכילת הראשון ופי' ראשון נראה:
ה"ג הרי אי אפשר לעמוד על וודאו. שהרי אי אפשר לברר ממי הוא ואפ"ה חייבין באשם תלוי:
א"ר יוסה. פירשה ר"ז לפני ר"ח בר בא ור' חזקיה אמר פירשה ר"ז לפנינו:
מאחר. שאלו הערה בה היבם ולא גמר הביאה היה אפשר לידע אם הולד מן הראשון חייב חטאת או לא דע"י הערה לחוד אי אפשר שתלד וכל הערות חייבין על הערה הלכך מיד כשהערה שאז אפשר לברר איסורו נתחייב באשם תלוי ומה שגמר בעילתו אח"כ וע"י כך אי אפשר לברר איסורו אין זה פוטרו מקרבן דה"ז כאוכל חתיכה אחת משתי חתיכות ואח"כ נאכל השני דלכ"ע חייב כדאמר רב בסמוך:
ה"ג אם מאחר הוא. כמו שהוא יכול לעמוד על וודאו:
מה אנן קיימין. אמתני' פריך דתנן ספק בן תשעה וכו' במאי עסקינן:
והוכר עוברה לאחר ב' חדשים. למיתת בעלה ולבעילת היבם:
ניתני בן ט' לזה ולזה וכו'. שהרי בעילת שניהן היה ממש בזמן אחד:
אלא. הב"ע שבא עליה היבם לאחר ב' חדשים למיתת הבעל והוכר העובר לאחר ג' חדשים לבעילת היבם א"כ צ"ל אף שלא הוכר העובר עד לאחר ה' חדשים למיתת הבעל איכא למימר דמבעלה הוא העובר דיש אשה שאין עוברה ניכר עד לאחר חמשה חדשים ליצירתו דאל"כ ודאי מהיבם נתעברה:
עד שיהא לה ה' חדשים. ואנן תנן במתני' עד ג' חדשים ש"מ דתו ליכא למיחש שמעוברת מבעלה אם לא הוכר העובר:
אלא. הב"ע שבא עליה היבם לאחר מ' יום למיתת הבעל והוכר העובר לאחר מ' יום לבעילת היבם:

הרי יש כאן. שלשה חדשים שלימים להבעל שהן תשעים יום:
ומקוטעין לשני. עשרה ימים מחדש הראשון ואמצעי שלם ויו"ד ימים מחדש האחרון והא דנקט בן שבע לאארון לאו דוקא אלא כיון דט' חדשים אינן שלימים קרי ליה בן ז':
ש"מ. מהך מתני' שהאשה. כלומר שיש אשה שיולדת לחדשים שלימים ומלאים אע"פ כד מנינן לחדשי עולם הן יותר מתשעה והיינו בן ט' לראשון:
שהן שתי יצירות. יש ולד שנולד לשבעה חדשים ויש שנולד לתשעה חדשים:
שהאשה יולדת לחדשים מקוטעין. היינו תשעה לאחרון:
ה"ג שהאשה מתעברת אינה חוזרת ומתעברת. וה"פ אס"ד חוזרת ומתעברת אפי' לאחר ג' חדשים לא תינשא דניחוש דלמא תתעבר גם משני ותלד שניהם כאחד שהרי אפשר שתלד הראשון בתשעה שלימים והשני בשבעה מקוטעין נמצא הולדות מעורבין אלא ודאי שאינה חוזרת ומתעברת:
שהאשה אינה מתעברת משני בני אדם כאחת דלא מהני ביאת השני ליצירת הולד כלום:
ופליגא על רבנן דאגדתא. רבנן בעלי הגדה:
ממערכות פלשתים. קרי והכתיב ממערות פלשתים ודרשו בו נוטריקן ממאה הערות שהערו בה בערפה מאה פלשתים ולכך היה גלית גבור שקיבל כח ממאה בני אדם ש"מ שמתעברת משני בני אדם כאחת:
עד שלא נסרח הזרע. היינו קודם שלשה ימים אם בא עליה השני מתערב הזרע יחד ומתעברה משניהם יחד. יצירה לשבעה. חדשים ולתשעה חדשים א"נ לשבעה ימים לזריעה ולתשעה ימים:
נוצר לשבעה. אם היתה תחלת יצירתו של הולד בענין שיולד לשבעה פעמים משתהה לבוא בשמיני וחי וכ"ש אי משתהה עד החדש התשיעי שהוא חי:
נוצר לתשעה. שיוולד בחדש התשיעי אם נולד בשמיני וכ"ש לשבעה אינו יכול לחיות שעדיין לא נגמרה יצירתו א"נ נוצר בשבעה ימים אפילו נולד בשמיני חי ואם נוצר לתשעה ימים לזריעה אם נולד לשמנה חדשים אינו חי וכ"ש לשבעה כך פי' היפ"ת והראשון נ"ל:
איתא חמי. בא וראה אם לשמנה אינו חי כ"ש לשבעה שלא נגמר עדיין:
בעון. שאלו חכמי אומות לר' אבוה מניין לבן שמנה שאינו חי:
מדידכון. מלשונכם אשיב לכם:
זוטא אבטא זוטא אבטא. דרך בני אדם לומר למה האבטיח קטן לפי שנוצר בימים מועטים או שהתחיל להעלות נצו זמן מועט אחר הביכורי' כך בני אדם הנוצרים קודם

זמנם אינם נגמרים ובערוך ערך זוטא יש לו גי' אחרת זוטא אכטא ונראה בלשון לע"ז אכטא הוא שמנה ואמר כל שהוא שמנה הוא קטן:

ליטול חלקו של אביו. נכסי המת:

אמרין ליה. אחי המת או הב"ד היבם הוא אביך ואין לך בנכסי המת כלום:

א"ל. ליבם זהו בן המת ואין לך כלום:

עושין שיפיות. פשרות ביניהון וחולקין בנכסי המת:

נמצאת אומר. שזה הספק גורם פשרות לאחין והפסד לאחין:

תחרות. מחלוקת בין האחין:

שבר באחין. שאינן נוטלים כלום:

מת הזקן. אבי המת וספק אומר לחלוק עם האחין בנכסי הזקן שהוא בן המת והן אומרים שהוא בן היבם ואין לו בנכסי הזקן כלום:

ה"ג הרי יש כאן בנים בודאי ובן הבן בספק. וה"פ הרי היבם ואחיו וודאין ומוחזקין בנכסי הזקן והספק ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי:

מת הספק. והיבם ואחיו באין לחלוק בנכסיו:

ה"ג הרי יש כאן אחי אב ודאי ואב בספק. וחולק היבם עם אחיו בנכסיו:

מת אחד מן האחין. של היבם ובאו היבם והספק לחלוק בנכסיו:

ה"ג הרי יש כאן אח בוודאי ובן אחיו בספק. מוקמינן הנכסים בחזקת היבם:

ובעל בספק. דאם הבן מן הראשון אין היבם בעלה הלכך הנכסים של הבן:

ה"ג הרי יש כאן אחי האם בודאי ובעל בספק. דשמא עדיין יבמה היא ודינה כדין שומרת יבם שמתה ומפורש דינה בסמוך:

אי הוה. הראשון דהיינו המת עני ולא ירש היבם ממנו יכולין בני היבם הוודאים לומר לספק הראשון היה אביך ואין לך בנכסי אבינו כלום:

אין. אם היה הראשון עשיר אמרי בני היבם לספק כולנו בני איש אחד אנחנו ונחלק יחד ירושת המת והיבם:

הראשון. זה שנולד ספק בן תשעה לראשון בן שבעה לאחרון ראוי להיות כה"ג ממה נפשך:

והשני. שנולד מהיבם והיבמה לאחר מכאן ממזר בספק. שמא הספק בנו של הראשון נמצא יבם בא על אשת אח שיש לו בנים והולד ממנה ממזר:

אין ממזר מספק. ספק ממזר כשר לבוא בקהל דדוקא ממזר ודאי הוא בלא יבא ולא ספק:

ופריך כההיא דתנינן תמן. ריש פ"ד דקידושין:

עשרה יוחסין עלו מבבל. כהנים וכו' ממזרים שתוקי ואסופי וכותי מותרין לבוא זה בזה ש"מ דספק ממזר מותר בוודאי ממזרת ויש ממזר מספק:
ומשני ע"ד דראב"י שמנה. יוחסין הן דשתוקי ואסופי מותרין לבא בקהל דספיקות הן:
על דעתיה דר"ג ור"ל. דתנן בפ"ק דכתובות ר"ג ור"ל אומרים נאמנת האשה לומר לכשר נבעלתי אין כאן אלא תשעה דאין כאן שתוקי שהרי אמו נאמנת:

הלכה ג

מתני' **שומרת יבם**. שהיא ממתנת ומצפה ליבם:
שנפלו לה נכסים. מבית אביה:
בכתובתה. מנה ומאתים ותוספת ונדוניא שהכניסה לו וקיבל עליו אחריות:
ובנכסים הנכנסים והיוצאין עמה. נכסי מלוג שכשנכנסת נכנסו עמה וכשיוצאת מבעלה יוצאים עמה:
יחלוקו יורשי הבעל עם יורשי האב. בגמ' מפרש טעמא:
ובה"א נכסים. דצאן ברזל בחזקתן בחזקת יורשי הבעל הואיל ואחריותן עליו:
גמ' **ה"ג הכא את אומר מוכרת ונותנת וקיים והכא וכו'**. וה"פ ברישא תנן מוכרת ונותנת וקיים אפי' לב"ש משמע דמודו שהנכסים בחזקת האשה קיימי ובסיפא כשמתה אמרי ב"ש יחלוקו משמע דמספקא להו אי קיימי בחזקתה:
הן דאת אמר. הא דתנן מוכרת ונותנת וקיים איירי בשנפלו לה בעודה תחת בעלה הראשון ובנשואה ידו וידה שוין ואין לו יד בהן יותר ממנה וכשמת שאין ליבם בה אלא זיקה ידו גריעה מידה הלכך הנכסים בחזקתה:
בשנפלו לה שנעשית שומרת יבם. מכיון דנפלו לה בשעה שהיה זקוקה לו ידו וידה שוין וזיקה עדיפא מאירוסין:
ועשו פירות. והשביחו:
ההן יבם דהכא. הך יבם דמתני' מספקא לב"ש אם הוא כבעל או אינו כבעל לפיכך יחלוקו מספק דספק נשואה היא וזוכה היבם בחצי ירושתה שהבעל יורש את אשתו הנשואה:
ב"ה פשיטא להו. שהוא כבעל לפיכך יורש את הכל והא דקאמרו בנכסים הנכנסים והיוצאין עמה שהן בחזקת יורשי האשה שכן בעלה שהוא אחי היבם אין לו בהן אלא אכילת פירות ואינן כשלו שאינן באחריותו:
ה"ג יורשיה היורשין את כתובתה. והן יורשי הבעל חייבין בקבורתה דלעולם הבעל חייב בקבורתה תחת כתובתה:

אילולי. אי לאו דתני ר"ה מי הוי מיבעיא לן מי קוברה דליכא למימר מאחר שאין לה כתובה מהיבם שכתובתה על נכסי בעלה הראשון כדתנן בכתובות פ' האשה נאמר שאינו חייב בקבורתה וקשיא מאי ס"ד לומר כן וכי אשה שאין לה כתובה כגון שמחלה או מכרה כתובתה לבעלה וכי נאמר שאינו חייב בקבורתה הא סתם מתני' בכתובות פ' נערה משמע לעולם הבעל חייב בקבורת אשתו:

ומשני אשה. אחרת אע"פ שאין לה כתובה ראוי שיהא בעלה חייב לקברה כיון דראוי ליורשה:

ברם הכא. אבל שומרת יבם כיון שאין היבם יורש כל נכסי צאן ברזל שלה ראוי שאין היבם חייב בקבורתה אא"כ הניח בעלה נכסים כדי כתובתה אבל אם לא הניח נכסים לתשלומי כתובתה אין היבם חייב לקברה:

הלכה ד

מתני' **כאשתו לכל דבר**. שמגרשה בגט ולא בעיא חליצה ולא אמרי' ויבמה אמר רחמנא ועדיין ייבומי הראשונים ולא תיסגי לה בגט וכן כשגירשה אם רצה מחזירה ולא אמרי' מצוה דרמי רחמנא עליה עבד ותהא עליו באיסור אשת אח ויהא אסור להחזירה דכתיב ולקחה לו לאשה כיון שלקחה הרי היא כאשתו לכל דבר:

גמ' **כיצד הוא עושה וכו'**. ה"ג בתוספתא פ"ט דכתובות מי שמת והניח אשתו שומרת יבם אפי' הניח נכסים של מאה מנה אין היורשין יכולין למכור מפני שכל הנכסים אחראין לכתובתה כיצד הוא עושה כונסה ומגרשה ושוברת לו על כתובתה כלו' כותבת לו שובר על כתובתה ונראה דגרסי' בתוספתא ומגרשה ומחזירה ושוברת וכו':

לצדדין היא מתני'. או מגרשה ומחזירה או שוברת לו על כתובתה בעודה תחתיו דקסבר הא דתנן בכתובות פ' האשה החזירה הרי היא ככל הנשים ויש לה כתובה היינו שכתובתה על נכסי היבם ולא על נכסי המת:

אם חידש לה. אם הוסיף לה על כתובתה הראשונה שיש לה מאחיו המת כתובתה על נכסיו וכו' ונראה דפליג אר' יוסה:

מתני'. כתובות סוף פ' האשה מפורשת כן דאם גירשה והחזירה כתובתה על נכסי בעלה הראשון ודלא כר' יוסה ומאי קמ"ל ר"ז:

על מנת כתובתה הראשונה מחזירה. וביבמה כשמחזירה כתובתה על נכסי בעלה הראשון כמו שהיה קודם הגירושין:

ה"ג סוף עד שיכניס ויגרש ויחזיר ושוברת כתובתה כדתניא בתוספתא:

ומשני דרובא אתי מימר לך. ר"ז גדולה מזו אתי לאשמועינן דאפי' באינה שוברת כתובתה אלא שחידש לה דבר כשהחזירה כתובתה על נכסי בעלה האחרון א"נ ממתני' לא שמעינן אלא בבעל שגירש אשתו הנשואה לו כתובתה הראשונה שכתב לו הבעל הזה שגירשה והחזירה קיימת ור"ז קמ"ל אפי' ביבמה הדין כן אע"פ שהוא לא כתב לה כתובה הראשונה:

ה"ג ארוס שמת אין לה כתובה וכו'. וה"פ ארוס שמת והניח ארוסתו שומרת יבם אין לה כתובה מבעלה הראשון אע"ג דתנן בכתובות פ' אע"פ נתארמלה או נתגרשה בין מן האירוסין בין מן הנישואין גובה הכל שאני שומרת יבם כיון שלא הותרה ע"י מיתתו להנשא לשוק אין לה כתובה:

שלא תאמר. זו נמי כמו שגירשה מן האירוסין ויש לה כתובה לכך איצטרך רב המנונא לאשמועינן שאין לה כתובה ל"א אתוספת כתובתה קאי ואליבא דראב"ע דסובר ארוסה אין לה אלא מנה ומאתים קמ"ל ר"ז ארוסה שומרת יבם נמי לית לה תוספת כתובתה אע"ג שלא הותרה להנשא לשוק ע"י אירוסין הללו אפ"ה אין לה תוספת לא מן הראשון ולא מן השני אם חלצה ולא תאמר דחליצה ה"ל כגט ויש לה כתובתה קמ"ל דאין לה כתובה:

הלכה ה

מתני' **מצוה בגדול לייבם**. דכתיב והיה הבכור:

לא רצה. הגדול לייבם:

הלכה ו

או בגדול. שהיה גדול האחים במדינת הים ותלה גדול האחין שלפנינו בו לומר המתינו לו שהוא גדול ממני:

ובחרש ובשוטה. עד שיבריאו אין שומעין לו:

עליך מצוה. אע"פ שאחיך הגדול שבמדינת הים הוא גדול ממך כיון שאתה גדול האחין שלפנינו עליך מצוה דשהויי מצוה לא משהינן:

הלכה ז

החולץ ליבמתו וכו'. בגמ' מפרש למאי קתני לה:

זכה בנכסי אחיו. אפי' גירשה למחר דיקום על שם אחיו אמר רחמנא והרי קם:

רי"א וכו'. בגמ' מפרש טעמיה:

גמ' **שלא תאמר**. כלומר למה ליה למיתני החולץ ליבמתו ה"ה כאחד מן האחין לנחלה דסד"א חליצה פוטרת היבמה וביאה פוטרת כי היכי דהכונס יבמתו זוכה בנכסי אחיו

אף החולץ כן לפיכך איצטרך למיתני ה"ה כאחד מן האחין לנחלה ואין לו בה יותר משאר אחין:

ואף ב"ש. מודים בה דאע"ג דתנן לעיל פ"ג בש"א אשתו עמו וכו' לא משום דסברי מאמר קונה לגמרי אלא קונה ומשייר הלכך אינו זוכה בנכסים דלא אלים מאמר שיזכה בנכסי אחיו:

ה"ג ולא כר"ל בן ערך האומר מאמר קונה קנין גמור. וה"פ הא דשמואל לא אתיא כרלב"ע דלר"ל מאמר ככנוסה דמיא א"כ זכה ג"כ בנכסי אחיו:

היו שתי יבמות. מאח אחד:

ובעל. לשנייה:

מה נפשך. זכה בנכסי אחיו:

מאחר שאינו יכול לקיים אחת מהן. כדתנן לקמן פר"ג מאמר לזו ובעל לזו צריכה שני גיטין וחליצה:

אף זה יורש לאחר מיתת אביו. אם מת האב לאחר יבומו של זה מודה ר"י דנוטל חלקו וחלק אחיו:

ה"ג מה הבכור לא ירש בשעה שהוא ראוי לירש עוד אינו יורש אף זה וכו'. וה"פ מה הבכור כל שלא היה מוחזק בשעת מיתת אביו אינו נוטל פי שנים שאין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק אף יבם כן כל שלא היה ראוי לו בשעת מיתת אחיו שוב אינו יורש:

זימנין סגין. פעמים רבות ישבתי לפני ר' הושעיה ולא שמעתי ממנו דבר זה דהלכה כר"י ואיך שמעת אתה:

א"ל. וכי אין זה דבר רגיל אדם שומע דבר מרבו וחבירו לא שמע אף אתה אל תתמה בדבר זה:

הלכה ח

מתני' **אסור בקרובותיה**. כאלו היא אשתו וכל קרובות הנאסרות מחמת אשה גמורה אסורה מדרבנן בחלוצתו:

בזמן שהיא קיימת. אאחותה קאי ולא על שאר עריות:

מותר אדם בקרובת צרת חלוצתו. ולא אמרי' צרה כחלוצה ויהא אסור באחות צרת חלוצתו כמו דאסור באחות חלוצתו:

ואסור בצרת קרובת חלוצתו כיון דעביד בה מעשה דמיא לגרושה ואסרו גם צרת קרובותיה הנשואה לאחין דדמיא לערוה אבל צרת חלוצתו דלא אתעביד בה מעשה לא דמיא לגרושה הלכך קרובותיה שריא:

גמ' **מפני שחלץ לה**. דוקא החולץ ליבמתו הוא דאסור בקרובותיה הא לא חלץ לה כגון שמתה אע"פ שאין לו אח אלא הוא או שהוא גדול האחים מותר אפי' באמה דזיקה אינה אוסרה דאל"כ ליתני מתה וכ"ש חלץ:

הדא היא. מהכא דייק ריב"א בשם ר"ל שומרת יבם שמתה מותר באמה:

והכא כיון שמת בטלה זיקתו. לא שייך הכא ואגב שטפא דסוגיין דלעיל פ"ג נכתב כאן:

מן דבתרה. מסיפא דייק ליה ר' לעזר:

ואחותה אצל האחין. כיון שחלץ לה אחיו כמתה היא ובטלה הזיקה שהיה לכל האחין עליה ה"ה מתה מותר באחותה אפי' ביבם אחד:

הדא אמרה. זאת אומרת כלומר ממתני' שמעינן שגזרו שניות בחלוצה:

והיידא אמרה דא. והיכן אמר התנא דבר זה דמדתנן היא אסורה באבי אביו ליכא למשמע דאסורה משום כלת בנו דה"ל שנייה אלא משום שהיא כלת בנו המת:

ומשני בבנו ובבן בנו וכו'. ש"מ שגזרו שניות בחלוצה:

כיני מתני'. כן היא הגירסא במתני' מותר הוא אדם וכו'. נראה דצריך לומר שכן היא מתני' משום דאיכא דגרסי מותר אדם באחות צרת חלוצתו וכ"ה לעיל פ"ג הדא אמרה מותר אדם באחות צרת חלוצתו:

הדא וכו' מדתנן במתני' אסור אדם בצרת קרובת חלוצתו אע"ג דאחות חלוצתו אינה אסורה אלא מדבריהם ש"מ אפי' בערוה דרבנן נתנו צרה:

כאן וכו'. קאי אהא דתנן ר"פ ד' אחין שתי אחיות יבמות שנפלו לפני שני אחין אף צרותיהן אסורות דאחיות אסורות מדרבנן משום אחות זקוקתו ה"ה צרותיהן:

הלכה ט

מתני' **וכן המגרש את אשתו**. ה"ק אבל המגרש וכו' שאחות גרושה מדאורייתא אסורה באיסור כרת הלכך פטורה מן החליצה ומן הייבום אבל אחות חלוצתו אינה אסורה אלא מדברי סופרי' הלכך צריכה חליצה מדאורייתא ולא מתייבמת מדרבנן:

גמ' **חליצה קנין**. כאלו קנה יבמתו וגירשה לכך קשיא לך מה בין גרושה לחלוצה אבל אין הדבר כן אלא חלוצה פטור הוא שפטרה להנשא לשוק ודקשיא לך למה האחין חייבין כרת אם באו על החלוצה אחר החליצה:

אין האחין חייבין עליה. משום חליצת אחיהם החי אלא משום שהיתה אשת אחיהם החי דכיון שנפטרה מהם ע"י חליצת אחיהם קיימי עלייהו כאשת אח שיש לו בנים:

הלכה י

מתני' **שומרת יבם**. ממתנת ליבם:

שקידש. אחד מן האחים את אחותה אחר שנפלה זו לפניהן והוזקקה לכולן:
המתן מלכנוס. דקא פגעת באחות זקוקה:
עד שיעשה אחיך מעשה. שיכנוס אחיך את היבמה או יחלוץ לה ויעקור את זיקתה מעליך:
מתה היבמה יכנוס את אשתו. דאפי' כנסה ומתה מותר באחותה:
מת היבם. ולא נותר אח אלא זה שקידש אחותה:
מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה. אבל יבומי לא דאחות גרושתו היא:
גמ' **אסור ביבמתו**. דאע"ג דפקע איסור אחות אשה קמה עליה באיסור אשת אח הואיל ונאסרה עליו שעה אחת בשעה שהיתה זקוקה ליבם ואין אני קורא בה יבמה יבא עליה וה"ל כאשת אח שיש לו בנים ואסורה עליו עולמית:
א"ר דברי חכמים. טעמן של החכמים דפליגי אר"ל:
כל דבר שהוא בא מחמת הגורם. כגון יבמה זו שנאסרה מחמת קידושי אחותה:
בטל הגורם. שמתה אחותה המקודשת בטל האיסור ומותרת ליבם:

הלכה יא

מתני' **לא תחלוץ וכו'**. שכל שאינה עולה לייבום אינה עולה לחליצה:
בתולות. גזרינן אטו בעולות וארוסות אטו נשואות:
הנשואות יתארסו. דהא דאסורות עד ג' חדשים הוא משום הבחנה שמא תלד ולא יוודע בן מי הוא הנולד אם ילדה בן ט' והוא בן להראשון או בן שבעה והוא בן להשני אבל באירוסין ליכא למיחש להכי:
והארוסות ינשאו. דהא לא איעבור מהראשון:
חוץ מן הארוסה שביהודה. שהיו מיחדין את הכלה ואת החתן ביהודה קודם כניסתן לחופה כדי שיהא רגיל ומשחק עמה ולא יתביישו זה מזה בבעילת מצוה וחיישינן שמא בעל:
כל הנשים יתארסו. משום דר' יהודה לא מפליג בין אלמנה לגרושה ומתיר לאלמנה ליארס אפילו תוך שלשים יום של ימי אבלה אתא ר' יוסי לאפלוגי עליה בהא ואסר לאלמנה ליארס תוך שלשים של ימי אבלה:
גמ' **עד כמה**. קאי אהא דתנן פ"ק דנדה רא"א ד' נשים דיין שעתן ואחת מהן מעוברת משיוודע עוברה וקאמר עד כמה זמן ניכר שהוא עובר ומייתי ליה הכא דבמתני' נמי משמע דזמן הכרת העובר עד ג' חדשים:
אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר. וראיה ממש לא הוי די"ל יולדת לשבעה הוא דסגי בג' חדשים אבל יולדת לתשעה משתהי יותר מג' חדשים ותמר יולדת לשבעה הוי א"נ

מדכתיב כמשלש חדשים משמע דלא הויין מלאים א"נ מעשה שהיה כך היה לכך קאמר דזכר לדבר מיהא הוי:

אפי' מעוברת רוח. הוי הריון ודיה שעתה ואינה מטמאה מעת לעת למפרע משעת ראייתה:

כמו ילדנו רוח. ש"מ דמעוברת רוח נמי הוי הריון:

תהרו חשש. דבר שאין בו ממש:

אפי' רובו וכו'. כלומר לא בעינן ג' חדשי' שלימים להכרת העובר אלא אפי' אם נתעברה קודם שיצא רובו של חדש הראשון וכו' איכא הכרת העובר:

הן ועיבוריהן. הני ג' חדשים להכרת העובר בעינן שיהו שלימין עם עיבור החדש דהיינו תשעים יום והיינו דר' אסי א"נ סגי בשמנים ותשעה יום דג' חדשים מלאים לא שכיח ופליג אדר' אסי:

אתא עובדא. בא מעשה לפני רבנן דבבל באשה שילדה לאחר שבעה חדשים מקוטעין לנשואיה ולא ידעינן אם היה המעשה שהנישואין היו בי"ג לחדש והלידה היתה בחדש השביעי בי"ז בו או שהיו הנישואין בי"ג בחדש והלידה היתה בי"ג בחדש השביעי: ה"ג או י"ז מן הראשון וי"ג מן האחרון:

משום ספק ממזרות. לפי שלא היו שלימין ואמרו שנבעלה מאחר כשהיתה ארוסה שאי אפשר לה להתעבר ולילד בזמן כזה והא דחששו לספק ממזר ולא ממזר ודאי דחששו אימר מארוס נתעברה א"נ שהספק היה לחכמים אם היו הנישואים בי"ג בחדש והלידה בי"ז בחדש השביעי נמצא דה"ל רובו של ראשון ורובו של אחרון או שהנישואין היו בי"ז בחדש והלידה בי"ג בחדש נמצא דלא היה רוב לא מן הראשון ולא מן האחרון:

א"ל רנב"י. כהך עובדא בא לפני רבה בר בא והכשיר הוולד:

ופריך אבא בר ווא. דהוה אבוה דשמואל:

פליג על שמואל ברי'. בתמיה דקס"ד כי היכי דמצריך שמואל חדשים שלימים להכרת העובר ה"נ ללידה בעינן חדשים שלימים א"כ ודאי ממזר הוי:

שנייא היא. שאני חדש הכרת העובר מחדשי הלידה דלא בעינן שיהו שלימי':

תמן תנינן. נדה פ' בנות כותים:

וכמה היא קישויה. דלא אתיא לידי זיבה אפי' ראתה כמה ימים זה אחר זה:

אפי' ארבעים וכו'. כל שלא פסקה יום אחד מלראות עד יום הלידה לא הויא יולדת בזוב דאמרי' כל הדמים שראתה מחמת קישוי הלידה באו:

דייה. אם נטהר הקושי חדש התשיעי אבל אם ראתה דם בחדש השמיני בי"א יום של זבה אפי' מקשה והולכת עד יום הלידה ה"ז יולדת בזוב מחמת ג' ימים שראתה בשמיני:

לחדשים מקוטעין. אחד מלא ואחד חסר:
דלכן. דאל"כ ה"ל לר"י למימר דיה שלשי' יום אלא ש"מ דאין קצבה לחדש התשיעי פעמי' מלא פעמים חסר ל"א לחדשים מקוטעין דקסבר ר"י חדש התשיעי גורם לידת הולד דמכי עייל הוה זמן לידה הלכך כל הדמים שרואה בו בקושי מחמת הולד הוא ואפי' איכא שופי בתרייהו ואפי' בתחלת התשיעי הוי מחמת הולד דיולדת לתשעה יולדת למקוטעין לכך קאמר חדשה שזה החדש כולו ראוי ללידתה כ"מ בבבלי בנדה:
לחדשי' שלימין. שיכלו תשעה חדשי' יום אל יום בעת לדתה:
דייה חדשה. ש"מ שכל החדש התשיעי צריך שיהיה במילואו:
סוף דבר עד שתלד. מי אמרינן דוקא כשילדה בן קיימא הוא דתלינן הדם בקישוי הלידה הא אם הפילה הויא זבה או דלמא אפי' הפילה תלינן בקישוי ולא איפשיטא:
היא הכרת העובר היא לידתו. בתרווייהו בעינן שלימין:
ולית. ולא ידעתי ממי שמעתי דבר זה:
ר"י אמרה. בשם שמואל:
ואיקפד. וכעס ר' יוסי לנגדו:
א"ל שכן אפי' יהושע. שהיה קשור ודבוק במרע"ה לא אמר כן למשה רבו ואיך אתה אומר כך לר' בא רבך שאתה מכחישו:
חזר. ר' חזקיה ואמר שאין כונתו להכחישו אלא שבאמת אמרה רבי ירמיה אבל לא אמר כן להלכה אלא כאדם השומע דבר ומקשה עליו והיינו דקשיא ליה לר"י שאבא בר ווא שהכשיר לעיל במקוטעין אס"ד היינו הכרת העובר היינו לידה וכי פליג על שמואל בנו:
או לרע"א. יום לאחר הביאה דתשעה פעמים שלשים יום הן ר"ע וביום ראשון לחודש העשירי יולדת:
או לרע"ב וכו'. דימי קליטת הזרע הן שלשה ומעת הקליט' מתחילין ימי העיבור לפעמים קולטת הזרע ביום הראשון וה"ל רע"א יום וכן כולן:
מנן. ממי שמע ר' דבר זה:
מחלפא שיטתיה דר' בא. קשיין דברי ר' בא אהדדי. תמן. לעיל אמר דחדשי הלידה אינן צריכין להיות שלימין:
והכא אמר הכין. דבעינן שלימין:
כל שהוא בה"י. בסוף הוא רבה כלומר הא דלעיל רבה אמרה והך דהכא רבא אמרה משמיה דשמואל ולא מותבינן גברא אגברא:
חמיתיה מבעית. ראה אותו שהוא בהול ונחפז ללכת ואינו שומע דבריו יפה:
א"ל מהו כן. למה זה אתה מבעית:

והיא. רוצה לילד וצריך אני לרבעה זכר לחממה שלא תצטנן ותמות:
א"ל. ביום פלוני:
וחשב. רב כמה ימים הם עד היום:
א"ל. צריכה היא עוד ימים רבים עד שתלד:
ותני כן. ותניא נמי הכי:
חמרתה פוחתת. לכל הפחות אינה יולדת פחות משנ"ד יום שהם ימי שנות הלבנה:
והמוספת. בעיבורה אינה מוספת משס"ה ימים שהם ימי שנות החמה וזו לא היו לה שנ"ד יום לעיבורה:
פליגא. פליג אהך ברייתא:
ה"ג ביקורת של מלכות הרביעו של בית ר' ממנה שוורים. וה"פ מבקרים זכרים של המלכות אנטונינוס הרביעו של בית ר' פרות הרבה ביום אחד:
ויש מהן שילדו. מיד בכלות י"ב חדש מיום הרביעה ויש מהן שאיחרו לילד לאחר מכאן יותר מי"א יום ש"מ שבהמה גסה אין לה זמן קבועה ללידתה:
ומשני כאן בבהמה טהורה. אין זמנה קבוע כל כך אבל בהמה טמאה כגון חמורה זמנה קבוע או שנ"ד או שס"ה יום:
ופריך והא כתיב הידעת וכו' תספור ירחים תמלאנה וכו'. ש"מ שממלאת ימים ואתרווייהו פריך ארב וריב"ל:
ה"ג עת לדתה חיה טהורה וכ"ה בנדה:
ומשני חיה טהורה כבהמה טמאה. יעלי סלע הוא איל האמורה בתורה גבי חיות טהורות והיא ממלאת ימיה כבהמה טמאה אבל בהמה טהורה אין זמנה קבוע:
ר"מ. והיינו ת"ק דמתני' חשש לאסרה שלא תינשא תוך ג' חדשים משום גרושה שמא יאמר המגרש אלו הייתי יודע שאשתי מעוברת אלו היו נותנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשה נמצא הגט בטל ובניה מהשני ממזרים לכך צריכה להמתין ג' חדשים עד שיוכר העובר ומשום גרושה גזר בכל הנשים הראויות להתגרש:
רבי יהודה חשש לולד. לידע אם הוא מן הראשון או מן השני כדפרישית במתני' ר' יוסי חשש לגיטין ולולד. כל הראויה לצאת בגט וראויה להוליד היא דצריכה להמתין ג' חדשים אבל בחדא מינייהו א"צ להמתין:
דתנן. בסיפא ריי"א הארוסות ינשאו מיד ש"מ דת"ק והיינו ר"מ אוסר בארוסה משום דראויה לצאת בגט:
ה"ג ר"ז בשם ר' גידול ממאנת א"צ להמתין. דליכא למגזר משום גדולה דאין גדולה יוצאת במיאון:

היוצאת בגט. קטנה היוצאת בגט צריכה להמתין דמיחלפא בגדולה:
דר"מ חשש לגיטין. הלכך אפי' קטנה צריכה להמתין:
דר"י חשש לגיטין ולולד. ובאנוסה לא שייך הלכך א"צ להמתין:
צריכות להמתין ג' חדשים. שלא תנשא להבחין בין זרע שנזרע בקדושה לזרע הנזרע שלא בקדושה:
ובדמים. שראתה הגיורת מיד לאחר שנתגיירה וכן השבויה והשפחה:
מטמא מעת לעת. לפני ראייתה כל הטהרות שנגעה בהן:
אבא ה"ל. מעשה שבא לפניו בגיורת אם צריכה להמתין ג"ח:
ופריך דלא כן. אלו לא הורו ליה כן וכי לא הוה ידע ר' אבוה דר' יודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי:
ומשני אלא. בשביל שאמר ר' נראין. ס"ד לומר הלכה כר' יהודה אלא שנראין לו דברי ר' יוסי:
ופריך לא כן. וכי לא כן א"ר בא וכו':
חוץ מעיגול של דבלה. דפליגי ביה ר"י ור' יוסי בתוספתא פ"ד דתרומות וקא"ר עלה נראין וכו' והתם כוונתו שזה מודה לזה אבל בשאר כל המקומות כשאומר ר' נראין עדיין המחלוקת במקומה עומדת א"כ ה"נ אף דקאמר ר' נראין מ"מ הלכה כר' יוסי ומאי מספקא ליה לר' אבוה:
אפי' דבר. ברור שנבעלה מקרוב קודם שנתגיירה מי לא חייש רבי יוסי משום וולד:
וסתם גויות לאו. כודאי בעולות הן בתמיה ואפ"ה מתיר ר' יוסי לינשא מיד:
והורי כר' יוסי. דיתארסו מיד:
והוה ר"ל מצטער. ששגג ר' יוחנן רבו בהוראה זו:
שבקין סתמא. שבק סתם מתני' דתנן כל הנשים לא יתארסו וכו' ועביד כיחידאה והאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה:
אשכח. מצא ר"ל ברייתא דתני ר"ח ת"ק דמתני' בשם ר"מ:
ה"ג כד שמע לה וכו':
אמר. יפה יודע הזקן כלומר ר' יוחנן הלכות גיטין ובתענית פ"ב הגירסא ידע פירקי גרמה יודע הלכות השנויות סתם והן כיחידאה וזו היא הגירסא הנכונה:
והכא את אמר הכין. דסתם מתני' ברישא ואח"כ שנה מחלוקת מסברא י"ל כ"ש דהלכה כסתם ולמה א"ר יוחנן דהלכה כר' יוסי:
א"ל לא רבי שנה המחלוקת בלשון סתם אלא ר"ח הוא דתני בשם רבי מאיר הלכך אין הלכה כרבי מאיר:

ופריך מן מה הן וכו'. ר' מנא השיב לו ולאו ק"ו הוא ומה היכא דשנה ר' המחלוקת ואח"כ שנה הסתם הלכה כסתם כ"ש היכא דר' לא תנה המחלוקת אלא אחרים שנו הסתם בלשון מחלוקת פשיטא דהלכה כסתם:

ה"ג אתר דלא אשכח וכו':

אתא ר"ח וכו'. ותנו בפי' אפי' שנו אחרים המחלוקת בלשון יחיד הלכה כסתם:

ולמה הוא וכו'. כלומר והדרא קושיא לדוכתה למה פסק ר' יוחנן כיחידאה:

הדא דתימר הא דאמרת הלכה כסתם בשאין המחלוקת שנויה אצל הסתם אבל כשמחלוקת שנויה אצל הסתם לא בזה הלכה כסתם:

הדא תימר. דהלכה כסתם כשהמחלוקת היא בין יחיד ליחיד אבל אם רבים פליגי על היחיד לא בזה הלכה כסתם ולא קאי אמתני' דהכא אלא כללא קאמר:

כל מקום ששנה. ר' סתם משנה היא דעת חכמים דהיינו רבים:

ה"ג עד שיפרש לו רבו. שהן אתיין כיחידאה:

לא דרשב"ל פליג. על ר' יוחנן רבו מסברא או מקבל':

אלא. שהוא ראה שרוב סתם משניות אתיין כר"מ לכך סובר דכללא הוא:

הידינו רבה. איזה רבי יפרש לו אם רבו דברייתא שימצא ששנה ר"ח בברייתא דהך סתמא יחידא' היא או רבו ממש הלומד עמו:

ומשני לית מילתא וכו'. וכי לא מוכח מדברי ר"ל דמייתי בסמוך דרבו דברייתא יפרש לי:

ה"ג כד שמע דתלי לה:

אמר אולפן קביל וכו'. כלומר למה היה מצטער מתחלה ה"ל להשיב לעצמו מסתמא כך קיבל ר' יוחנן מרבו דמתני' יחידאה היא אלא ש"מ מן רבה דמתני' צריך שיקבל והוה מצטער עד ששמע דכן תנא ר"ח הי' מתנחם שר"י בקי בברייתות ויודע איזה משנה נשנית כיחידאה:

החולצת מונה. ג' חדשים משעת מיתת בעלה ולא משעת חליצה:

היוצאת בגט מונה. ג' חדשים משעת נתינת הגט אע"ג דמשעת כתיבה לא נתייחד עמה דא"כ ה"ל גט ישן אפ"ה אין מתחילין למנות אלא משעת נתינה:

וניחוש לה לגט ישן. וה"ל גט פסול ותהא אסורה לעולם:

היו שני גיטין. שכתב לשתי נשיו:

ואחד נכתב לאחר זמן. של ראשון ג' חדשים וניתנו שניהם ביום כתיבת גט האחרון:

לזו. שזמנו של גטה ביום הנתינה את אוסר עד שתמתין ג"ת ולזו שזמנו של גטה לפני ג"ח את מתירה להנשא מיד ודמיא מילי דרבנן כחוכא ואטלולא ולא ישמעו להן בני אדם על כך:

מן דהוה. מאי דהוה מקשה רב לשמואל הקשה נמי ר"ח לר"י ומאי דהוה מקשה ר"י לר"ח הקשה נמי שמואל לרב:

וכמה הוא האיבול. של האלמנה שלשים יום דאיתתא בכל דהו ניחא לה ולאחר שלשים כבר נשכח בעלה ממנה:

אבל באנשים ג' רגלים. כדי שתשקע הראשונה מדעתו בשעה שהוא עם השנייה וקבעו זמן ג' רגלים אע"פ שאין זמן הרחקת ג' רגלים שוין מ"מ שמחת הרגלים מסייעין להשכיחה מדעתו:

אבל אם אין לו בנים. מותר מיד לאחר שבעה כדי לקיים מצות פריה ורביה:

בשיש לו מי שישמשנו. כגון בתו או כלתו:

אבל אם היו בניו קטנים. מותר מיד משום פרנסתן:

ה"ג אע"פ שכנסה לא הכירה עד לאחר ל' יום. זו היא גירסת הר"ח וכ"ה במסכת שמחות אבל גירסת הרא"ש במ"ק פ"ג אע"פ שכנסה לא הכירה עד לאחר ג' רגלים:

לא הכירה. היינו שלא בא עליה:

הלכה יב

מתני' **ד' אחין וכו'**. ה"ה אפי' נשי טובא נמי מותר לכנסן אם אפשר בסיפוקייהו והא דנקט ד' עצה טובה קמ"ל ארבע אין טפי לא כי היכי דנמטייהו עונה בחדש:

ביאתה או חליצתה של אחת מהן פוטרת צרתה. אבל ייבומי תרווייהו לא כדמפרש בגמרא:

חולץ לפסולה. ולא יפסול את הכשרה לכהונה שחלוצה פסולה לכהונה ולא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכין לו:

גמ' **דלמא**. מעשה בשלשה עשר אחין שמתו י"ב מהם בלא בנים ובאו י"ב נשותיהם ותבעו להיבם לפני ר' שייבם אותן:

א"ל. ר' להיבם לך וייבם אותן:

א"ל. היבם לר' אין בכחי לפרנסם:

והם. היבמות אמרו כל אחת מאתנו תזון אותו ואת בני ביתו חדש אחד בשנה:

אמר. היבם ומאן יזון אותי ואת ביתי חדש העיבור שאין כאן אלא י"ב נשים ואין נכסי כל אחת מהן מספיקין לזון רק חדש אחד:

א"ר. אני אפרנס אותן בחדש העיבור והתפלל עלייהו שיולידו בנים והלכו להם:

בתר. שלש שנים באו אותן י"ב נשים טעונים ל"ו בנים שכל אחת מהן ילדה בן בכל שנה:

אתון. באו והעמידו עצמן לפני דירת בית ר':

סלקון. עלו ואמרו לרבי למטה עומדין כפר של תינוקות שרוצים לשאול בשלומך:

אודיק. הציץ ר' מן החלון וראה אותן:
אמר. להו מה עסקיכון שבאתם הנה:
אמרין ליה. אנחנו רוצים שתתן לנו מזון חדש העיבור כאשר אמרת ונתן להן מזון לחדש העיבור:
ה"ג לעבודה ששים ושנים:
דהוית. כל אחד מנשי שמנה בניו יולדת שני בנים בכל חדש:
וטהרה ז' וילדת. שבשבעה ימים הרתה וילדה:
ה"ג והוא שיתא. ועובד אדום עצמו הוליד בג' חדשים ששה בנים הרי ט' פעמים ששה שהן חמשי' וארבעה:
ותמנותיהון. ושמנה בניו בעצמן הרי ששים ושנים:
בית שהוא ניתר בחליצה אחת. יתורא דקרא קדריש דאין לקרוא שמו אלא חלוץ הנעל ולא בית אלא ללמד בית אחד הוא חולץ ולא שני בתים הלכך חליצת אחת מהן פוטרת צרתה:
אף בביאה כן. שהרי חליצה פטור וביאה פטור וכי היכי דבחליצה אינו חולץ אלא אחת משתי יבמות הבאות מבית אחת ה"נ ביבום אינו מייבם אלא אחת משתי יבמות הבאות מבית אחת:
מהו להערים. יבם שבא לחלוץ לכשרה מהו שיערימו הב"ד להטעותו לומר לו שאסור לחלצה וכן לענין היבום אם בא לייבם הפסולה שיאמרו לו שאסור לייבמה או הערמה אחרת:
ומשני וכי ר"ט. שהיה חשוב כאלו הוא אביהן של כל ישראל לא הערים כדי להאכיל לנשים כשרות תרומה בשני רעבון אף כאן מותר להערים להטעות ליבם שלא יפסלנה מתרומה:
ופריך תמן. התם לא היו ראויות לאכילת תרומה אילולי שהערים ר"ט:
ברם. אבל כאן כל אחת ראויה ליבום מן התורה איכא למימר דאסור להערים דבדידיה תליא מילתא לחלוץ או לייבם איזה מהן שירצה:

הלכה יג

מתני' **המחזיר את גרושתו**. משנישאת:
והנושא את חלוצתו. דקיימא עליה בלאו דלא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה:
והנושא קרובת חלוצתו. דקסבר ר"ע חלוצתו כאשתו דהכתוב קראה ביתו דכתיב בית חלוץ הנעל וקסבר נמי יש ממזר מחייבי לאוין:

גמ' **ופריך בלא כך**. אלו לא החזירה מי לא פסולה מן הכהונה בתמי' הרי מיהת גרושה היא ואסורה לכהן:

ומשני אלא פסולה מלאכול בתרומה. דבי נשא שנבעלה לאסור לה ולא קרינן בה ושבה אל בית אביה כנעוריה:

כי תועבה היא. משמע מיעוטא:

הלכה יד

מתני' **כל שאר בשר שהוא בלא יבא**. קורב' שהיא בלאו ואפי' אין בה כרת:

כל שחייבין עליו כרת. אבל לא חייבי לאוין:

הלכה טו

גמ' **וכולהם**. כל הני תנאי דמתני' בהאי קרא פליגי:

ולא יגלה כנף אביו. וסמיך ליה לא יבא ממזר וקסבר ר"ע לא יגלה באנוסת אביו איירי ד"ה חייבי לאוין ממזר:

שהיא בלא יבא. שאסור לבא עליה:

התיבון. הקשו:

הרי אלמנה לכה"ג. שהיא בלא יבא שאסור לכה"ג לבוא עליה ולד"ה אין הוולד ממנה ממזר:

שנייא היא. שאני אלמנה לכה"ג שפירש בה הכתוב לא יקח ולא יחלל זרעו ללמדך שזרעו חללים ולא ממזרים:

מה אשת אב שהיא בכרת. קסבר בשומרת יבם של אביו הכתוב מדבר דה"ל אשת אחי אביו שהיא בכרת:

הרי נדה. שהיא בכרת ואין הולד ממנה ממזר והך קושיא כ"ש דקשיא נמי לר"ע:

שנייא היא. שאני נדה שאין כתוב בה שאר בשר דלאו מחמת קורבה אסורה עליו וכל שאין איסורה משום שאר בשר אין הולד ממזר:

שחייבין עליה מיתת ב"ד. דדוקא דומיא מאשת אביו דה"ל חייבי מיתות ב"ד הוא דהוי ממזר אבל לא חייבי כריתות:

ה"ג אע"ג דרי"א הבא על אחותו הולד כשר. וכ"ה בקידושין פ' האומר דקסבר אין ממזר מחייבי כריתות:

שהיא פסולה מן הכהונה מק"ו מאלמנה לכה"ג שאין איסור' שוה בכל בנה פגום זו שאיסורה שוה בכל אינו דין שבנה פגום:

עכו"ם ועבד וכו' שהיא פסולה לכהונה. דכיון דלא תפסי בהו קידושין כחייבי כריתות דמיין והולד פגום לכהונה:

בגין. בשביל שהולידה אמו אותו מן ארמאי מהו שיהא כשר לבוא בקהל:

הן דעיימך רגליך. אע"פ שרגליך כהות ועייפו' לך מזה עד דלא יבא שמואל ויפסלינך דקסבר שמואל עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר וי"מ הנה תראה שעמך רגלך לך מהרה מכאן והראשון נ"ל וכן עיקר:

מקום שנכללו וכו'. כלומר מצינו מקום שנכללו כל העריות דהיינו לענין כרת שהוקשו זה לזה דכתיב ונכרתו הנפשות העושות וגו' ובכללן אשת אב ולא מקשינן לענין פסול ממזרות אלא חייבי כריתות שבניהם ממזרים:

ופריך מחלפא וכו'. קשיא דריב"ח אדריב"ח:

דתניא מצות ה'. בחטאת כתיב ואם נפש אחת תחטא בשגגה בעשותה אחת ממצות ה' אשר לא תעשנה וגו' והביא קרבנו וגו':

הייתי אומר אף אוכלי שקצים ורמשים בכלל. כלומר כל חייבי לאוין יהיו חייבין עליהן קרבן אם עבר עליהן או שהורו ב"ד וטעו בשוגג:

נאמר כאן. בשגגת הוראה כתיב ונעלם דבר מעיני הקהל:

ונאמר להלן. בפ' ע"ז והיה אם מעיני העדה וגו':

אי מה עיני וכו' דבר שיש בו מיתת ב"ד. דאע"ז חייבין מיתת ב"ד:

ה"ג לא יצא עמה מיתה אלא כרת בלבד. וה"פ בהך פרשתא שנאמר שם קרבן ע"ז וכתיב והיה אם מעיני העדה וגו' לא נאמר בע"ז אלא כרת דכתיב שם ונכרת' הנפש ההיא מקרב עמה אבל מיתת ב"ד של הע"ז לא נאמר שם אלא במקום אחר נאמרה הלכך כל מצוה שהיא מח"כ חייבין עליה חטאת וב"ד מביאין קרבן:

מחלפא וכו'. חוזר לקושיתו התם בעריות יליף מעונש שנזכר בכללא והיינו כרת ולא יליף מעונש שנזכר בפרטא במקום שיצאה אשת אב דהתם לא כתיב אלא לאו לחוד והכא בע"ז יליף מעונש שנזכר במקום שיצאת ע"ז ולא אמרינן דע"ז ה"ל דבר שחייבין עליה מיתת בית דין:

ומשני תמן. לענין קרבן כל לא תעשה נכלל בכלל מצות ה' אשר לא תעשנה ויצאה ע"ז ללמד מי הוא החייב קרבן אין לנו להוציא ולמעט אלא הנך דלא דמיין לע"ז בהנך מילי הנזכרי' בהך פרשה:

ה"ג תמן נכללו כל העברות לקרבן:

אית לך למימר הכא נכללו כל העריות אפילו חייבי לאוין לממזר. דנימא יצאה אשת האב ללמד על הממזר ולא כתיב בפרשה שיצאה ללמד רק איסור לאו דנאמר בני חייבי

לאוין הן ממזרים הרי לא נכללו מעולם לענין זה אלא מהיקישא הוא דמרבינן שאר ח"כ שהוקשו זה לזה בקרא ונכרתו הנפשות וגו':

הלכה טז

הא באמה אסור. מדתנן במתני' יבמתה שמתה מותר באחותה משמע הא באמה אסור דאל"כ ליתני מותר בקרובותי' וקשיא לריב"א בשם ר"ל:

ומשני אלא. לעולם אף באמה מותר והא דתני מותר באחות' איידי דסיפא דתני חלץ לה ומתה מותר באחותה דהתם דוקא באחותה מותר אבל באמה אסור כדתנן בריש פרקין החולץ ליבמתו הוא אסור בקרובותיה באמה וכו' לכך תני נמי ברישא מותר באחותה:

הדרן עלך פרק החולץ

פרק ה

הלכה א

מתני' **רבן גמליאל אומר אין גט אחר גט**. שתי יבמות ליבם אחד מאח אחד ונתן גט לראשונה וחזר ונתן גט לשנייה דהיינו צרתה לא נאסרו קרובות השני' עליו דמכי יהב גט לראשונ' פקע' זיקא דתרווייהו דגט ביבמה מהני למיקם עליה בלא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה לא הוא ולא שאר אחי' ואסורים לייבם בעלת הגט וצרתה הלכך כי הדר ויהיב גט שני לשני' אינו כלום וה"ל כנותן גט לאשה נכרית דעלמא וכן שני יבמין ליבמה אחת ונתנו לה זה גט וזה גט אין במעשה האחרון כלום ומותר בקרובותיה:

ולא מאמר אחר מאמר. בין שני יבמין ליבמה אחת בין שתי יבמות ליבם אחד המאמר השני אינו כלום ואינה צריכה ממנו גט ומותר בקרובותיה:

יש גט אחר גט. קמא לא דחי לגמרי הלכך אכתי איכא פלגא זיקה דהא בעי חליצה הלכך אהני גט בתרא והוי גרושתו ואסור בקרובותיה:

גמ' **ת"ל יבמה יבא עליה**. ולקחה לו לאשה ויבמה אע"ג שלקחה לאשה דהיינו שעשה בה מאמר צריך שייבם אותה בביאה:

שרא. עירב את כל הפרשה כולה שתהא צריכה ייבום דוקא:

לאוסרה לאחין. אם עשה בה אח' מן האחין מאמר אסורה על כל האחין:

או קונה. לגמרי או אינו קונה כלל:

והרי היא לקוחה לו. ע"י ביאה זו אבל המאמר אינו מועיל כלום:

הרי היא כקידושי אשה. מלאשה יתירא קדריש:

הרי את מקודש' בכסף ובשוה כסף. ולרבנן אע"ג דיהיב לה מידי לאו קידושין גמורי' הם כקידושי אשה:

הגט פוטר ומשייר. הלכך לאחר הגט אסור לו להתייבם ואפ"ה צריכה חליצה:

ופריך ויפטור הגט וכו' מה אם האשה. היבמה עצמה כשבא עליה היבם נפטרת בגט ואינה צריכה חליצה:

ה"ג הגט פוטר בה יבמה שחליצה וכו':

ופריך ולא תפטור בה. הגט שנותן לה היבם אפי' מקצת בשלמא בכסף כתיב ולקחה אבל בגט מנ"ל דמועיל כלום:

ומשני כתיב ולא תהיה. אשת המת החוצה לאיש זר וקרא יתירא הוא דהא כתיב יבמה יבא עליה ממילא שמעינן דאסורה לזר:

מה אנן קיימין. במאי מוקמינן להאי קרא:

אם בשבא עליה היבם. פשיטא דאסורה לזר שהרי אשתו של יבם היא:

אם. לאחר שחלץ לה היבם. למה לא תינשא לאיש זר הרי הותרה לשוק:

אלא. הכא במאי עסקינן בשנתן לה היבם גט וקמ"ל קרא דאסורה ליבם בגט זה שנעשה זר אצלה:

אשר שילח. דכתיב לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה והאי אשר שלחה מיותר אלא ה"ק יש לה משלח שאסור להחזירה אחר שילוח אע"פ שלא היה בעלה בראשונה ואיזו זו שומרת יבם שנתן לה היבם גט:

ה"ג אצל האחין אני קורא אשר שולחה. וה"פ אחרי שנשתלחה מאחד מאחים:

ופריך ותפטור בה ותשייר. תהא חליצה פוטרת באשה מקצת ותשייר מקצת כמו הגט ביבמה ונפקא מיניה אם בא אחר וקידשה לאחר חליצתה מבעלה אסורה לראשון ולשני:

ה"ג תמן כתיב לא תהיה לאיש זר. וה"פ גבי יבמה כתיב לא תהיה לאיש זר ודרשינן מיניה דקאי איבם לאחר שנתן גט ליבמתו כדאמרינן בסמוך אבל הכא באשה מה קרא אית לך למדרש מיניה דחליצה פוטרת ומשיירת:

כמה דר"ש וכו'. מיבעיא ליה מי מספקא ליה לר"ש גט אי פוטר לגמרי או אינו פוטר כלל כי היכי דמספקא ליה במאמר או דלמא בגט כרבנן ס"ל דפוטר ומשייר:

נישמעינה מן הדא. תא שמע:

אין אחריה כלום. אם עשה מאמר בשנייה או בא עליה א"צ לא גט ולא חליצה:

הא בסוף. גט לזו וביאה לזו יש אחר ביאה זו זיקת יבמין וכי מפיק לה בעיא חליצה ולא סגי בגט:

בבעילה שלאחר הגט. עלה קאר"ש בזמן שהיא בסוף יש אחריה כלום:

אבל בבעילה שלאחר מאמר. ודאי לא אר"ש שיש אחריה כלום דממ"נ אין אחריה כלום:
קנה המאמר אין אחריה כלום. כמו הביאה:
לא קנה מאמר תקנה הביאה דהא המאמר כמאן דליתא דמיא וה"ל ביאה זו כאלו היא בתחלה ואין אחריה כלום:
הדא אמרה. זאת אומרת דס"ל לר"ש גט פוטר ומשייר דאי בגט נמי מספקא ליה קשיא נמי בגט תקנה הבעילה אחריו ממ"נ:
ה"ג ר"ג כר"ש המאמר וכו'. וה"פ מיבעיא ליה אי ר"ג כר"ש ס"ל דמאמר ספק קונה לגמרי או לו קונה כלל וסובר דגט נמי ספיקא הוא אי פוטר או לא או דלמא במאמר כרבנן ס"ל דמאמר קונה ומשייר ולכך אין גט אחר גט ולא מאמר אחר מאמר דמאי דשייר הראשון אין השני יכול לפוטרו או לקנותו:
והכא מדר"ש. כלומר יותר מדר"ש אית ליה לר"ג דאפי' בגט מספקא ליה אי פוטר או אינו פוטר:
שיש גט אחר מאמר. מאמר לזו וגט לזו פסל את הראשונה ואסור בקרובות שתיהן:
ומאמר אחר גט. גט לזו ומאמר לזו בעלת מאמר צריכה גט:
ה"ג גט אחר ביאה ומאמר אחר ביאה וגט. ובסמוך מפרש לה א"נ אפשר לקיים הגירסא שלפנינו וה"פ גט אחר ביאה של מאמר ר"ל ביאה שלאחר מאמר וכ"נ עיקר דלפי הגהתי והיא גירסת הבבלי קשיא ה"ל למנקט גט אחר מאמר וביאה:
גט אחר ביאה ומאמר היך עבידא. היכי דמי:
ונתן גט לשלישי. מהני הגט לאסור בקרובותיה:
הדא אמרה. זאת אומרת שהמאמר קונה ומשייר נמצא שלא קנה לבעלת המאמר אלא במקצת ויש אחריו כלום והביאה שלאחר המאמר ביאה פסולה היא שכבר קנה המאמר מקצת ובית אחד הוא בונה ולא שני בתים לפיכך יש גט אחריהן:
ועשה מאמר בשלישית. קונה מאמר וצריכה גט ואסור בקרובותיה:
ה"ג היך ר"ג דלא כר"ש וכו'. וה"פ קשיא ליה איך ר"ג דלא כר"ש דהא דייקינן דסובר מאמר קונה ומשייר ומדקסבר ר"ג אין מאמר אחר מאמר משמע דכר"ש ס"ל הלכך אי קמא קני בתרא מאי קעביד ואי קמא לא קני בתרא נמי לא קני דאי קונה ומשייר נימא דבתרא קני מאי דשייר הראשון:
ומשני אלא. לעולם ר"ג דלא כר"ש ס"ל ואפ"ה אין מאמר אחר מאמר דס"ל לר"ג כל כח שיש במאמר לקנות קנה המאמר הראשון ומה ששייר אין כח בשני לקנות וכן בגט כל כח שיש בגט לדחות כבר דחה הראשון ומה ששייר אין כח בשני לדחות:

טעמא דר"ש. דאין מאמר אחר מאמר ולא גט אחר גט דמספקא ליה במאמר אי קני לגמרי או לא קני כלל וכן בגט אי דוחה לגמרי או אינו דוחה כלום:

אם תאמר הגט פוטר וכו'. נראה שהגירסא הפוכה וכצ"ל א"ת הגט פוטר יותר ממה שקנה המאמר כמי שיש כאן גט וכו' א"ת אין הגט פוטר יותר ממה שקנה המאמר כמי שאין כאן גט וכו' וה"פ מיבעיא ליה אם הגט פוטר המאמר וגם הזיקה נמצא שאין הגט השני פוסל לר"ג ואין גט לאחר גט ואם אין גט אחר מאמר פוטר רק המאמר וזיקה הראשונה כדקאי קאי א"כ יש גט אחר גט המאמר ובבעיא שבסמוך גרסי' א"ת הגט פוטר כל מה שקנה המאמר כמי שאין כאן מאמר וכו' וא"ת אין הגט פוטר כל מה שקנה המאמר כמי שיש כאן וכו' וה"פ מיבעיא לי' אם הגט פוטר כל מה שקנה המאמר נמצא כאלו לא היה כאן מאמר מעולם וחל המאמר השני ואם אין הגט פוטר כל מה שקנה המאמר ונותר זיקה מצד המאמר אין המאמר השני חל שאין מאמר אחר מאמר:

ע"ד דר"ג. דאמר אין מאמר אחר מאמר מי ס"ל נמי דאין ביאה פסולה אחר ביאה פסולה שכל קנין הראוי לביאה עשתה הביאה הראשונה ואין אחרונה יכולה לתפוס אחריה אע"ג דראשונה לא קנאה לכולא שיורא דגט או דלמא כיון דלא קניא ביאה פסולה לכולא שיורא דגט יש ביאה אחר ביאה:

ביאת בן תשע וכו'. ה"נ מיבעיא לן מי הוי ביאת בן ט' כמאמר ואין ביאת בן תשע הבא אחריו כלום א"ד לא הוי כמאמר ושניהם אסורים בקרובותיה:

ביאה פסולה. כגון הנך דמתני' לאחר ביאת בן תשע או איפכא ביאת בן תשע לאחר ביאה פסולה מי מהני לאסור בקרובותיה או לא:

מהו שיודו חכמים לר"ג. שאין מאמר אחר מאמר ביבמה אחת או דלמא אף ביבמה אחת פליגי:

היך עבידא. היכי דמי שיהא נפקותא ביבמה אחת ביך מאמר אחד למאמר אחר מאמר:

לא נפטרה באותו גט. וצריכה גט שני למאמר השני:

מעכשיו לאחר שלשים יום. דתנן ר"פ האומר בא אחר וקידשה תוך שלשים יום מקודשת:

ונפלה לו אחותה תוך ל' יום. כגון שהיתה אחותה נשואה לאחיו ומת אחיו תוך ל' יום בלא בנים מהו:

אפי' כן. מי אמרי' ס"ל לר"ג הנך קידושין לא גריעי ממאמר ואי עביד מאמר ביבמתו אינו כלום דאין מאמר אחר מאמר או דלמא לא אר"ג אלא במאמר וגט אבל בקידושין לא קאמר ויש אחריה מאמר:

ה"ג אלא ע"י גט וע"י מאמר:

ואפי' קידושי מאה תופסין בה. המקדש אשה מעכשיו ולאחר ל' יום אם קידשו אותה אפי' מאה בני אדם זה אחר זה תוך אותן ל' יום קידושי כולן תופסין בה וצריכה גט מכולן:

דלא כר"ג. דבקידושין פ' האומר מפרש ר"ל לטעמא דר"י שכל אשה שאינה קנויה לאדם אחד אפי' קידושי מאה תופסין בה א"כ ה"נ לר"ג דאמר מאמר קונה ומשייר ראוי שיהא מאמר אחר מאמר אפי' ביבמה אחת כי היכי דאמרי' בקידושין ממש אלא ודאי דלא כר"ג ואפשר בא לפשוט בעיא דלעיל דאין חכמים מודים לר"ג במאמר אחר מאמר אפי' ביבמה אחת דא"כ ר' יוחנן דלא כמאן:

הלכה ב

מתני' **כיצד**. לאו אפלוגתא קאי אלא מילתא באנפי נפשה ואיבם אחד ואיבמה אחת קאי וה"ק כיצד דין יבמה אחת ויבם אחד:

צריכה הימנו חליצה. ואם רצה לכנוס לא יכנוס וטעמא מפרש בגמ' צריכה הימנו גט. דחליצה אפקעתא לזיקה ובעיא גט לאפקועי קידושין דיליה דחליצה לא מפקעי קידושין:

גמ' **הדא אמרה**. מדתנן עשה מאמר ביבמתו ונתן לה גט צריכה חליצה ולא תנן צריכה חליצה או ייבום ש"מ לכנסה אסור ע"כ לומר הגט פוטר יותר ממה שקנה המאמר לכך אסור לכנסה:

א"ת אין הגט פוטר יותר ממה שקנה מאמר. קשיא אמאי אסור לכנסה:

יבם אמר וכו'. כלומר וא"ת אף שהגט פוטר יותר ממאמר מ"מ איכא למימר שצריכה חליצה או ייבום ואיירי בשאמר היבם בפירוש שנותן הגט למאמרו דוקא ולא לזיקתו אינו כלום דאם אמר כן אפי' למאמרו אין הגט פוטר דכתיב גט כריתות ואין זה כריתות אלא ה"ל כמגרש חצי אשה:

חליצה פסולה. כגון שעשה בה מאמר וחלץ לה אע"ג שחליצה פסולה היא שעדיין צריכה גט אפ"ה פוטרת:

ולהיידא מילה. ולאיזה דבר פוטרת:

תפסי בה קידושין. שהרי נחלצה הצרה ונעקרה הזיקה:

בא אחר וקידש את החלוצה. קודם שנפטרה בגט למאמרה מהו מי אמרי' כיון שנחלצה נעקרה ממנה זיקת המת ולא נשאר אלא מאמרו של זה לא אלים המאמר לדחות קידושי השני:

לא תפסי בה קידושין. דעדיין יבמה לשוק היא ואין הקידושין תופסין בה דכתיב לא תהיה לאיש זר לא תהיה בה הויה דהיינו קידושין לאיש זר וכדאמרי' לעיל פ"ק ה"א ל"א או דלמא אלים המאמר כקידושין ואין קידושין תופסין באשת איש:

הדא אמרה. מדתנן עשה בה מאמר ובעל ה"ז כמצותה זאת אומרת שמצוה לקדש אשה בכסף ולבעול אח"כ דמה אם יבמה דמדאורייתא ביאה עיקר אפ"ה מדרבנן צריך שיקדש תחלה כ"ש אשה דצריך שיקדש תחלה ואח"כ יבעול:

ה"ג מה אם יבמה שאין וכו':

הלכה ג

מתני' **נתן גט ועשה בה מאמר צריכה גט וחליצה**. דגט דחי קצת ושייר קצת ומאמר קני שיורא דגט הלכך צריכה גט למאמרו וחליצה לזיקתו:

נתן גט ובעל. דגט דחי קצת וביאה שלאחריו ביאה פסולה היא צריכה גט לביאתו וחליצה לזיקתו:

גמ' ה"ג גט לביאתו וחליצה לזיקתו:

ביאה פסולה. כי הך דמתני' אינה פוטרת דאי פוטרת תו לא היתה צריכה אלא גט שכבר בטלה זיקתו:

ופריך איתא חמי. בוא וראה מ"ט חליצה דגריעא פוטרת וביאה דעדיפא מיניה דמצות יבום קודמת למצות חליצה למה אינה פוטרת:

ומשני חליצה ע"י שעיקרה פסולה. שעיקר מצוה הוא הייבם הלכך אפילו חליצה פסולה פוטרת משא"כ ביאה:

ופריך ולא תפטור וכו'. כלומר נהי דלא מהני ביאה פסולה להקל לפטור צרתה מ"מ לחומרא ניחוש לה:

ולידא מילה. ולאיזה דבר ניחוש לה לחומרא:

ומשני שאם בא אחר וקידש את הצרה. לאחר שבא הייבם על חברתה ביאה פסולה נאמר שקידושין תופסין בהצרה וצריכה גט מהמקדש:

ה"ג כל יבמה שאין כולה לחוץ וכו'. שמותרת לזר לכתחלה:

לעולם היא בפנים. זקוקה היא ליבם עד שתצא כולה לחוץ:

הלכה ד

מתני' **אין לאחר חליצה כלום**. בגמרא מפרש:

אחד יבמה אחת. ליבם אחד ואחד שתי יבמות ליבם א' הן שוין שיש אחר גט או מאמר הראשון כלום ואין אחר ביאה שבתחילה ואחר חליצה כלום:

גמ' **ופריך בלא כך**. שלא בעל אחר חליצה וכי אינה פסולה לינשא לכהן מטעם שהיא חלוצה שאסורה לכהן:
ומשני אלא פסולה. ע"י ביאה זו מלאכול בתרומה דבי נשא דנבעלה לפסול לה ואינה חוזרת לבית אביה כנעוריה לאכול בתרומה:
ופריך הבא על חלוצתו פסלה מלאכול בתרומה. בתמי' הא כתיב כי תהי' לאיש זר בעינן שתהא זר אצלה מעיקרא וזו לאו זר אצלה מעיקרא:
ומשני אלא. הא דקאמר ביאה שלאחר חליצה פוסלתה מתרומה היינו כשבא עליה אחד מאחיו של החולץ דה"ל חייבי כריתות ואפי' אינו זר אצלה מעיקרא פוסלתה ופריך הניחא. למ"ד ר' יוחנן דאמר לעיל בפ"ק:
הוא. החולץ שבא על חלוצתו אינו חייב עליה כרת אבל האחין חייבין על החלוצה כרת דקיימא עלייהו באיסור אשת אח נמצא שביאת האחין פוסלתה מכהונה:
ברם. אבל למ"ד היינו רשב"ל דאמר בין הוא וכו' אינן חייבין על החלוצה כרת כיון דמעיקרא אי בעי להאי חליץ ואי בעי האי חליץ והאי דחליץ שליחות' דאחין קעביד אמאי פסולה לתרומ' דאינה אלא מחייבי לאוין ולא זר אצלה מעיקרא:
אלא. הא דקאמר ביאה שלאחר חליצה פוסלתה מתרומה היינו כשבא על הצרה לאחר שחלץ לחברתה דכיון שנפטרה הצרה בחליצת חברתה הרי היא הצרה על כולן באיסור אשת אח שהיא בכרת:
ופריך ניחא. לר' ירמי' ור' בא דאמרו לעיל בפ"ק דר"י ורשב"ל תרווייהו מודו בין החולץ בין האחין חייבין על הצרה איכא לאוקמי שבא החולץ על הצרה:
ברם. אבל למ"ד לרשב"ל הוא אינו חייב אף על הצרה למה יפסלנה:
אלא. מוקי לה כשבאו האחין על הצרה:
ופריך הניחא. למ"ד בין הוא וכו' אבל חייבין על הצרה אלא למ"ד לרשב"ל או לר"י בין הוא וכו' אינן חייבין על הצרה במאי מוקי לה:
ומשני אלא כר"ע. מוקי לה דאמר יש ממזר בחלוצה וכדתנן לעיל ס"פ החולץ הנושא חלוצתו יוציא והולד ממזר וכיון דהולד ממזר מיפסיל בביאתו באכילת תרומה מיבעיא:
א"ר יוסי. לעולם כרבנן נמי אתיא תפרש לבריית' דאיירי כגון שהיה היבם כהן ונעשית חללה בביאה זו וחללה אסורה בתרומה:
ופריך ולא כבר. תני רישא אין לאחר חליצה כלום הא תו למה לי:
ומשני בגין. בשביל שרוצה לשנות בסיפא אחת יבמה אחת וכו' הדר תני לה לכולא בבא:

ה"ג **אלו המקדש חלוצתו שמא לא תפסי בה קידושין**. וה"פ הא דתנן חלץ ועשה מאמר וכו' אין אחר חליצה כלום אמאי לא תפיס בה מאמר הא חלוצה להחולץ לכ"ע אינה אסורה לו אלא בלאו וחייבי לאוין קידושין תופסין בהן:

ה"ג **תיפתר או כרבנן שלא לדעת או ד"ה במתכוין וכו'**. וה"פ משני תפרש למשנתינו הא דעשה בה מאמר לאחר חליצה היינו שלא לדעת היבמה וסברי רבנן דפליגי ארבי אינו קונה או דאתיא מתני' ככ"ע ואפי' כרבי ואיירי דאמר לה התקדשי לי במאמר יבמין כיון שאסורה עליו לא תפסי בה מאמר זה:

ותני כן. ותני נמי הכי:

מודה ר'. בקידושי אשה שאינו קונה אלא מדעת שניהם שנאמר והלכה והיתה לאיש אחר מדעתה משמע:

מה ביאה קונה. ביבמה אפי' בע"כ שנא' ויבמה בע"כ דאפי' בא עליה באונס קנאה:

כמה דר' אומר וכו'. מיבעיא לי' מי קסבר ר' דאף גט פוטר ביבמה אפי' שלא לדעת דומיא דמאמר או לא:

ופשיט ולמה ר' אומר. שמאמר פוטר אפי' שלא לדעת דמאמר לכנוס וביא' לכנוס אמרי' מאמר דומיא דביאה מה ביאה ביבמה קני' אפי' שלא לדעת אף מאמר כן:

ויפטור הגט. איך נאמר שהגט יפטור שלא לדעת הא גט לפטור דומיא דחליצה וחליצה אינה פוטרת שלא לדעת דמקשינן אשה לאיש:

הלכה ה

מתני' **כיצד**. בשני יבמות ליבם אח':

צריכות שני גיטין. כרבנן דיש מאמר אחר מאמר וייבומי לא דהיכי ליעביד ליבומי לתרווייהו ה"ל שני בתים ואי לחדא הואיל וחבירתה אגידא ביה ה"ל בונה שני בתים:

וחליצה. לאחת מהן ופוטרת צרתה:

מאמר לזו ובעל לזו שני גיטין וחליצה. זו גט למאמרו וזו לביאתו וחליצה לאחת מהן ופוטרת צרתה:

מאמר בזו וגט לזו. פסל גט של האחרונה את הראשונה דקם ליה בלא יבנה וצריכה גט למאמרו וחליצ' לזיקתו:

הלכה ו

גט לזו וגט לזו צריכות הימנו חליצה. אחת ופוטרת צרתה:

גט לזו ובעל לזו צריכה גט וחליצה. ואסור לקיימה דקם עליה בלא יבנה משום גט הראשון ובגט לחודא לא נפקא בעלת ביא' דביאה פסולה היא שכבר נדחה הזיקה במקצת בגט:

אין לאחר חליצה כלום. ואי הדר מקדש לה או לצרתה אין הקידושין תופסין כר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין א"כ קידושין ממש תופסין אלא מתני' איירי בשאמר התקדשי לי במאמר יבמין כדאמרינן לעיל בגמרא:

ה"ג ע"ד דר' מהו שיהא מאמר לבן תשע. וה"פ כיון דסובר ר' דמאמר קונה אפילו שלא לדעת א"כ ה"ה קטן אף שאינו בן דעת יש לו מאמר א"ד דוקא גדול דיש לו דעת קונה אפי' שלא לדעת משא"כ קטן:

ופשיט ביאת גדול גומרת ומאמר דגרע מביאתו ה"ז קונה ומשייר:

ה"ג ביאת קטן קונה ומשייר ומאמרו קונה ומשייר. א"כ מה בין ביאתו של קטן למאמרו אלא ודאי דאין לקטן מאמר וביאתו קונה ומשייר כמאמר בגדול:

ואית דבעי מימר. ואיכא דאמרי דהכי פשטי אס"ד דיש מאמר לקטן קשיא מה בין מאמ' של קטן לשל גדול דהא מאמר של גדול נמי קונה ומשייר:

דברי ר"מ. לחכמי' אי אתם מודי' לי שעשו ביאת בן ט' שנים כמאמר של גדול דקונה ומשייר א"כ כמו דאמריתו דביאת קטן דכוותה נאמר בחליצת קטן שהוא קונה ומשייר כגט בגדול דשניהן לדחות ולפטור היבמה:

ה"ג ודכוותה וכו' כגט בגדול:

ורבנן. פליגי אר"מ ואמרו אין חליצת קטן כלום ודקשיא לך מביאת קטן שעשו כמאמר בגדול שכן ביאה של גדול קונה אפי' שלא לדעת הלכך ביאת קטן מהני אע"פ שאין בו דעת אבל איך נעשית חליצת בן ט' כגט בגדול הא חליצת גדול עצמו אינה פוטרה אלא לדעת:

הלכה ז

חלץ וחלץ. לזו ולזו מותר בקרובות שנייה שאין לאחר חליצה ראשונה שום זיקת יבמין וחליצה בתריית' לאו כלום היא ואפי' לכהונה כשרה:

או חלץ. לזו ומאמר בזו וכן נתן גט לזו אחר החליצה של זו אין מעשה האחרון כלום:

או בעל. תחלה לראשונה וחזר ובעל לשניה או בעל תחלה ועשה מאמר בשני' או נתן גט לשניה או חלץ לשניה אין אחר ביאה כלום ומעש' אחרון לא חשיב ומותר בקרובות השניה:

אין אחר חליצה כלום אלישא קאי ואסיפא צריך למימר אין אחר ביאה כלום:

הלכה ח

חלץ ועשה מאמר נתן גט ובעל. אע"ג דתנן לעיל הדר תנא הכא משום סיפא דבעי לאפלוגי בין ביאה לחליצה ולאשמועינן נמי פלוגתא דר' נחמיה ורבנן:

בין בתחלה בין באמצע. כגון גט לזו וחלץ לזו וחזר ועשה בה או בבעלת הגט מאמר לא מהני המאמר ואינה צריכה גט למאמרו:

בין בסוף. אם חלץ אחר מאמר וגט אין אחר החליצה כלום דחליצה גמורה היא ואי הדר ועביד מאמר לא בעיא גט דחליצה גירושין גמורים דזיקה נינהו אע"ג דהוי חליצה פסולה:

הבעילה. באמצע כגון גט לזו ובעל לזו וחזר ועשה מאמר בשלישית אסור בקרובותיה:

בסוף. גט לזו ומאמר לזו וחזר ובא על אחת מהן יש אחר ביאה זו זיקת יבמין וכי מפיק לה בעיא חליצה ולא סגי לה בגט:

אין אחריה כלום. ונפקא בגט בלא חליצה ואי הדר וקדיש לאידך אחר ביאה זו אין במעשיו כלום:

גמ' **תמן**. בבבל אמרו טעמא דר"נ דאמר אין אחרי הבעילה כלום משום דקסבר אפי' ביאה פסולה פוטרת ועוקרת כל זיקת היבם הלכך אין אחריה כלום:

ע"ד וכו'. ולפי סברתם אפי' ביאה שלאחר הגט פוטרת:

וע"ד דרבנן. דארץ ישראל טעמא דר"נ דלא גזרינן ביאה שלאחר מאמר משום ביאה אחר ביאה דהכל יודעין דעיקר מצות יבמין היא הביאה ואין המאמר נגדו כלום משא"כ בביא' אחר ביא' אבל ביאה שאחר הגט וודאי איכא למגזר אטו ביאה שלאחר חליצה דהעולם טועין וסוברים דגט מהני ביבמה כמו החליצה ולסברתם ביאה שלאחר הגט מודה ר"נ שיש אחריה א"נ סברי רבנן דתמן טעמא דר"נ שאין מאמר כלום ובקל נדחה וכן נראה:

ה"ג ור"ש ור"ג אמרו דבר אחד וכ"ה בבבלי. וה"פ כולהו ס"ל מאמר קונה קנין גמור ר"ג דתנן במתני' אין מאמר אחר מאמר אלמא חשיב קמא למיקני כל כח מאמר ור"ש הא מספקא לי' אי מאמר קונה קנין גמור או לא כמפורש לעיל רפ"ב ור"נ דתניא שלש יבמות וכו':

ה"ג בתוספתא פ"ז אע"פ שאמרו אין אחר בעילה כלום חליצה אחר בעילה פוסלת בכהונה כיצד ג' יבמות ויבם אחד עשה מאמר בזו ובעל את זו וחזר ועשה מאמר בזו ר"נ אומר הראשונה צריכה גט ואין אחר בעילה כלום מק"ו ומה חליצה שפוסלת בכהונה חליצה אחר בעילה אין אחריה כלום בעילה שאין פוסלת בכהונה בעילה אחר חליצה אינו דין שלא יהיה אחריה כלום וחכ"א צריכות ג' גיטין וחליצה אחת מהן. ואף שגירסא זו יותר מכוונת מ"מ אף היא צריכה תיקון ברישא צריך להיות אע"פ שאמרו אין אחר חליצה כלום בעילה אחר תליצה פוסלת בכהונה וכ"ה שנויה לעיל בפרקין דף

יט ע"א ובמציעתא צ"ל ומה חליצה שפוסלת בכהונה בעילה אחר חליצה אין אחריה כלום בעילה שאין פוסלת בכהונה חליצה אחר בעילה אינו דין שלא יהי' וכו' וכצ"ל גם בסוגיין וה"פ ר"נ יליף ק"ו ומה חליצה שבעילה שלאחריה מהני לענין זה שפוסלתה מתרומה כדאמרי' לעיל אפ"ה לעולם אין אחריה כלום דגט ומאמר בשנייה אינו כלום ואפי' ביאה לא מהני לאסרו בקרובותיה בעילה כשהיא בתחלה אם חלץ לשנייה או היא עצמה אינה נפסלת לכהונה דה"ל כחולץ לנכרית אינו דין שלא יהא אחריה כלום אפי' היא באמצע או בסוף ורבנן סברי דביאה כשהיא בתחלה אין אחריה כלום אבל באמצע יש אחריה כלום הלכך צריכות ג' גיטין וחליצה לאחת מהן לאפקועי הזיקה והשתא דייק ליה דר"נ סובר המאמר קונה קנין גמור דאף במאמר איכא למילף ק"ו כמו בבעילה א"כ ה"ה למאמר דאין אחריו כלום ורבנן דהכא ודאי לא שמיע להו הך ברייתא דמינה שמעינן דה"ה ביא' שלאחר הגט פוטרת כמו החליצה שלאחר הגט דאין אחרי' כלום דהא מחליצה יליף לה ר' נחמי':

הדרן עלך פרק רבן גמליאל

פרק ו

הלכה א

מתני' **הבא על יבמתו שוגג**. קסבר אשה אחרת היא:

מזיד. לשם זנות ולא למצות יבום:

אפי' הוא שוגג והיא מזידה. לא מבעיא היכא דהיא מכוונה לשם מצוה אלא אפי' היכא דתרווייהו לא מכווני למצוה כגון שהוא מכוין לאשה אחרת והיא מתכונה לשם זנות קנה דאמר קרא יבמה יבא עליה מ"מ:

המערה. שלא גמר ביאתו ובגמ' מפרש:

קונה. וזכה בנחלה ואם בא להוציאה בגט א"צ חליצה:

ולא חלק בין ביאה לביאה. בין ביאה כדרכה לשלא כדרכה:

גמ' **אנן תנינן**. במתני' תני ר"ח. בברייתא:

הוון בעי מימר. סברוהו למימר:

לא יקנה אלא לדעת. שיאמר בפירוש הריני בועל לשם מצות יבמין:

שבעלו. דיעבד משמע והיינו שבעלו שלא לשם מצות יבמין ואפ"ה קנה:

ולקחה לו לאשה. למה לי דכבר כתיב יבמה יבא עליה לרבות שאם בא עליה שלא לדעתו קנה:

ויבמה אפי' בע"כ. כגון שנתכוין לאשתו ובאו אחרים ותקפוהו ודבקום זה בזה ובא עליה:

אפי' מן הצד. נראה דהיינו כמו יוצא דופן שיש לה נקב בדופן:

ביאה שאינה גמורה. כגון דש מבפנים וזורה מבחוץ א"נ אפי' משמש באבר מת בלא קישוי והראשון נראה דללשון השני קשה הא בעינן ביאה להקים זרע וזו אינה ראויה להקמת זרע:

עד שיהא נראה. אבר התשמיש בין שפתי בית הבושת:

עד שתכנס העטרה. הוא בשר הערוה ואינו מן הגיד עצמו:

זו היא גמר ביאה. והעראה הויא כדאמר שמואל ופליג ר"ח בר בא אהא דאמר סתמא דש"ס בשם ר' יוחנן:

מה אנן קיימין. למאי הלכתא קאר"י זו היא גמר ביאה:

עשה בהן את המערה כגומר. כדתנן בסיפא א"כ מאי נפקא מיניה אי הוי גמר ביאה או לא:

אם בשפחה חרופה. והיינו חציה שפחה וחציה בת חורין כדכתיב והפדה לא נפדתה אם בא עליה בן חורין מביא אשם:

עד שיפלוט. אינו חייב עד שיפלוט זרע כדכתיב ואיש אשר ישכב את אשה שכבת זרע והיא שפחה נחרפת לאיש וגו' והיינו ביאה ממש:

שכבת זרע. שנא' בשפחה חרופה היינו דבעינן עד שיפלוט:

אלא. כי קאר"י הכנסת עטרה זו היא גמר ביאה נ"מ לאלמנה לכה"ג וכדמסיק ר' בא בר ממל:

חייב משום חללה. נעשית חללה וכהן אסור בחללה:

חייב משום ביאה. לא יקח:

תמן תנינן. נדה פ' יוצא דופן כל הנשים מטמאות נדה אפילו כשהדם הוא בבית החיצון והעמידוהו כותלי בית הרחם ועדיין לא יצא לחוץ:

עד מקום שהתינוקות יושבות. להטיל מים ונפתח מקצת רחמה:

עד בית השינים. תלתלי בשר יש ברחם כמין שינים:

ומבין השיניים. עצמן כלפנים:

בית הבושת. בית הערוה:

קרוי בית החיצון. וגמר ביאה דקאמר לעיל היינו בית השיניים:

לא קנה. באחת מן הביאות גרועות הללו דתנן במתני' אלא לדברים. האמורים בפרשת יבמין שכתוב בה יבמה יבא עליה דדרשינן מיניה בין בשוגג בין במזיד וכו':

לירש. דכתיב יקום על שם אחיו:
ה"ג **ולאסרה לאחיו**. אם מת ולו בנים מאשה אחרת או אם הוציאה בגט אסורה לאחיו:
ולהתיר צרתה לשוק. אם יש לה צרה נפטרה בביאתה של זו אע"פ שהיא גרועה:
קונה כל הדברים. מיד אם הוא כהן אפי' הלך למדינת הים ולא בא עליה ביאה גמורה:
מה פליגין. כי פליגי בהראה אבל אם גמר הביאה אפי' בשוגג או באונס אף שמואל מודה שקנה לכל הדברים:
ה"ג **אבל אם בא עליה בבית בעלה וכו'**. וה"פ כיון שהכניסה לביתו דבאשה קנה לכל הדברים אפי' בלא ביאה כדתנן בכתובות פ' נערה אף ביבמה קנאה אפי' בביאה גרועה:
מתני'. לעיל פ' החולץ אמרה כן שבכניסה קונה אותה לכל דבר:
כנסה הרי היא כאשתו לכל דבר. משמע בכניסתה לחופה או לבית היבם דדמיא לחופה ה"ה כאשתו וכ"ש בביאה גרועה בבית בעלה:
מהו שתאכל בתרומה. בביאה גרועה כשהיבם כהן:
אם היתה אוכלת בתרומה בחיי בעלה. כגון שנתאלמנה מן הנישואין מבעלה שהיו ראוי להאכילה:
ואם לאו. כגון שנתאלמנה מן האירוסין או שהיה בעלה חרש:
אינה אוכלת. דלא אלים היבם מן הבעל דבחיי בעלה לא אכלה דאין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנוס לחופה:
אפילו לא אכלה אוכלת. דהא רבי רחמנא ביאת שוגג כמזיד:
אפי' נראית לאכול. כגון שנכנסה לחופה ולא נבעלה. מתני' מסייעא וכו'. כלומר תניא כוותיה דשמואל ות"כ דר"י:
אינה אוכלת בתרומה. דחרש מדאורייתא אין לו קידושין הלכך אינו מאכיל וכדתנן לקמן פ' אלמנה חרש פוסל ואינו מאכיל:
ה"ג **בתוספתא פ"י אם היה פיקח אוכלת חרש אינה אוכלת עד שתכנס לחופה לשם נישואין ותבעל לשם אישות**. וה"פ הא דאמרי' אם היה היבם פיקח אוכל' היינו דוקא לאחר נישואי היבם ממש שאוכלת בשבילו אבל קודם נישואין אע"פ שהוא פיקח או לאחר נישואין אם הוא חרש אינה אוכלת ולאפוקי מברייתא השנויה בסמוך שיבם חרש מאכיל אפי' בשהיה גם בעלה חרש:
עד שיחרש וכו' אינה אוכלת בתרומה. דהך חופה לאו חופה היא דגזרינן נשואי חרש אטו קידושי חרש:

אפי' חרש אוכלת. דלא גרע ביאת חרש מביאת שוגג וזנות ואונס שאין מתכוין לקנות ורבייא רחמנא לגבי יבם וזו אע"פ שלא אכלה בחיי בעלה אפ"ה יבם חרש מאכיל ה"ה לביאות הגרועות והיינו כר' יוחנן:

הלכה ב

מתני' **וכן הבא על אחד מכל העריות**. באחת מכל הביאות הגרועות השנויות ברישא:
או. על הפסולות כגון אלמנה לכה"ג וכו'. פסלה לכהונה משום זונה ואפי' באונס דמותרת לבעלה ישראל מ"מ לכהונה פסולה וגרושה אע"ג דפסולה וקיימא לכהונה מ"מ אם היא בת כהן מיפסלא בהך ביאה מתרומה דבי נשא:
ממזרת ונתינה לישראל. לאו אפסולה לכהונה ולתרומה קאי דהא פסולה וקיימא אלא לענין הראה נקט לה למלקי עלה בהראה כגמר ביאה אלמנה לא יקח. בכה"ג כתיב אלמנה וגרושה וכו' לא יקח ולא יחלל זרעו בעמיו משמע דתרתי בעינן קידושין וגמר ביאה ואז חייב שתים אבל אחדא לא מיחייב:
גמ' **יכול אפי' אנס**. וגמר ביאתו יהא פטור עד שיהיו קידושין קודם הביאה:
ת"ל ולא יחלל זרעו בעמיו. והרי חילל:
יכול אפי' הערה. יהא פטור:
ה"ג ת"ל לא יחול ולא יחלל אפי' בהעריה. וה"פ ה"ל למכתב לא יחול וכתיב ולא יחלל לרבות העריה שחייב עליו משום לא יחלל:
עד כדון כר"ע. הניחא לר"ע דדורש בכל התורה לשונות כפולים:
כר' ישמעאל. אלא לר' ישמעאל דאמר דברה תורה כלשון בני אדם ולא דריש כפולי' מנ"ל דחייב בהעריה:
נאמר כאן. בחייבי לאוין דכהונה לא יקחו:
בשאר כל העריות. איש כי יקח אחותו:
עשה בהן את המערה כגומר. דכתיב כי את שארו הערה:
והולד ממזר. דולד חייבי כריתות ממזר הוא ניליף בגז"ש וולד חייבי לאוין דכהונה הוי ממזר:
ליידא מילה. א"כ דהולד הוי ממזר לאיזה צורך כתב קרא דזרע חייבי לאוין דכהונה הוי חלל הא ממזר פסול טפי מחלל שאסור לבוא בקהל ש"מ דחלל הוא דהוי ולא ממזר:
ונאמר להלן לקיחה בשומרת יבם. ולקחה לו לאשה:
ה"ג גמר את הביאה חייב משום ולא יחלל זרעו בעמיו. הלכך לא מצי ר' בא בר ממל לשנויי כר' יוסה דא"כ ולא יחלל ל"ל דאיצטריך ולא יחלל למלקי עלה משום ולא יחלל זרעו:

הלכה ג

מתני' **מן האירוסין לא יאכלו בתרומה**. מפני שנתקדשו קידושי עברה נפסלה מתרומה דבית אביה אם בת כהן היא:

מכשירין. עד שתבעל ותעשה חללה דכתיב ולא יחלל שני חילולין אחד לה ואחד לזרעה וזה דוקא לאחר שנבעלה:

נתארמלו או נתגרשו. מן הכהנים הללו:

מן הנישואין פסולות. דשויוה חללה בביאתן:

מן האירוסין כשרות. דאף הת"ק לא פסלן מן האירוסין אלא בחייהן שמשתמרו' לביאה פסול' אבל מתו לא:

גמ' **נאמר כאן הויה**. ובת כהן כי תהיה לאיש זר וגו' ולקמן מפרש:

מ"ט דר"ל ור"ש נאמר כאן הוי'. אלמנה לא יקח וקיחה לשון הוי' הוא:

לא מן הדין קרייא. הלא אין להם לימוד אחר אלא מדכתיב כי תהיה לאיש זר והוי' אירוסין משמע:

הכא. ללמד דארוסה בת ישראל אינה אוכלת בתרומה מפרשין כי תהיה לשון אירוסין וכאן באו למילף גז"ש ומפרשין כי תהיה לשון נשואין אלא ודאי טעמייהו דר"ל ור"ש כדפרישית במתני' דמלא יחלל נפקא:

מה טעמון דרבנן. הא לאיש זר כתיב וכה"ג לאו זר הוא:

לאיש המאכיל. כתיב כי תהיה לאיש האי לאיש מיותר דהמ"ל כי תהיה לזר אלא ה"ק כי תהיה אפי' לאיש המאכיל לאשה אחר' אלא שהוא זר לזו שהיא אסור' לו אף זו היא בתרומת הקדשים לא תאכל:

והלא דין הוא. ול"ל לאיש המאכיל:

מה אם בישראל. בת כהן שניסת לישראל:

שאין ביאתו פוסלתה מן הכהונה. אלא מת בעלה מותרת לכהן:

ביאתו של ישראל פוסלתה לבת כהן מתרומה דבי נשא:

שביאתו פוסלתה מן הכהונה. שנעשית חללה ע"י ביאתו:

שאינו מאכיל את אחרות. אפי' נשא אשה כשרה:

נשבר הק"ו. מיפריך הק"ו וצריך ראיה ממקרא לפיכך צרי' הכתוב לומר לאיש יתירא ללמד דאפי' איש המאכיל פוסל:

ה"ג מ"ט לא אר"ל ור"ש אירוסין פוסלין מן התרומה מה עביד לה ר"ל ור"ש משום שהיא ראוי' לאכול או משום שהוא ראוי להאכיל. וה"פ מ"ט מכשירין ר"ל ור"ש באירוסין מספקא לן משום מה אמרו ר"ל ור"ש דמיפרי' הק"ו אי משום שכשמגרשה מן האירוסין

לכ"ע ראוי' לאכול כדתנן בסיפ' דמתני' הלכך אף קודם הנישואין אע"פ שמשתמרת לביאה פסולה אוכלת או משום שכה"ג ראוי להאכיל אשה כשרה מאכיל גם אות':
נישמעינ' מן הדא. תא שמע ממתני' לקמן פ' הערל:
ה"ג אם לא ידעה משנעשה פצוע דכא וכרות שפכה הרי אלו יאכלו. וה"פ הנשואה לכהן ואח"כ נעשה פצוע דכא אם לא בא עליה אחרי כן אוכלת אע"ג שמשתמרת לביאה פסולה והתם אף בבת ישראל שניסת לכהן איירי:
דר"ל ור"ש היא. הך מתני' אתי' כר"ל ור"ש דסברי ארוסה המשתמרת לביאה פסולה אוכלת אף זו כיוצא בה:
אית לך מימר. וכי יש לך לומר הכא הטעם משום שהיא ראויה לאכול דהא בבת ישראל נמי איירי ועוד נשואה היא ואין אוכלת בתרומה דבי נשא אא"כ שבה אל בית אביה אלא הטעם משום שהוא ראוי להאכיל לעבדיו ושפחותיו ה"נ משום שראוי להאכיל לאשה כשרה:
לאו דוקא מן הנשואין הא דמכשרו ר"ל ור"ש באירוס לאו דוקא שאינה נאסרת עד שתהא נשואה ממש אלא בבעילה תליא מילתא כל שנבעלה לכהן נעשית חללה ואסור' בתרומ' ואפי' נתארמלה או נתגרשה מן האירוסין ואם לא נבעלה אפ' ניסת מותרת בתרומה:

הלכה ד

מתני' **לא ישא את הבוגרת**. דכתיב והוא אשה בבתוליה יקח פרט לבוגרת שכלו בתוליה:
גמ' **אלמנה לא יקח**. משמע בין מן האירוסין וכו' גרושה סתמא כתיב משמע אפי' מן האירוסין וקמ"ל דלא ילפי' אלמנה מתמר דהוי' מן הנישואין אלא אמרי' אלמנה דומיא דגרושה:
בוגרת כלו בתוליה במעיה. וקורא אני בה והוא אשה בבתוליה יקח:
בוגרת עברו ימי הנעורים. וילפינן בתולה מנערה המאורסה דדוקא נערה משמע:
ה"ג אחות מוכת עץ. וה"פ אחות כהן שהיתה מוכת עץ ומתה:
לא יטמא לה דבטומאת כהנים כתיב ולאחות הבתולה וילפינן מכ"ג כל שאינה ראוי' לכ"ג אינו מטמא לה:
יאות. שפיר קאמרו ר"מ ור"ש על דעת התנאי' דבסמוך דתני ושוין שלא יקח מוכת עץ דלתנאי דמחלפין ור"ל ור"ש מכשירין במוכת עץ קשיא מ"ט דר"ש דאמר שאינו מטמא למוכת עץ אלא גם להנך תנאי קשיא מחלפה שיטתון דרבנן:
תמן. באונס כתיב כי ימצא איש נערה בתולה ותפשה וגו' ודרשי' נערה ולא בוגרת בתולה ולא מוכת עץ:

והכא אינון אמרין הכין. דהכהן מטמא למוכ' עץ והכא נמי כתיב בתולה:
כל מדרש בענייניו. כלומר הכא מענינו דקרא והתם מענינו דקרא:
תמן. גבי טומאה:
פרט לאנוסה ומפותה. אחותו שנאנסה או שנתפתתה דלאו בתולה היא:
ה"ג או יכול שאיני מוציא וכו'. שאף היא אינה בתולה:
את שהיתה בידי איש. שנאבדו בתוליה ע"י איש הלכך אמרו רבנן דמטמא לה אבל בכה"ג לא כתיב אשר לא היתה לאיש בעינן בתולה ממש ולא מוכת עץ:
לרבות את הארוסה. דסד"א אשר לא היתה פרט לארוסה שהיתה לאיש דהוי' קידושין משמע:
ה"ג תמן אינון אמרין הקרוב ולא ארוס' אליו לא גרושתו והכא אינון אמרין הכין וכ"ה בחי' הרשב"א וה"פ בפ' נחלות כתיב לשארו הקרוב אליו ודרשו רבנן הקרוב ולא ארוסה שאין הארוס יורש ארוסתו וכתיב אליו ללמד שאם מתה לאחר שנתגרשה אין הבעל יורשה והכא באחותו דרשינן הקרובה לרבות ארוסה:
אחותו לעולם היא בפנים. לעולם מוקמינן לה אחזקת קמא שמטמא לה עד שתצא לחוץ מרשות האב בבירור הלכך מרבינן ארוסה שמטמא לה:
ארוסתו. לעולם הוא חוץ מרשות בעלה עד שתיכנס לחופה:
אנוסתו ומפותתו. של הכ"ג עצמו:
לא יכנוס. דכתי' בתולה יקח בשעת ליקוחין תהיה בתולה:
מוציאין מידו. דזו ודאי בעולה היא:
לא ישא את הקטנה. דכתיב בתולה מעמיו יקח אשה ולא קטנה:
ופריך וממאנת לאו קטנה היא. בתמי' הא גדול' אינה בת מיאון. ומשני ממתינן לה עד שתגדיל. דסד"א לגרושה או לאלמנה דמיא קמ"ל דשריא לכה"ג כשהיא גדולה אע"ג שמיאנה כשהית' קטנה ובמיאנ' מאירוסין איירי:
ה"ג ודכוותה אירס את האלמנ' ונתמנה להיות כה"ג לא יכניס קורא אני וכו'. וה"פ כל זמן שהיא קטנה לא יכנוס דכתיב אשה ולא קטנה אבל אלמנה מרבינן מדכתיב כי אם בתולה מעמיו יקח אשה ואשה קרא יתירא הוא למדרש מיני' דלפעמים נושא אשה והיינו כשאירס אלמנה עד שלא נתמנה:
שאל וכו'. אמתני' קאי דתנן ומינוהו המלך ולא תנן ונתמנה אלא ש"מ שע"פ פעולה מינוהו המלך אע"פ שלא הסכימו אחיו הכהני' והיינו שמתה אמה של מרתא שאל יהושע בן גמלא ממרתא מהו להושיב אמה בקברו' אבותיו לקברה שם:
פיריו. חפירותיו:

שמעת. מרתא ונתרצי' לכך השומע סבר מדנתרצית לקבור אמה בקבר משפחתו מסתמ' נתקדש' לו ודעתה שגם אמה תקבר במקום שתקברנה בעלה וע"י כך יצא שמה בעיר מקודשת:

ותניא. סוף מסכת גיטין:

ה"ז מקודשת. וצריכה גט והיתה אשה גדולה ובושה לקבל גט ועייל' תרקב' דדינרי למלך שימנ' לו לכה"ג וניסת לו:

אף ב"ש מודה בה. אהא דתנן במתני' שומרת יבם וכו' עשה בה מאמר לא יכנוס אתיא אפי' ב"ש דאמרי מאמר קונה ומשייר כדמסיק לעיל פ"ד אחין מודי הכא שלא יכנוס שהרי לא קנה קנין גמור קודם שנתמנה ולא דמייא לאירוסין דאלמנה:

ואף ר"ש. דאסיקנ' לעיל ריש פ"ב דמספקא ליה אי מאמר קני או לא מודה הכא דלא יכנוס דדלמא לא קני נמצא עובר על דברי תורה:

ולא כר"ל בן ערך. אבל כרלב"ע לא אתיא מתני' המאמר קונה קנין גמור ביבמה. דכיון שקונה קנין גמו' עדיף מאירוסין דאלמנה ולמה לא יכנוס:

אומר לו עבור על ד"ת. בתמי' הא כיון דחליצה קנין גמור הוא ה"ל ככונס יבמתו ועובר על לאו דאלמנה לא יקח:

הלכה ה

מתני' **אא"כ יש לו אשה ובני**'. דמצוה על פריה ורביי':

אלא גיורת ומשוחררת'. דביאת עכו"ם ועבד פסלה:

ושנבעלה בעילת זנות. כגון חייבי לאוין או חייבי עשה וכ"ש חייבי כריתות ומיתת ב"ד אבל הבא על הפנויה לא עשאה זונה:

גמ' **הא ישראל וכו' מותר בה**. לישא איילונית:

עוד הוא אסו' בה. הא גם ישראל אסור בה דאטו כהנים מיפקדי אפרי' ורבי' ולא ישראל:

ה"ג אלא בגין דתנינן בתרה ר' יהודה אומר אף מי שיש לו אשה ובני' אסור באיילוני' שהיא זונה האמורה בתורה וחכ"א אין זונה וכו' וכולהון לכהן וכו'. וה"פ אלא בשביל דתני בסיפא ריא וכו' שהיא זונה האמור' בתורה ופליגי חכמים עליה וזונה לכהנים היא אסורה ולישראל שריא לפיכך תני אף ברישא כהן:

בין שורותם יצהירו. אדור המבול קאי ודרך רמז דריש לקרא על עניני זנות דסיפ' דקרא ויקבי' דרכו ויצמאו שבעלו שלא לעשות פרי וכן דריש נמי רישא בין שורותם יצהירו ולא יפנה דרך כרמי' שכל השורות שבתוכו אינן אלא להוציא פרי וכתיב בדור המבול ומלאה הארץ זימה ש"מ דכל בעילה שאינה לבנים ה"ל בעילת זימה וזנות וכר' יהודה:

הזנו ולא יפרוצו. לשון פריה ורביה כדכתיב ויפרוץ לרוב ומדנקט הזנו ש"מ כל שאין בעילתו לשם בנים זנות מיקרי:

שהי' מתעדן בגופה. ובעלה בענין שלא תלד כדי שלא להכחיש יפיה וצלה היתה לו להוליד ממנה בנים:

הגע עצמך. לדבריך כל שאינה ראוי' להוליד אסורה לכהן משום זונה א"כ עקרה וזקינה יהיו אסורי' לכהן וזה לא שמענו ואקטנה לא פריך דעתידה להוליד:

הדא אמרה. מדר"א שמעינן דוקא הבעילה שלא לשם אישות עשא' זונה אבל לשם אישות לא הוי בעילת זנות הלכך כה"ג שקידש בתולה בביאה מותרת לו וכ"ש דאינו חייב עליה משום זונה ולא אמרי' גמר ביאה הוא דקונה ובתחלת ביאה נעשית בעולה ובגמר ביאה עובר עליה:

הלכה ו

מתני' **בש"א שני זכרים**. בגמרא מפרש טעמייהו:

אינו רשאי ליבטל. אלא או יגרשנה או ישא אחרת עליה:

מותרת לישא לאחר. אפי' אין לו בנים ולא אמרי' דלמא עקרה היא אלא אמרי' שמא הראשון לא זכה להבנות ממנה:

אבל לא האשה. בגמרא מפרש טעמא:

גמ' **שנאמר במשה גרשום ואליעזר**. וכיון שהיה לו שני בני' פירש מן האשה:

מברייתו של עולם. אדם וחוה:

לכן צריכה. לא נצרכא אלא הא דאמרי ב"ה זכר ונקבה היינו אפי' בזכר ונקבה וכ"ש בשני זכרים דקיים פריה ורביה:

דלכן. דאל"כ ה"ל הך פלוגתא דבית שמאי ובית הלל דמתני' מקולי בית שמאי ומחומרי דבית הלל דלבית שמאי סגי בשני זכרים ולב"ה לא יצא בשני זכרים:

בני בנים כבנים. אם מת הבן או הבת והניחו בנים הרי הן כבנים כדמסיק בסמוך:

ה"ג בן בן ובת בת עולין וכו'. והא דקאמר בני בנו' אינן כבני' היינו בנים זכרים א"נ ה"ג בן בן ובת בן עולין בת בת ובן בת אינן עולין וכ"נ עיקר וה"פ לעולם בני בני' כבנים אפי' בנות הבני' ובני בנות אפי' זכרים אינן כבני':

איילונית והסריס וכו' אינן עולין. דלשבת יצרה בעינן והנך אינן ראויין לשבת:

טעמא. דהך תנא דמתני' דקאמר אם שהה עשר שנים אינו רשאי לבטל דיליף ליה מאברהם:

מקץ עשר שנים וגו'. בא על הגר:

צא שנים. ששהה עם שרה בח"ל שאינן עולין מן המנין דדלמא משום עון ח"ל היו עקורים:
ותני כן. ותניא נמי הכי דתלינן בכל דבר שאפשר שמנעה מבנים:
לרביעי ולחמישי אין לה כתובה. דבתלתא זימני הוי חזקה:
לשלישי עצמו אין לה כתובה. דבתרי זימני הוי חזקה:
מה. שיחזרו הראשוני' לתבוע ממנה הכתובה שנתנו לה דאיגלי מילתא למפרע דמקחם מקח טעות דאיהי גרמה המניעה או דלמא מצית אמרית השתא הוא דכחשי:
ופשיט יכולה היא לומר עכשיו נעשי' עקרה ולא בזמן הראשון ואין מוציאין ממון בספק:
מהו תחזור על הרביעי. לתבוע ממנו כתובתה דהא חזינן דממנו הוא. ופשיט אומרי' לה שתיקותיך יפה מדיבורין. דמצי אמר לה אנא אדעתא דהכא שאפשר לך להוליד לא גרשתיך נמצא הגט בטל ובניה ממזרים:
שלישי' לא תיבעל. דבתרי זימנא הוי חזקה א"כ הרי היא מוחזקת לראות דם מחמת תשמיש ואסור' להבעל שלישית:
הוון. סברוהו למימר הנך תנאי נמי פליגי אי תרי זימנא הוי חזקה או תלתא זימנא בעינן:
מודו הוא הכא שלא ימול מפני סכנת נפשות. וחמיר' סכנתא מאיסורא:
הניחוהו לאחר זמן. המתינו לו עד שיפול בו דמו דאין לך דבר עומד בפני פיקוח נפש חוץ משלשה דברים ודמו של זה היה נבלע בין עור לבשר והדם הוא הנפש ומתוך שאין בו חיות הוא מת במכה קלה:
רוחא חנקת בני דהאי איתתא. ע"י צער שמת בנה נעשית עקר' כלו' אתיליד בה כחישות' לפי שעה כדאמרי' לעיל דתלינן בכל דבר:
טעמא דהן תנא. דפליג אר"י בן ברוקה:
וכבשה כתי'. מי שדרכו לצאת למלחמה ולכבוש הוא דחייב בפרי' ורבי' והיינו האיש אבל לא האשה:
אם תובעת. אשה שאין לה בנים שיגרשנה בעלה ותנשא לאחר:
הדין עמה. וכופין אותו להוציא ודוקא בבאה מחמת טענה מי לא בעי האי איתתא חוטרא לידה ומרא לקבורה אבל אם לא תבעה אם יש לבעלה בנים מאשה אחרת אין כופין אותו להוציאה בשבילה שלא קיימה פרי' ורבי' דלי' הלכתא כריב"ב:
ה"ג כהדא דתנינן וכו'. וה"פ כיוצא בזה אירע להנך תרי אמוראי בענין אחר:
דתנינן תמן. סוף מסכת תענית:
לעקור ט' באב. משמע לגמרי רצה לעקרו דבזמן דאין שלום ואין צרה תליא ברצון ואין בזה מבטל דברי ב"ד חבירו שכך התנו מתחלה דברצון ב"ד הדבר תלוי:

עמך הייתי. כשאמר ר"ח דבר זה ולא כך אמר אלא ט"ב שחל בשבת היה ורצה לעקו' שלא יצומו למחר דהואיל ונדחה ידחה לגמרי:
א"ל ידחה למחר. דהא בליל עשירי באב נשרף ההיכל כולו:
טובי' השני'. שלומדי' מן הרב בפע' אחת מן האחד שלומד אצל הרב לבדו דשנים מזכירין זה את זה דברי הרב כגון הכא שהזכיר ר' בא בר זבדא את ר"ל והתם הזכיר ר"ל את ר' בא וע"י כן ניצולו שניהם מן הטעות וכיוונו אל האמת:
הדרן עלך הבא על יבמתו:

פרק ז

הלכה א

מתני' **אלמנה לכה"ג**. עבדי מלוג. מה שאשה משיירת לעצמה ואינה כותבת בכתובת' נקראי' נכסי מלוג שהבעל מולג אותן נכסים כמליגת התרנגולים מפני שהוא אוכל פירות מאותן נכסים ואם פחתו פחתו לה ואם הותירו הותירו לה ונכסי צאן ברזל הן הנכסים שהכניסה לו ומה שהוסיף הוא לה וכתבו בכתוב' סך הכל קבל עליו פלוני כך וכך בכתוב' ולכך נקראי' צאן ברזל שהקרן קיים כברזל שאם מתו חייב הבעל לשלם ולפי שהיו רגילים לשום הצאן לרועה והי' חייב באחריותן כפי השומא אפי' אם מתו לפיכך נקראו גם הנכסים שהבעל מקבל עליו אחריותן נכסי צאן ברזל:
עבדי מלוג לא יאכלו. לפי שהן שלה והיא חללה:
בת ישראל שניסת לכהן. אפי' עבדי מלוג יאכלו דהיינו קנינו שקונה הכהן ובגמרא יליף דהקניין שקנה הכהן אוכל בתרומה:
גמ' **שנשא אשה**. או קנה לו עבדים:
מנין לאשתו. בת ישראל שנישאת לכהן וקנתה עבדים מנכסי מלוג שלה או עבדיה שקנו עבדים שיאכלו בתרומה:
קנין כספו. קרא יתירא הוא ודרשינן הכי כהן כי יקנה קנין נפש יאכל בו והיינו עבד של כהן שקנה עבד אף הוא יאכל בתרומה:
הם יאכלו. קרי ביה הם יאכילו קנין כספו של כהן הם יאכילו לאחרי' וקנין כספו דמיותר איצטרך לדרשא אחרינא א"נ מכח יתורא דקנין כספו דריש יאכילו:
היא מתני'. איירי הך ברייתא:
קנינו. של עבד לבדו הוא ואין לכהן קנין בגויה ולמה יאכלו בתרומה:
כל הקודם בהן זכה. דשל עבד הן והרי הן כנכסי גר דהפקר הן וכל הקודם בהן זכה:

והכא. במתני' תנן עבדי מלוג לא יאכלו בתרומה קשיא לי' אמאי לא יאכלו בתרומ' לאו קנין קניינו הוא בתמיה הא אשה זו אע"ג דאסורה לו מ"מ קניינו היא ועבדי מלוג קנין קניינו הן:

הראוי לאכול מאכיל. לכך כתיב יאכלו ללמד הנקני' לכהן כשהן אוכלי' יאכילו לאחרי' אבל כשהן אינן אוכלי' אינן יכולי' להאכיל לאחרי' ואלמנה לכה"ג היא עצמה אסורה מלאכול הלכך גם עבדי' לא יאכלו:

משום קנס. מדאורייתא מיכל אכלי ורבנן קנסוה שלא יאכלו כי היכי שתתן על לבה אני איני אוכל ועבדי אינן אוכלין כזונה היא אצלו ותצא ממנו:

מה נפיק מן ביניהון. מאי בינייהו:

עבד שהוא ערל. שאסור לאכול בתרומה דלא עדיף מכהן ערל א"נ בגז"ש ילפי' מפסח שערלות פוסל בתרומה ואותו עבד ערל קנה עבדים:

אין כאן קנס. לא שייך הכא קנס דאירי בשהוא אנוס וא"א למול הלכך עבדיו אוכלים בתרומה:

בעבדי צאן ברזל פליגין. ר"ל ור"י כדמסיק בסמוך:

מכרן. בכה"ג נשא אלמנה איירי אם מכר עבדי צאן ברזל שלה אינן מכורין א"נ בכל אדם איירי אם מכר מנכסי צאן ברזל של אשתו אינן מכורין ופי' זה נראה:

אוכלין בתרומה. אפי' נישאת לכהן באיסורא והיא אינה אוכלת אפ"ה עבדי צ"ב אוכלין ש"מ דשלו הן ואיך קאמרת דאינן מכורין:

א"ל הרי עבדי מלוג. כהן שנשא כשרה לכ"ע עבדי מלוג שלה אוכלין בתרומה ואם מכרן אינן מכורין ש"מ שאין הדבר תלוי באכילת תרומה דאע"ג דאוכלין בתרומה אפ"ה אינן מכורין:

ומשני משלך נתנו לך. בשלמא עבדי מלוג בדין היה שלא יאכלו בתרומה דאינן קנין כספו אלא חכמים אמרו בעל אוכל פירות נכסי אשתו והרי הן כשלו לפיכך יאכלו בתרומה והם אמרו נמי אע"פ שאוכלין בתרומה מ"מ מכרן אינן מכורים אבל נכסי צאן ברזל דמדאורייתא אוכלין בתרומה למה לא ימכרן:

מתני' וכו'. כלומר תניא כוותיה דר"ל ות"כ דר' יוחנן:

יוצאין בשן ועין לאשה. אם סימת עינו:

אבל לא לאיש. אם סימא את עינו דלאו דידי' הוא:

קל הוא בשחרור. אע"ג דלענין מכירה אינו מכור לענין שחרור יוצא הוא לחירות:

אפותיקי. אפה תהא קאי כלומר לא יהא לך פרעון אלא מזה:

אינו מכור. וב"ח גובה הימנו:

שיחררו משוחרר. אם שיחררו הלוה יצא לחירות והמלוה גובה ממקום אחר הרי שהקילו בשיחרור:
אינן בדין יום או יומיי'. יעמוד אלא דינו כאלו הכה עבדו של חבירו ואפי' חי מעת לעת אחר שהכהו ואח"כ מת מחמת המכה חייב עליו:
בין לאיש בין לאשה. לא לאיש כיון שאינו יכול למכרן ולא לאשה הואיל והבעל אוכל פירו' ומדאינן בדין יום או יומיים אף לאיש ש"מ אם מכרן אינן מכורין:
מה פליגין. מיבעיא ליה במאי פליגי ר"ל ור"י אי בשמכרן הבעל לעולם אפי' כשימות הוא תחלה פליגי או דלמא אפילו בשמכרן כל ימי חייו ולכשימות יחזרו לה נמי פליגי:
ה"ג א"ת בשמכרן לעולם אבל מכרן לשעה ד"ה מכורין א"ת בשמכרן לשעה אבל מכרן לעולם ד"ה אינן מכורין. וה"פ אם נאמר בשמכרן לעולם פליגי א"כ בשמכרן לשעה אף ר"י מודה שהן מכורק וא"ת בשמכרן לשע' פליגי א"כ בשמכרן לעולם אף ר"ל מודה דאינן מכורין:
נשמעינה מן הדא. תא שמע:
מכר'. הבעל או הלוה אם מכרו להשדה:
הלוקח יחוש לעצמו. שמא לא תמות האשה בחיי בעלה או שמא לא ישלם הלוה למלוה נמצא מקחו בטל שאם אין להם להאשה ולבע"ח לגבות מבני חורין יטרפו את זו אע"ג שבשע' שלקח' היו שם בני חורין אפ"ה לא מצי למימר הנחתי לך ב"ח לגבות הימנו כיון שעשה לשדה זו אפותיקי משא"כ בלוקח סתם שדה כשיש שם עוד בני חורין כפי החוב או כתובת אשה ליכא למיחש מידי שיאמר להם הנחתי לכם מקום לגבות:
שתהא אשתו מחזרת. לאחר מותו על בתי דינין לדון עם הלוקחי' ולא תדע על מי לחזור מי קנה ראשון ומי אחרון ומסתמ' על מנת כן נישאת לו שתהא אחריות כתובתה על שדה זו הלכך אינה מכורה:
אמרו. בני הישיבה אתיא דר"ל דאמר בנכסי צ"ב אם מכרן מכורין כרבנן דס"ל הא דלא ימכור נכסי צ"ב הטעם שלא תצטרך לחזור על ב"ד להוציא את שלה מן היורשין ור"ל דאמר מכורין ש"מ בדיעבד לא חיישי לכך היינו כרבנן ור"י דאמר אינן מכורין כרשב"ג דאין אדם רוצה שתהא אשתו מחזר' על ב"ד וע"מ כן נישאת שלא ימכור נכסי צ"ב שלה:
הוי. ש"מ בשמכרן לשע' פליגי ר"ל ור"י דהא רבנן ורשב"ג נמי במכרן לשעה פליגי דמודה ת"ק שהלוקח יחוש לעצמו:

וולד בהמת מלוג. נפלה לה בהמה בירושה וילדה הרי הוא לבעל דאף אם תמות אין הקרן כולו כלה דאיכא שיור עור' והא דתנן במתני' ואם הותירו הותירו לה היינו שהשביחו הן עצמן כגון שנתיקרו או שהגדילו:

וולד שפח' מלוג לאשה. דחיישינן שמא תמות השפחה ונמצא כליא קרנא:

כולד שפחת מלוג. דחייש למיתה ועורה לא הוי שיור שאם היה רוצה לשחטה אינו יכול ויותר נראה דה"ג חנני' בן אחי יהושע אומר וולד שפחת מלוג כוולד בהמת מלוג וכ"ה בבבלי כתובות פ' האשה וכ"מ בסמוך מהא דמותיב שמואל לרב וטעמא דחנני' דלא חייש למיתה:

הוון ידעין. שר' יוחנן סובר כחנני' בן אחי ר"י לכך קאמר אם מכרן אינן מכורין דהן של אשה לעול' ולגירסתי בסמוך אתיא כפשטא דאר"ל דר' יוחנן אמר הלכתא כחנניה:

רב ושמואל. פליגי:

רב אמר הלכה כרבנן. דאת אמר וולד שפחת מלוג לאשה. ש"מ דס"ל דלשבחא דאתא מעלמא דמי ולא תקינו לי' רבנן לבעל:

מעתה לא יטול הבכור פי שנים. אם הניח להן אביהן פרה וילדה לאחר מיתת אביהן ותניא הניח להן אביהן פרה וילדה בכור נוטל פי שנים והובא' בבבלי פ' יש נוחלין דף קכ"ג:

ומשני הגע עצמך. אמור לנפשך אם הכניס' בהמו' כשהן קטנים והגדילו מי לא מודה שהשבח הוא לאשה ולדברי הכל בכור נוטל פי שנים בשבח זה דה"ל שבחא דאתי ממילא אלא ודאי שאין לדמות נכסי מלוג דאשה לחלק בכור:

הכניסתן. לעבדי' כשהן קטני' והגדילו ונעשו נערים נוטלתן כמו שהן:

הכניסה לו שני כלים. בכתובתה:

היה אחד יפה ככתובתה. שהשביחו הכלים ועמדו כפלים ממה שהיו בשעת נישואין:

נוטלתן בכתובה. והשני שלו דברשותיה אשבחו:

וחורנה. ואידך:

ואפי' היה יפה א' ומחצה ככתובת' וכו'. וה"ה אפי' יפה אחד בכתובתה נמי נוטלת השני לפי שלא עלת על דעת וכו' אלא נקט אחד ומחצה לפי דפליגי בה ר"ה ורנב"י:

מתני' אמרה כן. תניא נמי הכי:

הכניסתן בדמים. ששמו כלי' שהכניסה בדמי' כדתנן במתני' בכתובות פ"ו:

נוטלתן בדמי'. והא ודאי בשהשביחו איירי דאל"כ פשיטא שנוטלתן בלא דמי' שהרי הן שלה:

מלוג מלוג. כענין מליגת התרנגולי' שתולשין הנוצות והגוף קיים כך הבעל אוכל פירות והקרן קיים לה ואין לו רשות לכלותו:

תמן תנינן. בכורות פ"ב:

המקבל צאן ברזל מן העכו"ם. כגון שיש לו מאה צאן אומר לו הרי הן עשויות עליך במאה דינרין וולדו' חלבן וגיזותן שלך ואם מתו חייב אתה באחריותן ואתה מעלה לי סלע בכל אחת משלך באחרונה הכי מפרש לה בירוש' פ' איזהו נשך:

הוולדו'. של אותן צאן ברזל כשנתגדלו וביכרו פטורין מן הבכורה:

וולדי וולדו'. של צאן ברזל שביכרו ונתנו הבכורו' שהן רביעית לצאן ברזל לכהן:

תמן. בבכורות את אומר הוולדו' לראשון. לבעל הצאן שהוא העכו"ם לפיכך פטורין מן הבכורה:

והכא. בצאן ברזל דמתני' את אמר הוולדות לשני שהוא הבעל דע"כ לא פליגי רבנן וחנני' אלא בוולדות בהמות מלוג אבל בוולדות צ"ב לד"ה הרי הן של בעל:

תמן. בבכורות ע"י שעיקרו שגוף הבהמות הן של עכו"ם הלכך גם הוולדות נקראי' על שמו:

ברם הכא. אבל כאן ע"י שעיקרו לשני שהרי א"צ להעלו' לה מס מהן גם לפעמי' הגוף שלו שאם מתה בחיי הבעל הוא יורשה הלכך הוולדות שלו:

הלכה ג

מתני' **לא יאכלו עבדיה בתרומה**. בגמרא מפרש:

שהעובר פוסל. אם בת כהן לישראל היא והניחה מעוברת ואין לה בן אחר פוסלה מלאכול בתרומה דבית אביה:

ואינו מאכיל. בת ישראל לכהן והניחה מעוברת אין כח בעובר להאכיל את אמו ועבדיו בתרומה:

אף בת כהן לכהן וכו'. כיון דאמרת שאינו ילוד אינו מאכיל אף בת כהן לכהן אין העבדים אוכלים בתרומה מפני חלקו של עובר שהרי גם עבדיו הם ואינן אוכלין אלא בשבילו והרי אין בו כח להאכילם:

גמ' **כיני מתני'**. כן היא מתני' לא יאכלו עבדיו בתרומ':

דלכן. דאל"כ אלא כדתנן במתני' דעבדיה לא יאכלו בתרומה קשיא היא אוכלת בתרומה למה לא יאכלו עבדים בשבילה:

אם מזו. מכאן אין ראיה דאיכא למימר אף היא לא תאכל כשהיא מעוברי':

לא דר"י פליג. על ר"א אלא מוד' ר"י דעבדיה יאכלו בתרומה אלא ה"ק מכאן אין ראיה די"ל אפי' היא לא תאכל אבל לדינא מודינא לך:

אתא עובדא. מעשה בא לפני ריב"ל במעוברת אם תאכל היא או עבדיה:
האיך הציבור נוהג. אף אתה נהוג כך:
ולא דבר הלכה זו. ולאו דוקא דין זה אלא כל הלכה שהיא רפוי' ביד ב"ד ומסופקי' בה סמכינן אציבורא איך הם נוהגי' כך עבדינן עובדא:
ואנן רואין דנוהגין הציבור שאין עבדיה אוכלין בתרומ' כשהיא מעוברת:
ה"ג הדא אמרה אין העובר פוסל וכו'. וה"פ מדתנן במתני' לא יאכלו עבדיה בתרומה אבל היא עצמה אוכלת זאת אומרת שאין העובר פוסל את מי שהיה ראוי לאכול בחיי אביו:
ולא מאכיל. את עבדיה שקנת אמו עכשיו לפי שלא היו ראויין לאכול בחיי אביו:
ה"ג תני ר"י בר יוסי משום אביו:
היה בת. זה שמת והניח אשתו מעוברת אם הניח בת ובן ונכסי' מועטי' דתקנת חכמים היא הבנות יזונו והבני' ישאלו על הפתחי' אוכלין העבדי' ממ"נ אי האי דמעברא בן הוא לא עדיף מזה שהוא בעולם שאינו נוטל כלום אי בת היא כל כמה דלא נפק' לאויר העול' לא תקינו לה רבנן מזונות:
ר"א בשם ר"י. פריך אפי' הניח בן למה לא יאכלו בתרומה:
שכן היה ראוי' לתופסן. לעבדיה למזונות כדאמרי' בכתובות פ' אלמנה אפי' תפסה אלף זוז למזונותיה אין מוציאין מידה:
ה"ג ראוי' היא לתבוע כתובתה ולאבד מזונותי'. וה"פ כיון שאם תובעת כתובת' אין לה מזונות נמצא מה שתפסה צריכה להחזיר והרי הן מעכשיו בחזקת הבנים ויש לעובר חלק בהן ואינו מאכיל:
ה"ג וקשיא תרומה מדבר תורה וכו'. וה"פ איך יאכלו עבדיה בתרומה אם יש שם בן ובת ונכסי' מועטין הא תרומה מדאורייתא אסורה לזרי' ומזין הבנות שאינו משל אביהן לאחר מיתתו אינו אלא מדרבנן דמדאורייתא הכל לבנים ואף לעובר יש לו בו חלק ואינו מאכיל מדבר תורה:
ומשני מאליהן קבלו עליהן המעשרות. בימי עזרא דכתיב בעזרא ובכל זאת אנחנו כורתי' אמנה וגו' ואת ראשית עריסותיכם תרומתינו וגו' נביא לכהנים הרי שע"י כריתות ברית חייבו עצמם לתרומו' ומעשרו' ולא מדין תורה דבעינן שיהיו כל יושביה עליה והארץ ביד ישראל ואין עליהם שום מלך ושר מהאומות:

ה"ג אשכחת אומר ריב"י פליג על אביו. וה"פ נמצאת אומר ריב"י דסובר מעשרו' בימי עזרא דאורייתא כדמסיק חולק על אביו דהא דאמר בשם אביו הבת מאכלת אוקימנא לה כמ"ד מעשרות דרבנן:

ה"ג נמנו על אויר אשקלון וטיהרוה וכ"ה בשביעית. וה"פ נמנו שאין אויר אשקלון מטמא כאויר ח"ל שאשקלון היה סמוך לארץ ישראל ואין ביניהן מקום טמא ושנינו בתוספתא דשביעי' ארץ העמים אם יכול לכנוס בטהרה טהורה:

ה"ג לסידקי של אשקלון. והוא שוק של מוכרי תבואות:

ולוקחין חטי'. בשביעי' או בשאר שני שבוע ולא חשו לעשרן:

ה"ג וטובלין ואוכלין את פסחיהן לערב. וה"פ היו טובלין משום דבשעת הלקיחה היו עכו"ם נוגעין בהן אבל אין חוששין משום טומאת ארץ העמים להצריך שלישי ושביעי כנוגע במת:

לפוטרו מן המעשרות. כדאר"פ בן יאיר שאין מעשרות נוהג בו:

ומשך ריב"י את ידיו. להסכים עמהן לפטרה מן המעשרות אע"פ שאמר רפב"י:

שהיה מסתמיך. בידיו על ר"א בן הקפר:

ה"ג א"ל בני למה לא אמרית לי למה משכת את ידיך והייתי אומר לך. כך היה ריב"י אומר לר"א בן הקפר:

ה"ג ועכשיו אני אומר לך אתמול וכו'. ועכשיו שלא שאלתני אני אומר לך מעצמי אתמול נמניתי עמהם לטהרה מפני שטומאת ארץ העמים דרבנן והם אמרו שטמא והם אמרו שספקו טהור א"נ הם אמרו כל שאין פסק בין ארץ העמים לא"י אוירו טהור והיינו דקאמר אני טמאתי ואני טהרתי כלומר שניהם מדרבנן:

ועכשיו. שאיני רוצה להסכים עמהם אני אומר לך הטעם המעשרות דאורייתא ושמא נתכבשה אשקלון בכיבוש הארץ נמצא שחייב במעשרות מדבר תור' וה"ל ספיקא דאורייתא איך אני מתיר ספק דאורייתא ש"מ דס"ל מעשרות דאורייתא נמצא שחולק ריב"י על אביו:

ה"ג מאימתי היא טמאה משום ארץ העמים ר' סימון בשם ר"י משתשהא ארבעים יום. וכ"ה בשביעי'. וה"פ מאימתי אשקלון מטמאה משום ארץ העמים משישהא הנכרי במדור מ' יום הוא דטמא משום מדור העכו"ם כא"י אבל טומא' ארץ העמים אין בה וכ"פ הר"ש ודלא כהרא"פ ומייתי לה הכא אגב שיטפא דסוגיא דשביעית:

אשכח תני. בתר הכי מצא ברייתא מפורשת דתני בשם ר' יוסי מאליהן קבלו המעשרות ואינן אלא מדרבנן:

ואמר. יפה א"ר יוסי לעיל אם היתה בת מאכלת בתרומה דס"ל תרומות ומעשרות בזמן הזה דרבנן הלכך מזון הבנות אף שהוא דרבנן דוחה תרומה דרבנן:

ה"ג רשב"י אומר היו שם זכרי' מאכילין נקבות אין מאכילו' הי' שם זכרי' מאכילין שהוא שני ספיקו' ספק זכר ספק נקבה ספק בן קיימא ספק אינו בן קיימא שתי ספיקות מד"ת להקל נקבות אינן מאכילו' שהוא ספק א' ספק בן קיימא ספק אינו בן קיימא מה נפשך זכר וכו'. וה"פ אם יש זכר בבנים אוכלים העבדים בשבילו ולא חיישינן לחלקו של עובר דיש כאן שני ספיקות שמא העובר נקבה ואין לה חלק במקום בן ואת"ל זכר שמא תפיל שכל היולדות מחצה זכרי' ומחצ' נקבו' ויש שמפילות סמוך מיעוטא דמפילו' למחצה נקבות ה"ל זכרי' מיעוטא ולמיעוט' לא חיישינן נקבות אין מאכילות דה"ל חד ספיקא דספק זכר ספק נקבה ליכא דממ"נ יש לעובר זה חלק בעבדים ועובר פוסל ואינו מאכיל דאם זכר הוא כל הירושה שלו דאין לבנות במקום הבן ואם נקבה היא יש לה חלק כשאר הבנות הנולדים וס"ל לרשב"י תרומה בזמן הזה דאורייתא וכ"מ בבבלי:

הלכה ד

מתני' **העובר**. פוסל ולא מאכיל דהאי עובר אי בת כהן לישראל היא פוסל את אמו מתרומה דבי נשא ואי בת ישראל לכהן היא אינו מאכיל את אמו ובגמרא מפר' טעמא:

והיבם. בת כהן שומרת יבם לישראל פסלה מתרומ' אביה ובת ישראל שומרת יבם לכהן אינה מאכילה קנין כספו אמר רחמנא והא קנין דאחיו הוא:

והאירוסין. בת כהן מארוס לישראל פסלה דמשעת הוי' איפסל' דכתיב ובת כהן כי תהי' לאיש זר ובת ישראל לכהן אינו מאכילה גזרה שמא ימזגו לה כוס יין של תרומה בבית אביה ותשקה לאחיה ולאחיותיה א"נ קרא מצאו וסמכו עליו לאסור ארוסה בתרומה כדאמרי' בכתובות דף כ"א:

והחרש. בגמר' מפרש:

ובן ט' שנים ויום אחד וכו'. אחד מן הפסולים לכהונה שהוא בן ט' שנים ויום א' ובא על כהנת או לויי' או ישראלי' פסלה מן התרומה וכגון שהייתה לויי' או ישראלי' אוכלת בשביל בניה דבן ט' שנים ויום אחד ביאתו ביאה ונתחללה בביאתו ובת ישראל שניסת לכהן בן ט' שנים ויום אחד אינו מאכילה בתרומה דקטן הוא ואין קנינו קנין גמור:

ספק שהוא בן ט' שני' ויום אחד וכו'. מפרש בגמרא:

נפל הבית עליו ועל בת אחיו. שהיא אשתו ספק הוא מת ראשון ונפלו שתיהן ליבום לפני אחיו ופטורה צרתה משום צרת הבת ספק היא מתה תחלה דבשעת נפילת הצרה

כבר מתה בתו ותנן פ"ק וכולן אם מתו או מיאנו וכו' צרותיהן מותרות וכיון דספיקא הוא הלכך צרתה חולצת ולא מתייבמת:

גמ' **בזו**. בהנך שפוסלין ולא מאכילין לקתה מדת הדין שאין טעם בדבר דאם יש בהן כח לפסול למה לא יהא בהן כח להאכיל:

ה"ג ואם אינו מעשה להאכיל לא יעשה לפסול:

מעשה. לשון פעולה:

יאות. ופריך שפיר קאר"ש ומ"ט דרבנן:

ומשני הם יאכלו. דכתי' ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו קרי בי' הם יאכילו ואילו אינן ראויין לאכול אינן מאכילין:

ופריך הרי ממזר שאינו ראוי לאכול דחלל הוא ומאכיל את אמו אם בת ישראל לכהן כדתנן לקמן בפרקין ממזר פוסל ומאכיל:

ומשני שנייא היא. שאני הכא דכתיב יליד בית אפי' ממזר אוכל בשביל אביו כל זמן שאביו קיים:

ופריך מעתה. כי היכי דאמרי' ילוד מאכיל שאין ילוד אינו מאכיל נימא נמי ילוד פוסל שאינו ילוד אינו פוסל ובת כהן לישראל אפילו מעוברת תאכל:

פרט לשומרת יבם. שאינה ברשותה לשוב דהא אגידא ביה:

כנעוריה. משמע בזמן שהיא דומה לנעוריה פרט למעוברת:

הדא אמרה. מדילפינן מקרא דעובר פוסל ואינו מאכיל ש"מ שעובר עשו אותו כממש כאלו כבר ילדה לפסול את אמו:

ולא עשו אותו כממש להאכיל. אלא הרי הוא כאלו אינו בעולם:

מיליהון דרבנן. דברי ר"ז דבסמוך דפירש ברייתא דבסמוך דאיירי בבת ישראל שניסת לכהן פליג אר' יוסי כדמסיק:

ארוסה ושומרת יבם. לכהן ומעוברת מכהן לאחר מיתת בעלה שאכלו תרומה:

מה אנן קיימין. במאי עסקינן:

אינה זרה לו. לתרומה ומשלמת קרן ואינה משלמת את החומש כדתנן פ"ז דתרומות בת כהן שניסת לישראל ואכלה משלמת קרן ואינה משלמת את החומש וקאמר התם בירושלמי הטעם מפני שהיא ראויה לחזור לבית אביה ולאכול ולמה תנ' מעוברת:

אלא. הכא במאי עסקינן בבת ישראל שניסת לכהן שאינה אוכלת אלא בשביל בעלה ובניה קמ"ל דאפ"ה אינן משלמין חומש:

אם אומר. מעתה אם נאמר כר' יוסה דעובר לא עשו אותו כממש להאכיל למה לא תשלם המעוברת קרן וחומש הלא זרה ממש היא:

טובלת מחיק בעלה. דצריכה טבילה לקריו ואוכלת בתרומה דבית אביה אם בת כהן היא דאין קנין לחרש לפסלה והרי היא כאלו היא עדיין בבית אביה:
בחרש פסול. מתני' איירי שניסת לחרש פסול הלכך פוסל מתרומה דבי נשא שנבעלת לאסור לה ונעשית זונה או חללה:
בחרש יבם.שנקנית לו בקנין אחיו פקח שמת:
לפסול. הנך ספיקות אמילתא דלעיל קאי וקאמר דספק בן תשע דמספק הוי כבן ט' לפסול אבל להאכיל אין חילוק אם הוא בן ט' או שאינו בן ט':
להאכיל. דכהן קטן שנשא אשה כל זמן שלא הביא שתי שערות אינו מאכילה בתרומה:
ופריך והכא אתינן מיתני ספיקות. וכי בא התנא לשנות כאן כל הספיקות שבגמרא דתנא כאן נפל הבית עליו וכו':
ה"ג אלא בגין דתנינן ספק צרות תני צרות. וה"פ דתנן במתני' קטן שקידש אשה שהיא ערוה לאחיו ספק הביא שתי שערות ספק לא הביא וכשהגדיל נשא אשה ומת צרתה חולצת ולא מתייבמת לפיכך תני גם דין נפל הבית וכו' כאן:

הלכה ה

מתני' **והשוטה**. אפי' ע"י חופה וקידושין לא פוסל ולא מאכיל שאין קניינו קניין:
הרי אלו פוסלין. שהרי נתחללה בביאת פסול לה:
היה ישראל שבא על בת כהן. באונס או בפיתוי שלא לשם קידושין:
עיברה לא תאכל. כדילפי' לעיל העובר פוסל דכתיב בנעוריה פרט למעוברת:
נחתך העובר במעיה תאכל. וה"ה אם ילדה ומת:
עיברה לא תאכל. שהעובר אינו מאכיל עד שיצא לאויר העולם:
גדול משל אב. שהבועל אינו מאכיל לפי שלא בא עליה לשם קידושין ולאו קניינו הוא ובנו מאכיל:
גמ' **הדא אמרה**. מדתנן במתני' האונס והשוט' לא פוסלין זאת אומרת:
שאין אונסין פוסלין בכהנות. פנויה שנאנסה ומותרת לאכול בתרומה:
טובלת מחיק בעלה. לקריו ואוכלת בתרומה לערב דקידושין אין להם:
אף פנוי הבא על פנויה. וכ"ש נשוי הבא על פנויה דחשיבא זונה אלא אורחא דמילתא נקט:
ה"ז בעילת זנות. וזונה אסורה בתרומה:
אנוסה א"צ להמתין ג' חדשים. דבשאר כל הנשים תנן לעיל פ' החולץ שלא ינשאו לאחרים עד שיהו להן ג' חדשים לאחר שנתארמלו או נתגרשו כדי לידע אם מעוברת היא מראשון או משני אבל אנוסה א"צ להמתין ומותרת להנשא מיד דודאי מתהפכת אחר

הביאה מיד שלא תתעבר דאלת"ה קשיא הא דתנן האונס וכו' לא פוסלין ניחוש שמא עיברה ובסיפא תנן עיברה לא תאכל אלא ודאי דלא חיישינן לעיבור דודאי מתהפכת וה"ה בנשואה לשוטה אמרי' דודאי מתהפכת דאינה רוצה להתעבר הימנו לפי שיראה שלא תוכל לסבלו:

לא תקבל עליו. לא תשמע לו דאין ללמוד ממתני' דמתהפכת ודאי אלא דשאני תרומה שהקילו בה חכמים ולא חששו לספק מעוברת אבל ליוחסין חששו דמעלה עשו ביוחסין ואסורה להנשא עד אחר ג' חדשים:

אלו בת כהן וכו'. כלומר ותדע שהקילו חכמים באכילת תרומה:

שמא אינה אוכלת בתרומה מיד. בתמיה הא ליכא למיחש דמעוברת היא ואפ"ה צריכה להמתין מלהנשא עד לאחר ג' חדשים מיום השמועה דלא חילקו חכמים ש"מ דבתרומה הקילו:

ואלו הן. שאינן ראויין לבא בישראל:

בן ט' ויום אחד. שהוא גר עמוני וכו' דאסורים לבא בקהל. ה"ג ומצרי ואדומי. עד דור שלישי בעשה:

חלל. פסול לכהונה:

נתין וכותי. בלא תתחתן בם וקסבר כותים גירי אריות הן:

פסלה מן הכהונה. אם בת כהן היא מן התרומה ולויה וישראלית להנשא לכהן:

רי"א וכו'. בסמוך מפרש מאי קאמר:

ומה ביניהון. מאי איכא בין רשב"ג לר"י:

גר עמוני ומואבי. איכא בינייהו שהזכרים אסורים עד סוף כל הדורות והנקבות מותרות מיד דדרשינן עמוני ולא עמונית:

זה הואיל. ואיכא מקצתו זרעו שפסול פוסל דומיא דאלמנה לכה"ג שזרעו פסול ופוסל:

ה"ג מ"ד כל שאת מותר בבתו מותר באלמנתו וזה הואיל ואת מותר בבתו את מותר באלמנתו. וה"פ וזה גר עמוני הואיל ואת מותר בבתו דנקבות מותרות מיד אף אלמנתו מותר דליף מאלמנ' לכה"ג מה אלמנה לכה"ג שכל זרעה פסול פוסל אבל מי שאין כל זרעו פסול אינו פוסל:

ופריך דברי חכמים. כלומר מאי איכא בין ת"ק לר' יוסי:

ה"ג ר' ירמיה בשם רבנן ור' בא תרווייהון אמרי גר אדומי שני וגר מצרי שני אע"פ שבניו מותרין את אסור וכו'. וה"פ אלמנת גר מצרי ואדומי שני איכא בינייהו דביאתן בעבירה דכתיב דור שלישי יבא להם וגו' ולא שני דלת"ק אע"פ שבניו מותרין את אסור באלמנתו כיון דנבעלו לאסור להן ולר' יוסי כיון שכל זרעו כשר את מותר באלמנתו:

ה"ג ר"ז אלכסנדריא משלח שאול. שלח לשאול לחכמים:
בת גר עמוני וכו'. מהו לכהונה קס"ד דקמבעיא ליה על אלמנתו אם כשרה לכהונה:
את אסור באלמנתו. לרבנן ולר' יוסי דוקא כל שזרעו פסול פוסל בביאתו ואלמנת מצרי שני כשרה לכהונה:
לא כן נצרכא. לא כך מיבעיא ליה אלא מצרי שני שנשא בת ישראל קמיבעיא ליה בתו מהו מי אמרי' הואיל ונתחללה אמה לת"ק אף בתה פסולה או לא:
ועוד מן הדא. מפלוגתייהו דר"י ורשב"ל דבסמוך מיבעיא ליה אתרווייהו אאמה ובתה:
בת גר עמוני וכו'. שנשאו ישראלית:
ר"ל אמר פסולות. הואיל ואמם נתחללו בביאתן אף בנותיהן פסולות:
בזקינות פליגין. באלמנות פליגי:
ר"א כשרות. דס"ל כר"י וכרשב"ג:
ר"ל אמר פסולות. דסובר כת"ק ומיבעיא ליה לר' זכיי אם יש לסמוך על דברי ר"י בר אחא או על דברי ר"י בר בון:

הלכה ו

מתני' **העבד פוסל משום ביאה**. אם בא על כהנת פסולה מלאכול בתרומה ובגמ' מפרש מנ"ל:
ואינו פוסל משום זרע. אם יש זרע לבת כהן מישראל כשר שהוא עבד ומת בעלה ישראל ונשאר זה לא אמרי' הרי יש לה זרע מישראל ולא תשוב לתרומת אביה דעבד ודאי לאו זרע הוא ומפרש ואזיל היכי משכחת לה שיהא זרע ישראל כשר עבד:
נכבש. נדחק ובא עליה ולשון גנאי הוא:
ה"ז עבד. שולד שפחה כמותה:
היתה אם אביו בת כהן לישראל תאכל בתרומה. אם מת אביו והוא קיים אע"ג דבעלמא ולד ולד פוסל האי אינו פוסל דלאו בתר אביו שדינן ליה דלאו זרעו הוא:
גמ' **שיש לה עליו אלמנות וגירושין**. כגון ישראל שהוא בתורת גיטין וקידושין הוא דחוזרת אם נתאלמנה או נתגרשה ממנו או אפי' בזנות:
את שאין לה עליו אלמנות וגירושין. כגון כותי ועבד שאין קידושין תופסין בהן אינה חוזרת:
הרי אין לה אלמנות וגירושין. דבזנות בא עליה ואפ"ה חוזרת לתרומה דבי נשא:
לא אמר כן. לא פריך הכי אלא דקשיא ליה דר"י אדר"י:
בגיטין הוא אומר. כששנינו מסכת גיטין אמר ר"י כותים משום מה הן פסולין איזה פסול נתערב בהן שאסרוהו:

ה"ג ר' יוחנן בשם רבי לעזר משום עכו"ם ועבד וכו' וכ"ה במס' גיטין. וה"פ משום שנתערבו בהם הנולדים מעכו"ם ועבד שבאו על בת ישראל שהן ממזרים וגזרו על כולן שפסולים לבוא בקהל:

בקידושין הוא אמר. ובמסכת קידושין שנינו:

תריהון אמרין. עכו"ם ועבד שבאו על בת ישראל הולד ממזר וקשיא א"כ ל"ל קרא שפוסלין בביאתן השתא ממזר הוי מיפסל בביאתן מיבעי׳:

ומשני הכא. בקידושין א"ל משמיה דנפשיה:

והכא. וכאן ביבמות אמר משמי׳ דר' ישמעאל כלומר הא דידיה הא דרביה ור' ישמעאל סובר עכו"ם וכותי שבאו על בת ישראל הולד כשר:

שכן לדברי חכמים. כלומר סובר להלכה דהולד ממזר שהרי חכמים פליגי על ר' ישמעאל וסברי דהולד ממזר:

ר"ח לא אמר כן. הקשה בענין אחר דשמע מרבי׳ דר"י אמר בשם רבי ישמעאל כותי ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ואמר נמי בשם ר' ישמעאל הך דרשא דהכא מי שיש לו אלמנות וגירושין עליו וכו' ול"ל הך דרשא כיון דממזר הוא מיפסל בביאתו מיבעיא ולא משני מידי דהשתא ליכא לשנויי הא דידיה הא דרבי׳:

סלקית לסחור'. עליתי למקום ששמו סחורה:

ואמרתי יאות שפיר קאמריתו דאיצטרך קרא לעכו"ם ועבד שפוסל בביאתו שאין ממזר אלא מחייבי כריתות וכותי ועבד אע"ג דאין קידושין תופסין בהן מ"מ חייבי לאוין נינהו והולד כשר אבל אי הוה ממזר מעכו"ם ועבד לא צריך קרא דהשתא ממזר הוה מיפסל בביאתו מיבעיא:

ה"ג אין ממזר כשמעון התימני שאין ממזר וכו':

הלכה ז

גמ' **ופריך לית הדא**. וכי אין משנה זו קשיא לרב דתנן ניסת לעבד וכו' ה"ז ממזר ורב קאמר דהולד כשר:

ומשני פתר לה. רב מפרש למתני' בעכו"ם פסול כגון עמוני ומואבי מצרי ואדומי:

ועבד פסול. מאומות אלו הפוסלין לבא בקהל:

הלכה ח

מתני' **כ"ג פעמי' שהואפוסל**. את בת כהן מן התרומה משום זרעה מישראל:

מאכיל את אמו. לאחר מיתת אביו:

ופוסל את אם אמו. אפי' לאחר מיתת אמו דאי לאו הוא הוה הדרא אם אמו לתרומה דבית אביה לאחר מיתת בתה וכל זמן שזה קיים אינה חוזרת דכתיב וזרע אין לה עיין עליו או בת הבת או בן הבן עד סוף כל הדורות פוסלין:

לא כבני כ"ג. כלומר לא ירבו כמותו שהוא פוסליני מתרומה:

בן יומו. כלומר מיד לאחר שיצא חי מרחם אמו פוסל ומאכיל:

כיני מתני'. כן היא פירושו דמתני' לא כבן בתי כה"ג דבני דתנן לאו דוקא אלא בן בתה הוא:

ובת ישראל שניסת לכהן. כלומר בתה שהיא בת ישראל שניסת לכהן וילדה הימנו ראוי להיות כ"ג ומאכיל את אמו ופוסל את אם אמו כדתנן במתני' הדרן עלך פרק אלמנה לכהן גדול

פרק ח

הלכה א

מתני' **הערל וכו'**. כהן ערל שמתו אחיו מחמת מילה:

נשיהם ועבדיהם יאכלו. דהא משום ערלה וטומאה לא נפקו מכלל כהנים אלא אינהו גופייהו מחסרי תקנתא:

ונשיהם. של פצוע דכא וכרות שפכה לא יאכלו דשויוה חללה בביאתו שהרי נבעלה לפסול לה:

ואם לא ידעה. לא בא עליה אחרי כן והיתה נשואה לו קודם לכן:

גמ' **איש איש**. מזרע אהרן והוא צרוע או זב לרבות ערל כטמא אצל אכילת תרומה דבהאי קרא תרומה כתיב ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים והיינו תרומה דסגי לה בהערב שמש:

ופריך או. נימא איש איש לרבות האונן שאסור בתרומה כי היכי דאסור במעשר וקדשים:

כתיב כל זר. וה"מ למכתב זר כל ל"ל:

ה"ג משום זרות אסרתי לך ולא משום אנינות:

ה"ג או נאמר זרות אסרתי לך ולא אסרתי משום ערלה א"ל וכו'. וה"פ ר' טויפה פריך מה ראית לרבות ערל ולמעט אונן אימא איפכא:

שהוא מחוסר מעשה בגופו. למול עצמו דומיא דזב ומצורע שמחוסרים מעשה בגופן:

ופריך עד כדון כר"ע. הניחא לר"ע דדריש לשונות כפולות שבתורה שפיר איכא לרבויי ערל מאיש איש:

כר"י. אלא לר"י דאמר דברה תורה כלשון בני אדם מנ"ל דערל אסור בתרומה:

ונאמר תושב ושכיר בתרומה. תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש:
פסל בו את האונן. כדילפינן לקמן:
ה"ג לא למדו תושב תושב אלא לדברים האמורים בפרשה. וה"פ לא שבקינן ערלות דכתיב בגופיה דפסח וילפינן אינות מפסח דפסח גופיה ממעשר גמרינן הלכך מסתבר לאוקמי מיעוטא דוכל זר למעט אונן וגז"ש דתושב תושב לרבות ערל:
ה"ג טומטום וערל ממקום אחד באו. וה"פ טומטום מרבינן לאיסורא בפסח ובתרומה שהרי ספק ערל הוא וכתיב וכל ערל לא יאכל בו:
אונן. שאסור בפסח לאו בפסח גופיה כתיב אלא ממעשר שני יליף:
מק"ו. ממעשר שני:
הרי הוא אסור לאונן. דכתיב לא אכלתי באוני ממנו:
שהוא טעון מחוצה. שאסור לאכלו חוץ לירושלים דכתיב לפני ה' אלהיך תאכלנו:
לא צרכו. אי אפשר ללמד זה מזה:
ללמד מן הפסח. מה פסח ערל אסור בו אף שאר קדשים כן:
לית את יכיל. דאיכא למפרך מה לפסח שאסור בשבירת עצם משא"כ שאר קדשים:
ולא מן התרומה. איכא למילף שאר קדשים:
שהוא למד מן הלמד. דתרומה גופה דערל אסור בה ילפינן מפסח בגז"ש דתושב תושב ובקדשים לא ילפינן למד מן הלמד:
הוי סופך. ע"כ צ"ל דילפינן שאר קדשים דערל אסור בהן מכח גז"ש דבפסח כתיב לא תותירו ממנו עד הבקר ובקדשים כתיב לא תותירו ממנו:
ופשיט ממנו ממנו. ילפינן בגז"ש ממעשר:
מה ממנו שנאמר במעשר. לא אכלתי באוני ממנו:
ופריך ומופנה הוא. בתמיה והלא דרושה היא הא איצטרך ממנו דפסח לגז"ש ותושב ושכיר אצטריך לדרשא אחריתא כדמסיק וכיון דלאו מופנה איכא למפרך מה לפסח שכן חייבין עליו משום פגול נותר וטמא ושבירת עצמות משא"כ תרומה א"נ אגז"ש דתושב ושכיר דלעיל פריך דאינה מופנה וכ"נ עיקר:
זה קנוי קנין עולם. עבד עברי הנרצע בא הכתוב ללמדך שאין גופו קנוי לכהן זה שיאכילוהו ככנעני:
זה קנוי קנין שנים. סתם עבד היוצא בשש שנים:
והקנוי קנין שנים אוכל. בתמיה:

אלו כן. דלא נאמר אלא תושב הייתי אומר תושב זה קנוי קנין שנים אבל הקנוי קנין עולם אוכל לכך כתיב שכיר יתירא ללמד דתושב היינו נרצע שהוא מיושב אצלו לזמן מרובה ושכיר זה שעומד לצאת:

הכי גרסינן אמר רבי מתיא מכיון דכתיב כל ערל וכל בן נכר לא יאכל בו כמי שהוא מופנה משני צדדין. וה"פ תושב ושכיר דפסח מיותר דאי בתושב ושכיר דישראל איירי משום דה"ל תושב ושכיר איפטר ליה מפסח בתמיה הא כתיב וכל עדת שראל יעשו אותו אלא בתושב ושכיר עכו"ם איירי ולגופיה לא איצטרך דלא עדיף מערל ובן נכר אלא לאפנויי ותושב ושכיר תרי קראי נינהו שדי חד אלמד וחד אמלמד וה"ל מופנה משני צדדין ולמדין ואין משיבין:

ופריך על דעתיה דרבי עקיבא. דיליף דערל אסור בתרומה מדכתיב איש איש תושב ושכיר דכתיב גבי תרומה ל"ל:

הכי גרסינן ע"מ שלא למוהלן אפי' מלן לא יאכלו בתרומה. דכיון דקנה אותן שלא למוהלן לאו קנין כספו הן שהרי צריך למכרם הלכך אע"פ שמלן אח"כ אסורין בתרומה שהן בכלל תושב ושכיר וכתיב תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש:

ואם לאו מותר למכרן לעכו"ם. דשאר עבדים אסור למכרן לעכו"ם שמבטל ממצות ה' שהעבדים מצווין בהן:

הכל כמנהג המדינה. ימכרנו כמו שנוהגין למכור שם:

בעא מיקרוץ. רצה להשכים לצאת לדרך:

למה. אריב"ל לר"י נשיאה שימתין עד למחר:

מפני כבוד הזקן. מפני כבודו של ר"י הנשיא שלא להטריחו בלילה אמר להמתין עד למחר או דלמא משום שאין מטבילין את הגיורת בלילה דכתיב ביה משפט וה"ל תחלת דין ואינו אלא ביום:

ולא הורו. לא רצו לפסוק דין זה:

עבד תושב. אם רוצה להיות עבד ישראל על מנת לקיים שבע מצות אבל לא שאר מצות שעבדים חייבין בהן מותר להשהותו לעולם:

גר תושב. שאינו מקבל עליו אלא שבע מצות הרי הוא כעכו"ם לכל דבר:

ה"ג גר תושב מגלגלין עמו י"ב חדש וכו':

א"ר הילא. א"כ יבואו לטעות ויאמרו הדברים ככתבן:

לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה. או מכור לנכרי ותניא אין לי אלא לגר בנתינה ולנכרי במכירה לגר במכירה מנין ת"ל לגר תתננה ואכלה או מכור לנכרי בנתינה מנ"ל ת"ל תתננה ואכלה או מכור לנכרי דר"מ רבי יהודה אומר דברים ככתבן לגר בנתינה ולנכרי

במכירה והשתא כי יאמרו שצריך גר תושב לקבל על עצמו לאכול נבלות יטעו השומעים ויסברו שהדברים ככתבן:

עד שיקבל עליו כל המצות שבתורה. חוץ מאכילת נבלות דאל"כ ישראל מעליא הוא ובבבלי ע"ז פ' השוכר תני לה בשם אחרים:

עד שיכפור בע"ז שלו. אע"ג דמקבל עליו שלא לעבוד ע"ז אינו כלום עד שיכפור ויבטל לע"ז שלו:

עד שיכפור בע"ז. וכל זמן שלא כפר ה"ה כעכו"ם ל"א עד שיכפור בע"ז והרי הוא כעכו"ם לבטל ע"ז של עכו"ם:

מדברי כולהון. שמעינן:

דצריך שיכפור בע"ז:

ופריך דל כן. דאל"כ מה היינו אומרים שגר תושב אינו מבטל ע"ז הואיל והוא מצווה על הע"ז וכי עכו"ם אינן מצווין על ע"ז הא ע"ז מכלל שבע מצות היא ואפ"ה עכו"ם מבטל ע"ז שלו ושל חבירו:

א"ר יוסה. איצטרך לאשמועינן דגר תושב מבטל ע"ז שלא תאמר כיון דהושווה לישראל בג' מצות בלא תעשוק וכו' אף ע"ז לא יבטל כישראל לפיכך צריך לאשמועינן דמבטל כעכו"ם:

בלא תעשוק. דכתיב בשעריך זה גר תושב דכתיב לגרך אשר בשעריך תתננה:

ולא תונה. דכתיב לא תסגיר עבד אל אדוניו עמך ישב וגו' לא תוננו והאי קרא בגר תושב איירי:

וגולה כישראל. גר תושב גולה ע"י גר תושב כישראל כדתנן פ"ב דמכות:

ה"ג הרי בלא תעשוק דברי ריב"י:

ואסור בכל מלאכה. שאינה צורך אוכל נפש:

מגבב. מלקט עצים מן השדה וכיוצא בו שאר דבר האבד:

עבד איש. עבד שלקחת מן העכו"ם אתה מל בע"כ של עבד אע"פ שהוא גדול ובן דעת ואי אתה מל בן עכו"ם בעלמא דלאו עבד והוא גדול בע"כ:

הא בן. עכו"ם קטן אתה מל בע"כ אפי' הוא בן שר גדול שבאומות בתמיה הא אינו כפוף תחת ידיך:

אורכינס. שר ומושל:

הא כיני. הא דפריך ר' יוחנן הא בן קטן וכו' לאו אהא דלעיל קאי אלא אהא דמצא בתוכה תינוק וכו' כדמסיק:

מצא בתוכה וכו'. במכשירין תנן מצא תינוק מושלך אם רוב עכו"ם עכו"ם ותני עלה אם המוצא תינוק מושלך הטבילו לשם עבד ה"ז עבד לשם בן חורין ה"ז בן חורין:
אפי' כבנו של אורכינס בתמיה איך יכופו להטבילו לשם עבד הא קי"ל בן איש אי אתה מל בע"כ:
לא אמר כן. דבן איש אתי למעוטי קטן אלא כדמסיק:
בנך. שהוא גדול והיה לאיש אין אתה מחוייב למול בע"כ אלא העונש חל על הבן ואינו מעכב האב לאכול פסחו ולא אמרי' דבכלל מילת זכריו הוא:
ה"ג כההוא דא"ר הילא הלוקח עבדים ערלים מן עכו"ם ע"מ שלא למול. לא אתיא הך דא"ר הילא דאיצטרך גר ותושב דתרומה לר"ע ללוקח עבדים ערלים וכו' כדאמרינן לעיל בסוגיין כהא דאמר ר' אבוה ור"א:
דממה נפשך אם אתה עושהו לזה שנקנה מן העכו"ם ע"מ שלא למוהלו כעבד איש למה לא ימהלנו בע"כ ואם אתה עושהו כבן איש כיון דע"מ כן מכרו אדוניו מ"מ יכול למוהלו בע"כ דלא ממעטינן מבן איש אלא בנך איש שאין אתה מוהלו בע"כ אלא ודאי סובר ר' הילא כמ"ד בן איש אין אתה מוהלו בע"כ והאי עבד לבן איש דמיא:
ה"ג מה נפשך כעבד איש הוא את מוהלו בע"כ כבן איש הוא את מוהלו בע"כ:
המשוך. מהול שנמשך ערלתו וכסתה את העטרה:
והמל עד שלא נתגייר. כגון ערבי וגבעוני מהול שנתגיירו:
לא יאכלו בתרומה. עד שיטיף מהם דם ברית:
משום קנס. אסור משוך בתרומה הואיל ומשך ערלתו:
גזרה גזרו. לפי שנראה כערל וגזרו אטו ערל ממש:
מה נפיק וכו'. מאי בינייהו:
אין כאן קנס. דהא איהו לא עביד מידי:
אפי' כן. במשך לו אדם אחר או שנמשכה מאיליו נמי אסור מטעם גזרה:
ה"ג המול ימול שתי מילות וכן הוא בשבת פר"א:
לציצין. שנשתיירו שלא חתך כל הערלה:
עד כדון. הניחא לר' עקיבא שסובר כל לשונות כפולין שבמקרא אתיין לדרשא דרשינן שפיר מהמול ימול ציצין ופריעה:
כרבי ישמעאל. אלא לר"י שהוא אומר לשונות כפולין הן ודברה תורה כלשון בני אדם כמו הלך הלכת וכו' דהנך לשונות ודאי לאו לריבויי אתיין אלא כך דרך לשון בני אדם מנלן ציצין ופריעה דמעכבין:
למולות. לשון רבים משמע שני מילות:

שצריך להטיף ממנו דם ברית. דדלמא ערלה כבושה היא העור דבק בבשר:
עד שימול. את עצמו וה"ק המל מי שהוא בעצמו נימול ימול לאחרים:
ואצ"ל עכו"ם ערל. שאינו בר מילה שלא ימול לאחרים:
ואתה את בריתי תשמור. לאברהם נאמר ואתה מיותר אלא ללמד אתה וכל כיוצא בך שהם בני ברית ונימולים כשרים למול לאפוקי עכו"ם אפי' מהול:
והכותי. אע"פ שהוא מהול:
לשום הר גריזים. דמות יונה טמונה להם בראש הר גריזים ולשם אותו דמות הן מלין ולא לשם שמים:
שהמילה צריכה כוונה. שתהא המחשבה פוסלת בה:
עד שתצא נפשו. של המוהל:
המשוך לא ימול שלא יבא לידי סכנה. שיעשה כרות שפכה:
בימי בן כוזיבא. שמפני אימת עכו"ם משכו ערלתם שלא יכירום שהם יהודים א"נ שמשכום עכו"ם באונס וגברה יד בן כוזיבא ונלחם בהם ומלך על ישראל שתי שנים ומחצה וחזרו ומלו בימיו:
שצריך להטיף ממנו דם ברית. דחיישינן שמא ערלה כבושה היא:
על גר. כגון ערבי מהול דליכא לספוקי בערלה כבושה:
הלכה כדברי התלמיד. הלכה כרשב"א אע"ג דר' יהודה רבו פליג עליה וסובר דאף בנולד מהול פליגי כמפורש בבבלי פר"א דמילה:
אתא עובדא קומי רב. מעשה בא לפני רב בתינוק שנולד מהול בשבת ושאלו מהו להטיף ממנו דם ברית בשמיני בשבת:
ואמר. ופשיט מהא דתני רשב"א מפני שהיא ערלה כבושה ולא תני חיישינן שמא היא ערלה כבושה ש"מ דסובר דודאי ערלה כבושה היא וה"ל ודאי מילה בזמנה ודוחה את השבת:
אין דוחין וכו' וצריך להטיף ממנו דם ברית. בחול דספק ערל הוא ועבדינן לחומרא:
ה"ג אתיליד ליה חד בר כי מסמס ביה מית. וה"פ רב אדא בר אהבה נולד לו בן כשהוא מהול ומיסמס ביה להטיף ממנו דם ברית ומת ע"י מסמוס:
א"ר אבון. לא כך היה המעשה שמת מיד אלא מתחלה נעשה פצוע דכא ע"י החבורה שהטיף ממנו דם וכיון שנפסל לבא בקהל התענה עליו רב אדא והתפלל שימות:
ערלתו ודאי דוחה את השבת. דבהאי קרא וביום השמיני דילפינן מיניה אפי' בשבת כתיב בסיפא ערלתו דמשמע מיעוטא ערלתו של זה ולא של אחר ולמעוטי ספק אתי כגון שהוא ספק בן ז' ספק בן שמנה חדשים:

ואין אנדרוגינוס דוחה את השבת. דספק הוא:
ואין. נולד בין השמשות דוחה את השבת דספק זמנו הוא או לא:
אין נולד מהול דוחה את השבת. דספק הוא שמא ערלה כבושה היא או מהול גמור הוא:
ה"ג שב"ש אומרים צריך להטיף ממנו דם ברית ובה"א אינו צריך וכ"ה בבבלי פר"א דמילה:
תמן תנינן. חגיגה פ"ק הכל חייבין במצות יראה כל זכורך שצריכין להתראות בעזרה ברגל:
חוץ מחש"ו. דלאו בני דעה נינהו ופטורין ממצות:
וטומטום ואנדרוגינוס. פטורין שהן ספק זכר וכתיב זכורך:
ה"ג מה אמר כא ר"י. מה אמר ר"י הכא באנדרוגינס מי אמרי' כיון דסובר דמחללין עליו את השבת ש"מ דס"ל דזכר ודאי הוא חייב במצות ראייה או לא:
נשמעינה מן הדא. תא שמע:
אף הסומא פטור. מן הראייה ואמתני' דחגיגה קאי:
לית בר נש. אין אדם אומר אף אא"כ הוא מודה במה שאמר זה שלפניו אלא שהוא בא להוסיף ש"מ דמודה ר"י באנדרוגינוס לעניין ראייה דפטור דכתיב זכורך דמשמע זכר ממש ולא אנדרוגינוס:
ופריך מחלפא שיטתיה דר"י. א"כ קשיא דר"י אדר"י:
תמן בראייה קאמר זכורך למעט אנדרוגינוס:
והכא. במילה אמר זכר לרבות אנדרוגינוס:
ומשני ר"י ורבנן וכו' רבנן דורשין ערל. כתיב וערל זכר אשר לא ימול בשר ערלתו ונכרתה וגו' ובערל הוי סגי זכר ל"ל אלא ללמד דאינו חייב עד שיהא כולו זכר:
רבי יודה דרש זכר. לחוד משמע כולו זכר וערל ל"ל ללמד דאפילו על מקצת ערל חייבין כרת אם לא מל:
תמן תנינן. שבת פרק רבי אליעזר דמילה:
אחזתו חמה. חולי המחמם כל הגוף:
ממתינין לו שלשים יום. מאותו יום שאחזתו חמה ואחרי כך מלין אותו שסכנה היא לו שמפני תשות דאתיליד ביה ימות מחבורת המילה:
מהו להאכילו. באותן שלשים יום:
מחלבה של תרומה. מחלב העשוי מחיטי תרומה מי אמרי' ערלה שלא בזמנה כי האי שלא הגיע זמנו למול הוי ערלה או לא:
מהו לסוכו. באותן הימים בשמן של תרומה:

אין ערלה אלא משמיני והלאה. אבל משעבר יום שמיני אף על פי שנתעכב מן המילה באונס הוי ערלה דאם לא כן פשיטא דאינו ערל קודם יום שמיני דאין לך אונס גדול מזה:
ותני כן. ותניא נמי הכי:
כל שלשים יום. משאחזתו החמה ביום השמיני:
לילי שמיני מה את עביד ליה. מי הוי כערל שהגיע זמנו ואסור בתרומה או דלמא כיון דלילה לאו זמן מילה דכתיב ביום השמיני ימול ודרשינן ביום ולא בלילה. לא הוי כערל:
ופשיט מן. הא דתני לילי שמיני מיום לידת הולד נכנס לדיר להתעשר אבל קודם ליל שמיני אינו נכנס לדיר להתעשר דמחוסר זמן לקרבן הוא דכתיב מיום השמיני והלאה ירצה לקרבן ש"מ לילה אינו מחוסר זמן אע"ג דאין הלילה ראוי להקרבה דכתיב ביום זבחכם ה"ה במילה ערל הוא בליל שמיני ואסור בתרומה:
ותני כן. ותניא נמי הכי שבעת ימים וכו' משמע דוקא ז' ימים אבל לא בליל שמיני:
תמן תנינן. שבת פרק ר"א דמילה:
אלו הן ציצין המעכבין את המילה. בשר החופה רוב העטרה:
בחופה רוב גובהה של העטרה. כלומר לא תימא רוב העטרה דתנן במתני' רוב היקיפו אלא אפי' רוב גובה במקום אחד מעכב:
בחופה רוב גגה של העטרה. ומיקל מר' אבינא ואינו מצריך גילוי כל העטרה:
בשעה שהוא מקשה. שמחמת הקישוי בשרו מתפשט ואם נראה אז כמהול אסור למולו שניה בשבת:
מל ולא פרע כאלו לא מל. סיפא דמתני' דשבת דמייתי בסמוך היא:
וענוש כרת. אם לא פרע את המילה ל"א ענוש כרת על החבורה שעשה בשבת ולא קיים המצוה:
בשאין ביום כדי למרק. שאין שהות ביום השבת לגמור ולעשות גם הפריעה אז חייב כרת על החבורה אבל אם יש שהות ביום כדי לגמור ולעשות הפריעה פורע ואינו חושש ופטור מכרת שהרי קיים מצות מילה כתיקונה:
כל שעה שהוא עוסק במילה. ולא סילק ידיו ממנה ורואה שנשתיירו בה ציצין בין שחופין העטרה ובין אינן חופין חוזר וחותכן דסיומא דמילה היא והרי ניתנה שבת לדחות אצלה:
פירש. סילק את ידיו:
אלא על ציצין המעכבין. שהן כמילה עצמה:
היידן ר"י. הי ר' יוסי דמתיר אפי' פירש:
ההוא דתנינן תמן. סוכה פ"ג:

מפני שהוציאו ברשות. אע"ג מדאגבהי' נפק ביה ותו לא קעביד מצוה כיון שיש קצת מצוה בנטילת הלולב בידו בכל מקום אשר הוא הולך אף על ההוצאה פטור דה"ל כגמר מצוותו ה"ה ה"נ אף על הציצין שאינן חופין חוזר דגמר מצוה היא:

אף בסכין של מילה כן. מיבעיא ליה אם גם בסכין של מילה הדין כן אם הוציאו לאחר גמר מצוותו פטור משום חיבוב מצוה או לא:

אף במצה כן. אם הוציאה אחר שאכל כזית מהו:

ופשיט מן מה דאר"י וכו' הדא אמרה. זאת אומרת לר' יוסי כל גמר מצוה מותר דה"ל כעוסק במצוה עצמה:

דר"א ור"ש היא. מתני' אתיא כר"א ור"ש דתנן לעיל פ' הבא על יבמתו אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט מן האירוסין לא יאכלו בתרומה ר"א ור"ש מכשירין אע"ג דמשתמרת לביאה פסולה אפ"ה מכשירין ה"נ אע"ג דמשתמרת לביאת פצוע דכא שהיא ביאה פסולה אוכלת אם לא ידעה משנעשה פצוע דכא:

שנייא היא. שאני הכא שלא עשה בה קנין משנפסל אלא הקנין נעשה בה בהכשר הלכך אפי' רבנן מודו דאוכלת משא"כ בארוסין של האלמנה לכה"ג שתחלת הקנין היה בפסול:

אתיין וכו'. פלוגתייהו דר"י ור"ל דהכא אתיין כפלוגתייהו דלקמן:

שומרת יבם. בת כהן שנפלה לפני שני יבמים כהנים כשרים דממ"נ אוכלת בתרומה:

עד שנעשה פצוע דכא. או כרות שפכה:

לכשיבעול. נפסלה אבל כל זמן שלא בעל אע"פ שמשתמרת לביאה פסולה מותרת בתרומה כיון שלא עשה בה קנין בפסול:

היה אחד מן היבמים כשר. לכהונה והשני חלל אף ר"י מודה דאסורה לאכול כבת כהן שהיא שומרת ליבם ישראל דאסורה בתרומה דבי נשא דכתיב ושבה אל בית אביה פרט לשומרת יבם כמפורש לעיל פ' אלמנה:

עשה בה. היבם הכשר מאמר מהו מי אמרינן כיון דעשה בה הכשר מאמר כמי שאינה משתמרת לביאה פסולה היא ומותרת בתרומה או דלמא כיון דזקוקה נמי ליבם האסור לה כמי שמשתמרת לביאה פסולה היא ואסורה:

א"ל. אף בזו פליגי ר"י ורשב"ל דמאמר לאו קנין גמור הוא:

הלכה ב

מתני' **ונשתייר**. ואם נשתייר מהעטרה למעלה לצד הגוף אפי' כחוט השערה כשר שאין גיד אלא מהעטרה ולמעלה לצד הגוף:

גמ' **פצוע**. אלו כתיב פצוע ולא כתיב דכא ה"א אפי' נפצע עינו או אחד משאר אבריו:

ת"ל שפכה:
שיהא הפצע סמוך למקום ששופך וכרות שפכה היינו הגיד ששופך ופצוע היינו הבצים:
אם פצוע שבצד שפכה. כלומר אף מכאן אין ראיה די"ל פצוע הוא העין וכרות שפכה היינו סמוך למקום ששופך והיינו החוטם:
ת"ל דכא. דבר שנידוך תמיד והן הביצים שמונחים בין עקיביו של אדם ונידוכים:
אין לך נמוך באדם וכו'. מפרש דכא לשון שפלות כמו דך נכלם:
ויאות. שפיר שמעינן דפצוע דכא הוא באותו מקום:
שבכולן. כל הכתובים בפ' שאסורין לבא בקהל כגון עמון ומואב מצרי ואדומי וממזר כתיב דורות עד דור עשירי ודור שלישי:
חוץ מזה. שאין כתיב בו דורות לפי שאינו מוליד:
ולא סוף דבר. ולאו דוקא נפצעו כמו פצע שהוא ע"י מכת חרב וסכין:
נימוקה. מחמת מכה והקטינה מאיליה:
אפי' חסרה. כל שהוא:
בכרם. שהיו יושבין שורות ככרם הנטוע שורות שורות:
והוא. כסריס חמה דתנן לקמן דכשר דלא אסרה תורה אלא פצוע ודך וכרות:
ה"ג הל' כר"י בן ריב"ב:
ולית. ואין אני יודע ממי שמעתי דהלכה כר' ישמעאל בנו של ריב"ב:
לא היה ר"י שמע. דבר זה מאדם קטן אלא מגברא רבא שמיע ליה ומנו רב הונא כדמסיק וראוי לסמוך עליו:
דו סבר. דהוא שמואל סובר כר"י בנו של ריב"ב ומכאן שמע ר' יוסי דהלכה כר"י:
ובלבד של ימין. תהא קיימת ושל שמאל חסרה אבל איפכא אף ר' ישמעאל מודה דפסול ויש גורסין ובלבד שנטילה כולה כשהיא שלימה אבל נפצעה אפי' אחת פסול דגרע מניטל:
אתא עובדא. מעשה בא לפני רבי אימי באשה ששאלה אם מותרת לבעל ביצה אחת א"ל אין בתי דאת מותרת להנשא לו כר"י בנו של ריב"ב אבל הוי יודע שאינו מוליד:
והוה ר"ז. משבח לר' אימי שהוא מסיק דבר על בוריו שהבין הא דאמר ר"י והוא סריס חמה כוונתו שאינו מוליד וכשר כסריס חמה:
בידי שמים. ע"י רעמים או ברד או ממעי אמו:
לא יבא ממזר לא יבא פצוע דכא. מדסמיך ליה קדריש א"נ בגז"ש דלא יבא יליף וכן נראה מדמייתי לא יבא ממזר תחלה אע"ג דכתיב בתורה בתר לא יבא פצוע דכא ללמד דלאו מסמוכים דריש אלא בגז"ש:

לא יבא פצוע דכא. סתמא כתיב משמע לעולם בכל ענין אסור:
עוד הוא יליף וכו'. אף מ"ד בידי שמים פסול יליף ליה מלא יבא ממזר:
ופריך וממזר בידי שמים הוא. בתמיה הלא ע"י שהזנו בני אדם בא פסולו:
ומשני יצירתו של ממזר בידי שמים הוא:
הוון בעי מימר. סברוהו למימר:
בידי שמים כשר. אתיא כר"י בנו של ריב"ב דסברי דאינו מכשיר אלא בידי שמים אבל בידי אדם מודה ר"י דפסול:
כולא דרבנן. הנך תרי ברייתות כרבנן אתיין ותרווייהו סברי בידי שמים כשר והא דתני בחדא בידי שמים פסול היינו דע"י שמים בא שנפצע ע"י אדם כגון שעלה לו חטטין בבציו וכשהוא מחכך נימס כיון שתחלתו ע"י חולי שהוא בידי שמים קורא לה הך תנא בידי שמים אבל רבי ישמעאל אפילו בידי אדם מכשיר:
בעטרה העליונה. כלפי ראשה לצד גופו נשתייר מלא החוט על פני רוב הקיפה אבל אם נחתך כלפי הגוף ונשתייר מלא החוט מן העטרה על פני היקף כל הגיד בצדה כלפי קרקע פסול:
בעטרה התחתונה. אפילו כלפי קרקע כשר ל"א בעטרה העליונה היינו כלפי קרקע ובעטרה התחתונה היינו כלפי הגוף:
כמרזב. שנחקק כסילון ויש לו דפנות משני צדדים והחקק באמצע כמין סינור:
כקולמוס. כחיתוך קולמוס שמחתכין את חודו באלכסון לכתוב בה:
כקולמוס הפוך. שהחוד הוא כלפי מטה:
ניקב בו נקב מבפנים. ברייתא היא ומפרש לה בסמוך:
מן העטרה ולפנים. כלפי הגוף פסול:
מפני שהוא שופך. שהזרע אינו נמשך מן הגוף בקילוח שמחמימות התאוה יוצא דרך הנקב ואינו יורה כחץ וקיי"ל זרע שאינו יורה כחץ בשעת יציאתו אינו מזריע:
אין בין. נקב של פצוע דכא דהיינו נקב בגיד או נקב בביצים אלא משום הלכות הרופאין כלומר לכך נקב בגיד כשר שיש לו רפואה ושבבצים אין לו רפואה:
כיצד הוא עושה. לרפאות פצוע דכא:
מביא נימולין. סכינים קטנים כמין איזמלין ומושך עור הגיד כדי שיסתום הנקב וקוצץ העור שנכפלה ל"א מביא נמלים חיים ומניח ראשן על הנקב וע"י נשיכתן נדבק ראשן בנקב וחותכין הראש הנדבק וכל זמן שראש הנמלה בלה בשרו עולה ומתתבר וכן עיקר וכעין רפואה זו אמרי בבבלי בסוגיין:

לא שנו. אמתני' קאי דתנן פצוע דכא מותר בגיורת וקאמר ריב"ל לא שנו אלא ישראל אבל כהן פצוע דכא לא בדא אינו בכלל הזה אלא בקדושתיה קאי ואסור בגיורת ומשוחררת:

תמן תנינן. קידושין פרק עשרה יוחסין:

ה"ג כל האסורין לבא בקהל מותרין לבא זה בזה. וה"פ ממזרי ושתוקי אע"ג שזה ודאי פסול וזה ספק אפ"ה מותר בו דכתיב בקהל יתירא ודרשינן בקהל ודאי לא יבא אבל בקהל ספק יבא:

ר"י אוסר. בסמוך מפרש טעמו:

כללא. כל דתנן במתני' אתי לרבויי פצוע דכא ישראל הואיל והוא אסור לבא בקהל מותר בממזרת:

בלבד פסול משפחה. הא דתנן שמותרין לבוא זה בזה דוקא הנך שאסורין לבוא בקהל מחמת פסול משפחה דאית בהו כגון ממזר ועמוני אבל פסולי גוף כגון פצוע דכא וכרות שפכה אסורין בממזרת ופליג אדר' ירמיה:

חיילי' דרבי יוסי. כחו וראייתו דר"י מהא דאר"ח וכו':

אבל פצוע דכא כהן. אסור בממזרת:

כמה דאת אמר תמן. כמו דאריב"ל כאן כיון שהוא ודאי כהן אע"פ שפסול בגופו בקדושתיה קאי ואסור בגיורת שהיא זונה אף הכא ישראל ודאי הוא בקדושתיה קאי ואסור בממזרת:

ע"ד דר"י. דאוסר גר בממזרת מיבעיא לן אם הוא אוסר אף ממזר בממזרת מי אמרי' טעמא דר"י משום דקהל גרים איקרי קהל ומותר בממזרת או דלמא טעמו שלא יתרבו ממזרים בישראל ואפי' בממזרת אסור:

כדי שיתכלו ממזרים מן העולם. שגם בניו ממזרים עד סוף כל הדורות דבממזר הולכין אחר הפגום כדתנן ס"פ האומר:

ודכוותה. מיבעיא לן לר"י דאוסר גר בממזרת משום דקסבר קהל גרים איקרי קהל מי אוסר גר עמוני בעמונית או לא:

על דרבנין. לר"י ולרשב"ל דאמרי בסמוך קסבר ר' יהודה ממזר אסור בממזרת:

נצרכה. בתמיה הא ודאי לדבריהם מותר בעמונית דאל"כ אתה אוסר גר עמוני מלישא אשה א"נ לדידהו קשיא וכי גר עמוני לא ישא אשה:

דאין יסבור ר"י גרין. אפילו בפסולין כגון גר עמוני נמי בכלל קהל ה' הוא נגד פסולין אחרים גר עמוני לא ישא אשה דבת ישראל ודאי אינו נושא שהיא קהל ה' אצלו וה"ה גיורת לר"י:

לישא. גיורת עמונית אינו יכול שהיא מותרת לבא בקהל והויא לה קהל ה' אצלו:

לישא מצרית אינו יכול. שהוא קהל ה' אצלה. אבל למ"ד גר מותר בממזרת שפיר מיבעיא לן דאיכא למימר גר עמוני ישא ממזרת:

משחררין לו שפחה. ונושאה ואסור בעמונית שהיא קהל ה' אצלו ואסור בממזרת כדי שיתכלו ממזרים מישראל והאשה אשר כשרה היא לו שפחה משוחררת דאינה בכלל קהל ה':

ודכוותה. מיבעיא לן אם גר מצרי מותר בגיורת מצרית דשניהם אסורים לבא בקהל ואין בהם איסור דלא יבא או דלמא כיון שהם בכלל האסורין לבא בקהל אוסר ר"י לישנא אחרינא מיבעיא ליה מי סובר ר"י כר"ש בסיפא דמתני' דאף במצרי נקבות מותרות מיד:

ואני משיאו לגיורת מצרית ראשונה. דקסבר הולד בתר האב שדינן ליה א"נ ס"ל כר"ש נקבות מצרית מותרות מיד:

אלא אף אתה השיא לבנך בת מצרית שנייה. דתנן הלך אחר הפסולים ונקבות מצרית אסורות עד ג' דורות:

כדי שיהיו ג' דורות. מן האב ומן האם ש"מ דמצרי מותר במצרית:

הלכה כר' לעזר. דמתני' פ' י' יוחסין דאמר ודאי בודאן מותרין וודאן בספיקן וספיקן בודאן וספיקן בספיקן אסור:

דברי חכמים. מ"ט דחכמים דפליגי אר' לעזר ומתירין ספק איסורא דאורייתא:

לא יבא ממזר בקהל ה'. מיותר ללמד בקהל ודאי הוא דלא יבא אבל בקהל ספק כגון שתוקי יבא:

תמן תנינן. לעיל פ' החולץ:

ספק וכו'. הכונס את יבמתו ונמצאת מעוברת ספק בן ט' והוולד מן הראשון שמת וספק אם הולד בן שבע והוא מן היבם:

יוציא מספק. והוולד כשר ממה נפשך:

וחייבין באשם תלוי. שמא בעל אשת אח שלא במקום מצוה:

תני הראשון. אם לא הוציא היבם את היבמה וילדה לו בנים הולד הנולד לו ראשון והוא הספק דתנן במתני' כשר להיות כה"ג. דממ"נ כשר הוא:

והשני. שנולד מהיבם והיבמה לאחר מכאן:

ממזר בספק. שאם היה הראשון בן המת הרי היבמה אסורה ליבם באיסור אשת אח שיש לו בנים שהוא בכרת והולד השני ודאי ממזר ואם היה הראשון בן היבם ולד השני כשר שהרי יבמתו היה:

אין ממזר בספק. דספק ממזר מותר לבא בקהל דדוקא ממזר ודאי הוא דבלא יבא אבל ספק יבא כדאמרינן בסמוך לרבנן:

מודה ראב"י בספק כותים ובספק חללים. דאסורין לבא בקהל וכ"ש דפסולים לכהונה דדוקא ממזר דרבייא קרא דאייתר לן חד קהל להתיר ספק ממזר אבל כותי וחללי לא:
ופריך כההוא דתנינן תמן. ריש פ"ד דקידושין:
עשרה יוחסין עלו מבבל. כהנים וכו' ממזרים שתוקי ואסופי וכותי מותרין לבא זה בזה ש"מ דספק ממזר מותר בודאי ממזרת ויש ממזר מספק:
ומשני ע"ד דראב"י שמנה יוחסין הן דשתוקי ואסופי מותרין לבא בקהל דספיקות הן:
ע"ד דר"ג ור"ל. דתנן פ"ק דכתובות ר"ג ור"ל אומרים נאמנת האשה לומר לכשר נבעלתי אין כאן אלא תשעה שתוקי כשר שהרי אמו נאמנת:
מתני'. רפ"י יוחסין דתנן גר מותר בממזרת דלא כר"י:
ארבע קהילות אינון. ארבע פעמים כתיב קהל בפסולי יוחסין לא יבא ממזר בקהל ה' עד דור עשירי לא יבא לו בקהל לא יבא עמוני ומואבי בקהל לא יבא להם בקהל וה"מ למכתבינהו כולהו בחד קהל לא יבא ממזר ועמוני ומואבי בקהל ה' גם דור עשירי לא יבא להם עד עולם אלא ללמד ארבע קהלי נינהו ואי לא כתיב אלא חדא ה"א בקהל כהנים הוא דלא יבא:
קהל גרים. וכיון דגרי' קהל נקראו אף גר אסור בממזרת ודלא כמתני' מתיבין. מקשים על ר"י הא כתיב לא יבא פצוע דכא וכו' בקהל ה' הרי חמשה קהל הן:
ומשני פסולי גוף אינון. פצוע דכא וכרות שפכה הן פסולי גוף ולא קחשיב אלא קהל דכתיב בפסולי יוחסין:
ופריך והכתיב. גבי מצרי ואדומי בנים וכו' יבא להם בקהל ה' הרי פסולי יוחסין חמשה הוויין:
ומשני בעשה אינון. ולא קחשיב אלא הנך דכתיבי בלאוין:
שלשה קהלות הן. דפסולי יוחסין ארבע הן ולא קחשיב אלא הנך שהן בלא יבא לאפוקי קהל דמצרי ואדומי וחד לגופי' ותלתא לדרשא כהנים לוים וישראלים וקהל גרים לא איקרי קהל:
דלמה. מעשה בר"ה הגדול ור"י הנשיא יושבין ורץ ר' יוחנן ולחיש לר"ה באזנו פצוע דכא כהן מהו שישא בת גרים ויאכילנה בתרומה:
א"ל. ר"י הנשיא לר"ה מה אמר לך ר"י:
א"ל. ר"ה אמר דבר שגם ת"ח ובן ת"ח אינו יכול להשיב תשובה על בעייתו:
לא א"ל גיורת. לא שאל מהו שישא גיורת להאכילה בתרומה שגיורת עצמה כזונה היא אצלו דגיורת פסולה לכהונה וכזונה דמיא:

ולא. שאל על בת ישראל כשרה שודאי אינו מאכילה בתרומה שנעשית חללה בביאתו וחללה אסורה בתרומה:

לא א"ל. לא שאלני אלא על בת גרים אם מתחללת בביאתו או לא:

ופריך ובת גרים לאו כישראלית היא. בתמיה ופשיטא דמשויא לה חללה:

ומשני פתר לה כר"י וכו'. וקמיבעיא ליה אליבא דר"י מי אמרינן אע"ג דס"ל דבת גר זכר אסורה לכהן כבת חלל זכר מ"מ לאו זונה היא ואיהי נמי אינה מחוללת דהא בלא"ה אסורה לכהן או דלמא הא מיהת לכהן כשר אסורה אף לכהן פצוע דכא אסורה:

והוליד בת בת הבת מהו. אבתו לא קמיבעי' ליה דהא תנן במתני' בקידושין פ"י יוחסין בת חלל זכר פסולה לכהונה אלא אם נשא ישראל בת חלל זכר והוליד ממנה בת מיבעי' לן אם כשרה לכהן או לא:

חד אמר כשרה. דכתיב לא יטמא בעל בעמיו וכתיב לא יחלל זרעו בעמיו מה לענין טומאה זכרים ולא נקבות אף לענין פסול זכרים ולא נקבות מיהו מדכתיב זרעו ולא כתיב בנו שמעי' דנקבות פסולות וגז"ש אהני לבת בתו דכשרה וכן א"ר יוחנן שם בקידושין:

וחד אמר פסולה. דזרעו דמרבינן נקבות לפסול אפי' זרע זרעה משמע וגז"ש איצטרך לחללה מכנה כלומר ממכונה שהיא עצמה נעשית חללה ע"י ביאת איסור אבל מעיקרא היתה לה שעת הכושר אם נשאת לישראל בתה כשרה אבל בת חלל שלא היה לה שעת הכושר מעולם אף בתה פסולה לכהונה והיינו כדאמר רב שם:

ה"ג בת חלל זכר פסולה לעולם וחללה מכנה אינה פסולה משום מה את פוסלה וכ"ה בקידושין. וה"פ דהקשה למ"ד פסולה ממתני' דקידושין דתנן בת חלל זכר פסולה לכהונה משמע דוקא בתו אבל בת הבת כשרה לכהונה ושנייא ליה וחללה מכנה וכו' כלומר לא תידוק הא בת הבת כשרה אלא דוק מינה דוקא בת חלל עצמו שלא היה לה שעת הכושר פסולה אבל בת חללה ממכונה שנעשי' חללה ע"י ביאת איסורי כהונה וילדה אח"כ בת מישראל כשרה לפי שהיה לאמה שעת הכושר ומשום מה תהי' הבת פסולה הלא לא היה יצירתה בעבירה שחללה מותרת לישראל גם לאמה היה חזקת כשרות אבל בת בת חלל זכר שלא היה לאמה שעת הכושר אף בתה פסולה:

ה"ג מעשה במשפחה אחת בדרום:

ערער. לפסלה מכהונה:

פחות מבת ג' שנים ויום א'. וניסת לכהן ובני המשפחה בני בניה היו:

והכשירה. לאותה משפחה לכהונה:

כר"ש הכשירה. דאר"ש גיורת פחותה מבת ג' שנים ויום אחד כשרה לכהונה:

ד"ה היא. כדברי הכל הכשירה דאף רבנן דר"ש מודי' דמשפחה זו כשרה כדמסיק:
ה"ג כהדא דאר"ז וכו':
וולד בוגרת. כה"ג שנשא בוגרת והולידה בת כשרה לכהונה:
עשה היא. ואין חלל אלא מחייבי לאוין לא מחייבי עשה:
ה"ג ודכוותה כי אם בתולה מזרע בית ישראל ולא גיורת וכו' עשה היא. וה"פ מהאי קרא כי אם בתולה וכו' ממעטינן בקידושין פ"י יוחסין לכולהו תנאי דגיור' פסולה לכהונה שמעינן דכהן שנשא גיורת עובר בעשה הלכך בניה כשרים:
הרי דור שני של מצרי. שאינו אלא עשה דור שלישי דוקא אבל לא שני ולאו הבא מכלל עשה עשה ואפ"ה אם ניסת בניה חללים:
לא דומה. אינו דומה עשה השוה בכל ישראל כגון מצרית שנייה שאסורה גם לישראל חמיר איסורא הלכך אם ניסת לכהן בניה חללים א"נ בניה מישראל פסולות לכהונה משא"כ עשה שאינה נוהגת אלא בכהנים קיל ואין בניה חללים:

הלכה ג

מתנ' אם הלכה. שמעת מרבך שהנקבות מותרות במצרי ואדומי מיד נקבל ממך:
ואם לדין. שאתה דן קל וחומר מעצמך יש תשובות להשיב ובגמרא מפרש לה:
לא כי. אפי' אם אני דן מעצמי אין לכם תשובה כדמפרש בגמרא ומ"מ הלכה אני אומר:
גמ' **עמוני**. כתיב ולא כתיב עמון ומואב אלא יו"ד יתירא לטפויי קאתי להתיר נקבות דעמון ומואב עמוני ולא עמונית:
ופריך ודכוותה. נדרוש מיו"ד יתירא דכתיב גבי אדומי ולא אדומית ומצרי ולא מצרית ויהיו נקבותיהם מותרות מיד:
ומשני כתיב על דבר וכו'. ואין דרכן של נשים לקדם:
ופריך היה להם לנשים לקדם. לקראת נשים:
ומשני כתיב אשר שכר וכו'. מי דרכו לשכור ולתת עצה אנשי' אבל לא נשים ש"מ דנקבו' מותרות:
כתיב ושחרים וכו'. מקרא הוא בד"ה וכל השמות שבד"ה ניתנו לדרוש:
שהיה משוחרר מן העוונות. שהיה צדיק וגבר על יצרו:
אלא שחש כנמר. שמיהר כנמר לבאר ההלכה שאשתו מותרת לו:
לא צורכא וכו'. לא ה"ל לקרא למימר הכי אלא ויולד מן בערא נשיו כדכתיב בקרא קמא:
אלא על ידיה וכו'. וה"ק ויולד דבר חדש מן אשתו שע"י נתחדשה ההלכה עמוני ולא עמונית וכו':
ישמעלי הי'. דאל"כ לא היה הכתוב מכנה אותו לגנאי:

ה"ג לבית דינו של ישי א"נ של יהושע והראשון נראה:
פנו אלי והושעו כל אפסי ארץ. אף אומות העולם יושעו:
ונתגייר ונתן לו. ישי את בתו אביגיל:
כישמעאל. שהם קלים וזרוזי מתנים:
או נהרוג או נהרג. דדמי' לבועל ארמית שקנאין פוגעין בו ואי הפך הבועל והרג הקנאי פטור:
או נקיים דברי רבי. היינו דברי ב"ד של שמואל הרמתי:
כל מי שעובר על הלכה זו. ופוסל עמונית מלבוא בקהל דינו כזקן ממרא שחייב מיתה:
אני אין לי אלא משנה. דהלכה למשה מסיני היא דנקבות עמונית ומואבית מותרין מיד ולא מיו"ד יתירא קדריש:
השבה משדי מואבי. השבו ה"ל למכתב שהרי גם נעמי שבה משם:
זו היא ששבה משדי מואב תחל'. שאז נתחדשה ההלכה עמוני ולא עמונית:
אחורי. ועוד ראיה אחרת שאז נתחדשה ההלכה:
ותעזבי אביך ואמך. ותלכי אל עם אשר לא ידעת מתמול שלשום וקרא יתיר' הוא אלא ה"ק אלו באת אלינו מתמול שלשום לא היינו מקבלין אותך שעדיין לא נתחדשה ההלכה:
עברת בידך תלת נהרין. כלומר באת מרחוק מבבל לא"י ועברת בכחך שלשה נהרות:
ואתברת. ובדית דברי כזב מלבך ששנית בברייתא בת גר עמוני כשרה ודקדקת מינה דבת גיורת עמונית פסולה וליתא אלא ל"ש דכתיב כי אם בתולה מעמיו והמ"ל עמיו אלא להביא בתולה הבאה משני עממין כגון גר עמוני שנשא בת ישראל או גיורת עמונית שניסת לישראל או לעמוני בתה כשרה:
לא צריכא. ר' יוחנן לאשמועינן דבת גר עמוני כשרה אלא כשהיתה אמה מישראל נשואה לעמוני דסד"א כשם שנתחללה אמה דהא נבעלה לפסול לה כך תהא בתה מחוללת קמ"ל דכשרה אבל בת גיורת עמונית שניסת לישראל או לגר עמוני שאין ביאתן בעבירה פשיטא. דכשרה:
כשרה אפי' לכה"ג. בת גר עמוני שאמה מישראל כשרה לכה"ג וכה"ג דנקט לאו דוקא דבאיסור גיורת אין חילוק בין הדיוט לכה"ג אלא כיון דהך קרא בכה"ג כתיב נקט כה"ג:
ה"ג מ"ט מעמיו. כי אם בתולה מעמיו והמ"ל עמיו אלא להביא בתולה הבאה משני עממין כגון גר עמוני שנשא בת ישראל וכולא קרא מעמיו מיותר דרשינן נמי דאפי' גר שהוא משני עממין כגון גר עמוני דדמי לשני עממין שזכרים אסורים ונקבות מותרות וכ"ה בבבלי בפרקין:
מטיפה פסולה. דביאתה בעבירה דבת ישראל אסורה בעמוני:

ותני כן. ותניא נמי הכי:

עממין זה בזה. שהתחתנו עמוני ומואבי ומצרי ואדומי זה בזה כגון שנשא מצרי עמונית הכל הולך אחר הזכר הלכך נקבות מותרות מיד ונקבותיהם מותרות לאחר ג' דורות דמשנתגיירו הכל הולך אחר הפגום וכרשב"ל דאמר בת גר עמוני פסולה:

מתניתא אמרה כן. מהך ברייתא שמעינן דעד שלא נתגיירו הכל הולך אחר הזכר:

ה"ג שבא על אחת מן הכנענים. אע"ג שהן בלא תחיה כל נשמה מותר לקנות הבן לעבד:

ת"ל אשר הולידו בארצכם. היינו בני שאר אומות הולידו מבנות ארצכם במקומות אחרים מבנות שאר האומות ובאו הבנים לגור כאן אצל אבות א"נ ה"ג ולא מן הנכרים אשר בארץ. דהכל הולך אחר הזכר:

היך עבידא. היכי דמי:

גר עבד עמוני. כלומר עמוני שנתגייר להיות עבד ונשא לשפחה מצרית:

ה"ג לאחר שלשה דורות נשתחרר. אם תאמר אף כשהן עבדים חשבינן להו דורות אע"ג דאין לעבד חייס דורות מיהת נינהו א"כ נקבות מותרות לאחר ג' דורות ממ"נ אי נשדינהו בתר האב נקבות מותרות מיד ואי נשדינהו בתר האם הרי ג' דורות כמצרית:

ה"ג עריות יוכיח הרי בת בנו ובת בתו הרי הן אסורין עד ג' דורות. שלא אסר בהן אלא ג' דורות בת בתו אסורה לו והוא בכלל ג' דורות ועשה בהן נקבות כזכרים בת בתו כבת בנו:

ר"א אמר רשב"ל. הקשה מאי השיבו רבנן עריות יוכיחו וכי משיבין מדבר שהוא ממזר שאם בא על בתו הולד ממזר הלכך זכרים ונקבות שוין באיסורן תאמר במצרי ואדומי שאינו אלא עשה דור שלישי יבא להם בקהל ה' ולא ראשון ושני ולאו הבא מכלל עשה עשה ואין הולד ממנו ממזר הלכך לא נעשה בו נקבות כזכרים:

משיבין דבר שהוא כרת. הבא על העריות חייב כרת ומצרי אינו אלא חייבי עשה ור' אבהו בא להוסיף על קושית רשב"ל:

לא כי הלכה אני אומר. ועוד מקרא מסייעני:

בנים. אשר יולדו להם דוקא בנים זכרים ולא נקבות:

ולא דרש. גז"ש עשירי עשירי בממזר נאמר עד דור עשירי לא יבא להם בקהל ולא נאמר עד עולם ובעמון ומואב כתיב גם דור עשירי וגו' עד עולם וכיון דלא יליף גז"ש א"כ עשירי שנאמר בממזר דוקא אבל דור אחד עשר שרי:

ה"ג ונקבות מותרות ר' שמואל וכו' וכ"ה בקידושין:

גז"ש במקום שכתוב. כל היכא דגמרינן מילתא ממילתא בגז"ש גמרינן כולא מילתא מינה כאלו נכתבה כל הפ' בדבר הלמוד וה"נ כיון דילפי' ממזר מעמון ומואב בגז"ש ה"ל

כאלו כתיב עד עולם אף גבי ממזר ודומיא דעמון ומואב מה התם נקבות מותרות אף דור אחד עשר שבממזר נקבות מותרות:

ופריך מעתה אפי' מיד. יהיו נקבות מותרות בממזר דהא קאמרת כולא מילתא ילפי' מעמון ומואב:

ומשני ובלבד מעשירי ולמעלה. עד עשרה דורות דאיסורא בגופיה כתיב ליכא למגמר מעמוני דנקבות מותרות דהא ממזר מום זר משמע ואפי' נקבות אבל מעשירי ואילך דגמרי' איסורו בגז"ש אמרי' דיו דומיא דעמון דנקבות מותרות:

הביאו לי דור שלישי וכו'. כלומר דבר שאי אפשר הוא שיהיה דור שלישי בעולם שהקב"ה מסלקן מן העולם וכדמסיק:

אחת לששים. או לשבעים שנה:

ואייתינהו. ואתיא כי האי דאמר רבי לוי:

שלא לפרסם את החטאים. לכך לא קבע לחטאת מקום בפני עצמו לשחיטתו שלא יבינו הרואים שהוא חטאת ומתבייש שבעולה הבעלים עומדים על גבה גם סמוך לשחיטה סמיכה:

ה"ג לא מסתברא דלא וגם הוא חכם ויבא טוב. וה"פ אלא ה"ל למכתב ויבא טוב דחכמה להרע אינה אלא גנות ולאו חכמה היא:

ואת דברו לא הסיר. דכתיב וגם הוא חכם ויבא רע ואת דברו לא הסיר דריש דברו מלשון דבר ומגפה וה"ק והדבר לא הסיר מן העולם כדי לכלות על ידו בית מרעים והם הממזרים כדכתיב זרע מרעים:

ועל עזרת פועלי און. כלומר אותן הכשרים שמתו עמהם בדבר הם אותן שלא עשו הרע בעצמן אבל סייעו לדבר עבירה או שלא מיחו בהן א"נ כשרים מתו להיות לעזרת פועלי און שלא יתפרסם:

ה"ג פועלי און רב הונא וכו' וכ"ה בקידושין:

אין ממזר חי יותר משלשים יום. כדי שלא יטמעו בכשרים ובאינו מפורסם איירי כדמסיק:

ר"ז כשעלה לא"י שמע שאמרו זה ממזר וזו ממזרת:

א"ל מהו. זה לפ"ז ליתא לדר"ה דאמר ממזר לא חי ל' יום:

עמך הייתי. כשאמר ר"א בשם ר"ה אין ממזר וכו' וסיים בה אימתי בזמן וכו' והנך שבא"י מפורסמים היו לפיכך הם חיים:

אין הקב"ה נזקק. לבער הפסולים מישראל אלא שבט לוי הוא מטהר:

כאדם שהוא שותה בכוס נקי. כך הלוים שמשמשים לפניו צריך לטהרן אבל שאר שבטי ישראל מניחן כמות שהן:

בגין דאנן לוים נפסיד. רב הושעיא לוי היה ואמר למה יפסידו הלוים להוציא לעז עליהם לפרסים הממזרים שבהם:

אף לעתיד הקב"ה עושה. עם הלוים צדקה שאי אפשר שלא לצרפן אלא שאינו מגלה שהן ממזרים אלא יאמר עליהם שהן ישראלים וזה מפני כבודן של בני לוי וזהו הצדקה שעושה עם בני לוי שהם מגישי מנחה שלא יפרסם חטאיהן:

שנשתקע בה פסול. ולא נודע לרבים אין מדקדקין אחריה לגלותו:

מתני'. דסוף עדיות נמי דיקא:

בן ציון. אדם חשוב ואיש זרוע:

וריחקה. שהכריז עליה שהיא פסולה:

בשבוע. בשמיטה:

העבודה. לשון שבועה:

לפשחור בן אימר. היה כה"ג בימי ירמיה:

וכולם נשתקעו בכהונה. ול"ג גדולה:

נשתקעו. שהיו מחזיקים עצמן בכהנים לפי שאכלו תרומה והם לא אכלו אלא מפני שהיו עבדי כהן:

עיקר טירונייא שלהן. עיקר יחוסן של הכהנים תמצא במעיזים ומריבים שבהם שכן דרך הכהנים להיות עזים וקנטרנים כדכתיב ועמך כמריבי כהן:

י"ג עיירות נשתקעו. נתערבו בכותים בימי השמד ואמרו עיר ששמה מישן דאמרי' לעיל פ"ק שכל הדרים בה פסולין הן היא היתה אחת מי"ג עיירות אלו:

הלכה ד

מתני' **והסריס לא חולץ**. דכתיב להקים לאחיו שם בישראל והאי לאו בר הכי הוא:

ולא חולצין לאשתו. דכתיב ולא ימחה שמו מישראל פרט לזה ששמו מחוי:

ואין לי לפרש. איני יודע לפרש איזה סריס בר חליצה ואיזה פטור מחליצה:

סריס אדם. שנסתרס לאחר שנולד:

סריס חמה. שהוא סריס ממעי אמו שהיה סריס עד שלא ראה החמה:

לקיים דברי ר"ע. עדות זו העיד ריב"ב לקיים דברי ר"ע:

הלכה ה

לא פסלה. מן הכהונה שאין חליצתו חליצה:

בעילת זנות. שאסורה לו משום אשת אח שלא במקום מצוה:

גמ' **הושיט ידו**. למעי אמו וסירסו בעודו בפנים:
ד"ה אסור לבא בקהל. דה"ל כסריס אדם וכסריס חמה:
נותנין עליו חומרי סריס אדם וחומרי סריס חמה במחלוקת. כדפליגי ר"א ור"י במתני' דאיכא חומרא וקולא בכל אחד אם בעלה פסלה וגם בחליצה פסלה:
ופריך מחלפה שיטתיה דר"א. קשיא דר"א אדר"א:
ה"ג תמן הוא אומר הזכר כב"ה והכא את אמר הכין לא כי אלא סריס חמה חולץ וחולצין לאשתו. וה"פ בפ' יוצא דופן תנן בן עשרים שנה ולא הביא שתי שערות יביא ראיה שהוא בן עשרים והוא הסריס לא חולץ ולא מייבם וכו' דברי ב"ה בש"א בן י"ח רא"א הזכר כדברי ב"ה הרי דסובר ר"א סריס חמה אינו חולץ כב"ה והכא תנן דסובר ר"א סריס חמה חולץ:
לא אר"א. הזכר כדברי ב"ה אלא שאם הוא בן עשרים ה"ה סריס והוה גדול לכל עונשין שבתורה אבל לענין חליצה פליג אב"ה וסובר סריס חמה חולץ:
דו מתני'. והיינו דתנן במתני' בסיפא סתמא הסריס לא חולץ וכו' משמע בין סריס אדם בין סריס חמה והיינו כחכמים דסברי שאין חילוק בין סריס אדם ובין סריס חמה:

הלכה ו

מתני' **סריס חמה כהן וכו'**. אבל סריס אדם מיפסל נמי פסיל לה מתרומה דבי נשא דהיינו פצוע דכא:
לא יחלוץ. אם יש לו אח אחר:
אבל לא נישא. שהוא כזכר והשוכב עמו בין בזכרות בין בנקבות הרי הוא כבא על הזכר:
חייבין עליו סקילה כזכר. דוקא במקום זכרות כלומר מאחוריו אבל לא בנקבות שלו:
גמ' **תני**. סריס חמה כהן שנשא בת ישראל מאכיל' אף בחזה ושוק:
כמה. ק"ו הן דמאכילה אף בחזה ושוק:
פתח חיכך וקבל. כלומר פתח פיך וקבל תשובתך:
מגחך הוה עימיה. מצחק היה בו כשתפתח פיך מיד תדע הק"ו שדבר פשוט הוא אבל האמת אין כאן ק"ו אלא לרוב פשיטותו אמר כאלו הוא ק"ו לא [צ"ל אלא] רשב"ל סובר דאפי' בתרומה דאורייתא לא קאכלה וכ"ש בחזה ושוק וכ"ה בבבלי:
מילה א"ל. דבר נכון השיבו שיש כאן ק"ו ל"א מחיך שהוא טועם המאכל יש להשיב ק"ו והראשון נראה:
שאינה ראויה לישראל בכ"מ. שמעולם לא היתה ראויה לישראל אפי' לבכורים ועוד שהתרומה ניתנה לכהנים תמורת חלקם בארץ ולא היתה לישראל מעולם:

חזה ושוק שהן ראויין לישראל בכ"מ. מתחלה היו ראויין לישראל כדמסיק בברייתא בסמוך אינו דין שתהא אשתו אוכלת אותן:

ראויין היו וכו'. ה"ג בת"כ כי את חזה התנופה ואת שוק התרומה לקחתי מאת בני ישראל ראויין היו לישראל וכשנתחייבו ניטלו מהן וניתנו לכהנים וה"פ מאי לקחתי הל"ל יתנו בני ישראל אלא ראויין היו לבכורי ישראל אלא שנלקחו בעוונם בעון העגל:

כך אם יזכו. ישראל ויעשו תשובה שלימה יחזירו להן מתנות אלו:

ריב"א אמר. הך הלכה דאר"י אינה אוכלת בחזה ושוק אבת ישראל שניסת לכהן ולא אאשת סריס:

ואין חולקין. אמתני' קאי וכי לא פליגי ר"י ור"ש דמתני' על דברי רבי יהודה דאמר אנדרוגינס הוא כזכר ממש או דלמא חולקין אלא דמקילין בתרומה:

מייבמין את אשתו. של אנדרוגינס ש"מ דזכר וודאי הוא ואס"ד דחולקין א"כ הלכתא כוותייהו דרבים נינהו ועוד ר' יוסי נימוקו עמו:

ה"ג קידש חוששין לקידושיו נתקדש אין חוששין לקידושיו. והיינו כרבי יהודה דאמר זכר ודאי הוא:

נבעל. לפסול נפסל מן התרומה כנשים שנבעלו לפסול:

ה"ג כנשים ר' ניחא בר סבא וכו':

אפי' מין במינו. שנבעל אנדרוגינס לפסול ממינו פוסל אותו:

בכל שהוא. בין דרך זכרות בין דרך נקבות:

וקשיא אם. אנדרוגינס זכר הוא למה יפסול למינו הא אין זכר פוסל כהן זכר בבעילתו וה"ה אם נקבה הוא והא ודאי אין סברא לומר שיהא הבועל זכר והנבעל נקבה דודאי שניהם מין אחד הם:

ומשני צד זכרותו. של אנדרוגינס פוסל צד נקבותו של השני דכשנבעל בנקבות דינו כנקבה א"נ מדרבנן גזרינן אטו נקבה ממש ופליג אר' ניחא ל"א כל שהוא דא"ר המנונא היינו שפוסל מקצת ומאכיל מקצת דהיינו עבדיו כדמסיק:

מכח זכרותו. שהרי גם כהן כשר מאכיל אשתו מפני שהוא זכר אף זה כיוצא בו שהרי צד זכרות לא נפסל כלל:

מכח זה וזה. כלומר מכח כל גופו הן אוכלין וכבר נתחלל צד נקבות שבו:

ובלבד ממקום זכרות. הא דתנן אנדרוגינס חייבין עליו סקילה כזכר דוקא אם בא עליו ממקום זכרות אבל ממקום נקבות פטור:

אפי' ממקום נקיבה. נמי מחייב ר"א סקילה:

ה"ג **ר"י בר זבדי בשם ר' אבוה**. מהאי קרא דכתיב ואת זכר לא תשכב משכבי אשה איזהו זכר שיש לו שני משכבות הוי אומר זה אנדרוגינס ועל שני משכבות הזהיר הכתוב:
ביקשתי. להבין דברי ר"א בן שמוע באנדרוגינס ועל בוריו ולא מצאתי וכשבאתי ללמוד אצלו:
וחברה עליו. תלמידי ר"א בן שמוע בחבורה ולא הניחוני ללמוד הימנו:
ה"ג **ולמה שלא לגלע בו או משום שאינו כדאי**. וה"פ משום מאי חברו עליו אי משום שלא יגלה לו ר"א דעתו או משום שחשבו שאין ר' כדאי ללמוד תורה מר"א:
מה נפיק מן ביניהון. מאי בינייהו:
היה דרכו. של ר"א לגלות דין זה שלא לכל אמר אנדרוגינס כזכר:
אין תימר משום שלא לגלות. הרי כבר גילה ר"א דעתו לענין קדשים דאנדרוגינס אינו קדוש דלענין קדשים בעינן זכר ודאי או נקבה ודאית:
הוי. הרי שאין הטעם שחברו עליו אלא משום דסברי שאין ר' כדאי ללמוד מר"א תורה:
מה היה לו. לגלות עוד באנדרוגינס:
יורש וכו'. סימני הלכות הם שאנדרוגינס יורש כזכר במקום שיש נקבות:
מעיד. כשר להעיד כזכר אפי' עדות שאין אשה כשרה לה:
מנחתו קריבה בכלל. אם הוא כהן מנחתו אינה נקמצת וכולה כליל כמנחת כהן ולא ככהנת שמנחתה נקמצת כדתנן בסוטה:
מזמנין עליו. ברכת המזון כזכר ועוד הרבה חילוקים ביניהם:
הדרן עלך פרק הערל

פרק ט

הלכה א

מתני' **יש מותרות**. ה"ג כהן הדיוט שנשא את האלמנה כ"מ בגמרא:
כשר שנשא כשרה וכו'. בגמרא מפרש:
גמ' **למה לי נשא**. אכהן הדיוט שנשא אלמנה פריך למה תנא נשא הא אפי' אם קידש אחיו אלמנה מאיש אחר ומת גם הוא ונפלה לפני אחיו הרי זו מותרת לבעל ואסורה ליבם:
למה לי אלמנה. כלומר ותו קשיא למה תנן אלמנה הא אפי' אם נשא בתולה ומת אסורה לכה"ג דהא השתא מיהת אלמנה היא ולא משני מידי א"נ ר' ניחא לא שאל אלא למה תנן נשא ולא תני קידש ור' יונה השיב תיקשי לך נמי למה תנן אלמנה ולא תנן בתולה אלא

משום דקבעי למיתני סיפא כ"ג שנשא אלמנה ויש לו אח כהן ודוקא אלמנה אבל בתולה חזיא ליה משום הכי תני רישא אלמנה מהאי טעמא נקט נמי נשא דסיפא דוקא נשא:

ה"ג ואילין אינון הא אית לי חורנין. וה"פ ותו ליכא והא איכא צרת סוטה כגון שהיה נשוי שתי נשים וזינתה אחת תחתיו בעדים ומת בלא בנים היא וצרתה פטורות מן החליצה ומן הייבום דטומאה כתיב בה ונסתרה והיא נטמאה והרי היא כעריות שפטורות צרותיהן ולבעלה הצרה מותרת:

אחיו וכו'. והא איכא נמי אם נשא אחיו המת לאחות חלוצתו של היבם שמותרת לבעל כדתנן לעיל פרק החולץ ליבמתו וכו' ובאחותה בזמן שהיא קיימת והאחין מותרין:

כשר שנשא כשרה וכו'. כלומר והא איכא נמי כשר וכו' אע"ג דבמתני' תנן כשר שנשא כשרה ויש לו אח חלל מ"מ לפי מאי דמסיק בסמוך סמינן ממתני' הך בבא קאמר הש"ס מאן דפליג על ר"י בר בון קשיא למה לא תני נמי הא ויותר נראה דל"ג הך בבא כשר שנשא כשרה כאן אלא ה"ג אחיו שבא וכו' ומותרת ליבם הדא וכו':

הדא. משנתינו סייעתא לר' יונה דאמר כללות ששנה ר' במתני' הן לאו דוקא אפי' במקום דתנן ואלו:

ופריך ולא כן וכו' וחלל מותרין. בכהנות שלא הוזהרו הכשרות להנשא לפסולין א"כ אף היבם מותר בכשרה:

ומשני כיני מתני'. כן צריכין להגיה במתני' ה"ג חלל שנשא כשרה ויש לו אח כשר. וה"פ כיון שבא עליה החלל נעשית חללה ואסורה לכהן הכשר:

ה"ג ופסולים על הכשרות ופסולות על הכשרים אבל לא כשרות על הפסולין:

ופריך והתני לא יקחו לא יקחו. כתיב אשה זונה וחללה לא יקחו ואשה גרושה מאישה לא יקחו תרי זימנא לא יקחו ל"ל ללמד שהאשה מוזהרת ע"י האיש וכל שהאיש לוקה אף האשה לוקה:

ה"ג סברין מימר בכשרות על הפסולין. וה"פ סברוה למימר קרא יתירא דלא יקחו אתי להזהיר אף הכשרות על הפסולין וקשיא לר' יוסי בר בון ואינו כן דקרא לא אתי אלא להזהיר פסולות על הכשרים שכשם שהכהן מוזהר שלא ישא זונה חללה וגרושה כן הפסולות מוזהרות שלא תנשאו להם:

הלכה ב

מתני' **כהן גדול שקידש**. בגמרא מפרש:

ויש לו אח כה"ג. כגון משוח שעבר כדתנן פ"ק דמגילה:

גמ' **לא אמר**. לא תנן במתני' אלא כה"ג שקידש אלמנה אבל אם בעל נתחללה בביאתו ואסורה אף ליבם שהוא כהן הדיוט:

ה"ג **הדא דתנינן אסורות לבעל ומותרות ליבמיהן ואילין אינון וכו'**. וה"פ הא דתנן במתני' ואלו מותרות ליבמיהן וכו' קשיא ותו ליכא והאיכא אחרנייתא המחזיר גרושתו משניסת שאסורה לבעל דכתיב לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה וגו':

ומותרת ליבם. ולא אמרי' ק"ו הוא דאסורה ליבם מה במותר לה אסורה באסור לה לא כ"ש דלא אלים ק"ו למידחי מצות יבום:

הוא. הבעל שנשא אחות חלוצתו שאסורה לו כדתנן לעיל פ' החולץ והאחין מותרין:

פצוע דכא וכו' ומותרת ליבם. שאין ביאת פצוע דכא אוסרתה מקהל:

הלכה ג

ואילין אינון. אסיפא דתנן אסורות לאלו ולאלו כה"ג וכו' פריך והא איכא סוטה אשה שזינת' תחת בעלה בעדים ומת הבעל בלא בנים פטורה מן החליצה ומן הייבום דטומאה כתיב בה כעריות:

חלוצה. עצמה אסורה לבעל וליבם בלא יבנה כיון שלא בנה שוב לא יבנה:

הלכה ד

מתני' **שנייה לבעל ולא שנייה ליבם**. אם אמו של בעל ולא של יבם כגון אחים מן האב ולא מן האם:

ולא פירות. בגמרא מפרש:

ולא מזונות. אינו חייב לזונה בעודה תחתיו א"נ אם הלך למדינת הים ולותה ואכלה אינו משלם:

ולא בלאות. אם הבלאות ושחקי' מבגדים שהכניסה לו עדיין קיימים אינה נוטלתן כשיוצאת דקנסוה רבנן:

אלמנה לכה"ג. בגמרא מפרש טעמא:

גמ' **מאחר שהיא מותרת לו יש לה כתוב**'. דהא בכל יבמה אי לית לה כתובה מבעלה הראשון כגון שלא הניח נכסים תקינו לה רבנן כתובה מנכסי השני וזו נמי לית לה מראשון אית לה משני דהיינו מהיבם:

אין לה כתובה. אף מהיבם ולא איפשיטא:

מהו שיהא לה כתובה אצל היבם. מנכסי המת:

והיא. היתה מותרת לו להראשון:

שאין לו עליה אלא אכילת פירות בלבד. לענין זה היא כאשתו שאוכל פירות נכסיה אבל לשאר דברים אינה כאשתו ומתני' ה"ק ולא פירות שאין הפירות שלה אלא שלו אע"פ שאינו חייב בפרקונה וחכמי' התקינו שיאכל הבעל פירות תחת פרקונה וזו דלא קרינן בה ואותבינך לאינתו פטור מלפדותה מ"מ אינו חייב לשלם פירות שאכל מנכסי מלוג שלה:

תני ר"י צודנייה. ברייתא לפני ר"י והיא קשיא על ר' ירמיה:

צידונייה. מצידון היה א"נ אומן לעשות מצודות:

וזכאי במציאתה וכו'. מהך ברייתא שמעינן לאו לאכילת פירות לחוד היא כאשתו אלא גם לכל דבר שהבעל זוכה מאשתו:

מהו ולא פירות. כלומר אלא מהו ולא פירות דתנן במתני' אכילת פירות שאכל. הבעל מנכסי מלוג שלה אינה יכולה להוציא ממנו דקנסינן לה:

בכל שעה. כלומר תמיד היה מרגלא בפומיה דר' אילא שנייה יורשה ומטמא לה דכיון דהוא יורשה ה"ל כמת מצוה שאין לו קוברים הלכך אפי' הוא כהן מטמא לה:

ותני כן. בתמיה וכי תני הכי בברייתא ל"א בניחותא ותניא נמי הכי ואינו מטמא לאשתו הפסולה היינו פסול' דאורייתא דאל"כ ה"ל למתני ואינו מטמא לנשים האסורות לו:

היא אוכלת. דמדאורייתא קנין כספו היא:

ועבדיה אינן אוכלין. בתמיה הרי אין הפסול בעבדים אלא בה וכיון דהיא אוכלת כ"ש עבדיה:

תמן תנינן. גיטין פ' הזורק:

מעושה. בחזקה שכפוהו ליתן גט:

פסול. וצריכה גט אחר:

ופוסל לכהונה. משום ריח הגט:

ומר שמואל. ואמר שמואל לתלמידיו הכריזו בעיירות גט מעושה פסול ופוסל לכהונה: ה"ג אין מעשין אלא לפסולין וכ"ה בגיטין:

שמואל אמר אין מעשין אלא כגון אלמנה לכה"ג וכו'. סתמא דש"ס קאמר הא דאמר שמואל אין מעשין אלא לפסולין משמע דוקא אלמנה לכה"ג דאיכא איסורא דאורייתא אבל שניות דרבנן אין מעשין:

ופריך והא תנינן. במתני' שניות כופין אותו להוציא וקשיא לשמואל:

ה"ג לא כגון אמר שמואל. וה"פ משני וכי לא אמר שמואל כגון בתמיה ובא לרבות אפילו איסורי דרבנן שכופין ולא בא למעט אלא נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה שאין כופין להוציא הואיל ואין עברה בנישואיה:

ופריך והא תנינן. כתובות פ' המדיר:
יעמיד פרנס. שליח שיפרנסנה:
יוציא ויתן כתובה. קס"ד ה"ה דכופין:
ומשני שמענו שמוציא. מבקשין ממנו שיתן גט וכי שמענו ממתני' שכופין בתמיה דודאי כל שאין עברה בנישואין אין כופין אותו להוציא:
מה בין אלו לאלו. אמתני' קאי מה בין שניות שאין להן כתובה לאלמנה לכה"ג וכו' שיש להן כתובה:
ה"ג אלו על ידי שהן דברי תורה. אלמנה לכה"ג וכו' שהן אסורין מדאורייתא אינן צריכין חיזוק לפיכך יש להן כתובה. ואלו. שניות שהן מדרבנן צריכין חיזוק שלא יעברו עליהן לפיכך אין להן כתובה כדי שלא תינשאו להן:
אית דבעי מימר. איכא דאמרי:
אלו על ידי שקנסן בידן וכו'. אלמנה לכהן גדול על ידי שהיא נעשית חללה על ידי ביאתו והולד ממנו חלל לא צריך לקנסן עוד בקנס אחר:
ואלו. שניות שהיא לא נפסלה בביאתו וגם הולד ממנו לא נפסל הוצרכו חכמים לקנסו בדבר אחר שלא יהיה לה כתובה:
מה נפיק מן ביניהון. מאי איכא בין הנך תרי טעמי:
וזו הואיל והוא דבר תורה. דכתיב לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה אחרי אשר הוטמאה:
וזו הואיל ואין קנסה בידה וביד הולד. דאי למיפסלה לכהן לא מיפסלה בהך חזרה דהא פסולה וקיימא משעת גירושין ואי למיפסלה מתרומה לא מיפסלא בהכי דכתיב ובת איש כהן כי תהיה לאיש זר בעינן שיהא זר אצלה מעיקרא וזו אין זר אצלה מעיקרא ובניה כשרים דכתיב בה כי תועבה היא ודרשינן היא תועבה ואין בניה תועבין ובניסת לישראל איירי:
במזונות פליגין. אם יש לאלמנה לכהן גדול מזונות פליגי ר"י ורבי אליעזר:
אומר לו הוציא. ב"ד כופין אותו להוציא ואת אמרת הכי שיש לה מזונות בתמיה:
הוון. סברוהו למימר בתנאי כתובה פליגי ר"י ור"א כגון כתובת בנין דכרין ומזונות הבנות לאחר מיתת אביהן:
ה"ג בתנאי כתובה פליגין רבי יוחנן אמר יש לה תנאי כתובה א"ל רבי לעזר כל עמא מודיי וכו'. וה"פ ר' לעזר השיב כיון דכ"ע מודים שאין לה מזונות אע"ג דמתנאי כתובה הוא כ"ש שאין ליורשיה תנאי כתובה:
הא בתנאי כתובה לא. אלא הכל מודים שיש להן:

למה. ומאי טעמא:
ומשני בה קנסו. כדי שיוציאנה אבל ביורשיה לא קנסו חכמים:

הלכה ה

מתני' **לא תאכל בתרומה**. כדתנן לעיל פ' אלמנה העובר והיבם והאירוסין פוסלין ולא מאכילין:
לא יאכלו לא בתרומה ולא במעשר. בגמרא מפרש טעמא:
גמ' **ולית היא גו בייתה**. ארוסה איננה בבית בעלה הכהן:
ה"ג מעוברת מכהן ויליד בית אין כאן יליד בית שומרת יבם לכהן וכו'. וה"פ כתיב ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו קרי ביה יאכילו ילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל:
ולית היא גו בייתה. שומרת יבם עדיין אינה בביתו דהא מצי לחלוץ לה:
ובת כהן כי תהיה לאיש זר. היא בתרומת הקדשים לא תאכל והוי' לשון קידושין משמע:
פרט לשומרת יבם. שאינה שבה אל בית אביה כנעוריה דהא אגידא ביבם:
אתם וביתכם. במעשר ראשון כתיב:
אלא בכהן. כלומר בתרומה אבל במעשר מנ"ל:
ומשני כמה. דאמרינן התם בתרומה ילוד מאכיל וכו' אמרינן נמי כן במעשר דגילוי מלתא בעלמא הוא א"נ מדכתיב כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה איתקש מעשר לתרומה בכל עניניו:
ופריך ולא בת כהן כתיב. ומנ"ל למעט בת לוי:
ה"ג אר"י ובת אחת בת כהן וכו'. וה"פ וי"ו דובת כהן כי תהיה לאיש זר לרבויי אתי לבת לוי דאירוסין דישראל אוסרתה במעשר:
חוזרת לבית אביה. אם היא כנעוריה בלא בנים ואוכלת בתרומה:
ופריך ניחא. דבת לוי לכהן ובת כהן ללוי לא יאכלו בתרומה דצד כהונה שבהם גריעא מחמת האירוסין אלא במעשר יאכלו ממה נפשך כדמסיק:
כהנת היא תאכל. דאף כהנים מותרין במעשר ראשון:
כמ"ד אין נותנין מעשר לכהונה. אלא ללוים דוקא וזו לאו לויה גמורה היא ויטעו לומר שנותנין לה מעשר בשביל שהיא כהנת:
הוי הוא דאמר וכו'. מדקאמר מתני' אתיא כמ"ד אין נותנין ש"מ דר"י סובר נותנין מעשר אף לכהנים:

הלכה ו

מתני' **ניסת ללוי**. אחר שילדה מכהן:
תאכל במעשר ולא בתרומה. דהדר הויא זרה:

הלכה ח

מת ולה הימנו בן תאכל במעשר. בשביל בנה מלוי אבל לא בתרומה בשביל בנה מכהן שהרי יש לה זרע מזר:

גמ' **ניחא**. בשלמא בת כהן שניסת לישראל מת ולה הימנו בן לא תאכל בתרומה לפי שאינה אוכלת בשביל בעלה אלא בשביל עצמה והיא אינה חוזרת ואוכלת אלא כנעוריה דהיינו כשאין לה בנים אלא בת ישראל שניסת לכהן מת לה הימנו בן וניסת ללוי או ישראל למה אינה אוכלת בתרומה הא אינה אוכלת אלא בשביל בנה והוא עדיין חי ולא אימעיט בת ישראל מקרא שלא תאכל בשביל בנה ואי משום שניסת לאיש זר הא לא כתיב אלא ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל אבל לא ישראלית:

מתלמדתה של כהן. המורגלת אצל כהן ואפי' בת ישראל הנשואה לכהן כשתהיה לאיש זר לא תאכל בתרומה:

כמה דתימר בת בבל השדודה וגו'. וכי בת בבל היתה הא קרא באדום איירי כדכתיב ברישא זכור ה' לבני אדום וגו' אלא לפי שהורגלו בני אדום אצל בני בבל למדו ממעשיהם להחריב מקדש ה' לכך נקראו בני אדום בת בבל:

שתי בנות אמורות בפרשה. תרי זימני כתיב בפרשה ובת ברישא כתיב ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת קדשים לא תאכל והדר כתיב ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל מוקמינן חדא לבת כהן שניסת לישראל שחוזרת ואוכלת והשני דמיותר דהא בבת כהן משתעי קרא מוקמינן באם אינו ענין לרבות אף בת ישראל שניסת לכהן ומת לה הימנו בן וניסת לישראל והיינו שתהיה לאיש אינה אוכלת אע"ג דבת כהן דרישא איצטרך לגופיה מ"מ שדינן ובת כהן דסיפא דמיותר נמי לקרא קמא ולתרוצי לקושית ר' ליונטי אתי:

ופריך אמור מעתה. דלמא תרווייהו בבת כהן ממש איירי וחד לבת כהן שניסת לפסול לה אע"ג דאין לה בנים הימנו נפסלה מתרומה דבי נשא דלאיש זר היינו מי שהוא זר אצלה וחד לבת כהן שניסת לישראל אם יש לה זרע הימנו אינה חוזרת לתרומה דבי נשא:

הלכה כשהיא חוזרת לבית אביה חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לאכילת חזה ושוק:

מלחם אביה תאכל לרבות וכו'. כלומר מהלחם שאוכל אביה תאכל והיינו מלחמי תודה ורקיקי נזיר שנקראו לחם וה"ה מחזה ושוק:

הדרן עלך פרק יש מותרות

פרק י

הלכה א

מתני' **האשה שהלך וכו'**. ואמרו לה מת בעלך. שא"ל עד אחד מת בעלך וניסת ע"פ עד אחד לפיכך תצא מזה ומזה כדין אשת איש שזנתה שאסורה לבעל ולבועל דלאו אנוסה וכדמפרש בגמרא:

וצריכה גט מזה ומזה. אם תרצה להנשא לאחר וטעמא דבעיא גט משני מפרש בגמרא. לא מזונות. אפי' מה שלותה ואכלה תתתיו:

ולא בלאות. שחיקת בגדים שהיו לה לא תוציא משם א"נ בלאות שנאבדו לית לה מבעל אבל הקיימים אית לה:

והוולד ממזר מזה ומזה. בגמרא מפרש:

נפסלה מן הכהונה. משום זונה:

מן המעשר. בגמרא מפרש:

יורשים כתובתה. מפרש בגמרא:

חולצין. אחיו של ראשון חולץ מדאורייתא דרבנן גזרו שלא ייבם ואחיו של שני חולץ מדרבנן כי היכי דבעיא גט משני:

גמ' **ופריך כמה דתימר תמן**. כי היכי דאמרינן לעיל ס"פ ארבעה אחין אשה שנבעלה באונס באיסור מפרישין אותה מבעלה ג' חדשים להבחין בין זרע כשר לפסול ואח"כ מותרת לבעלה ואם היתה קטנה שאינה ראוי' לילד מותרת מיד:

ואמר אף הכא כן. ה"נ נאמר במתניתא באשה שהלך בעלה וכו' שתהא מותרת לבעלה אחר ג' חדשים ולמה תנן שתצא מזה ומזה:

ומשני שנייא היא. שאני התם שאחרים הטעו אותה שבשעת כניסתה לחופה נתחלפה כדתנן התם במתניתא והיא לא ידעה להיכן מוליכין אותה שיצאה בהינומא א"נ כלה הופכ' פניה תנן ומתביישה לראות ולהבחין ועל השושבינין לבדוק:

ופריך והכא לא אחרים הטעו בה. בתמיה הא העדים או העד שבא וא"ל שמת בעלה הוא שהטעה:

ומשני אלא קנס קנסו. אותה חכמים שתהא דייקת שפיר אם אמת העיד ואח"כ תנשא אבל אשה שנחלפה לא ה"ל למידק כמ"ש בסמוך:

ופריך ויקנסו. אותה אצל השני שניסת לו באיסור אבל לראשון שניסת לו בהיתר למה קנסו אותה אחרי שחפץ בה:

מריח ערוה נגעו בה. מפני חשש הרואים אסרו שיאמרו שנבעלת באיסור לשני ברצון שלא בעדים ויאמרו סוטה ודאית מותרת לבעלה:
ופריך מעתה. דביאת השני כאשת איש שנבעלה ברצון חשבינן לה א"כ לא תהא צריכה ממנו גט דהא זנות בעלמא הוא:
ומשני שנייה היא. שאני הכא דמ"מ צריכה גט מפני אותן בני אדם שיודעין שבאו עדי' וא"ל מת בעלך ואינן יודעין שבא בעלה ויאמרו אשת איש יוצאת בלא גט:
אומר אני. לכך צריכה גט משני דחיישינן הרואין שהראשון חי יאמרו בעלה הראשון שלח לה גט ממדינת הים ושני שפיר קנסיב ויאמרו אשת איש יוצאת בלא גט:
והתנינן. לקמן בפרקין:
תהא אסורה לחזור לו. שיאמרו מותר להחזיר גרושתו משנתארסה:
אלא. מתני' דלקמן נמי צריכה גט והא דמותרת לחזור לו דמתניתא אתיא כר"י בן כיפר דאומר גרושתו מן האירוסין מותרת לחזור:
ופריך ולא מודה ר"י בן כיפר. שאם היה הראשון כהן ונתן לה הארוס גט שפסלה מן הכהונה דהא אפילו ריח הגט פוסל בכהן כ"ש כאן דצריכא גט מדרבנן:
ותנינן. בסיפא דהך אע"פ שנתן לה האחרון גט לא פסלה מן הכהונה ולא חיישינן שיאמרו שמן הדין צריכה גט משני שגירשה הראשון קודם שנתארסה לשני:
כדי לברר איסורו של ראשון. לכך ברישא צריכא גט משני כדי לברר שנאסרה לראשון ולאו משום שמא יאמרו גירש זה ונשא זה דכ"ע תלו טפי בנישואי טעות ולא בהיתר אשת איש בלא גט ופליגא אשמואל אבל בסיפא אינה צריכה גט:
עד כדון. הניחא בשיודעת שהיא אשת איש ועברה ונסבה ראוי' לקנוס שהי' לה לדקדק ולחקור:
ה"ג לא היתה יודעת שהיא אשת איש והיידא קטנה שהשיאה וכו'. וה"פ אלא באינה יודע' שהיא א"א ואיזו זו קטנה בשעה שהשיאה אביה והלך בעלה ממנה בקטנותה וגדלה וניסת לאחר מי קנסוה וצריכה גט או לא:
ה"ג וא"ר אילא נשמעינה מן הדא תני תמן וכו':
כל עריות שאמרו. שהן ערוה אין צריכות גט אם נישאו לאסור להן:
חוץ מאשת איש בלבד. שניסת ע"פ ב"ד דאצרכוה רבנן גיטא כדתנן במתני' אף אחות אשתו ואשת אחיו. אם נשאה בטעות צריכה גט:
שנייא היא תמן בין שהיא יודעת וכו'. כלומר בתמיה וכי יש לחלק באחות אשתו ואשת אחיו בין שהיא יודעת או שאינה יודעת הא מסתמ' יודעת בנישואי אחותה וגם הבעל יודע מזה ה"ה לת"ק באשת איש לעולם צריכה גט אפילו אינה יודעת:

שאינה יכולה להוציא. מן השני הפירות שאכל מנכסיה אע"ג דנישואין דידי' לאו נישואין נינהו דקנסוה חכמים:
הדא דתימא. הא דאמרן דוקא פירות שאכל עד שלא בא הראשון אין מוציאין מידו:
בשנטלה. הכתובה או המזונות:
כמה. שאינה מוציאה מידו הפירות שאכל קודם שבא הראשון דבהיתירא בא לידו כך אין מוציאין מידה מה שנטלה מכתובה ומזונות עד שלא בא הראשון:
ופריך הניחא דהוולד ממזר משני. שהרי נולד מאשת איש אלא מהראשון מ"ט הוי ממזר הא אשתו היא ואינה אסורה לו אלא בלאו דונטמאה וישראל מעליא הוי ואיך שרינן ליה לישא ממזרת:
הבא על סוטתו. היינו אשת איש שנבעלה לאחר הולד ממזר דטומאה כתיב בה א"נ בכלל לא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה אחרי אשר הוטמאה היא וקסבר ר"ע מחייבי לאוין הוי ממזר:
המחזיר גרושתו משניסת. נמי חייבי לאוין היא הולד ממזר:
ד"ה הולד כשר. מדאורייתא אלא ממזר מדרבנן הוא:
כגיטה. שהצריכו חכמים דבעיא גט מהראשון משום ריח ערוה כך גזרו חכמים דליהוי הולד ממזר. ואסור בבת ישראל מדרבנן ובממזרת מדאורייתא:
מה נפיק מן ביניהון. מאי בינייהו:
הולד ממזר כר"ע. דה"ל מחזיר סוטתו:
ד"ה הולד כשר. דע"כ לא גזרו חכמים אלא עד שלא גירש השני דאיכא למטעי באיסורא דאשת איש אבל אחר שגירש השני ליכא למטעי אלא באיסור דמחזיר גרושתו והגט מן השני נמי אינו אלא מדרבנן דמדאורייתא לא בעיא גט לא גזרו רבנן והולד כשר:
הדא וכו'. כלומר תנינן להא דתני ר"ח:
בי"ג דבר. השנויים במשנתינו:
עבד. חשיב:
ותני כן. ותני נמי הכי:
לוי' שנשבית. דחיישינן שנבעלה לשבוי ונעשית זונה:
או. שידוע בבירור שבא עליה א' מן הפסולין כגון עבד או כותי וכל הנך הפוסלין בביאתן לכהנת מתרומה לא פסלי את הלויים ממעשר:
לויים המזוהמין מאמן. שאמותיהן חללות ובפ' יש בכור משמע דאיירי בבת לוי דאיעבר מעכו"ם ועבד בנה לוי:
לא חשו להם. חכמים לפסול בניהם ממעשר אפי' משום ריח פסול:

ופריך והתנינן. במתני' בת לוי נפסלת מן המעשר והיינו משום דנבעלה בעילת איסור:
אר"י. תפרש למתני' שהשני ישראל הוא וילדה ממנו בן ונפסלה ממעשר בשביל בנה:
כהנת שזינתה. אע"ג דאיפסלה מתרומה לא נפסלה ממעשר למ"ד כהנים מותרים במעשר:
ופריך ולא מתני' הוא דמותרת במעשר ומאי קמ"ל ריב"ל:
ומשני כמ"ד וכו'. אי ממתני' סד"א דאתיא כמ"ד אין נותנין מעשר לכהן לכך לא צריך למתני דנפסלה גם מן המעשר וריב"ל קמ"ל דאפילו למ"ד נותנין לא נפסלה:
מיליהון דרבנן. דברי חכמים שבסמוך שאמרו משמיה דר"ה פליגי על ריב"ל:
כהן שבא על גרושה והוליד בן. וה"ל חלל ואינו פוטר עצמו מבכורה כישראל:
הבן חייב לפדות את עצמו. דהא לא זכה אביו בפדיונו שהרי לא איחייב אב מעולם אלא בן נתחייב לאחר מיתת אב ואיחייב ליה למיתבי' לכהן אחר גם לא היה כח לאביו לפדותו קודם שלשים:
לאחר שלשים יום. ישנו במצות פדייה דכתיב ופדויו מבן חדש תפדה:
חזקה שפדיי' אביו. אע"ג דהפדיון הוא שלו מ"מ חייב לפדותו ש"מ שכהנת שנפסלה והיא חללה אף במעשר אינה אוכלת דאס"ד שאוכלת במעשר ליהוי כלויה שפוטרת את בנה ואפילו מת האב קודם שלשים אינו צריך פדיי' אלא ודאי משנפסלה כזרה חשיבא וגרייע מלויי' שנבעלה לפסול לה:
אם לאחרים וכו'. פירושא קמפרש למה אמרי' חזקה שפדאו אביו דאם הכהן פודה אחרים כ"ש שפדה בנו א"נ הש"ס מתמה ל"ל חזקה הא אפילו פדיון אינו צריך דהשתא לאחרים הוא פודה כ"ש לבנו אלא הכי הל"ל שכבר זכה אביו בפדיונו וכ"ה פ' יש בכו' והראשון נרא':
ולא כבר וכו'. אהא דתנן במתני' ולא זה וזה יורשין כתובתה פריך הא תנן ברישא ואין לה כתובה א"כ מאי ס"ד דיורשין כתובתה:
שלא תאמר וכו'. אי מרישא ה"א בה קנסו רבנן דלית לה כתובה דעבדא איסורא אבל לזרעה לא קנסו ויטלו כתובת בנין דכרין קמ"ל שאף יורשיה אין יורשין כתובתה:
לפום כן. לפיכך איצטריך התנא לאשמועינן שאין להן כתובה:
ה"ג אין להן כתובה:
כך אסורה לבועל. שנאמר ונטמאה ונטמאה שני פעמי' אחת לבעל ואחת לבועל:
כשם שהיא אסורה לאחיו של בעל. אם מת הבעל ונפלה לפני אחיו ליבום אסורה לו שהרי מחמת אחיו באתה ולא היתה אסורה כ"ש לאחיו:
כך היא אסורה לאחיו של בועל. לעולם:

יכול כשם שצרת סוטה אסורה לאחיו של בעל. דטומאה כתיב בה כעריות דכתיב ונסתרה והיא נטמאה ובעריות כתיב אל תטמאו בכל אלה וצרת ערוה אסורה ליבם כדתנן ריש מכילתין:

כך תהא אסורה לאחיו של בועל. לעולם וכ"ש לבועל עצמו:

נשמעינה מן הדא. תא שמע מברייתא השנוייה בתוספתא סוף מכילתין:

ה"ג והיה לה יבם כאן ויבמה וכ"ה בסוטה:

אסור בה. באשתו שנתייבמה הואיל ונטמאה בבעילת אחיו:

ומותר בצרתה. באשתו השנייה שלא נתייבמה:

אסור בה. באשתו שנתייבמה:

ומותר באשת אחיו. שמת:

ואשת אחיו לאו כצרת סוטה הי'. בניחותא ולא אמרינן דצרת סוטה היא דהא לא תפסי בה קידושין דאשת איש היתה:

הדא אמרה. מדקאמר ומותר בצרתה ש"מ צרת סוטה מותרת לאחיו של בועל דאל"כ יהא אסור באשתו שהרי אלו מת הוא לאחר שבא לכאן ואחיו קיים היה אחיו אסור בצרתה שזו שייבם בחיי אחיו אסורה לו מדאורייתא ופוטרת צרתה א"כ דין הוא שתאסור גם עליו כצרת סוטת אחיו של הבועל אלא ודאי צרת סוטה אסורה לאחיו של בועל ויותר נ"ל דה"ג ואח"כ בא בעלה וגירשה ומת אסור בה וכו' וה"פ היבם הראשון מת קודם שבא הבעל ואח"כ בא הבעל וגירש את זו שנתיבמה ומת אחיהם השלישי שבא לייבם נשי שני אחיו אסור בה בסוטה ומותר בצרתה היינו אשת היבם שמת ואסור בסוטה ומותר באשת אחיו היינו אשתו של זה שהלך למדינת הים שלא נתייבמה וקאמר ואשת אחיו לאו כצרת סוטה היא בתמיה הא ודאי לאחיו היבם כצרת סוטה הויא ואסורה לו ש"מ דצרת סוטה מותרת לאחיו של בועל דאל"כ אסורה להאח השלישי דהיינו היבם השני משום צרת סוטה של אחיו הבועל:

אתיא. הא דתניא ומותר באשת אחיו:

כרבנן דתמן. כחכמים שבבבל דאמר ר' הילא משמן דרבנן ור"ע פליגי באשת אחיו שנשאה בטעות אם צריכה גט ולדידהו אתיא הך ברייתא כרבנן:

כל עריות שאמרו. שהן ערוה אין צריכות גט אם נשאה בטעות למי שהיה ערוה עליו:

חוץ מאשת איש. שניסת ע"פ ב"ד הצריכו חכמים גט משני כדתנן במשנתינו:

אף אחות אשה ואשת אחיו. שנשאן בטעות שסבר שמתה אשתו או שמת אחיו ואח"כ נודע לו שטעה צריכות הימנו גט שיאמרו בהיתירא נשאו וקידושין הראשונים היו קידושי טעות ואם לא יתן גט יאמרו אשת איש יוצאת בלא גט וכיון דמחמת חששא

זו מצריך ר"ע גט ה"ה אשת אחיו נמי אסורה לו שהרי הסוטה צריכה חליצה שיאמרו היבם כדין נשאה נמצא גם צרתה אסורה שלא יאמרו שתי יבמות הבאות מבית אחד אחת חולצת ואחת מתייבמת. וללי"ב שפירשתי ה"פ איך ייבם שתיהן הא מיהת צריך לחלוץ הסוטה משום אחיו היבם שמת דהא לא מהני הגירושין שגירשה בעלה דעדיין יש לחוש שהיבם כדין נשאה הדרינן לקמייתא שיאמרו שתי יבמות הבאות מבית אחד אחת חולצת ואחת מתייבמת:

ה"ג אף אחות אשתו ואשת אחיו ברם כרבנן דהכא וכ"ה בסוטה פ"ק. וה"פ אבל לרבנן דהכא והיינו ר"ח בשם ר' יוחנן דבסמוך דקאמר באשת אחיו שניסת בטעות לכ"ע צריכה גט קשיא ברייתא זו דלא כמאן:

משום הלכות אשת איש קנה בה וערוה היא וערוה פוטרת צרתה וכ"ה בסוטה. וה"פ כיון שניסת לו בהיתר גמור החמירו בה כאילו היא אשתו א"נ כיון דבאיסור אשת אחיו ואיכא נמי איסור אשת איש החמירו בה כאשת איש דעלמא שניסת בטעות דתנן במתני' שצריכה גט:

וערוה היא. סתמא דש"ס קאמר לה לדברי ר' יוחנן שדנו באשת אחיו דין אשת איש א"כ ה"ל כמו ערוה הנשואה להשני שהרי היא אסורה לו כערוה אחרי שנטמאה וערוה פוטרת צרתה ואיך תני בברייתא דמותר בצרתה ומותר באשת אחיו:

אר"ח. לעולם אפי' כרבנן דהכא והיינו ר' יוחנן נמי אתיא והא דמותר באשת אחיו היינו טעמא כמו דאמרינן בעלמא לענין ממון בה קנסו ולא קנסו ביורשיה ה"נ בה קנסו ולא קנסו באשת אחיו לענין מצות יבם:

אר"ח בריה דר"ח. לא כדקאמרת אפי' כרבנן דהכא אתיא אלא דוקא כרבנן דהכא אתיא דצריכה גט הלכך אסור בה דלבעלה אסורה גזרה שמא יאמרו שני שפיר קנסיב דהראשון קידשה בטעות ולאחר הגט אסורה משום גרושת אחיו ולא כרבנן דתמן דלדידהו דסברי שא"צ גט מהשני דאנוסה היא אפי' בה יהא מותר מיהו אף רבנן דתמן מצי לאוקמי הך ברייתא כר"ע:

צרת סוטה אסורה. דטומאה כתיב בה כערוה:

וצרת גרושה. כלומר צרת מחזיר גרושתו משניסת מותרת וקס"ד דדוקא קאר"י צרת גרושתו אבל גרושה עצמה אסורה ליבם מק"ו השתא בהותר לה דהיינו בעלה זה שמת שהיתה מותרת לו קודם שניסת להשני אסורה לו לאחר שניסת באסור לה והיינו היבם שהיתה אסורה לעולם קודם שניסת להשני משום גרושת אחיו לא כ"ש שאסורה לו לאחר שניסת אבל צרתה מותרת דלא אלים ק"ו למדחי צרה מיבום:

גרושה עצמה מותרת לביתה. כלומר ליבם דלא אמרי' ק"ו במקום מצוה:
מה פליגי. מבעיא ליה מי פליג שמואל אר"י דלא קאמר ר"י אלא צרת גרושה אבל גרושה עצמה אסורה כדפרישית:
ופשיט בגין וכו'. לעולם לא פליגי והא דאר"י צרת גרושה ולא אמר גרושה עצמה בשביל שהיו עוסקין בדיני צרת נקט צרת גרושה אבל באמת סובר דאף גרושה עצמה מותרת:
מריח ערוה נגעו בה. סוטה דמיא לערוה לבעלה וליבם לפיכך החמירו בצרתה כמו בצרת ערוה וכן א"ר יוחנן לעיל בריש פרקין:
מפני שכתוב בה טומאה כעריות. דכתיב בה ונסתרה והוא נטמאה ובעריות כתיב אל תטמאו בכל אלה:

הלכה ב

מתני' **ביאתה או חליצתה**. אירישא פליג דקתני ולא מייבמין:
ואין הולד ממזר. אם החזיר הראשון:
ניסת שלא ברשות. ב"ד שבאו שנים ואמרו מת בעלך שאינה צריכה להיתר ב"ד:
מותרת לחזור לו. דאנוסה היא ומאי הוה לה למיעבד:
ופטורה מן הקרבן. דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור:
שלא ע"פ ב"ד. אלא בעדים חייבת בקרבן דשוגגת היא ואין זה אונס להפטר מקרבן דה"ל לאמתוני:
וקלקלה. כגון אלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט:
גמ' **זהו ראשו של פרק**. ר' יוסי פליג אירישא בניסת ע"פ עד אחד ואח"כ בא בעלה כתובתה על נכסי בעלה הראשון:
מה אר"י בשאר כל הדברים. השנוים במשנתינו מי אמרי' אכתובה דוקא פליג או דלמא קסבר כולהו ליתנהו בה כיון שעשתה ברשות:
נישמעינה מן הדא. תא שמע ממתני' דלקמן בפרקין:
זהו ראשו של פרק. ר"י אירישא קאי ניסת ע"פ ב"ד תצא ופטורה מן הקרבן ע"פ עדים תצא וחייבת בקרבן וקאמר ת"ק ל"ש ע"פ עדים דאשת גיסו שריא ול"ש ע"פ ב"ד דהיינו ע"פ עד אחד דאשת גיסו אסורה אשתו שריא וא"ל ר"י ע"פ ב"ד דפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו ע"פ עדים דאינו פוסל ע"י אחרים אינו פוסל ע"י עצמו:
הדא אמרה. זאת אומרת דאין ר"י פליג אשאר כל הדברים דהא קאמר דע"פ ב"ד פוסל ע"י אחרים והיינו כדתנן במתני' דתצא מזה ומזה:
מה אר"ל בכתובה. מי מודה לר"י או לו:
ומשני מה אם דברים אלו. מציאתה ומעשה ידיה:

שנפלו דרך איסור. בשעה שהיתה יושבת תחתיו באיסור:
כתובה שנפלה דרך היתר. דלמשקל ולמיפק קאי דזהו תחלת גירושין לא כ"ש שיש לה:
מסתברא דר"ל יודה לר"י. כדאמרן:
ר"י לא יודה לר"ל. דדוקא כתובה דלמיפק קאי יש לה אבל מציאתה ומעשה ידיה איכא למימר דאין לו דאתי לקיימה הואיל ונוהג בה מנהג נשים:
ר"י ור"ל. מודים לר"ש דמה אלו שהן מחיים לא קנסינן לה ביאה דלאחר מיתה לא כ"ש:
ר"ש לא מודה לר"ל ולר"י. דדוקא ביאה דלאחר מיתה לא קנסינן אבל אלו שהן מחיים קנסו:
הדא אמרה. ממתני' שמעינן דסבר ר"ש ביאה פסולה פוטרת צרתה:
לא מסתברא. לשנות מתני' כמו שהיא שנויה לפנינו אלא נישאת ברשות מותרת שכח ב"ד יפה ניסת שלא ברשות אסורה הואיל ומעצמה עבדה איסורא:
א"ר יוחנן. לעולם כדקתני במתני' שלא ברשות מותרת ומתני' כר"ש דאר"ש:
עשו בית דין בהוראתן. שהורו להנשא בעד אחד ואח"כ בא בעלה:
כזדון איש ואשה. כהבא בזדון על אשת איש ונאסרה על בעלה וע"פ עדים כשגגת איש באשה ולא נאסרה על בעלה:
אר"י לית כאן פטורה. הא דתנן במתני' ניסת ע"פ ב"ד תצא ופטורה מקרבן ליתא אלא חייבת בקרבן דטעות הוא ואין זה הוראה לסמוך עליה ולפטור היחיד דהא גלוי לכל דטעות הוי שהרי בעלה לפנינו הוא אלא דסמכו אעד:
ויהא כן בהורייה. ואפי' נימא שהוראת ב"ד היא ולא טעות אפ"ה חייבת בקרבן שהרי ההוראה היא שמותר לבא על אשת איש:
ולא עקירת הגוף היא. בתמיה וכיון שעקירת גוף המצוה דאשת איש היא חייבת בקרבן דקיי"ל הורו ב"ד לעקור כל הגוף ועשה יחיד על פיהם חייב בקרבן יחיד ולא מיפטר בהוראת ב"ד:
ומשני בשהורו. ב"ד עד חמש שנים אסורה ולאחר מכאן מותרת נמצא שעקרו מקצת וקיימו מקצת וה"ל הוראת ב"ד שהיחיד פטור עליה:
ופריך ויהא כן בקלקול. נמי תהא פטורה מקרבן שהרי ע"פ ב"ד נעשה שעשאו אותה פנויה וע"י כן קלקלה:
ה"ג הקלקול דומה לאכילת חלב ודם בשהורו מותר לאכול חלב ואכל חלב ודם. וה"פ מי שאכל חלב ודם והב"ד לא התירו לאכול דם אלא חלב חייב על הדם דהא לא על פי בית דין עשה ה"נ כיון שעברה עוד על איסור אחר מה שלא התירו לה ה"ל כאלו לא עשאה על פי בית דין:

הלכה ג

מתני' **ואח"כ מת בנך**. ולא הוזקקה ליבום:

ונישאת. לשוק:

ראשון ואחרון. ראשון שלפני השמועה ואחרון שלאחר השמועה ממזר ומתני' כר' עקיבא דאמר יש ממזר מחייבי לאוין וה"ה מיבמה לשוק:

קיים היה. כשניסת:

הולד הראשון. שהיה לה בעודו חי:

גמ' **ופריך מה את עביד**. למאי מדמינן הנך תרי סהדי קמאי ובתראי דמתני' אם מדמינן להו לשנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת או לעידי גירושין שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה:

ה"ג אין תעבדינה כעידי מיתה פליגי בין על רבנן דהכא בין על רבנן דתמן אין תעבדינה כעדי גירושין פליגא על רבנן דתמן. וה"פ אם עדים דמתני' לעידי מיתה דמיין קשיא מתני' לרבנן דהכא ודהתם דמייתי בסמוך דשניהם מודים בשנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת לא תינשא ואם ניסת לא תצא ובמתני' תנן תצא ואם לעידי גירושין מדמינן לרבנן דהכא דאמרו שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה אם ניסת תצא ניחא אלא לרבנן דהתם דאמרו אף בעידי גירושין אם ניסת לא תצא קשיא מתני' רבנן דתמן. חכמים שבבבל ורבנן דהכא חכמים שבא"י והיינו ר' יוחנן שבסמוך וכ"ה בבבלי כתובות פ"ב דר' יוחנן פליג עם סתמא דברייתא דמייתי התם:

ותני כן. לא שייך הכא ואגב שיטפא דסוגיא דכתובות פ"ב נדפסה כאן:

ואם ניסת תצא. בסמוך מפרש מ"ש רישא ומ"ש סיפא:

תמן אמר. חכמים שבבבל אמרו ל"ש מיתה ל"ש גירושין אם ניסת לא תצא:

ופריך ע"ד וכו'. בשלמא לרבנן דהתם ניחא דהשוו מידותיה' במיתה וגירושין אבל לרבנן דהכא קשיא מ"ש מיתה מגירושין:

ר"ז א"ל להך שינוייא דבסמוך בסתם ולא אמרו משמיה דרבי יוחנן ור' חייה אמרו משמיה דר"י:

הדעת מכרעת בעידי מיתה. שדין הוא בעידי מיתה דמהימנינן לקמאי טפי מבתראי דמסתמא ברי לה שמת בעלה דאל"כ מירתת שמא יבא בעלה ואינה יכולה להכחישו ותצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה אבל גירושין יכולה להכחישו ולומר גרשתני ואי שרית לה תסמוך אהכחשה ומינסבא:

כדעתן. אזלו לשיטתייהו:

בשעה שיצאה בעדות ברורה יצאת בו. ראובן אוכל שדה בחזקת שהוא שלו והביא שמעון עדים כשמת אביו היתה בידו וטוענין ליורש ואמרינן של אביו היתה מוציאין אותה מראובן ונותנין לשמעון חזר ראובן והביא עדים כשמת אביו של שמעון לא היתה שדה זו ברשותו רבנן דתמן סברי כיון דתרי ותרי נינהו אין מוציאין השדה מיד שמעון המוחזק בה בעדות ספק אע"ג דאיגלאי מילתא למפרע שהיה לנו להניח השדה ביד ראובן המוחזק בה בראשונה כיון דבשעה שיצאה מיד ראובן בעדות ברורה יצתה שהרי לא היו שם עדים אחרים זולתם ה"ל חזקת שמעון חזקה גמורה ואין מוציאין מידו:

ה"ג כן רבנן דתמן אמרין הכא בגירושין בשעה שנשאה בעדות ברורה נשאה. והשתא שהן תרי ותרי לא תצא מספק:

ה"ג אמר רבי יוסי לא מסתברא דלא מחלפא וכ"ה בכתובות וה"פ לא מסתברא אלא למחלפא שיטתייהו דרבנן דתמן:

לא מודיי. דמי לא מודו רבנן דהתם דאם באו תרי ותרי סהדי בעוד שהשדה ביד ראובן דאין מוציאין מידו ואם הוציאו מידו שמחזירין לראובן דלאו בעדות ברורה הוציאו מידו ואלו בגירושין לרבנן דתמן דאמרי ל"ש מיתה ל"ש גירושין אפי' באו תרי ותרי בהדי הדדי וניסת לא תצא:

ה"ג אלו שנים אומרים נתגרשה וניסת וכו'. וה"פ אלו אמרו בשנים אומרים נתגרשה וניסת ואח"כ באו שנים ואמרו לא נתגרשה דלא תצא הויא דמיא ממש לשדה:

יאות. אתיא שפיר דאזלו לשיטתייהו אבל בבאו בבת אחת ודאי קשיין אהדדי למה לא תצא הא לעולם היתה בחזקת אשת איש:

ופריך מתני'. ברייתא דמייתי קשיא לר' יוחנן:

לא תצא. קס"ד ה"ה שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה לא תצא:

שנים אומרים נתקדשה ונתגרשה. הנך שנים שאומרים נתקדשה אומרים נמי דנתגרשה והנך האומרים שלא נתקדשה אומרים נמי שלא נתגרשה הלכך לא תצא:

ופריך מה. בין זו לשנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה דאמר ר"י אם ניסת תצא:

ומשני תמן. בגרושה דשני כיתי עדים מודים שהיתה אשת איש אלא שמכחישים אהדדי בגירושין אמרינן אוקי תרי בהדי תרי ואוקמא לאשה באיסור אשת איש הלכך תצא:

ברם הכא. אבל כאן בשנים אומרים נתקדשה ונתגרשה ושנים אומרים לא נתקדשה ולא נתגרשה תרווייהו בפנוי' קא מסהדי אלא כשיבאו שנים ויאמרו שנתקדשה והנך אומרי' שלא נתגרשה השתא מיהת ליתנהו הלכך לא תצא:

שני' אומרים נשבית והיא טהורה וכו' לא תצא. והא הכא דתרווייהו בשבוי' קמסהדי אפ"ה לא תצא:

כמי שאלו אומרים וכו'. וה"ל כאילו אין כאן עדים כלל:

ואנו כחיין מפיה. ואמרי' הפה שאסר הוא הפה שהתיר ונאמנת לומר נשביתי וטהורה אני כדתנן פ"ב דכתובות:

מדמי לה לחלבין. לאכל חלב:

שמא אינו מביא אשם תלוי מספק. בתמיה דודאי מביא אשם תלוי כדתנן בכריתות:

והכא. נמי זה שאומרים עליו שקידשה יתן גט מספק:

לבי נוקרני. לבי נוקפי שמא אכלתי חלב נמי מביא אשם תלוי ואפי' אין כאן עדים כלל הלכך החמירו חכמים בתרי ותרי שיביא אשם תלוי אבל בשאר ספיקי דאוריית' לא מחמרי' אפי' בעדו' המכחישות זו את זו:

מתני'. רישא דברייתא קשיא לר' יוסי דאמר דלא מחמרינן בשאר ספיקות א"כ למה לא תינשא:

וסיפ'. קשיא לר' יונה כיון דמדאורייתא אסורה למה לא תצא:

לא דר"י אמר תנשא לכתחילה. אלא אמר דלא דמיין לחלבים כדמסיק אבל מודה מיהת דמדרבנן לא תנשא לכתחילה:

ולא ר' יונה אמר אם ניסת תצא. ודאי מדאורייתא אלא אמר דיש לדמותו לחלבים וקשיא ליה כיון דהבא עליה באשם תלוי קאי למה לא תצא אבל לדינא לא פליגי ותרווייהו סברי כהך ברייתא:

ה"ג לא ר' יונה אמר אם ניסת תצא אלא שיש לדמותו לחלבים ולא ר' יוסי אומר תצא [צ"ל תנשא] לא אמר אלא לא תדמינה לחלבים וכו':

הלכה ד

לא היתה צריכה להנשא. כלומר ממתני' שמעינן דאם היה הבעל והיבם קיים כשניסת ואח"כ מתו שניהם אבל אם לא היה הבעל קיים והיבם עדיין קיים לאחר שניסת מיבעיא ליה מי מהני חליצת היבם אח"כ להתירה לבעלה או לא:

והיא יבמה וכו'. כלומר והיינו ככל יבמה שניסת בלא חליצה והחולץ עודה תחת בעל' השני והבעל מקיים אותה:

היך סבר ר'. לרבי פנחס א"ר ירמי' [צ"ל יוסי] כן איך הוא סובר:

דלא כן. דאם לא יחזור מדין זה יכתוב עליו שהוא זקן ממרא כדמסיק בסמוך:

ה"ג זו דברי ר"מ שאמר משום ר"ע. וה"פ זו דברי ר"מ שי"ג דברים השנויי' במשנתינו בריש פרקין באשה שהלך בעלה וכו' כולן ביבמה שניסת בלא חליצה ואחת מנהון שהולד ממזר מזה ומזה:

הא לצאת. מזה שנשאה קודם חליצ' ושלא ישאנה היבם אחר גירושי השני מודו חכמי' דתצא שהרי אמרו דפליגי חכמים בכל י"ג דברים אלא שאין ממזר מיבמה אבל בשאר כל הדברים מודו חכמים ומדרבנן תצא משום דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו מת בעלך וניסת ואח"כ בא בעלה דאסרינן להחזירה לבעלה הראשון שמא יאמרו גירשה הראשון ונשאה השני בהיתר וגירשה וחזר הראשון ונשאה נמצא מחזיר גרושתו משניסת אע"ג שבאונס ניסת להשני כ"ש דנגזור כאן שמא יאמרו חלץ לה היבם קודם שנשאה לשני וגירשה נמצא היבם מחזי' חלוצתו:

והתנינן תצא. גם במתני' ובברייתא ור' יוחנן נמי אמר תצא איך לא נכתוב זקן ממרא אמאן דמור' כר' ירמי' דלא תצא:

הלכה ה

גמ' **אין לה אלא משום זיהום כהונה**. שהכהנים מדקדקים ונוהגים סלסול בעצמן שלא לישא אותה אבל הב"ד אין פוסלין אותה בשביל כך דגיטא לאו כלום הוא דמן הדין אינה צריכה גט:

מה את מקיים לה. אהא דתנן ברישא א"ל מת בנך ואח"כ מת בעלך ונתיבמה וכו' פריך במאי מוקמת לה שאמרו לה עד אחד או שא"ל שני עדים:

אין תקיימינה. אי מוקמת למתני' בעד אחד תפשוט הא דמיבעיא לן עד אחד שהעיד שמת בעלה מי מתירה להתיבם:

הוה פליגא וכו'. קשיא אדרב:

אפי' דהוא אתי. שבא הבעל בעצמו לא מהימנינן ליה אלא סמכינן אעדות הראשונים כ"ש כאן דאין מוציאין מהיבם בשביל הנך שאמרו אח"כ חילוף הדברי' והא דתנן בר"פ שלא ע"פ ב"ד תצא וחייבת בקרבן מוקי לה רב בעד אחד:

ופשיט אמר לה לית תני. ליכא תנא דתני במתני' אמר לה אלא כולן תנו במתני' אמרו לו דמשמע שני עדים ודלא כרב א"נ ה"ג אמר לית תני וה"פ ליכא מ"ד דאמר הכי משמי' דרב דהא קאי גברא ולמה לא תצא:

כשתצא מביתו וכו'. אבל כל זמן שהיא בבית בעלה אין בה הוי' דהיינו קידושין אצל אחרים:

פרט לפרשת עריות. וה"פ דקרא והיתה כלומר קידושין הן כשנתקדשה לאיש שהוא אחר אצלה ולא שקרובה אליו ובא למעט כל הקרובים האמורים בפרשת עריות:

הלכה ו

מתני' מותרת לחזור לו דקידושי שניי' אינן כלום ובזנות בא עליה ובגמרא מפרש טעמא:
ומותר בקרובו' השניי'. לישא בתה דקיי"ל נושאין על האנוסה ועל המפותה:
מתני' **אמרו לו מתה אשתך ונשא אחותה מאביה**. שלא מאמה וחזרו וא"ל מתה השנייה ונשא אחות השנייה מאמה ולא מאביה נמצא השלישית נכרית אצל הראשונה וחזרו וא"ל מתה השלישי' ונשא אחותה מאביה ולא מאמה נמצא הרביעית רחוקה משנייה וכ"ש מהראשונה וחזרו וא"ל מתה גם הרביעית הזאת ונשא אחותה מאמה וזו החמישית אין לה קורבה דאחיות עם הראשונה ושנייה ושלישית ואח"כ א"ל כולן קיימות:
מותר בראשונה וכו'. שאינן קרובות זו לזו אע"ג שהשלישית אחות השנייה שריא דקידושי שניה לא תפסו בה דאחות אשתו הראשונה היא וה"ל השניה כאנוסה ומפותה ותניא אנס אשה מותר לישא בתה דלא אסרה תורה אלא אחות אשה בלבד והיכא דלא תפסי קידושין לאו אחות אשה היא וכן החמישית אע"ג שהיא אחות הרביעית מותר בה כדאמרן:
ופוטרת צרותיהן. אם מת ובא יבם וייבם אחת מהן פוטרת צרתה:
אסור בשנייה. מפני הראשונה וברביעית מפני השלישית:
ואם בא על השנייה לאחר מיתת הראשונה. שאמת היה שמתה הראשונה ושאר עידי שקר הם אסור בשלישית מפני השנייה ובחמישית מפני הרביעית:
גמ' **ואין שכיבת אחרת**. אם בא בעל' על אשה אלו היתה האשה ההיא נשואה לבעלה תחלה היה אסור בה אין שכיבתו באשה ההיא בזנות או בשוגג אוסר' אשתו עליו:
ופריך ואמר אף הכא וכו'. ונאמר אף כאן באשה שהלך בעלה למדינת הים וא"ל מת בעלך וניסת לא תהא שכיבת אחר אוסר עליו ותהא מותר' לחזור לו שנאמר ואת כי שטית תחת אישך ודרשינן מיניה פרט לאונס שאינה נאסר' לבעלה באונס וזו אנוס' היא:
גזרו וכו'. שזה מצוי שיהא איש הולך למדינו' הים שדרך האיש לצאת לפיכך גזרו חכמים שתהא אסורה לחזור לו שיאמרו מחזיר גרושתו משניסת מותרת אבל באשה שהלכה למדינת הים ונשא אחות' לא גזרו שיאמרו אחות אשתו מותרת לאחר גירושי הראשונ' לפי שאינו מצוי שתלך אשה למדינת הים ולא גזרו חכמים בדבר שאינו מצוי:
בבא על חמותו שפסל. שאס' את אשתו על עצמו ולקמי' יליף לי' מקרא:
שבש"א פסל. מק"ו כדאמרינן לקמן:

מה אנן קיימין. במאי עסקינן:
באש ישרפו. רישא דקר' ואיש אשר יקח אשה ואת אמה זמה היא באש ישרפו וגו':
אין נשרפת אלא אחת. והיינו חמותו אבל אשתו הראשונה מה חטא' ואתהן שנים משמע:
תנהו ענין לאיסור. ע"י ביאת חמותו נאסרה גם אשתו עליו:
עד כדון כר"ע. הניחא לר"ע דמפ' לקרא אותו ואת שתיהן ש"מ דשניהן אסורין אלא לר"י דדרי' אותו ואת אחת מהן שכן בלשון יון קורין לאחת הינא והיינו חמותו שנשא באיסו' תשרף מנ"ל דאשתו אסורה ע"י אמו:
ה"ג הוא ואת שניהן תרוצא הוא כלומר וקשיא ר"י אדר"י אלא לענין איסור מודה דשניהן אסורי' מדלא כתיב אותו ואותה א"כ ה"ל למכתב באש ישרפו אותן וממילא נדע דקאי אבעל ועל אשה השניי' אלא ודאי דמהני ביאה זו לאשתו הראשונה שתיאסר על בעלה ויותר נ"ל דסיומא דקושיא היא ולא משני מידי וה"ג הוא ואת שנייה:
במקום שבא על איסור קל. על אשת איש ולקמן מפרש למה קרי ליה איסור קל:
אסר את אוסריו. נאסרה על בעלה האוסרה על אחרים:
כיון שבא איסור החמור. כגון אחות אשתו שאשתו אוסרה אחותה כל ימיה:
אינו דין שנאסר האוסר. שתיאסר אשתו האוסרת אחותה:
והיי דין איסויר קל. ואיזהו איסור קל:
ראשה דפירקא. מתני' דריש פרקין אשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו וא"ל מת בעלך וניסת ואח"כ בא בעלה תצא מזה ומזה:
ופריך וההן נוקר. אינו אלא חומר וזה שנשאה ע"פ עד אחד שא"ל מת בעלך שעדיין לבו נוקפו אולי יבא הבעל למה קורא אותו איסור קל הא איסור אשת איש החמור הוא א"נ כיון דלבו נוקפו תמיד אינו איסור קל:
ומשני שנייא היא. שאני הכא לכך קורא אותו איסור קל שהנישואין של השני היו בהיתר בשעה שנשאה שסברו שמותרת להנשא:
במחזי' גרושתו משניסת. איירי הך ברייתא וקרי לי' איסור קל לפי שאינו אלא בלאו וכשניסת להשני נאסרה על הראשון גירשה השני והחזיר' הראשון נאסרה על השני דהדר הויא לגבי' גרושתו שניסת והיינו דקאמר נאסר האסור שנאס' השני שאסרה על הראשון מלהחזיר'. ופריך למה ליה לר"ה למוקמי מתניתא במחזי' גרושתו משניסת הא אפי' נתארס' אחר הגירושין לאחר אסורה להראשון:
ומשני בגין. בשביל ר"י בן כיפר דפליג ומתיר להחזיר גרושתו ושנתארסה לכך מוקי לה משניסת ואליבא דכ"ע:

ביבמה שנפלה לפני שני יבמין. איירי הך ברייתא וקרי איסור קל:
עשה בה אחד מהן מאמר. ואסרה על אידך ומאמר יבמין דרבנן ולאו קידושין גמורין הוא למהוי כאשת איש:
ואח"כ בא עליה השני. דאינו אלא איסור קל איסורא דרבנן ואפ"ה אוסרה על הראשון שאסרה עליו:
ופריך ל"ל וכו'. כלומר מאי איריא עשה בה הראשון מאמר אפי' נתן גט נמי נאסרה על האחין ולא דמיא לאחות אשתו דאתינא לאוסרה ע"י ביאת איסור אבל ביבמה בזיקה תליא מילתא:
ותו ל"ל בא עליה. השני אפי' עשה בה השני מאמר נמי נאסרה לבעל המאמר הראשון כרבנן דלעיל ר"פ ר"ג דאמרי יש מאמר אחר מאמר:
ה"ג בגין ב"ש ובגין ר"ג. וה"פ בשביל לאוקמי הך ברייתא ככ"ע אפי' כב"ש דסברי מאמר קונה קנין גמור וכר"ג דאמר אין מאמר אחר מאמר:
ה"ג תני אמר ר"ש וכו':
שבש"א פסל. דכתיב אותו ואתהן:
הוא אסרה. על כל אדם:
והיא אוסרתו. על קרובותיה:
ושגגה עליו. ואם שגגה באיסורא שנבעלה לאיש אחר באונס מותרת לבעלה דכתיב והיא לא נתפשה הא נתפשה מותרת לבעלה:
ה"ג ושגגה עליה באיסורה לא נאסרה במותר לה וכו' אינו דין שלא יהא אסור במותר לו:
הדין דין בשוגג. הדין הזה מלמדינו על השוגג שאין ביאת חמותו בשוגג פוסלת אשתו עליו אבל אם בא על חמותו במזיד מנין שאין אשתו נאסרה עליו:
אתי עובדא. בא מעשה לפני ר' אמי בא' שבא על חמותו ואסר עליו את אשתו:
ה"ג לא דהוא סבר כרבי יהודה אלא שהיתה מתרגלת לבא אצלה. וה"פ לא הוציאה מפני שהוא סובר דהלכה כר"י דאמר לעיל הכל מודים בבא על חמותו שאשתו פסולה אלא לפי שהיתה חמותו רגילה לבא אצל בתה לכך אסר עליו אשתו שלא תהא רגילה לבא אצלו:
מתני' **כל שפוסל וכו'**. ארישא קאי ניסת ע"פ ב"ד תצא ופטורה מקרבן ע"פ עדים תצא וחייבת בקרבן וקאמר ת"ק ל"ש ע"פ עדים דאשת גיסו שריא ול"ש ע"פ ב"ד דהיינו בעד אחד דאשת גיסו אסורה אשתו שריא וקא"ל ר' יוסי ע"פ ב"ד דפוסל על אחרים פוסל ע"י עצמו ע"פ עדים דאינו פוסל על אחרים אינו פוסל ע"י עצמו:

גמ' **תריהון אמרין**. שניהם אמרו הא דא"ר יוסי לעיל בפרקין כתובתה על נכסי בעלה הראשון אריש פרקין קאי אניסת ע"פ עד אחד:

מה א"ר יוסי בשאר כל הדברים. השנויים בר"פ דקנסינן אותה מי פליג ר"י אכולהו דלא קנסינן אותה כיון שעשאה ברשות או דלמא אכתובה לחוד פליג ושאר כל הדברים בה:

נשמעינה מן הדא. תא שמע:

זהו ראשה של פרק. רבי יוסי דמתני' אריש פרקין קאי כדפרישית במתני' ש"מ דאשאר דברים לא פליג דהא קאמר דע"פ ב"ד פוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו והיינו כדתנן במתני' תצא מזה ומזה:

אחות אשתו נשואה וכו'. פליג אהא דא"ר בא דר' יוסי אריש פרקין פליג אלא מתני' כפשטה כל שפוסל ע"י אחרים היינו אחות אשתו הנשואה וכל שאינו פוסל היינו אחות אשתו פנויה:

צריכה הימנו גט. אחות אשתו לכך נפסלת אגיסו ואשתו אסורה לו שלא יאמרו קנסיב אחות גרושתו:

גמ' **והיך עבידא**. והיכי דמי שתהיה הראשונה אחות השנייה מאביה וכן כלן:

ה"ג גברא אית ליה ברא וחורגא ואינתו אית להו ברת וחורגא ונסבון דין לדין ואולידין ברת משריי מן חורגתא דאיתתא. וה"פ ראובן נשא שרה וילדה לו בת ומת ראובן וניסת לשמעון וילדה גם לשמעון בת ולוי נשא רבקה וילדה לו בת ותמת רבקה ונשא לרחל וילדה לו בת אח"כ מת לוי ושרה אשת שמעון ונשא שמעון את רחל וילדה לו בת ויהודה נשא בת לוי מרבקה אשתו א"ל מתה ונשא בת לוי מרחל אשתו שהיא אחות הראשונה מאביה ולא מאמה א"ל מתה ונשא בת שמעון מרחל אשתו שהיא אחות השנייה מאמה ולא מאביה א"ל מתה ונשא בת שמעון משרה אשתו שהיא אחות השלישית מאביה א"ל מתה ונשא בת ראובן משרה אשתו שהיא אחות הרביעית מאמה:

משריי. מתחיל הסדר מחורגת האשה ואז הוא כסדר משנתינו כדפרישית:

הלכה ז

מתני' **בן ט' שנים ויום אחד**. אם בא על יבמתו פסלה על שאר אחיו דביאתו ביאה וכן אם נתן לה גט או עשה בה מאמר פסלה אבל אינו גט ומאמר גמור:

אלא הוא פוסל תחלה. בגמרא מפרש במאמר הוא פוסל תחלה ולא בסוף:

גמ' **הא בסוף אינו פוסל**. בתמיה וכי אינו פוסל בן תשע בביאתו אחר שעשה הגדול מאמר:

ה"ג **אלא במאמרו אבל בביאתו פוסל**. וה"פ אלא בן תשע שעשה מאמר אחר מאמרו של הגדול אינו פוסל אא"כ עשה הקטן מאמר בתחלה פוסל ע"י אחין אבל לא בסוף אבל בביאתו פוסל אפילו בסוף דהיינו אפילו אחר מאמרו של הגדול:

אלא שהוא פוסל וכו'. כלומר וה"פ דמתני' אלא שהוא פוסל תחלה וסוף בדבר אחד והיינו ביאה אבל בגט ובחליצה ובמאמר אינו פוסל אלא תחלה ולא בסוף והאחין פוסלין על ידו בארבע דברים בתחלה וסוף כיצד בן תשע שבא על יבמתו וכו' ובבבלי משמע דברייתא באנפי נפשה היא ולאו אמתני' קאי מיהו מתני' נמי איכא לפרושי הכי:

אינו מייעדה. האדון אינו יכול לייעד האמה העבריה לאחד מאחיו שיאמר לה הרי את מיועדת לאחי כדרך שאומר לה כשמייעד' לבנו ובכך היא מתקדשת כשאר ארוסות:

אלא אי אמרת בבן. השתא דכתיב דמייעדה לבנו נימא דק"ו הוא דמייעדה לאחין ולא נמעט את האחין ובקידושין פ"ק דף ה' ע"ב ל"ג אלא אם אמרת בבן:

וליבום. דכתיב כי ישבו אחים יחדיו ומת אחד מהם ובן אין לו וגו' אבל הבן אינו מייבם את אמו:

ה"ג אינו דין שייעדנה לו לא אם אמרת וכו' וכ"ה בקידושין:

שהוא קם תחתיו בשדה אחוזה. המקדיש שדה אחוזתו פודה בית כור זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף ואם לא פדאה ומכרה הגזבר לאחר אינו יכול לפדותה עוד וכשיוצאה מיד הלוקח בייבל מתחלקת לכהנים אבל אם לקחה בנו של המקדיש אינה יוצאה הימנו ביובל להתחלק לכהנים דכתיב ואם לא יגאל את השדה דהיינו הבעלים ואם מכר את השדה דהיינו הגזבר לאיש אחר לא יגאל עוד ודרשינן לאחר ולא לבן או אינו אלא לאחר ולא לאח כשהוא אומר לאיש הרי אח אמור הא מה אני מקיים לאחר ולא לבן:

ואינו מייעדה לבן בנו. אע"פ שקם תחת אביו בשדה אחוזה מ"מ אינו יכול לייעדה:

בפ' נחלות. לענין ירושה בן הבן עד סוף כל הדורות הן כבן וקודמין לשאר קרובים והכא דרשינן בנו דוקא ולא בן בנו:

מ"ד לי. תירוץ אקושיא זו אשקנו יין קונדיטין. והוא יין המעורב בדבש ופלפלין:

התיב ר' תנחום. לתרץ קושית ר"ז:

ה"ג ושאר כל הקרובים כבן את עושה בן בן כבן וכאן שלא עשית אח כבן ושאר כל הקרובים אין את עושה בן בן כבן וכ"ה בקידושין. וה"פ כיון דמצינו דלא קפיד קרא אבן דוקא אמרי' נמי דבן הבן כבן אבל כאן אף אם נאמר אח כבן מק"ו מ"מ שאר כל הקרובים דליכא ק"ו ודאי אינו מייעד להן הלכך אמרי' נמי בן הבן אינו כבן:

הרי פרשת טומאות. הכהן שהאח כבן וכן שאר כל הקרובים אביו ואמו ואשתו ואחותו כדכתיב לאביו ולאמו לאחיו ולאחותו ואפ"ה אינו מטמא לבן הבן דלא מנו חכמים אלא ז' מתים א"כ גם ביעוד לא צריך קרא למעוטי בן הבן גם בנחלות אין לרבות בן הבן:

אמרין אזיל קונדיטין. שהיה לר"ז להשקות לר' תנחום שלא תירץ מידי אקושית ר"ש בר אבא:

לית כאן לדעת. כלומר ליתא להך ברייתא אלא אפי' שלא לדעת בנו יכול לייעדה לו:

אית כאן. לעולם הך ברייתא לאו משבשתא והא דתני לדעת היינו לדעתה וכריב"א דאמר מעות הראשונו' לאו לקידושין ניתנו ואין יעוד אלא בפרוטה שעליה לפיכך אין דעת האב בהן מתחילה לקידושין ואם אינו מודיעה שתקבל עליה אין כאן קידושין:

אפי' תימא אית כאן וכריב"י. מ"מ לשון הברייתא דתני ואם לבנו ייעדנה לדעת משמע דבעינן דעת בנו והא ודאי ליתא דהא מייעדה אפי' לבנו הקטן וכדאר"י בסמוך וקטן לית בו דעת ל"א ה"פ ע"כ צ"ל לדעת אדעתה דאי לדעת בנו קשיא הא אפי' לבנו קטן מייעדה:

אינו מייעדה אלא לבנו הגדול ובלבד לדעת. מ"ט קאמר מ"ט אין יעוד אלא בגדול לפי שאין יעוד אלא מדעת וקטן אין בו דעת ל"א ובלבד לדעת דידה וכריב"י:

עושה אלמנה לכה"ג וכו'. בן ט' שנים ויום אחד שנשא אשה ומת ועדיין היא בתולה הרי היא אלמנה ואסורה לכה"ג ואם נתן לה גט או שחלץ לה או שמת וחלץ לה אחד מן האחין אסורה לכהן:

ע"ד דר"י. בשלמא לר"י דאמר שמייעדה לבנו קטן ניחא דמצינו אישות לקטן וקנין יעוד קנין גמור מדאורייתא הוא והא דתניא בברייתא בן ט' שנים עושה אלמנה וכו' אירי ביעוד ובעיא חליצה ויבום ומיפסלא לכהונה אלא לרשב"ל דאמר אין ייעוד אלא בגדול ע"ס דברייתא בנישואין דקטן אירי א"כ תהא פטורה מו החליצה ומן היבום כדתנן במתני' נשא אשה ומת פטורה מן החליצה ומן היבום דאע"ג דביאתו ביאה אין קנין קטן כלום:

אתית דרשב"ל כריב"י. רשב"ל מוקי לברייתא כריב"י דאמר אם עמדו הסימנין מן ט' שנים ויום אחד עד שיהיה בן י"ב שנים ויום א' הרי הוא גדול למפרע מיום שנראו בו סימנין הללו וכדמסיק ובקטן זה אירי תנא דברייתא:

שומא. ורוא"ה בלע"ז ודרכה ליגדל בה שער:

והן. והוא שסימנין אלו שנראו בו מתשע שנים ואילך עמדו בו אף לאחר שהגדיל אבל אם נשרו בינתיים איגלאי מלתא למפרע דשומא הן ואף לריב"י לא הוו סימנין:

עמדו בו בשעת סימנין. דהיינו משנעשה בן י"ב שנים לריב"י למפרע משעה שנראו בו סימנים אלו הוא נעשה איש או דלמא מכאן ולהבא פליגי לת"ק כיון שנראו בו סימנים אלו קודם שהגדיל אף שעמדו בו לאחר שהגדיל לאו כלום הן וריב"י סובר דמכאן ולהבא מהני סימנים אלו לעשותו גדול אבל למפרע לכ"ע לא הוי גדול:

דו פתר וכו'. דהוא מפרש הא דרשב"ל מוקי לברייתא דתני בן ט' שנים ויום אחד עושה אלמנה לכה"ג וכו' כריב"י כדפרישית בסמוך ש"מ דסובר למפרע הוא נעשה איש:

ופריך ולמה לית ר"י וכו'. כלומר כיון דלרשב"ל צריכין לפרש כן דברי ריב"י א"כ מאי קמיבעיא ליה לר"י:

דהוא צריכא ליה. אף אי מוקמינן הברייתא כריב"י לא מיתרצא שפיר לרשב"ל דקשיא ליה גרושה כדמסיק וע"כ לומר רשב"ל הך ברייתא לא שמיע ליה ל"א ה"ג אר"מ דהוא צריכא ליה לר' יוחנן אליבא דריב"י עמדו בו וכו' וה"פ הא דמיבעיא לר' יוסי היינו אליבא דר' יוחנן אבל לרשב"ל לא קמיבעיא ליה:

ניחא אלמנה. אהא דתני בברייתא בן ט' שנים עושה אלמנה לכה"ג וכו' קשיא ליה הניחא אלמנה עושה לר' יוחנן ע"י ייעוד אלא גרושה מי הוה גטו גט הא קטן הוא:

ומשני תיפתר לה. תפרש לה שבא עליה כשהוא קטן וכשהגדיל נתן לה גט וה"ל גרושה גמורה אם היה תחילת קנינו קנין גמור כדתנן ביבמה:

ופריך חלוצה. הא דתני שעושה חלוצה ס"ד שחלץ ליבמתו וקשיא לר' יוחנן דקטן אין חליצתו כלום ואי משהגדיל חלץ פשיטא:

ומשני תיפתר. תפרש לאו בשחלץ הוא ליבמתו איירי אלא בשבא על יעודתו איירי דה"ל קנין גמור וזקוקה ליבם ואם חלץ לה אחד מן האחין נעשית ע"י חלוצה:

מעתה. דמוקמת לה בייעוד אפי' בפחות מבן ט' נמי קניינו קנין גמור הוא ולמה תניא בן ט':

וכיני. וכן הוא דה"ל לתני למתני אפי' פחות מבן ט' אלא משום דתני נמי בהך ברייתא מילי דלא שייכי אלא בבן ט' כגון קטן שבא על עריות שחייבין על ידו תני נמי אלו בבן ט':

מאחז למד ריב"י. דבן ט' יכול להוליד:

אחז הוליד בן ט'. דבן ך' הי' כשמלך וט"ו שנה מלך הרי כל שנותיו היו ל"ה וחזקיהו בנו הי' בן כ"ה שנים כשמת אביו הרי שנולד חזקיהו כשהיה אחז בן עשר שני' וכד מדלית ט' חדשי' ימי עיבור הרי בן ט' שנים היה אחז כשנתעבר' אשתו עם חזקיהו בנו:

והרן בן שש. אברהם הי' גדול מנחור שנה אחת ונחור היה גדול מהרן שנה אחת נמצא הרן קטן מאברהם שתי שנים ואברהם קשיש משרה עשר שנים כדכתיב הלבן מאה שנה יולד ואם שרה בת תשעים שנה תלד תן שנה לעיבורה של מלכה ושנה לעיבורה של יסכה דהיינו שרה הרי כשהוליד הי' בן שש שנים ומיהו כיון די"ל שנים מקוטעות הן ובן שבע הוליד לכך לא יליף ריב"י מהרן:

וכלב בן עשר. בן ארבעים שנה היה כשהלך לרגל את הארץ ואז הוה בצלאל בן בנו בן י"ד שנה שכשהוקם המשכן היה בצלאל בן י"ג שנה דכתיב איש איש ממלאכתו ואין איש פחו' מי"ג שנה דל י"ד דבצלאל פש להו כ"ו דל תרתי שני דתלתא עיבור' אשתכח כל חד וחד בר תמני אוליד והא דקאמר כלב בן עשר כלומר לא יותר מעשר דא"כ צ"ל דאורי וחור הולידו כשהיו בני שש או פחות:

וכמ"ד הוא כלב וכו'. דבמרגלים כתי' כלב בן יפונה ובד"ה כתיב ותקח לו כלב בן חצרון את אפרת ותלד לו את חור וכתיב בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה א"כ אם נאמר כלב בן יפונה הוא כלב בן חצרון ש"מ דבצלאל בן בנו היה והחשבון מכוון:

הלכה ח

מתני' **פסל על ידו**. דה"ל כמאמר אחר מאמר דשניהם תופסין בה וכיון דבעיא גט משני אסורה עליו דכיון שלא בנה שוב לא יבנה:

רש"א לא פסל. קסבר ר"ש ביאת בן ט' ספק קניא ספק לא קניא אי קניא קני לגמרי ולא מהני' ביאת אחיו בה או בצרתה ואי לא קניא ה"ל כמי שלא בעל לא זו ולא זו ומותר לקיים את הראשונה אבל שנייי' לא יקיים דדלמא ביאתו קניא בראשונה וקיימ' שנייי' עליו באיסור שני בתי' ואיירי ששגגה בביא' השני דאי במזיד הא קיי"ל דביאת בן ט' ביאה ונהרגת על ידו כ"ש דאסורה לבעל':

פסל. לראשונ' על עצמו וכ"ש לשנייי' דבית אחד הוא בונה ולא שני בתים וכיון דאין ביאתו בראשונה קנין גמור מהני ביא' שנייה להצריכ' גט וכיון דיהיב גט קם כולי' ביתא בלא יבנה:

רש"א לא פסל. דלר"ש ביאת בן תשע לא קניא ומשיירא אלא ספק קניא ספק לא קניא אי קניא קני לגמרי ולא קמהניא ביאת אחיו וכן ביאתו בצרתה ואי לא קניא הוה ליה כמי שלא בעל לא זו ולא זו ומותר לקיים הראשונה אבל שנייה לא מקיים דלמא ביאתו קני בראשונה וקיימא שנייה עליה באיסור שני בתים:

מתני' **חולצת ולא מתייבמת**. שיש עליה זיקת שני יבמין שבביאת הקטן שהיא כמאמר בגדול לא יצאה מידי זיקת נפילה הראשונה וחלה עליה זיקת נפילה השנייה ותנן לעיל פ' ארבע אחין שעליה זיקת יבם אחד מתייבמ' ולא שעליה זיקת שני יבמין:

נשא אשה. שאינה יבמתו ומת בלא בני' ולו אחי' ה"ז פטור' דאע"ג דביאתו ביאה אין קנינו כלום עד שיבי' שתי שערו' אבל ביבמה הואיל וזקוקה לו עשו אותה רבנן כמאמר: **והראשונה חולצת ולא מתייבמת**. דזיקת שני יבמין עלי' הואיל ולא ידעה משהגדיל לא יצאת ידי נפילה הראשונה:

רש"א מייבם לאיזו שירצה. דלית ליה זיקת שני יבמין:

וחולץ לשנייה. דהא לאו צרות נינהו לפטור חדא ביבום חברתה והויא צרה במקצת כמאמר דרבנן ואתי למימר שתי יבמות הבאות מבית אחד מתייבמות א"נ דלמא מאמר קני נמצא שתי יבמות מבית אחד מתייבמות:

אחד בן ט' ואחד בן עשרים. שניהן שוין לכל האמור למעלה דכל כמה שלא הביא שתי שערות קטן הוא עד שיהיה בן ל"ה שנה ואז אם לא הביא שתי שערות הרי הוא סריס חמה:

גמ' **דברי ר"מ**. לחכמים אי אתם מודים לי שעשו ביאת בן ט' שנים כמאמר של גדול דקונה ומשייר הכי נמי נאמר בחליצת קטן שקונה ומשייר כגט בגדול דשניהן לדחות ולפטור היבמה באין:

ורבנן. פליגי אר"מ ואמרו אין חליצת הקטן כלום ודקשיא לך שביאת קטן שעשו כמאמר בגדול שכן ביאה של גדול ביבמה קונה אפי' שלא לדעת כדתנן לעיל ר"פ הבע"י הלכך ביא' קטן מהני אע"פ שאין בו דעת אבל איך נעשה חליצ' בן ט' כגט בגדול הא חליצת גדול עצמו אינה פוטרה אלא לדעת:

גמ' **ופריך אלו שומרת יבם שנפלה לפני כמה**. אחין יבמין ועליה זיקת כולן שמא אינה מתייבמ' בתמיה א"כ לרבנן אף זו תתייבם אע"פ שיש עליה זיקת שני יבמין:

אשת מת אחד. דכתיב ומת אחד מהם יבמה יבא עליה ולא שעליה זיקת שני מתים א"נ מדכתיב לא תהיה אשת המת החוצה יליף וכ"מ מלשון המשנה פ"ד אחין לפי גירס' הירושלמי:

שנייה למה אינה מתייבמת. הך קושיא לא שייכא הכא אלא אמתני' דפ' ארבע אחין קאי דתנן התם ג' אחין נשואין לג' נשים נכריות ומת אחד מהן ועשה בה השני מאמר הרי אלו חולצות ולא מתייבמות וקשיא למה לא תתייבם השניי' ואגב קושי' הראשונה דאיתא נמי התם מייתי לה הכא:

כל שאין את. יכול לייבם אחת מהן אף צרתה אינה מתייבמת גזרה שמא יאמרו בית אחד מקצתו בנוי ומקצתו חלוץ:

מני שמעה. ממני שמע ר"ל דבר זה ואיקפד על שלא אמר דבר הלכה משמו:

מתני' אמרה כן. דאיכא תנא דפליג:

הכא. פ' ארבעה אחין תנן דתרווייהו חולצות ולא מתייבמות:

והכא. במשנתינו תנן שנייה מתייבמת אע"ג שהיא צרה לאשה שיש עליה זיקת שני יבמין כדפרישית במתני' הן דתימר חולצת. אלא ודאי הא דתנן פ"ד אחין אתיא כר"מ דפליג אר"ש וסובר כל שאין את מייבמני אין את מייבם צרתה:

והן. והא דתנן במשנתינו שנייה מתייבמת אתיא כרבנן דפליגי אר"ש ולא גזרו צרה אטו בעלת מאמר דבעלת מאמר גופא גזרה אטו אשת שני מתים:

פשיטא. לן דבר זה מי שהביא שתי שערות קודם שהגיע לשנת עשרים:

למפרע הוא נעשה איש. משנת י"ג ויום אחד ואילך ה"ל גדול לכל דבריו:

מכאן ואילך הוא איש. ולא מחזקינן ליה בגדול אלא משעה שהביא שתי שערות ואילך:

מה פליגין. כי פליגי רב ושמואל במי שהביא ב' שערות בשנת עשרי' עצמו שמואל סובר שנת עשרי' כלפניו ולמפרע נעש' איש ורב סובר שנת עשרים כלאחריו ומכאן ולהבא נעשה איש:

מתניתא. ברייתא קשיא בין לרב בין לשמואל דשניהן מודים אם הביא ב' שערות קודם עשרים למפרע נעשה איש משנת י"ג ויום א':

ה"ג הסריס אינו נידון בבן סורר ומורה וכ"ה בבבלי ס"פ הערל:

שאין בו הקפת זקן. ואינו נעשה בן סורר ומורה עד שיקיף הזקן כולו בשערות סביב דכתיב בן ולא קטן:

ה"ג ויתרה בו וכו'. וה"פ אמאי אינו נידון כלל כבן סורר ומורה להתרותו לפני זקני העיר יתרו בו מיהת בשעת מעשה שמא יהיו לו שערות תוך ג' חדשי' ויהיה גדול למפרע משעת מעשה אלא ודאי אפי' הביא ב' שערות קודם עשרים אינו נעשה גדול אלא משעת הבאתו:

ומשני כמ"ד. הך בריית' אתיא כמ"ד התראת ספק לאו שמה התראה ופלוגתא היא לקמן ס"פ נושאין:

מתניתא. משנתינו קשיא לשמואל:

ה"ג ואחד בן עשרים שנה שלא הביא שתי שערות כמה דתימר בן ט' שנים ויום א' עד בן י"ג שנים ויום אחד למפרע אינו נעשה איש ודכוותה מבן י"ג שנה עד בן עשרים שהבי' שתי שערות מכאן ואילך הוא נעשה איש. וה"פ מדתנן אחד בן ט' וכו' משמע דשניהן

שוין וכי היכי דבן ט' שבא על יבמתו ומשנעשה בן י"ג הביא שתי שערות אינו נעשה גדול למפרע ה"נ בן עשרים אינו נעשה גדול אלא מיום הבאת שערות ולא מקודם לכן:
מה עביד לה שמואל. כלומר ולשמואל תיקשי מתני' ומשני פתר לה. שמואל מפרש למשנתינו כגון שהביא ב' שערות בשלשים ימים האחרונים של שנת עשרים ואז לא נעשה גדול אלא משעה שהביא ב' שערות ודינו כסרים אבל אם הביא מקודם לכן למפרע נעשה גדול משנת י"ג ויום אחד
הדרן עלך פרק האשה שהלך

פרק יא

הלכה א

מתני' **נושאין על האנוסה**. בג"מ:
ר"י אוסר. דכ' לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו כנף שראה אביו לא יגלה:
גמ' **כיני מתני'**. כן הוא פירושא דמתני' נושאין אחר האנוסה ואחר המפותה. דעל האנוסה משמע שעדיין היא אצלו ונושא אחת מקרובותיה עליה וזה ודאי אסור אלא הכונה אחר שאנס או שפיתה אשה מותר לישא בתה או אחת מקרובותיה:
דרך נישואין שנו. הא דתנן האונס והמפתה על הנשואה חייב לאו דוקא שהיא נשואה לו עכשיו אלא אפי' נשא אשה ומתה או גירשה ואח"כ אנס אמה חייב כיון שבתה היתה נשואה לו מעיקרא:
תמן תנינן. חולין פ' אותו ואת בנו:
שחטה ואת בת בתה. לא עבד איסורא:
ואח"כ שחט את בתה. של הראשונה בו ביום נמצא בשחיטה זו עבד תרי איסורי הראשונה ובתה דה"ל אותו ואת בנו ושנייה ושלישית ה"ל בנו ואותו:
סופג את הארבעים. דחד לאו הוא וחדא התראה וחד מעשה:
סופג שמנים. אע"ג דשם אחד הן מ"מ תרי איסורי עבד:
ה"ג א"ר לעזר סומכוס וריב"נ וכו':
דהא תנינן תמן. כריתות פ' אמרו לו:
חייב עליה. לפעמים משום חמותו ואם חמותו ואם חמיו כגון שהיה נשוי את בתה ואת בת בתה מבתה אחרת ואת בת בנה:
הן. בחד קרא כתיבו ובחד לאו הלכך אין חילוק חטאת ביניהם:

מודה סומכוס בראשונה. ברישא דמתני' דפ' אותו ואת בנו תנן שחט שני בניה ואח"כ שחטה סופג ארבעים לא פליג סומכוס דשם אחד הן אבל סיפא שני שמות הן אותו ואת בנו ובנו ואותו נמצא דסומכוס וריב"נ לא אמרו דבר אחד דהתם שם אחד הן:

אשכח תני. בברייתא דאף ברישא פליג סומכוס דתניא בתוספתא שחט חמשה בניה ואח"כ שחטה סומכוס אומר משום ר"מ חייב משום חמשה לאוין:

מה אשה ובתה ובת בתה בשני לאוין. דכתיב ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח:

אף אשה ובת בנה ובת בתה. אע"ג דבלאו אחד נאמרו חייב עלייהו שני לאוין:

בכולהון. בכל העריות הכתובים בפ' קדושים כגון כלתו דודתו זכר ובהמה כתיב שכיבה:

וכאן. באשה ואמה:

כתיב לקיחה. איש אשר יקח את אשה ואת אמה:

עד שתהא הראשונה זקוקה לו. דהיינו כשהיא נשואה לו חייב על השני אפי' בא עליה באונס:

או אינו אלא דרך נישואין. שגם שנייה לקוחה לו:

ומשני כבר אמרנו שאין קידושין. תופסין בעריות אלא ודאי בנישואי הראשונה איירי קרא:

והכתיב לא יקח איש את אשת אביו. כתיב לשון קיחה אע"ג שאשת אביו מחייבי מיתות ב"ד היא שאין קדושין תופסין בה:

ומשני בא להודיעך. דאינו חייב משום אשת אב אלא כשהיתה מותרת לו עד שלא נשאה לאביו:

והכתיב איש אשר יקח אשת אחיו נדה היא. ואשת אחיו בכרת וכתיב גביה כי יקח:

ה"ג ותובן ע"י ייבום וכ"ה בסנהדרין. וה"פ ועוד איכא לאשכוחי לקוחין באשת אחיו ע"י ייבום:

ה"ג ותובן לאחר מיתת אחותה. וה"פ ועוד כיון דשייך לקוחין באחות אשתו לאחר מיתת אשתו לכך נקט בה לשון קיחה:

שלא תאמר קין. והבל איך נשאו אחותם ומשני קרא חסד הוא שעשה הקב"ה חסד עם בריותיו והתיר להן אחותם כדי שיבנה העולם וכיון שאז בהיתר נשאן שייך בהו לשון קיחה:

אמרתי עולם חסד בנה. כלומר ע"ז נאמר עולם חסד יבנה:

והכתיב אלמנה וכו' לא יקח. לר"ע פריך דס"ל אין קידושין תופסין בחייבי לאוין:

שאם קידשה. כה"ג להאלמנה קידושין תופסין בה אע"ג דשאר חייבי לאוין אין קידושין תופסין בהן בהנך תופסין:

שמע כולהון וכו'. אמתני' דר"פ הנשרפין קאי כל השנוייה שם שהן בשרפה יליף מהאי קרא מגז"ש וכיון דילפי' לעריות בגז"ש שוין לכל הדברים לבד מה שמפורש בקרא דאינן שוין בהן וילפינן נמי מחמותו דבעינן דרך נישואין כדמסיק:

ערות אשה ובתה לא תגלה. את בת בנה ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה שארה הנה זמה היא וכתיב איש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה היא אתיא זמה זמה לגז"ש:

מה למטה ג' דורות. בתה ובת בנה ובת בתה:

אף למעלה שלשה דורות. חמותו ואם חמותו ואם חמיו אסורות:

מה למטה. בתה ובת בתה בל"ת דכתיב לא תקח:

מה למעלה. חמותו אינו אלא דרך נישואין כדקאמרינן לעיל דכתיב גבה לשון לקיחה ללמדך שאינו חייב עד שתהא הראשונה זקוקה לו א"נ דרך אונסין לא מיקריא חמותו:

אף למטן. אשה ובתה דוקא דרך נישואין וה"ה בת בתה ובת בנה:

מה למעלן. חמותו בשרפה דכתיב איש אשר יקח את אשה ואת אמה באש ישרפו אותו ואתהן אף למטן בתה ובת בנה ובת בתה בשרפה:

מה למטן עשה בת זכר כבת נקבה. בת בנה ובת בתה שוין ל"א מה למטן בת בנו ובת בתו אסורין כבת בנה ובת בתה:

אף למעלה עשה אם. חמיו כאם חמותו ל"א אף למעלה עשה אם אמו כאם אמה:

ה"ג וכדרבי מאיר דרבי מאיר אומר גזירה שוה במקום שבאת דור שלישי שלמעלה מנין שהוא בשרפה וכרבנן דאינון אמרין גזירה שוה כאמור בה דור שלישי שלמעלה מנין שהוא בלא תעשה בין כרבנן בין כרבי מאיר דור שלישי שלמטן מנין שהוא בשרפה. וה"פ לרבי מאיר דאמר גזירה שוה במקום שכתוב כלומר דון מינה ומינה פי' לכל דבריה נלמוד ממנה מאחר שעיקרו של דבר למדנו מחבירו אף לכל דבריה נלמוד ממנה קשיא אחרי שבאת ללמוד דור ג' למעלה מלמטה ולמטה אינו אלא בלא תעשה דהא לא כתיב שרפה למטה אם כן אף למעלה לא יהא אלא בלא תעשה אף על גב דגבי חמותו שהוא למעלה כתיב שרפה מכל מקום אם חמותו דילפינן מבת בתה תהא כאמור בבת בתה עצמה שהיא בלא תעשה. ולרבנן דאמרי גזירה שוה כאמור בה והיינו דון מינה ואוקי באתרה פי' עיקר הדבר למדין מחבירו אבל לשאר דבריו שאתה מוצא דינו מפורש ואתה יכול ללמוד מיניה וביה דבר מדבר ואינך צריך ללמדו מחבירו העמידנו במקומו ואל תשווהו לחבירו קשיא דור שלישי שלמעלה מנין

שהוא בל"ת דנימא שלא יהא אלא בשרפה האמור למעלה בחמותו. ובין לר"מ ובין לרבנן קשיא דור ג' שלמטה מנין שהוא בשרפה דלר"מ דאמר דון מינה ומינה דור ג' למעלה איני יודע שהוא אסור אלא מדור ג' שלמטה וכיון דגבי דור ג' למטה כתיב ל"ת אף למעלה בלא תעשה אע"ג דכתיב שרפה למעלה לא מהני כיון דדנין מינה ומינה כדפרישית ולרבנן אף דילפי' למטה מלמעלה מ"מ כיון דגז"ש כאמור בה א"כ לא ילפינן מלמעלה אלא דור שני שיהא בשרפה אבל דור שלישי הרי הוא כאמור בו בלא תעשה ופירוש זה מבורר ומנופה והבן:

ומשני כיון דאייתר לן זמה זמה לגז"ש כאילו נכתב למעלה גם כל מה שנכתב למטה ולמטה כל מה שנכתב למעלה כלומר כאלו נכתב שרפה ולא תעשה למעלה ולמטה:

עד כדון. עד כאן לא שמעינן מקרא אלא בת בתו מאשתו הנשואה דכתיב ערות אשה ובתה ובת בתה ובת בנה לא תגלה ומשמע בין שילדתו לך בין שילדתו לאיש אחר והאי קרא בנישואין איירי כדילפי' בגז"ש דזמה:

בת בתו מן. אנוסתו מנין שהיא אסורה לו:

ומשני כתיב ערות בת בנך וגו' מה אנן קיימין. במאי איירי הך קרא אי בנישואין למה לי' הא כתיב את בת בנה וגו':

ופריך עד כדון. עד כאן לא שמענו אלא דבת בנו ובת בתו מאנוסתו באזהרה כדכתיב ערות בת בנך וגו' לא תגלה:

לעונש. שרפה מנין:

הנה מהנה זמה מזמה. מעיקרא מייתינן לה בהנה הנה והדר בזמה זמה כתיב הכא ערות בת בנך וגו' כי ערותך הנה וכתיב ערות אשה ובתה וגו' שארה הנה זמה היא מה להלן זמה עמו אף כאן זמה עמו ובמה דאייתינן זמה לשאר דידיה ילפינן בה שרפה נאמר כאן זמה ונאמר להלן באשה ואמה באש ישרפו זמה היא מה להלן שרפה אף כאן שרפה:

ופריך עד כדון. הניחא לר"ע דיליף למד מלמד כלומר דבר הלמד בגז"ש חוזר ומלמד בגז"ש אלא לר' דלית ליה למד מלמד קשיא בת בתו מאנוסתו מנ"ל שהיא בשרפה ופלוגתייהו דר"י ור"ע מפורשת בירושלמי קידושין פ"ק הל' ב':

ומשני תני ר"י. יליף הנה דכתיב בבת בתו מאנוסתו מאתהן דכתיב באשה ואמה דכתיב באש ישרפו אותו ואתהן דר"י דורש אותו ואת אחת מהן שכן בלשון יוני קורין לאחת הינא כ"ה בבבלי סנהדרין דף עו וה"ל כאילו כתוב בהו הנה:

בתו. מאנוסתו מנין דבקרא דערות בת בנך דאוקימנא באונסין לא כתיב בתו:

לא כ"ש על בתו. ואין זה עונש מן הדין אלא גילוי מלתא בעלמא הוא דהא בת בתו מקורבה דבתו אתיא מיהו בסוגיין לא משמע כן:

בת בתו מן הנשואין. בא על בת בתו מן הנשואין ועל בת בתו מן האונסין בהעלם אחת א"נ שהיא בת בתו מן האונסין כגון שאנס אשה והולידה בת ואח"כ נשא אנוסתו מהו מי אמרי' הואיל ומשני לאוין אתיין חייב שתים או דלמא כיון דשם אחד הן אינו חייב אלא אחת:

כל שם בת בת אחת. היא ואינו חייב אלא אחת:

ה"ג הבא על אשה שנשא בתה ובת בתה ובת בנה חייב עליה משום אשה ובתה ובת בתה ובת בנה. שלש חטאות או דלמא כולן שם אחד הן אשה ובתה:

כולהון משום זמה. הכתוב עשאן לכולן אחת דכתיב ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח לגלות ערותה שארה הנה זמה היא ללמד שכולן זמה אחת הן ואינו חייב אלא אחת אם בא על כולן בביאה אחת כאיבעיא דידהו:

למה. לא נאמר שיהא חייב לפחות שתים ודאי בת בתה ובת בנה שם אחד הן דבלאו אחד נאמרו אבל בתה ובת בתה שני לאוין הן דכתיב ערות אשה ובתה לא תגלה את בת בנה ואת בת בתה לא תקח וה"ג בתך לא תגלה בת בתך לא תקח:

ה"ג אלו הוה כתיב ערות אשה ובת בתה לא תקח הוינן אומרים דחלוקין בלאוין. אבל השתא דרישא דקרא גם אבת בתה דסיפא קאי כמאן דאינן חלוקין בלאוין דלא הדרי קרא אלא אשה ל"א אפשר לקיים הגירסא שלפנינו וה"פ אלו הוה כתיב בתרווייהו לא תגלה היינו אומרים שחלוקין בלאוין אבל השתא דכתיב לא תגלה ולא תקח איצטריך תרווייהו ללמד דאינו חייב דרך אונסין אלא בעינן שתהא הראשונה זקוקה לו כדאמרי' לעיל בסוגיין והראשון נראה:

לאוין חולקין כריתות. אף אם לא נאמר בשניהן אלא כרת אחד כיון שנאמר לאו על כל אחד בפני עצמו אם עשאן לשני דברים אלו בהעלם אחד חייב שני חטאות:

מה טעמא. כלומר מנ"ל:

וכתיב איש אשר ירקח כמהו. ואשר יתן ממנו על זר ונכרת הרי כרת אחד לשניהן ותנן ריש כריתות שלשים ושש כריתות וקחשיב נמי מפטם וסך שמן המשחה לשנים וא"ר יוחנן מנינא למה לי לומר שאם עשאן כולם בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת ש"מ דלאוין מחלקין ובבבלי כריתות דף ג' דייק ליה בענין אחר:

ופריך וכר"י. דאמר מזהירין מן הדין אבל אין עונשין מן הדין בתו מאנוסתו מנ"ל שהיא בשרפה דליכא למילף עונש שרפה מק"ו דבת בתו:

ומשני ואתי'. הא דר"י כהא דתני חזקי':
ובת כהן כי תחל לזנו'. ה"ל למכתוב ומה ת"ל ובת איש כהן:
ה"ג להבי' הבא על בתו מן האונסין שתהא בשרפה. וה"פ ובת איש מאנוסתו שאינה בת אשתו כי תחל לזנות את אביה כלומר שזנתה עם אביה באש תשרף:
אפי' לאזהרה. כלומר ולא תיקשי לך עונש שמענו אזהר' מנין דאפי' לאזהר' מצינן למילף לבתו מאנוסתו:
אל תחלל את בתך. להזנותה כלומר אתה בעצמך אל תחלל את בתך בזנות:
ומ"ט דר"י. דמתני' דאוסר באנוס' אביו:
מה מקיימין וכו'. ורבנן האי כנף אביו מאי עבדי ליה:
ומשני תמן בבבלי אמרו תירוץ לקושיא זאת ולא ידעו מי אמרו:
כנף הסמוכה לאביו. ואיזהו זו אשת אב:
ופריך בלא כך. אפי' לא נאמר ולא יגלה כנף אביו מי לא הי' חייב עליה משום אשת אב וקרא למה לי:
להתרייא. שאם התרו העדים למי שבא על אשת אביו משום כנף אביו הוי התראה וחייב עליה. מודה ר"י במכות. הבא על אנוס' או מפותת אביו שאינו לוק':
מודה ר"י בקרבן. אם בא עליה בשוגג שאינו מביא קרבן:
ה"ג מודה ר"י בשאר כל העריות שהוא מותר. וה"פ אם אנס אשה מותרת להנשא לאחיו:
שאם קידשה. לאנוס' אביו שתופסין בה קידושין שאינ' אלא חייבי לאוין וצריכה הימנו גט:
מהו שיהא הולד ממזר כר"י. אם בא על אנוסת אביו והוליד ממנו מי הוה הולד ממזר דהא סמוך ללא יגלה כתיב לא יבא ממזר או לא:
לא יבא פצוע דכא וכו' הפסיק הענין. בין לא יגלה כנף אביו ובין לא יבא ממזר להודיעך דמכנף אביו דהיינו אנוסת אביו לא הוה ממזר:
ופריך הפסיק הענין לאשת אב. נימא נמי דהפסיק קרא לא יבוא פצוע דכא אף לענין אשת אב דכתיב לפני לא יגלה כנף אביו ולעיל ס"פ החולץ אריב"ח כל התנאים השנויי' שם במשנתינו ופליגי איזהו ממזר כולהו למדו מקרא לא יקח איש את אשת אביו וסמיך ליה לא יבא ממזר:
בכלל כל העריו' היתה. דכתיב ונכרתו הנפשות העושות ויצאה אשת אב מן הכלל דכתיב לא יקח איש אשת אביו וסמיך ליה לא יבא ממזר:

ופריך ותצא אשת אב וכו'. כי היכי דקאמרת דיצאת אשת אב ללמד על כל העריות לממזר ה"נ נימא שיצאת אנוס' דהיינו לא יגלה ללמד על כל אנוסין שבעריות לאיסורא ולעיל אמרינן מודה ר"י בשאר כל העריות:

א"ל. בשלמא אשת אב היתה בכלל כל העריות דכתיב ונכרתו הנפשות העושות שבו נכללו כל העריות כולן ושפיר דנין אותו בדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל אבל אונסין מעולם לא נכללו במקו' אח' דליהוי אנוסת אביו יוצא מן הכלל:

ופריך ותצא אשת אב ותלמוד על אנוסת אביו. הא מיהת אשת אב ממש הוי בכלל ואנוסת אביו נמי אשת אביו היא אלא שאין חייבין עליה מיתה כנשואה מ"מ ה"ל דבר שהיה בכלל:

א"ל אם. היא אשת אב אינה אנוסה כלומר אין אנוסה בכלל אשת אב דאנוסתו מיקרי ולא אשתו ושני שמות הן ואין לדון אנוסה בדבר שהיה בכלל שלא נכללה מעולם:

הלכה ב

מתני' **לא חולצין וכו'**. דאחוה מן האב בעינן וגרים אין להם שאר מן האב:

גמ' **והלא הגר וכו'**. ברייתא שנוי' בת"כ אביו ואמו קלל יכול לא יהא חייב עד שיקלל שניהם כאחת ת"ל אביו קלל אמו קלל והלא הגר וכו' כלומר עכשיו שלמדנו שחייב על אחד מהם נלמוד נמי שהגר אע"פ שאינו חייב על אביו שאין אבות לעכו"ם מ"מ חייב על קללת אמו וה"ק והלא גר יש ללמוד מכאן שחייב על אמו אע"פ שאינו חייב על אביו:

אביו ואמו קלל. קרא יתירא הוא ללמדך שאינו חייב על קללת אחד מהם אא"כ שייך בו חיוב על שניהם לאפוקי גר שאינו חייב על קללת האב פטור נמי על קללת האם:

בשתוקי. שמשתקין אותו מנכסי אביו דלא ידעינן אבוה מני דלירש עם שאר אחיו:

שהוא חייב על אמו. דאלו אתי סהדי ומסהדי אבוה מאן הוא חייב גם על קללת אביו הרי הוא כמי שחייב על שניהם וחייב על אמו:

מה פליגין. כי פליגי:

ה"ג אבל בגר שהיתה הורתו ולידתו שלא בקדושה אף ר"י הגלילי מודה:

לחמץ. שם מקום:

אתון. באו הנך משפחת בר עשתין ושאלו ממנו שני אחים גרים ומת אחד מהם מהו שייבם השני את אשתו:

הוון. סברוהו למימר כי אר"י דגר אסו' ליקח אשת אחיו דוקא שהניח אחיו בנים:

מה נפשך. מותר באשת אחיו גר דאם באמת אחיו הוא מותר לייבם:

אפי' כן. שלא הניח בנים אסור באשתו:

מצות ייבום ראינו בגרים. ואם יקדש אחד מן השוק אשת גר שמת ואין לו אחים תצא בלא גט דאין קידושין תופסין ביבמה לשוק:

בד"א. שהגר אסור באשת אחיו בזמן שבא עליה אחיו לאחר שנתגייר אבל אם לא בא עליה לאחר שנתגייר הכל מודים שהוא כנושא אשה מן השוק דאין להם אישות ומותר בה:

והיה נשוי. בגיותו אשה ובתה:

כונס אחת ומוציא אחת. לאחר שנתגייר דלא ליתי למשרי אשה ובתה בישראל:

בד"א. שכונס איזה מהן שירצה:

שלא הכיר. שלא בא על אחת מהן כשנתגייר:

כיון שהכיר הכיר. ומותר בשתיהן:

גר. נשוי אחותו בין מאב בין מאם יוציא דב"נ אסו' באחותו בין מן האב בין מן האם הלכך אף גר אסור בה שלא יאמר באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה:

אחות אביו יקיים. דכיון דאיתפליג דרא ואין בה שאר האם יקיים:

אחות אמו מאביה יקיים. דלא דמיא לאחותו מן האם:

לא אמר אלא כנס. סתמא דש"ס דייק הכי מלשון הברייתא דוקא בדיעבד מותר בהן אבל לכתחלה לא יכנוס אחת מכל העריות:

עכו"ם אסור באחותו בין מן האב בין מן האם. בסמוך מפרש טעמו:

פשט הוא לן. כלומר ברור הוא לן טעמא דר"מ מדכתיב על כן יעזב וגו':

ה"ג על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ר' ביבי מעתה וכו'. וה"פ ר' חנין סתמא קאמר קרא דעל כן ולא פירש כלום וס"ד דר' ביבי דהכי קדריש ר' חנין ע"כ יעזוב איש את האשה הסמוכה לאביו והיינו אחותו מאביו וקשיא לי' א"כ אף אחות אביו תהא אסורה לו מדאורייתא שגם היא סמוכה לאביו ולא סיים ר' ביבי קושיתו אבל ר' שמעון בריה דר' אייבו סיימו דלפ"ז קשיא יוכבד וכדמסיק א"נ ר' ביבי פריך מברייתא דתני אחות אביו יקיים דר"מ ור' שמעון פריך מקרא:

לא היו ישראל נוהגין. שהרי יוכבד בת לוי היתי' אחו' אביו של עמר' ואיך לקח' עמרם לאשה:

ומשני א"ר הילא בסמוך לו מאביו וכו'. לאו בסמוכה מאביו מפרשי' לקרא אלא הסמוכה לו הלכך אחותו בין מן האב בין מן האם אסורה לו מדאורייתא דסמוכה היא לו דע"כ יעזב איש כתיב אבל אחות אביו ואחות אמו מדאורייתא שריין שאינן סמוכין לו אלא לאביו ולאמו והא דקאסר ר"מ אחות אמו היינו מדרבנן דאמו ודאית ואתי לאחלופי בישראל אבל אין אבות לעכו"ם:

וגם אמנה אחותי בת אבי וגו'. הרי דאחותו מאב שרי' וקשי' לר"מ דאמר אחותו בין מן האב בין מן האם יוציא:

משם ראי'. בתמי' וכי לא כתי' נמי התם בסיפי' דקרא ותהי לי לאשה דקרא יתיר' הוא אלא ה"ק קורבא דאבא אית לי בהדה שהיתה בת אחיו אבל לא קורבא דאמא לפיכך ותהי לי לאשה:

מאי כדון. הלכתא מאי:

וכל ערוה שאין ב"ד של ישראל ממיתין עליה. כגון חייבי כריתות אחותו ואחות אביו ואחות אמו ואשת אחיו ואשת אחי אביו ואחות אשתו:

ה"ג התיבון הרי אחותו שאין ב"ד של ישראל ממיתין עליה ובני נח מוזהרין עלי'. וה"פ הא אמרי' לעיל בבריית' דאחותו מאמו לכ"ע אסורה:

ר' הילא בשם רשב"ל. מוסיף להקשו' אכללא דר' יוסי מדתניא בספרי פ' שופטים הובא בבבלי בסנהדרין דף נו ובגלל התועבות האלה וגו' א"ר שמעון מלמד שהוזהרו כנענים על כל המעשים האלו שאין עונשין את האדם אא"כ מזהירי' וכתיב סוף פ' עריות כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ אשר לפניכם ותטמא הארץ ולא תקיא הארץ אתכם כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם וכיון דנענשו עלייהו ש"מ שבני נח מוזהרין על כל העריות אפי' חייבי כריתו':

א"ל שמעת אפי'. באחותו מאם שרי:

א"ל והתנינן וכן שפח' שנשתחררו בניה עמה. קס"ד לכל מילי דמיין שפחה שנשתחררו בניה עמה לגיור' שנתגיירו בניה עמה וגר לכ"ע אסור באחותו מאמו שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה:

ומשני לחליצה ולייבו. הא דמדמי התנא שפחה שנשתחררו בניה עמה לגיורת שנתגיירו בניה עמה היינו דוקא לענין זה שלא חולצין ולא מייבמין שלא יאמרו מצות יבום ראינו בעבדים כדאמרינן לעיל גבי גרים:

ה"ג ואמרת אליהם. בתחלת פ' עריות בפ' אחרי מות כתיב ואמרת אליהם דמיותר ומרבינן מיניה עבדים שמצוין על העריות כישראל ובת"כ דורש מואמרת אליהם דשחוטי חוץ לרבות גרים ועבדי':

ה"ג או נאמר למיתה ולא לחלבי' אית חמרת מה מצינו בשפחה שעשה בה צד שנשתחררה כצד שלא נשתחררה אף זיקת אם נעשה בה צד שנתגייר' כצד שלא נתגיירה. וה"פ או נאמר הא דמרבינן עבדים היינו שחייבים על העריות מיתה אבל לא לקרבן נתרבו ומשני מה מצינו בשפחה חרופה דהיינו חציה בת חורין וחציה שפחה המאורסת

לישראל ובא עליה ישראל אחר במזיד אינו חייב עליה מיתה אלא קרבן אע"פ שראוי לחייבו מיתה על צד שנשתחרר שתפס בה קידושין אלא ש"מ שעשה בה הכתוב צד שנשתחררה כצד שלא נשתחררה ופטורים ממיתה ה"נ בעבד שבא על אמו שפחה או על אמו גיורת כיון שיש בעבד צד שנתגייר שהרי חייב במקצת המצות וצד שלא נתגייר שהרי אינו חייב בכולן נעשה בו צד שנתגייר כצד שלא נתגייר ופטור ממיתה ולא איתרבה אלא לקרבן:

הלכה ג

מתני' **שנתערבו וולדותיהן**. זכרים ויש לכל אחת מהן בן ודאי שלא נתערב:

ארבעה חולצין לאחת. בן ודאי של כל אחת מן הארבע חולץ לכל אחת מהן דכל אחת ספק ליה באשת אחיו ובן החמישית ישאנה ממ"נ אם אשת אחיו היא הרי מייבם לה ואם לאו הרי חלץ לה יבמה והרי היא מותרת לכל אדם:

הוא ושלשה. זה שייבם חולץ לאחרת ושלשה עמו והחמישי מייבם ממ"נ וחוזרים השנים הללו וחולצין לשלישית ושנים עמהם והחמישי מיבם וכן כולם ארבעה חולצין תחלה לפי שאין אחד מהם רשאי לייבם עד שיחלצו לה הארבעה כי היכי דלא לפגע ביבמה לשוק וה"ה דמצו הארבעה למחלץ לכולהו והאחד כונס את כולן אלא דהכי שפיר טפי דלמא לכל חד וחד מתרמי דיליה ומתקיימת מצות יבום:

גמ' **ופריך בכל אתר**.בכל מקום אומרי' שאין חליצה אחר חליצה כדתנן לעיל פר"ג:

והכא את אמר הכין. שארבע חולצין זה אחר זה:

ומשני כאן בודאי. שחלץ הראשון כראוי אין החליצה שאחריה כלום:

כאן בספק. אם חלץ הראשון כראוי יש אחריה חליצה עד שיבורר שנחלצה מהיבם הראוי לה כדפרישית במתני' ופריך בכל אתר. בכל מקום אמרינן כל שאינה עולה לייבם אינה עולה לחליצה והכא אמרי' שארבעה הראשונים חולצין אע"פ שאינן ראויין לייבם שמא יפגעו ביבמה לשוק:

ומשני כאן בודאי. שאינה ראוי' ליבום בודאי כגון עריות ודומיהן אמרי' כל שאינה עולה לייבום אינה עולה לחליצה:

וכאן. במשנתינו אינו מייבם משום ספק הלכך מהני לה החליצה:

הלכה ד

מתני' **מתו הכשרים**. הודאין:

לבני הכלה. לאשת בן הכלה ודאי:

אחד חולץ. תחלה והדר מייבם אידך ממ"נ אי האי דחלץ הוא בן הכלה וחלץ לאשת אחיו הא אשתריא ליה בהך חליצה ושפיר נסיב לה אידך שהוא בן הזקנה דאשת בן אחיו מותרת לו ואי האי דחלץ הוא בן הזקנה ואשת בן אחיו חלץ לה הויא לה כחולצת מן הנכרי ובן הכלה כי מייבם לה שפיר קמיבם:

גמ' **כיני מתני'**. כן הוא פירושא דהא דתנן במתני' לבני הכלה היינו לנשי בני הכלה וכן לבני הזקנה דנקט היינו לנשי בני הזקנה:

זאת אומרת. ממתני' שמעינן שמותר אדם לישא אשת בן אחיו ולא אמרי' דאסור בה כיון שיכול לבוא לידי ביטול מצות יבמין שהרי אחיו אסור בה דכלתו אסורה לו לעולם ל"א ממתני' שמעינן דלא גזרי' באשת בן אחיו משום אשת אחיו כי היכי דגזרו בשניות דשאר עריות ופי' זה נראה עיקר:

הלכה ה

מתני' **אוכלין בתרומה**. אחד כהן ואחד עבד כהן:

וחולקין חלק אחד. בגמרא מפרש:

גמ' **שכן עבדי כהנים אוכלין בתרומה**. א"כ שניהם מותרים לאכול בתרומה ממ"נ:

הדא היא דתני ר"ח. מתני' מסייעא לר"ח דליכא למימר דקמ"ל שנוטלים חלק אחד קשי' פשיטא אלא ה"ק נוטלי' חלק כאחד אבל לאחד מהם אין חולקין על הגורן וכר"ח שאין חולקין תרומה לנשים ועבדים אא"כ בעליהן עמהן:

מפני הפסול. משום עבד:

ולא פסולות. כגון שפחה משום כהן:

מהו שיביאו. שניהם מנחה אחת ומתנין עליה שתהא קריבה לשם מי שהוא כהן:

ותהא קריבה בכליל. שבמנח' כהן כתיב כליל תהיה אבל מנחת ישראל נקמצת ושיריה נאכלין לכהנים ופשיט תני וכו':

ומתנין עליה. דאי אפשר שיקריבו שניהם מנחה אחת דכתיב נפש כדתנן במנחו' ס"פ המנחו' והנסכי':

שתי מנחות. ומתנין עלייהו אותה שהי' קריבה כליל תהא של כהן והנקמצת של העבד:

ותעלה להם עדות אחת. כעד אחד:

או. אתיא כהא דאר"ז וכו':

ה"ג בשם רב אסי מאחר וכו'. וה"פ כל עדות שאי אתה יכול להזימה כגון שיכולין לומר אף שהדבר שקר לא על פינו הי' ראוי ליהרג אם הוזמו אינן נהרגין ואם לא הוזמו אינו נהרג ע"פ עדותן כיון דלא שייך בהו דין הזמה:

אף הכא כן. עדות שאי אתה יכול להזימה דהא לא ידעינן הי מינייהו כשר שישלם או יענש משום שהעיד שקר:

הלכה ו

מתני' **ראויין לכהונה**. ולא גרושה וחלוצה משום כהן:

אין סופגין וכו'. דכל חד אמר אנא לאו כהן אנא:

ולא משלמין. דכל חד אמר אנא כהן ואין מוציאין ממון מספק:

ומוכרין את התרומה. תרומת תבואתו כשמפרישין אותה אין נותנין אותה לכהן דכל חד אמר אייתי ראיה דלאו כהן אנא ומ"מ אי אפשר להן לאכלה אלא מוכרין אותה לכהן והדמים שלהן:

ואין חולקין בקדשי המקדש. כגון עורות קדשי' דלכל חד מינייהו אמרי אייתי ראי' דכהן את:

ואין נותנין להן קדשים. להקריב ע"י שלוחן:

ואין מוציאין שלהם מידם. אם היו חייבין חטאת או אשם או עולה אין כופין אותם לתתם לאנשי משמר ולהיות עבודתם ועורם לאנשי משמר דכל חד אמר אנא כהן וכהן מקריב כל שעה שירצה ואפי' במשמר שאינו שלו אלא או יקריבו להם קרבנותיהם ויחזרו להם העור והבשר ויתנו לכל מי שירצה או אלו יעשו שליח לכל כהן שירצו להקריב קרבנם או שישהו קרבנם עד שיתרצו הם לתתם לאנשי משמר:

ובכורו יהא רועה וכו'. אפילו בזמן הבית דהא לא מצי למכפינהו למיתן לכהנים לאקרובי ולאכול את בשרו ואינהו נמי לא מצי למיתבי' לכהן ולהחזי' להן הבשר דבכור תם אינו נאכל אלא לכהנים דכתיב ביה ובשרם יהי' לך כחזה התנופ' הלכך ירעה עד שיסתאב ומותר לשחטו במדינ' ויאכלוהו הם דבכור בעל מום אין בו משום זרות אלא משום גזל דמתנות כהונה והכא גזל ליכא דהמוציא מחבירו עליו הראי':

חומרי ישראל וחומרי כהנים. שמנחתן נקמצת והקומץ קרב בפני עצמו והשיריי' אינן נאכלי' כשירי מנחת ישראל ואינן קריבין כשירי מנחת כהן אלא מתפזרי' על בית הדשן ונשרפים שם:

גמ' **ופריך לשעבר**. מדתנן ושחררו משמע בדיעבד מהני השחרור אבל לכתחילה אין משחררין זה את זה אמאי הא תנן מי שחציו עבד וחציו בן חורין כופין את רבו ומשחררו דלישא שפחה אינו יכול ולישא בת חורין אינו יכול ואף אלו כיוצא בו:

ומשני כיני. כן היא פירושא דמתני' ושחררו זה את זה כדינו שחייבין לשחרר זה את זה אז דיניהם שנושאין נשים כשרות לכהונה וכו':

אף ר"י הגלילי. דאמר כל המשחרר עבדו עובר בעשה דכתיב לעולם בהם תעבודו:
מודה. הוא הכא דמותר לשחררו כדי שישאו נשים שכל שלא שחררו זה את זה אסורין בכשרו' ופסולות:
מאי ראויות. דתנן במתני' לא פסולות. לכהונה כדפרישית במתני'
שהוא מקריב קרבנותיו. המוטלים עליו כגון חטאת ואשם ועולה ונדר אפי' במשמר שאינה שלו:
היה זקן או חולה. וראוי לעבוד ע"י הדחק:
עליהן. של אנשי המשמר כיון שאינן ראוין לעבודה כלל:
אילין בני התערובות. דתנן במתני' למאי מדמינן להו לזקן וחולה או לטמא ובעל מום:
ופשיט מסתברא. הסברא נותנת שהן כבעל מום וטמא שהרי גם הם אינן יכולין לעבוד עבודה ואינן ראויין לאכילה:
ומתני'. משנתינו עושה אותן כזקן וחולה שהרי תנן ואין מוציאין שלהן מידן כדפרישית במתני' וטעמא שאם יבא אליהו ויאמר שהוא כהן היה ראוי לעבוד ולאכול הלכך עדיף מטמא ובעל מום:

הלכה ז

מתני' **חולצין ולא מייבמין**. לאשתו של ספק ואחד מבני הראשון חולץ שמא בן אביהן היה ולא מייבמין שמא בן האחרון הוא והרי הוא אחיהן מן האם ולא מן האב ואשתו עליהם בכרת וכן בני האחרון וכן הוא חולץ לנשותיהן ולא מיבם:
היו לו אחים מן הראשון ומן השני. שלא מאותה האם:
הוא או חולץ או מייבם. לאשת בן הראשון אם אחיו הוא הרי טוב ואם לאו נכרית היא אצלו וכגון שאין שם אח אלא הוא דליכא לספוקי ביבמה לשוק וכן אשת בן האחרון:
והן. אחין אחד חולץ ואחד מייבם או בן הראשון או האחרון חולץ לה וחבירו מיבם אם יבמתו היא הרי טוב ואם לאו נכרית היא ומשום יבמה לשוק ליכא למיחש שהרי חלץ לה יבמה:
היה אחד. מן הבעלים ישראל ואחד כהן:
אינו סופג. דלמא לאו כהן הוא:
הוא אונן עליהם. לחומרא שמא זה אביו וביום מיתתו אסור לאכול קדשים:
והן אוננין עליו. וביום מיתתו אסורים שניהם בקדשים ובגמרא פריך ה"ד דשניהן חיין והולד כהן:
אינו יורש אותן. דהיורשים מדחין אותו אלו אצל אלו:

והן יורשין אותו. אם לא הניח זרע דמי מעכב עליהן והוי ממון המוטל בספק וחולקין בין שניהם:
ועולה במשמרו וכו'. לעבוד ואין בני המשמר מעכבין עליו אבל אינו חולק דכל משמר דחי ליה לגבי חבריה:
גמ' **ופריך מה נן קיימין**. הא דתנן מי שלא שהתה וכו' במאי עסקינן:
אם לאחר מיתה. שנשאה השני לאחר מיתת הראשון:
לית יכיל. אי אפשר לומר כן דהא תנן בסיפא והם אוננים עליו ש"מ דאיירי שעדיין בעלה הראשון והשני קיימים לאחר שנולד הספק:
ה"ג אלא בשגירש ניחא לשני אינו מטמא שאני אומר בנו של ראשון הוא אלא לראשון למה אינו מטמא ממ"נ וכו'. וה"פ אלא בשגירשה הראשון ומאי אחר בעלה אחר גט בעלה הניחא לשני אינו מטמא שיש לומר שהספק הוא בן הראשון וה"ל כהן כשר אלא לראשון ליטמי ליה ממ"נ אם בנו הוא שפיר מיטמא ליה ואם אינו בנו אלא של שני למה לא יטמא ליה שהרי הוא בן גרושה וה"ל חלל:
אלא בשאנס. הראשון אשה ומאי אחר בעלה אחר בועלה:
ופריך לא כן וכו' אנוסה א"צ להמתין ג' חדשים. ובמתני' תנן מי שלא שהתה וכו' משמע דה"ל להמתין:
ומשני סברין מימר. סברוהו בני הישיבה למימר מתני' אתיא כרבנן דפליגי אר' יוסי וסברי דאף אנוסה צריכה להמתין ג' חדשים והא דאמר ר' בא דא"צ להמתין אתיא כר' יוסי ופלוגתייהו דר' יוסי ורבנן באנוסה מפורשת בבבלי בברייתא ס"פ ד' אחין ולעיל פ' החולץ:
על הספק. אם הוא בן ח' חדשים או בן ט':
מתני' אמרה כן. מתני' נמי דייקא:
והן אוננין עליו. אע"ג דספק הוא אם הוא בנו אפ"ה אוננין עליו:
ה"ל עובדא. אירע לו מעשה שמת לו ילד שהי' ספק בן ח' או בן ט':
שאל לר' יסא. אם צריך לנהוג אנינות ואבילות וליטמא לו:
א"ל לית צריך. פטור אתה מכולם:
ומשני סימנין היו ניכרין. הא דאר"ח אוננין ומיטמאין על הספק היינו בשניכרו בו הסימנין שגמרו שערו וצפרניו והאי דר' אשייאן בשלא גמרו שערו וצפרניו איירי:
ופריך ולא כן וכו' סימנין בן ח'. אע"פ שיש בו סימני' שגמרו שערו וצפרניו אין עושין בו מעשה להחזיקו בבן קיימא ומדר' חייא פריך דתני דמיטמאין לספק:

ומשני סימן הי' לו שבעל ופירש. ומשעת בעילה עד הליד' היה תשעה חדשים והא דקרי לי' ספק שלא נגמרו עדיין שערו וצפרניו ל"א אדר' יוחנן קאי הא דאר"י בן ח' לא מהני סימנין היינו בשידוע שהוא בודאי בן שמנה כגון שבעל ופירש ומשעת בעילה ועד עכשיו הן שמנה חדשי' ור' חייא איירי בספק בן ז' וספק בן ח' כיון שגמרו שערו וצפרניו אזלינן בתר רובא ומחזקינן בבן קיימא:

בן שמנה הרי הוא כאבן. איירי בשלא גמרו שערו וצפרניו וידוע ודאי שהוא בן ח':

שוחה עליו ומניקתו. מפני צערה מריבוי החלב שבדדיה:

איליין תינוקות ספיקות. הנך תינוקות דמספקא לן אם הם בן ט' או בן ח' מהו למוהלן בשבת:

ויאות. שפיר דמי למוהלן בשבת ממ"נ:

כמחתך בבשר. שחוט' ולאו חבורה היא:

ה"ג נעשה כמחתך בשר רבנן דקסרין וכו':

מי אמר שמותר לחתוך בשר. שאינו ראוי לאכילה שלא לצורך דהא מיהת טלטול שלא לצורך הוא ואסו':

ופדויו. בבכור אדם כתיב:

מבן חדש תפדה. מדתלי בהכי ש"מ עכשיו נתברר שהוא בן קיימא ולא קודם לכן:

מה פליגין. כי פליגי רשב"ג וחכמי':

בשלא נולד לחדשיו. לשבעה או לט' אלא נולד לשמנה וגמרו שערו וצפרניו דרבנן משוו לי' לבן קיימא ורשב"ג מצריך שלשים יום:

אף רשב"ג מודה. דלאלתר הוי בן קיימא:

פטור. דהתראת ספק הוא ולאו שמה התראה:

ר"ח פריך לית הדא וכו'. וכי אין ברייתא זו קשיא לר' יוחנן דאמר התראת ספק שמה התראה:

דאיתפלגון. דפליגי ר"י ורשב"ל:

בשני ימים טובים של גליות. דספק הוא איזה מהן י"ט ואיזהו חול ועשה מלאכה שלא לצורך אוכל נפש בשניהם וקודם עשיית המלאכה התרו בו בשני הימים והתראות אלו ספיקא נינהו דבכל התראה איכא לספוקי דלמא היום חול ומותר במלאכה:

מקבלין התראה על הספק. אם התרו בו בשני הימים ועבר ועשה מלאכה חייב מלקות דהא ודאי עבר על איסור מלקות וקשיא לר' יוחנן אף בהכה את זה וחזר והכה את זה יהא חייב:

לית היא פליגא. לא קשיא דשאני י"ט של גליות דאפשר לעמוד עליו כשנחקור אצל הב"ד בארץ ישראל איזה יום שקבעו י"ט ולא הוי התראת ספק אע"ג דבשעת מעשה לא אתיידע לן מ"מ איתגלי מלתא למפרע דהתראה ודאית הויא:

ברם הכא. אבל כאן אי אפשר לעמוד עליו איזהו אביו מודה ר"י דהתראת ספק הוא ולאו שמה התראה:

כאחת. שחבטן במקל שניהם בהכאה אחת:

חייב. דבהתראת ודאי התרו בו אל תכה שניהם שבהכאה זו אתה מתחייב:

ר"י פוטר. קס"ד כיון שאין האיסור ניכר וברור ה"ל התראת ספק:

ר' יוחנן פריך מחלפה שיטתיה דר"י. קשיא דר"י אדר"י:

דתנן תמן. פ' גיד הנשה:

אכל. מגיד הנשה של ימין ושמאל מכל אחד כזית סופג שמנים דעל כל אכילת כזית חייב מלקות ארבעים:

אינו סופג אלא מ'. דס"ל לר"י איסור גיד אינו נוהג אלא באחת בימין או בשמאל ומספקא ליה באיזה מהם איסור גיד נוהג הלכך אינו סופג אלא מ' דהא לא עבר אלא אחדא איסורא ארבעים מיהת סופג אע"ג דספיקא הוא ובהכאה פוטר לגמרי:

ומשני תמן. בגיד הנשה עיקר הלאו ספק הוא באיזה נוהג ואם לא ילקה בכה"ג נמצא שאין לוקין על לאו זה לכך מלקין אותו:

ברם הכא. אבל כאן אלו שהתה אמו ג' חדשים היה ודאי הלכך אין לוקין על הספק:

ר' יודה. פריך א"כ נבלה שנתערבה בשחוטה ויש בה כזית בכדי אכילת פרס ואכל שניהן בבת אחת נימא שאין לוקין עליו הואיל והיה ודאי קודם שנתערב וזה אינו דא"כ כזית בכדי אכילת פרס דחייביה רחמנא היכי משכחת לה:

ה"ג מודה ר"י בשאר כל הספיקות שהוא חייב. וקסבר התראת ספק שמה התראה:

ברם הכא. אבל כאן קרא מצא ודרש שהוא פטור:

אביו ודאי ולא הספק. בת"כ משמע מדכתיב אביו ולא כתיב אב קדריש בידוע שהוא אביו בודאי ולא שהוא ספק כי הא דמתני' אמו ודאי ולא הספק. כגון שתי נשים שילדו במחבוא ונתערבו וולדותיהן ואינו ידוע איזה מהן אמו:

ופריך לא יעלה. מדלא תנן עלה במשמר של זה ושל זה אינו חולק דמשמע אם עלה אינו חולק אלא תנן עולה במשמר של זה וזה משמע דכייפינן ליה לעלות מ"ט א"נ הכי פריך למה עולה לעבוד כי היכי דיכולין לדחותו מחלוקה כך ידחהו מעבודה:

מפני פגם משפחה. שבושין עליו שיאמרו בני אדם שפסול לעבודה הלכך יכולין לכופו שיאמרו הואיל ואינך עובד במשמר שלנו מסתמא פסול היא וכן במשמור' השנייה:

והן. הא דתנן ונוטל חלק אחד והוא שיהיו שניהן בבית אב אחד שכל משמר חלוק לששה בתי אבות וכל אחד מהן עובד ביומו ונוטלין עורות קדשים הנקרבים ביומו:
הדרן עלך פרק נושאין

פרק יב

הלכה א

מתני' **מצות חליצה בשלשה**. והא דלא תנן החליצה בשלשה כדתנן פ"ק דסנהדרין לאשמועינן דמצותו בשלשה אבל חכמי' תקנו להוסיף עוד שנים משום פרסומי מילתא:
ואפי' שלשתן הדיוטות. והא דקרי להו דיינים שצריך שידעו לקרות פרשת יבמין כ"מ בבבלי ובגמרין משמע דה"ק לכתחלה עיקר מצות חליצה בדיינין ובדיעבד אפי' שלשתן הדיוטות כשרה:
מנעל. של עור רך הוא:
חליצתו כשרה. אבל לכתחלה לא גזרה שמא יחלוץ במנעל קרוע מלמעלה דאפי' כי קרוע מייתב אכרעיה הואיל והוא רך ואנן מידי דמגין בעינן והא ליכא אבל סנדל ליכא למגזר שהוא של עור קשה וכי נקרע לא מייתב אכרעיה הלכך תיקנו עיקר חליצה בסנדל:
באמפילייא. כמין בתי רגלים של בגד חליצתו פסולה דמידי דמגין בעינן דכתיב הכא וחלצה נעלו וכתיב התם ואנעלך תחש והוא עור:
מן הארכובה ולמעלה. שהיו רצועות המנעל קשורות למעלה מן הארכובה חליצתו פסולה:
גמ' ופריך כתיב ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים דמשמע ת"ח ואת אמרת דאפי' הדיוטות כשרים:
ומשני מצוה. לכתחלה מצותו שיהיו זקנים ובדיעבד כשרים אפי' הדיוטות:
ופריך מנין אפי' הדיוטות. כשרים:
ת"ל חלוץ הנעל. מיותר ללמד בכל ענין שחלצה הנעל הויא חליצה:
בישראל. ונקרא שמו בישראל:
לרבות את הגרים. דבישראל משמע את הטפלים אליהם והדביקים בהם:
בישראל פרט לגרים. דבעינן שיהא כולו מישראל פרט לגרים:
ופריך הכא את אומר בישראל למעוטי גרים אתי וגבי סוכה לדברי הכל דרשינן בישראל לרבות גרים:

ומשני תמן. התם גבי סוכה כתיב האזרח למעט גרים וכתיב נמי בישראל דמשמע מיניה מיעוטא לגרים וה"ל בישראל מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ומרבי' גרים:

ברם הכא. אבל כאן בחליצה לא כתיב אלא בישראל ממעטינן שפיר מיני' גרים:

מ"ד חליצה בשני' פסולה. קס"ד דטעמו דסובר חליצה הוי דין וצריך שלשה הלכך אף בגרים פסולה דגר פסול לדון ומ"ד דכשרה בשנים סובר לא הוי דין א"כ אף בגרים כשרה:

אפי' כמ"ד וכו'. לעולם לדברי הכל חליצה בגרים כשרה והא דפוסל בשנים דחליצה לדיני ממונות דמיא וגרים כשרים לדון דיני ממונות:

מ"ד חליצה בלילה כשירה. קס"ד טעמו דסובר חליצה לא הוי דין הלכך כשרה בלילה:

אפי' כמ"ד בגרי' כשרה. מודה שהיא פסולה בלילה דחליצה הויא כדיני ממונות דכשרים בגרי' ופסולין בלילה דכתיב ביום הנחילו את בניו:

והן. והוא שיהיו הדיינים יודעי' לקרות ליבם לא חפצתי לקחתה ולדידה מאן יבמי וכו' ככה יעשה לאיש וכולן בלשון הקודש:

עד שלא סמכוהו למקרא. דבאחד סגי שיקרא לפניהם וכדמסיק ל"א עד שלא סמכוהו למקרא חלוץ הנעל מ"מ ואפי' הדיוטות כשרים כדאמרי' בר"פ והראשון נראה וכ"מ בביכורים פ"ג:

ובלבד. שיהא המקרא אחד מן הדיינים:

ולא עבדין כן. ולא נהגו כן אלא מקרין אפי' ע"י אחר שאינו מן הדיינין:

למי נצרכה. מתני' לאשמועינן דחליצה במנעל כשרה בדיעבד דוקא לר"מ דאמר אין חולצין במנעל לכתחלה אבל לרבנן אפי' לכתחלה חולצין במנעל:

ונמתי לו. אמרתי מורגל לך שהיית אצל ריב"ב:

ואמרתי. כלומר ותמהתי על ר"מ:

שחולצין במנעל. לכתחלה שומעין לו:

ויאמר שאין חולצין במנעל. לכתחלה שומעין לו וכל כמה דלא אתי אליהו חולצין במנעל לכתחלה:

ה"ג ר"ז מחוי לר' בא בר יצחק חולץ כיצד הוא עושה כפף. פי' העמיד עצמו בכפיפה:

א"ל ועבדין כן. לכתחלה ואינו צריך לעמוד ממש בשעת קשירה:

א"ל הא רבן כפף. ר"ז הוסיף לומר לא מיבעיא דעבדי כן אלא אף רב שלנו כלומר רב או ר' יוחנן היה כפף בשעה שחלץ ליבמתו:

קושרו. לנעל:

שיכול להלוך בו. ואינו נופל מרגלו מאליו ואין צריך לקשרו קשר חזק:

כיצד הוא עושה. שלא יהיה קשר חזק ולא יפול מרגלו והרא"ש ל"ג כיצד הוא עושה ונראה מדבריו דסובר דר"ח פליג אר"ז:

ה"ג כיצד הוא עושה. לאחר שקשרו הוא ברגליו:

מתרתו בימין וכו'. מתירת את הקשר ביד ימין כשהגביה לרגלו מן הארץ תופסתו ביד שמאל ושומטת המנעל מן העקב ביד ימין וגוררתו להמנעל משאר הרגל בימין כדי שיהיה הכל ביד ימין בלי סיועת שמאל:

עיקר חליצה התרת הרצועה. אע"פ שלא שמטה מעל רגלו דכשהותרה הרצועה נתקיים וחלצה נעלו ל"א זהו עיקר מצות החליצה ולשון זה עיקר:

ופריך לא כן אמר רבי בא וכו' ומטי בה בשם רב. ויש שאמרו כן משמיה דרב א"נ ר' זריקן מסיים בה דרב יהודה אמר כן בשם רב:

דברי חכמים. חכמים דפליגי על ר' לעזר:

עד שתחלוץ ותרוק. ש"מ דאף הרקיקה מעיקר החליצה:

ומשני אע"ג דא"ר עד שתחלוץ ותרוק אינה אלא תקנת חכמים דרקיקה מעכבת אבל מודה דמדאורייתא עיקר המצוה התרת הרצועה:

עיקר החזקה. של השדה שיהא ראיה לדבריו שהשדה היא שלו היא אכילת פירות מייתי לה הכא דדמי להא דאמר רב עיקר החליצה וכו' כדמסיק:

ופריך לא כן אמר רב. והוא שראו העדי' שהי' מנכש ומעדר אבל הכנסת פירות לחוד לא מהני:

ה"ג אר"י חלץ הוא והתירה היא:

אם רצה להחזיר. לייבמה אחר חליצה פסולה זו:

לא יחזיר. דמדאורייתא חליצה מעליא היא א"נ מדרבנן אסור' מפני חשש הרואים ל"א אם רצה לחזור לנעול המנעל בלא קשירה ותחלצנו מעל רגלו או שאם חסר' ההתרה תחזור ותתר לחוד בלא חליצה לא מהני והראשון נראה עיקר:

למה. חליצה פסולה אי משום שאין בחליצ' זו שתיהן החליצה והתרה ע"י היבמה עצמה או משום שאינן על הסדר שצריכה להתיר תחלה ולחלוץ אח"כ:

מה נפיק וכו'. מאי איכא בין הנך תרי טעמי:

חזרה והתירה. לאחר שהתיר היבם וחלצה היא חזר היבם ונעלו וקשרו וחזרו היבמה והתירתו הרי שעשאה היבמה חליצה והתרה אלא שלא עשאתן על הסדר שהתרה צריכה להיו' קודם חליצה:

הרי. מדקאמר אם רצה להחזיר לא יחזיר ש"מ שאין הטעם אלא משום שאינן על הסדר והיינו כלישנא בתרא שכתבתי בסמוך וללשון ראשון ה"פ הרי מדברי ר' לעזר בסמוך יש להוכיח דאסדרא קא קפיד:

יש מהן שאמרו וכו' ואם רצו להחזיר יחזיר. והיינו אמפיליא והחולצת לקטן דמייתי בסמוך וכדרב דאמר זו דברי ר"מ דאמר החולצת לקטן חליצתה פסולה אבל חכמים אומרים אין חליצת קטן כלום אפי' לפוסלה עליו וה"ה החולצת באמפיליא אינה כלום:

ה"ג ויש מהן שאמרו חליצה פסולה ואם רצה להחזיר לא יחזיר. והיינו בשהתירה היא וחלץ הוא וחזרה וחלצה אחר שהנעילו שניה או שחלצה היא והתיר הוא וחזרה והתירה א"נ אפי' לא חזרה והתירה נמי לא יחזיר דמדאורייתא בחד מינייהו סגי דכל מעשה בפני עצמו התרה או החליצה בכלל וחלצה נעלו הן אלא דרבנן גזרו שצריך שניהן לפיכך לא יחזיר וש"מ דאין פסולו אלא משום דבעינן על הסדר וסדרא מדאורייתא לא מעכב דאי הטעם משום שאין בה שתיהן ומדאורייתא צריכין שתיהן למה לא יחזיר הרי זו כמו אמפיליא ויהא מותר להחזיר ולהך לישנא צריכין להגיה בסמוך באמפיליא והחולצת לקטן חליצתו פסולה ואם רצה להחזיר יחזיר חלץ הוא והתירה היא וכו' חליצתה פסולה ואם רצה להחזיר לא יחזיר ולל"ב שפירשתי ה"ק בחלץ הוא והתירה היא אם רצה להחזיר להשלים החליצה אף ההתרה הראשונה כשרה משא"כ באמפיליא דלא מהני החליצה הראשונה כלום ודוחק:

במנעל באמפילייא. שהי' לבוש מנעל ע"ג אמפיליא וחלצה למנעל:

מ"ד חליצתו כשר' כשהיתה אמפיליא של בגד ומנעל של עור. דאמפיליא הואיל ואינה ראוי לחליצה בטלה לגבי מנעל וקרינן בי' מעל רגלו:

כשהיתה אמפיליא של עור וכו'. הואיל ואמפיליא היא של עור אינה בטלה למנעל וחליצתה פסולה דמעל רגלו כתיב ולא מעל דמעל:

אר"ח מ"ד יוצאין באמפיליא של בגד. דלאו מנעל הוא ולית ביה משום איסור נעילת הסנדל:

תמן אמרין. רבנן שבבבל:

כגון. הנך מנעלים הנקראי' קנסורס שהן מחפים את העקב:

רבנן דהכא. חכמי' שבא"י אמרו כגון מנעלי' שלנו:

אמר רב. אי לאו שראיתי דודי ר"ח הגדול שחלץ בשרשיפ' דשנצוי והוא סנדל שיש לו שנצין לפתחו ולסגרו ונוח הוא לחלוץ לא היה לבינו ושכלינו רב וגדול כל כך להתיר לחלוץ בו:

ה"ג לא הי' לבן רב עליה וכו':
אר"ז. ועוד זאת עשה שחלץ בלא רקיקה:
שמע רב ואמר. מי יעשה כן אלא בן אחותו של רב כהנא ובלשון גנאי קאמר דבכולהון לאו שפיר עבד שחלץ בלילה לכתחילה ולאו שפיר עבד דת"ק דמתני' דמכשיר בלילה בדיעבד דוקא הוא דמכשיר דתנן חליצתו כשרה אבל לא לכתחילה וחלץ ביחיד בזה עביד כיחידא' דתנן לקמן בפרקין דר"ע הוא דמכשיר ביחיד אבל חכמי' פליגי עלי' וחלץ בלילי שבת וקיי"ל לא דנין בשבת ואיהו קסב' הואיל ומותר ביחיד לאו דין הוא ושרי וחלץ בסנדל של שעם תניא בברייתא בבבלי בפרקין חליצתה כשרה דיעבד ואיהו לכתחל' עבד וחלץ מעומד שהוא עמד בשע' שחלצ' בפניו וכיון דקיי"ל דחליצ' דין היא לכתחלה צריך לעמוד כדאמרינן לענין חליצ' בליל' ואיהו דחלץ בליל' וסבר חליצה לאו דין היא לפיכך חלץ נמי מעומד וחלץ בלא רקיק' ועבד כר"ע דתנן לקמן בפרקין דמכשי' בלא רקיק' מיהו אימור דאר"ע בדיעבד לכתחלה מי אמר:
כיני מתני'. לא תאמר הא דתנן מן הארכובה ולמטה היינו שנקטע רגלו מן הארכובה ולמטה אלא כן הוא פירושא דמתני' שקושר סנדלו מן הארכובה ולמטה הוא דחליצתה כשירה אבל אם כשר למעלה מן הארכובה פסולה:
ופריך כתיב וכו':
ותני עלה. קידש ידים עד הפרק ורגלי' עד הסובך והוא הפרק שבין קוליות לעצם האמצעי וארכובה גופה אינה בכלל הזה:
והכא את אמר הכין. שקושר למעלה מן השוק על הארכובה וזהו נקרא רגלו:
ומשני שנייא היא. שאני הכא דכתיב מעל רגלו דמשמע מן הרגל עצמו:
ופריך מעתה. דמעל למעלה משמע אפי' קשרו למעלה מן הארכובה תהא החליצה כשרה ובמתני' תנן למעלה פסולה:
ומשני שניא היא דכתיב מעל רגלו. דוקא והיינו ארכובה אבל למעל' מארכובה ה"ל מעל דמעל:
בשלייתה היוצאת מבין רגליה. ש"מ דקרי רגל אפי' למעלה מן הארכובה:
ומשני וכי מבין רגליה יוצאת. השליא הלא אינה יוצאה אלא מבטן מאי קאמרת שנראית כאילו יוצאת מבין רגליה ה"נ כיון שנופלת לארץ מבין רגליה קרי לה א"נ כיון שכורעת לילד נראי' כיוצא מבין רגליה:
כההיא דתנן תמן. מייתי ראיה דמשתעי הכי:
דתני תמן. מדות פ"ג:

וכי מבין אולם ולמזבח הי' נתון. הלא היה משוך לכותל דרום ולא הי' בין אולם ולמזבח ממש אלא מן הצד בחלל הצדדים שבין אולם ולמזבח אלא כיון שהי' נראה כעומד בין אולם ולמזבח תני כן אף בקרא משתעי הכי:

הלכה ב

מתני' **בסנדל של עץ כשרה**. והוא שיהיה מחופה עור:

בגדול. שהסנדל גדול ממידת רגלו אם יכול להלוך בו כשרה:

או בקטן. ממדת רגלו אם חופה רוב רגלו כשירה:

גמ' **שופר של ע"ז**. ששימשו בו לע"ז או אפי' בשל ע"ז ממש והוא של נכרי כיון דבביטול סגי לא מיכתת שיעורי' אבל בע"ז של ישראל שאין לה ביטול עולמית כתותי מיכתת שיעורי' ולדברי הכל אין יוצאין בו:

תני ר"ח כשר. כר' לעזר:

משלכם. שיהא ראוי לכם לאפוקי איסורי הנא':

יום תרועה יהיה לכם. יהי' משמע בכל ענין ששמע יצא:

אר"ל. בלאו קרא נמי איכא לחלק בין שופר ללולב דבלולב יוצא בגופו והוא אסור בהנאה ה"ל מצוה הבאה בעבירה:

ברם הכא. אבל כאן בשופר בקול שופר לחוד הוא יוצא ויש קול אסור בהנאה בתמי':

בסנדל של עיר הנדחת. אף על פי דלשריפה קאי כשר:

והך. והוא שלא יהיה של עץ אלא אותו חתיכה שע"ג המנעול שאוחזין בו להלבישו והוא מכה ודופק ע"ג המנעל ובלשון אשכנז נקראים קלפפי"ן לשון מכה וחבטה אבל שאר המנעל של עור:

מעמידין. הוא מה שתחת המנעל והולך בו על הארץ:

תרסיותיו. רצועות המנעל:

מתני'. ברייתא דמייתי בסמוך מסייעא לר"י:

סנדל של קש. משמע שכולו קש:

לא הודו למדרס. כיון שאינו יכול לעמוד אלא זמן מועט אינו מקבל טומא' מיהו מודו שכשר לחליצה:

אזניו. מקום קביעות הרצועות אחת מבחוץ ואחת מבפנים כעין שיש למנעלי' שלנו:

חבטין. עור שע"ג הרגל לאחוז בו כשנועלו:

תרסיותיו. רצועות המנעול:

מכפיו. שול"א בלע"ז עור שתחת פרסת הרגל:

טהור. דתו לא מתקני לי' ואי נמי מתקנו חידוש הוא והשתא מיהא בטיל ליה:

טמא. לא פרחה טומאה מעליו דאכתי מנא הוא ואפילו נפסקה אזן החיצונה דאי בעי מפיך לי' מימין לשמאל ונמצא חיצונה נעשית פנימית:

והחיצונה טהורה. דבטיל ליה מתורת מנעל:

הלכה כר"י לענין שבת. שאם נסדקה החיצונה אסור לצאת בו דלאו כלי הוא כדמסיק דלענין שבת נמי פליגי:

הוה ליה עובדא. אירע לו מעשה שנפסקה החיצונה ושאל לריב"א ולר' חייא בר בא אם מותר לצאת בו בשבת:

והורי ליה כרבנן. כלי הוא ומותר לצאת בו בשבת:

ה"ג שמע מימר הלכה כר"י וכו'. וכ"ה בשבת פ' במה אשה וה"פ היה מתמיה על ריב"א דאמר משמיה דרב הלכה כר"י ולמה פסק הלכה כרבנן:

אם כדברי מי שהוא מטמא. והיינו רבנן מותר לצאת בו דכלי הוא:

ולא אפיק גביה כלום. לא הוציא מתשובתו הלכתא כמאן:

אבל מטייל הוא בו. בסנדל שנפסק בשבת עד שמגיע לפתח חצירו אע"ג שאסור לצאת בו לכתחלה ברה"ר מ"מ כשנפסק ברה"ר מותר לטייל בו עד ביתו:

הוון. היו הולכים לטייל ברחובות קטנות שבתוך החצר:

ה"ג איפסק סנדלא דר' אחא:

מן דמטין פילי. כשהגיעו לשער הרחבה:

א"ל ר"ז. זו היא פתח חצרך ואסור לך לצאת בו מכאן והלאה:

כרך סבנא. סיב של דקל כרך ע"ג סנדל שנפסק ויצא בו:

כרך אגוד מלבניקי. כרך על סנדל שנפסק אגודת ירק ששמו מלבניקי:

סבר ר"א. ש"מ דקסבר ר"א אגוד מלבניקי מאכל בהמה הוא ומותר לטלטלו לכל דבר הצריך לו:

טלקא לחנותא וכו'. סנדל שנפסק לו ברה"ר זרקו לחנות שמוכרים בו תכשיטים ומרגליות ודברים יקרים ואמר אף שנפסק דבר מועט מ"מ כבגד שרד היקר הוא נחשב ומותר להביאו לרה"י:

טלקא. לשון השלכה ותשלך את הילד מתרגמינן וטלקת ית טליא:

חליטרא. תכשיט ותעד נזמה וחלייתה מתרגמינן ואיתקנת בקדשהא ובחליט מרגליתא:

ציבחר. מועט:

סרד. שרד מתרגמינן סרד:

ה"ג יקר ר' לעזר מטלק לה. וה"פ ר"ל היה זורקו ברה"ר במקום שנפסק:

מהו להחליף. סנדל יש לו שתי רצועות אחת מבחוץ ואחת מבפנים בין שתי הרגלים כעין שיש למנעלים שלנו ושנפסקה החיצונה ראוי להפך המנעלים וליתן של שמאל בימין ומיבעיא ליה אם מותר להחליף ולצאת בו בשבת ולא גזרינן דלמא מחייכא עליה ואתי לאתויי ארבע אמות ברה"ר:

א"ל שרי. ואף שאני מתיר לך צא וראה אם יסכים עוד זקן ות"ח אחד להתיר אז תוכל לסמוך עלינו למעשה להיתר:

ה"ג מתני' אמרה שהוא מין מלבוש. וה"פ מתני' נמי דייקא שמנעלים הפוכים מין מלבוש הן:

חליצתה כשרה. ש"מ דמלבוש הוא אפי' ע"י היפוך:

הדא דתימר. לא אמרן דשל שמאל בימין חליצתו כשרה ויוצאין בו בשבת בשנתנו לאורך רגלו אבל אם נתנו לרוחב רגלו צריך שיחפה הסנדל רוב רגלו:

מתני' **לעיני הזקנים**. וירקה לעיני הזקני' ובלילה אי אפשר לראות הרוק לפיכך בלילה חליצתה פסולה:

פרט לב"ד הסומא. שאינו יכול לראות הרוק שפסול לחליצה:

ר"י. פריך קשיא דר"א אדר"א:

תמן. גבי מצורע כתיב על בהן רגלו הימנית ולדברי הכל ימין מעכב ובחליצה מכשיר ר"א בשמאל:

אזנו אזנו. ר"א יליף רציעה שהיא באזן ימנית מגז"ש דאזנו אזנו נאמר במצורע על אזן המטהר הימנית ונאמר ברציעה ורצע אדוניו את אזנו מה מצורע ימנית אף רציעה ימנית:

ופריך ואמר רגלו רגלו. ונילף נמי בחליצה דבעינן רגל ימנית מגז"ש דרגל רגל ממצורע:

ומשני מאן דאית ליה וכו'. אפי' מאן דאית ליה גז"ש דאזנו אזנו לית ליה גז"ש דרגלו רגלו דאינו מיותר:

ופריך והא תני וכו'. וקשיא ברייתא ומתני' אהדדי:

הוי. הרי ע"כ לומר תרי תנאי אליבא דר"א:

והדא מתני'. כלומר ולמשנתינו לית ליה לר"א גז"ש ממצורע לא אזנו אזנו ולא רגלו רגלו:

הלכה ג

מתני' **חליצתה כשרה**. דקריא' אינה מעכבת דכתיב ככה יעשה וקריאה אינה מעשה אלא דיבור בעלמא:

דבר שהוא מעשה מעכב. דכי כתיב ככה דמשמע עיכובא אמעשה כתיב דכתיב ככה יעשה:

כל דבר שהוא מעשה באיש. חליצה שהאיש עושה מעשה בגופו של איש לאפוקי רקיקה דלאו מעשה בגופו של איש היא:

גמ' **תרוק**. דרקיקה מעכבת והיינו כר"א דמתני' חלצה אבל לא קראה. או שחלצה וקראה אבל לא רקקה חליצתה פסולה:

עוד היא כר"א. אף זו כר"א דמתני' אתיא דר"א סובר אף קריאה מעכבת:

ה"ג דברי חכמים אמר ר' בא בשם ר"י ור"ז מטי בה. לאמרה בשם רב דחכמים פליגי אר"א ור"ע דמתני' וסברי חליצה ורקיקה מעכבין החליצה אבל לא הקריאה:

הקדימה רקיקה לחליצה. למ"ד רקיקה מעכבא מי בעינן שתחזור ותרוק לאחר החליצה כסדר שהן כתובין במקרא או דלמא אין הסדר מעכב:

אמר ליה כמי שהן על הסדר. דסדרא לא מעכבא ואינה צריכה רקיקה אחרת:

ה"ג קידש בנופו של סופין. וה"פ עוד שאל ר' בא מר' אימי המקדש אשה בענף מאילן תאנה ובענף מחוברים סופי תאנים והן תאנים רעות שאינן נגמרין באילן עד סוף הקיץ מבעיא ליה מי אמרינן כיון דתאנים רעות הן בעינן שיהא בענף שוה פרוטה דמסתמא דעתה אענף ולא אתאנים או דלמא אפ"ה דעתה אתאנים אם יש בהן שוה פרוטה מקודשת:

ה"ג א"ל בתאנים שבו קידש:

מהו לפתוח. ועוד זאת שאלו מהו לפתוח חלון מצרית והוא חלון קטן שאין ראשו של אדם נכנס לתוכו:

לחצר השותפין. לחצר שיש לו בו שותפות:

למעלה מד' אמות. מקרקע הבית יכול השותף למחות ולעכב או לא:

א"ל כן. אנו אומרים דמותר לפתוח דאין שכנו יכול לסתום אויר העולם בפניו וחלון קטן כזה לא נעשה אלא לאוירו:

כן אמר. בלשון הזה אמר ר' אימי:

מאן דבעי. מי שרוצה לעשות ביתו כמין שובך שיש בו חלונות למעלה וכי אין שומעין לו אף זה כיוצא בו ואינו יכול למחות:

הלכה ד

מתני' **החרש שנחלץ חליצתה פסולה**. שאין חליצת החרש כלום לפוטרה במקום אח כשר:

והחרשת שחלצה חליצתה פסולה. היא עצמה אינה נפטרת בחליצה ואין לה תקנה אלא בייבום ואם רצה להוציאה אחר כך יוציאה בגט:

גמ' **שאינן יכולין לומר**. דחרש שדברו בו חכמים בכל מקום שאינו לא שומע ולא מדבר הלכך חרש וחרשת לאו בני חליצה נינהו שאינן יכולים לדבר וכתיב ביבם ועמד ואמר וביבמה וענתה ואמרה:

ופריך וקרייה מעכבת. בתמיה הא לכולא עלמא אין הקריאה מעכבת כדתנן לעיל במתני' ולמה תהא חליצת החרש פסולה:

ושאינו ראוי לקרייה. כגון אלם ואלמת:

תמן תנינן. בריש חגיגה:

בראייה. ליראות פנים בעזרה אי נמי להביא קרבן ראייה:

ופריך עד כדון. עד כאן לא שמעינן דפטור מראייה אלא מדבר ואינו שומע דכתיב למען ישמעון והאי לאו בר שמיעה ולאו בר לימוד הוא אלא שומע ואינו מדבר דבר שמיעה ובר לימוד הוא מנ"ל דפטור:

ה"ג למען ילמדון ולמען ילמדון וכ"ה בחגיגה. וה"פ ה"מ למכתב למען ילמדון וכתיב בויו"ו ולמען ילמדון למידרש שילמדו הם אחרים וכיון שאינו מדבר אינו בכלל הזה:

הדא אמרה. זאת אומרת דכללים דתני ר' במתני' לאו דוקא ואין למדין מהם:

דתנינן תמן. פ"ק דתרומות:

חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום. ואם תרם תרומתו תרומה חרש שדברו בו חכמים בכל מקום שאינו לא שומע ולא מדבר:

וסברינן מימר. ואנן סברנו לומר דחרש דתנן במתני' דחגיגה איירי בשומע ואינו מדבר או מדבר ואינו שומע כמו שלמדנו מקרא ש"מ דכללא דר' לאו דוקא:

ותנינן. כלומר משנתינו נמי דייקא כר' יונה דאין למדין מן הכללות כדמסיק:

ואר"י שאינן יכולין לומר ואמר ואמרה. הרי אפי' שומע ואינו מדבר חרש הוא:

מה בין קטן מה בין קטנה. דקטן חליצתה פסולה אפי' בדיעבד וקטנה בדיעבד חליצתה כשרה:

א"ל איש כתוב בפרשה. ככה יעשה לאיש:

ר' מנא אמר לה. להא דמסיק דמתני' דר"מ היא משמיה דנפשיה ור"י בריה דר"ח אמרה לה משמיה דר' יונה:

דר"מ היא. הא דתנן קטנה לא תחלוץ אתיא כר"מ דמקיש אשה לאיש מיהו מדרבנן הוא וכיון דמדאורייתא חולצת הלכך בדיעבד חליצתה כשרה:

הלכה ה

מתני' **חלצה בשנים**. כשרים או בשלשה ונמצא אחד מהן קרוב או פסול ולא נשתיירו רק שנים כשרים חליצתה פסולה. בבית האסורים היה המעשה. שחלצה בינו לבינה:

גמ' **ולבית האסורים**. כשהי' ר"ע בבית האסורים באה שאלה זו לפניו כדמסיק:
עבד. עשה עצמו כרוכל המחזיר בעיירות למכור תכשיטי נשים:
יומא. יום אחד עבר לפני בית האסורים שהיה ר"ע אסור בו והכריז מי חפץ לקנות מחטין או צינורין והוא הברזל שעל הכוש שטוין בו והבליע תוך דבריו שאלה זו חלצה בינו לבינה מהו:
אודיק ר"ע. הציץ ר"ע מן החלון:
א"ל אית לך כושין וכו'. כדי שלא יבינו השומרים שעוסקים בדברי תורה שגזרת המלכות היתה שלא לעסוק בדברי תורה לכך היו מבליעים השאלות והתשובות במילי דעלמא:

הלכה ו

מתני' **עצה ההוגנת לו**. בגמרא מפרש:
בתלמידים. היושבים שם לפני רבן בשעת החליצה:
גמ' **אין הוה סב**. אם היה היבם זקן אומרים לה זקן זה למה לך אם היתה זקנה אומרים לו זקנה זו למה לך:
היא טליתא. אם היא ילדה והוא זקן אומרים ליה היא ילדה והיא מבזית אותך ואם הוא ילד והיא זקנה אומרים לה ילד זה למה לך והוא מבזה אותך:
כל המעכב. היבום שומעין לו לכפות השני לחלוץ:
היו שניהן רוצין. לייבם ואחד מהן זקן או זקנה מי מניחין אותן או דלמא חיישינן שמא אינן עושין לשם מצוה וקפגע באשת אח שלא במקום מצוה:
ה"ג אפי' לבר מאה. שנים נמי אין מעכבין את היבום:
מי מרדף אחר מי. דקיי"ל התובע הולך אחר הנתבע אם היבם במקום אחר מיבעיא ליה אם היבמה צריכה לילך אחר היבם שהיא תובעת כתובתה או דלמא היבם צריך לילך אחר היבמה שהוא תובע נכסי אחיו:
ועלתה יבמתו השערה. משמע שהיא תובעת אותו א"כ צריכה היא לילך אבתריה:
כד שמע ר"י. להא דר"ל אמר יפה למדני ר"ל שהקרא משמע כדבריו:
וקרייה מעכבת. אהא דתנן במתני' מצות חליצה היא אומרת מאן וכו' פריך וכי קרייה מעכבת הא ארשב"י לעיל בפרקין כל שראוי לקרייה אין הקרייה מעכבת:
ומשני א"ר מנא וכו' שהוא אומר על הסדר. והיינו דתנן מצות חליצה שתהא כסדר הזה:
ובלחוד. הא דאמרי' שיאמר על הסדר מפרש ובלבד שלא תאמר מאן יבמי להקים לא אבה יבמי לאחיו שם בישראל דמשמע שאין רצונו להקים לא אבה יבמי אלא לעשות לאחיו שם בישראל א"נ אע"פ שאין בו שינוי משמעות כיון שהפך הדברים מעכבת:
ה"ג חפצתי לא לקחתה אלא מאן וכו':

תמן אמרין. בבבל המנהג לכתוב נוסח גט חליצה:
קרבת. באה לפנינו יבמה פלונית וחלצה נעל מעל רגלו הימיני וירקה לפנינו רוק הנראה על הארץ ואמרה ככה וכו':
אפי' הפריחתו הרוח. שהעביר הרוק ולא נפל לארץ לפני היבם והב"ד:
רקה. היבמה דם ולא רוק:
סימוניא. שם מקום ואנשי מקום ההוא באו לפני ר' וא"ל רצונינו שתתן לנו אדם אחד שהוא דרשן ודיין וראוי להיות חזן ומלמד תינוקות ולעשות לנו כל צרכינו ונתן להם לוי בר סיסי:
ולא אגיבון. לא השיב להם דבר:
רקקה דם. עוד שאלו יבמה שרקקה דם מהו ולא השיבון:
אמרין. שמא אינו בעל הלכות אלא בעל הגדה נשאל ליה דברי אגדה ושאלו ממנו דברי אגדה:
ה"ג שאלין דאגדה:
אמת למה רשום. דאמת משמע כתב מפורש ומובן לכל ורשום משמע סימנא בעלמא:
אתון.באו לגבי ר' וא"ל וכי על אדם כזה בקשנו ממך:
בר נש. אדם שכמותי גדול בתורה נתתי לכם עד שלא נתחתם ג"ד רשום. שאפשר להתבטל ע"י תפילה:
א"ל ולמה לא. השבת להם:
וטפח רוחי עלי. גבה רוחי ושכחתי:
אם נבלת. שלא ידעת להשיב בדברי תורה למה בהתנשא לפי שהיית מתנשא עצמך ואם זמות שחשבת להתגאות בדברי תורה סוף שתשים יד לפה שלא יהיה בידך להשיב:
עד שיהיו שניהן מתכוונין. לפטור זה מזו בחליצה זו ואיך אמרת שכזה חליצתה כשרה:
והיא נותנת לך מאה מנה. אע"ג דלא יהבה ליה חליצתה כשרה דכל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי זהו שאפשר להתנות ע"י שליח כמו שעשה משה את יהושע שליח לתת להם ארץ גלעד אבל חליצה שאי אפשר לעשות ע"י שליח אין תנאי מועיל בה:
אם אמר על מנת. מחוייבת ליתן דע"מ לא בעי תנאי כפול ולא שאר דברים שהיו בתנאי בני גד ובני ראובן:
ועבד כרשב"ל. שא"ל חלוץ לה והיא ניתרת לך לאחר זמן:
חזר וכפה. לחלוץ לה שניה דאסירא ליה מדרבנן ולא מעגנינן לה:
להנשא לו. כלפי היבם אמר כן:

א"ל. אם יבואו משה ושמואל לא יתירו לך שתשאנה מעתה תן לה חליצה אחרת:
וקרא עלוי. היבם קרא עליה דר"ח:
כמשנה הראשונה. שאמרו מצות יבום קודמת למצות חליצה:
כמשנה האחרונה. שאמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום כדתנן בבכורות פרק ב':
על ידי שפגם דבר אחד בתורה. שלא בנה בית אחיו:
ויקרא בהם שמי. כתיב בברכת יעקב למנשה ואפרים:
אף כאן שבח. שקיים מצות חליצה:
הדרן עלך פרק מצות חליצה

פרק יג

הלכה א

מתני' **בש"א אין ממאנין אלא ארוסות**. יתומה שקידשוה אמה ואחיה ממאנת אבל אם ניסת ע"פ אמה ואחיה אינה ממאנת:
בש"א בבעל. אבל אם מת ולא מיאנה בו ונפלה לפני היבם אינה יוצאה במיאון אלא תמתין עד שתגדיל ותחלוץ:
אין בנות ישראל הפקר. ואפי' מן האירוסין לא תמאן ותארס לאחר ותחזור ותמאן אלא ממאנת בזה ותמתין מליארס לאחר עד שתגדיל:
ותמאן. בראשון ותינשא ובגמרא מפרש:
גמ' **תמן תנינן**. פ"ו דעדיות:
שממאנין את הקטנות. כלומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו כדתנן לקמן בפרקין:
ופריך ועל עדות חולקין. בתמיה וכי פליגי ב"ש וב"ה על עדות הא קיי"ל עדות הלכה היא:
ומשני על עיקר עדות חולקין. איך העיד ר"י בר אבא בש"א כך היה העדות שאין ממאנין אלא ארוסות ובה"א שהעדות היה שממאנין ארוסות ונשואות:
נישואין התירו. כלומר חכמים תקנו נישואין לקטנה ומפני כך הבעל זכאי במציאתה וכו':
ואת אמר הכין. שממאנת אפי' לאחר הנישואין הרי היא כאלו לא היתה אשתו מעולם איך זכה בכל אלו וכ"ש בהפרת נדריה למ"ד מופלא סמוך לאיש דאורייתא ל"א ה"ג נישואיה תורה כלומר ע"כ נישואיה מן התורה שהרי בעלה זכאי אפי' בהפרת נדריה ואיך תצא במיאון:

ומשני משלך נתנו לך. נישואיה מדרבנן והם תקנו לה שיזכה הבעל בכל אלו ונדרים קודם שתביא שתי שערות הם דרבנן:

בדין. פירושא קמפרש מדין תורה הוא שאין נישואין לקטנה אלא מדעת אביה אלא חכמים תקנו לה נישואין והם אמרו שתמאן בו אפי' לאחר נישואין ותצא:

אם אומר את כן. שממאנת אפי' לאחר נישואין נמצא כל הבעילות שבעל בעילת זנות הם ומה הועילו חכמים בתקנתן שתקנו נישואין לקטנה יתומה שלא ינהגו בה מנהג הפקר הא מימנעי ולא נסבי לה דחיישי דלמא ממאנת ואין אדם רוצה לעשות בעילתו בעילת זנות א"נ אין לנו לתקן דבר שע"י עשה עבירות הרבה שבכל ביאה וביאה אלא [צ"ל עבר אלאו] דלא יהיה קדש וכן עיקר:

אתיא דב"ש כר"ל. דקטנה זו כשממאנת פנויה היא למפרע:

הדא אמרה. זאת אומרת דלב"ש אפי' בדיעבד אין מיאוניה מיאונין דא"כ מאי הועילו חכמים בתקנתן דמימנעי מנסבי לה אולי תעבור ותמאן וה"ל בעילת זנות וללשון השני שפירשתי בסמוך ה"פ ודאי אפי' בדיעבד לא הוי מיאון דלא יעבור הבעל באיסור דלא יהיה קדש:

נכנסה לחופה ולא נבעלה. לב"ש מהו מי עבדי לה כארוסה שהרי לא נבעלה וליכא איסורא או כנשואה דלא פלוג חכמים בנשואה:

ארוסה שביהודה שלבו גס בה. ויש לחוש שנבעלה מי הויא כארוסה שהרי לא נשאה עדיין וממאנת או דלמא כיון שיש חשש בעילה אינה ממאנת דלא ליהוי בעילתו בעילת זנות:

נראית שלא למאן. כגון שהשיאה אביה ומת בעלה או נתגרשה בעודה קטנה ומת אביה והשיאה אמה ואחיה ובנישואי אביה ודאי שאינה יכולה למאן וקמיבעיא ליה אם יכולה למאן בנישואין האחרונים דהא נישואי דרבנן נינהו או דלמא כיון שכבר יצאה בחיי אביה מרשותו אינה יכולה למאן ובעיא זו היא אף אליבא דב"ה:

נשמעינה מן הדא. תא שמע:

מ"ט דב"ש. שאינה ממאנת ביבם:

יבמה שנפלה לו בע"כ. מקידושי ראשון ומכח נישואין רמיא עלי' ובראשון לא מיאנה:

אם בעיקר. בבעל ממאנת כ"ש ביבם דאת' מחמתי':

ממאנת היא ביבם. לב"ה דאמרי ממאנת היא ביבם מהני המיאון לעקור נישואי קמאי דבעל והרי היא כמפותה ואם היתה נשואה לאחי אביה מותר האב בצרתה וכלה לחמיה דלאו כלתו היא ומותרת לאבי המת והיבם:

ופריך רב ורשב"ל כב"ש. דמתני' בתמי':
דבש"א בבעל. ולא ביבם יכולה למאן:
ומשני מה אנן קיימין. במאי עסקינן כלומר במאי פליגי:
כל עמא מודיי. הכל מודים שעוקרת אף זיקת היבם:
ה"ג אלא כן אנן קיימין באומרת אי אפשי בנישואין ר"א כאומרת אי אפשי לא בנישואיך ולא בנישואי אחיך רב ורשב"ל תריהון אמרין כאומרת אי אפשי בנישואין אבל בנישואי אחיך אני רוצה וכ"ה לעיל פ"ק. וה"פ כי פליגי באומרת סתם אי אפשי בנישואין ר"י סובר הלשון משמע שממאנ' בתרווייהו בבעל וביבם ורב ורשב"ל סברי אינה ממאנת אלא ביבם דקאי קמה אבל אינה עוקרת נישואי הבעל:
מתני'. דפ"ק דמכילתין קשיא לר"י:
נתגרשו ולא הימנו. בתמיה הא ודאי בחיי הבעל איירי א"כ ה"ה מיאנו בחיי הבעל איירי ותני תרי גווני גירושין אבל לאחר מיתת הבעל אין המיאון מתיר צרתה:
תני ר"ח כן. ותניא נמי הכי בברייתא דר"ח מפורש אם מיאנה לאחר מיתת הבעל צרתה חולצת ולא מתיבמת:
תיפתר. תפרש הא דתני ר"ח לאחר מיתת הבעל היינו שמתו ולא מיאנו צרותיהן חולצות אבל אם מיאנו אפי' לאחר מיתת הבעל צרותיהן מותרות ומיאנו דמתני' לא הוי דומיא דנתגרשו אלא דומי' דנמצאו איילונית דאיירי לאחר מיתה:
ופריך דמתניתא. דפ"ק דתנן כל היכולה למאן כגון בתו קטנה נשואה לאחיו ולא קיבל בה אביה קידושין שכבר השיאה אביה לאחר ונתגרשה והרי היא כיתומה בחיי האב שמתקדשת ע"י עצמה ויכולה למאן ואם לא מיאנה ומת צרתה חולצת ולא מתייבמת דכיון דלא מיאנה בתו הויא לה הך צרת ערוה וקשי' אמאי תמאן השתא ותעקר לנשואי קמאי ותתייבם צרתה וקושיא זו היא גם לרב ורשב"ל:
ה"ג כל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצת ולא מתייבמת כן מתניתא כל היכולה למאן ולא מיאנה צרתה חולצ' ולא מתייבמת וכ"ה לעיל בפ"ק וה"פ אף משנה זו צריכין לפרש שלא מיאנה ומתה לאחר מיתת הבעל הלכך צרתה חולצת ולא מתייבמת אבל אם היא קיימת ממאנת וצרתה מתייבמת:
אפי' תימר בקיימת. לעולם אימא לך דמתני' ובריתא איירי בקיימת ול"ק דאיירי שאין שם יבם אחר אלא אביה דמשעת נפילה נראית כצרת בתו ואסורות להתייבם הלכך אפי' לאחר המיאון אסורה משום מראית העין ור' יוחנן איירי בשיש שם אחים אחרים שבשעת נפילת צרות אלו עמדו להתייבם לכך לאחר שמיאנה בתו אף האב מותר בצרות:

מן האירוסין. הא דתנן במתני' ריש פ"ק נמצאו העריות איילונית צרותיהן מותרת דוקא שלא נישאו לאחיו אלא נתארסו לבד ולא הכיר בה אחיו והוי מקח טעות והרי הן כאלו לא נתארסו מעולם אבל אם נישאת לאחיו דודאי הכיר בה הויא כאשתו וצרתה צרת ערוה. הך פלוגתא לא שייך הכא אלא אגב שיטפא דסוגי' דפ"ק מייתי לה הכא:

אפי' מן הנישואין. דכי אסר רחמנא צרת ערוה במקום מצוה הוא דאסור ואיילונית דבלא ערוה נמי לא חזיא ליבום הויא צרתה צרת ערוה שלא במקום מצוה:

במחזירה תנינה. במהדורא בתרא כשלמדו שנית מסכת יבמות חזר בו ר' יוסי ואמר כר' יונה:

לא כן. למדתנו רבינו אפי' מן הנישואין:

א"ל והא קביעא גבך. מה שלמדת ממני כאלו נקבע בזכרונך במסמר כלומר אמת שאמרתי כך אבל הדרי בי:

אר"ז. לפני ר"מ שפיר א"ר יוסי קודם חזרה בתמי'. כלומר איך ס"ד דר' יוסה לומר אפי' מן הנישואין צרותיהן מותרות:

מפני שניתוסף. עליה איסור איילונית תהא צרתה מותרת בתמי' הא אפי' באיילונית לחוד בלא ערוה איכא למימר דאין צרתה חולצת דאיילונית אינה בת חליצה ויבום דכתיב אשר תלד פרט לאיילונית וקיימא עליה באיסור אשת אח וה"ל צרתה צרת ערוה ואף דלא קיי"ל הכי מ"מ לא גרעה בהכי משאר צרת ערוה:

ה"ג הוי איילונית כמי שאינה בעולם. אפי' הכיר בה הרי היא כאלו לא נשאת מעולם וכדפרשתי בסמוך דאיילוני' כיון דבלאו ערוה נמי לא חזיא ליבום הויא צרתה צרת ערוה שלא במקום מצוה:

וחלץ לה. לאיילוני' או בא עליה:

שמא פטור בחברתה כלום. בתמיה דודאי אינה פוטרת צרתה ש"מ דאיילונית כאלו אינה בעולם שאין זיקה עליה כלל וה"ל צרת ערוה שלא במקום מצוה:

ה"ג בתו ממאנת. קאי אהא דתנן ריש פ"ק וכולן אם מיאנו וכו' צרותיהון מותרות ובתו בכלל אלו וקשיא ליה איך אפשר לבתו שתמאן דאין מיאון אלא בקטנה והכא ודאי איירי כשקידשה אביה דקידושי עצמה כשהיא קטנה לית לה כל זמן שאביה חי וקידושי אביה דאורייתא הן ואינה יכולה למאן:

ולא נשואי תורה הן. בתמי' הא כתיב את בתי נתתי לאיש הזה אלמא בדידיה תליא הנתינה:

תיפתר. תפרש למתני' דאיירי בקטנה שהשיאה אביה לאחר ונתגרשה כשהיא קטנה ושוב אין לאביה רשות בה והלכה וניסת לאחי אביה בעודה קטנה ויוצאת במיאון והיא נקראת יתומה בחיי האב לקמן בפרקין:

זאת אומרת. מדתנן בריש פ"ק ואי אתה יכול לומר בחמותו ובאם חמותו שמיאנו ש"מ שאין קטנה יולדת:

דלא כן. דאל"כ אלא קטנה יולדת קשיא אמאי אין חמותו ממאנת תמתין עד שתגדיל ותמאן בבעלה שמת לעקר נישואין הראשונים ויהא חתנה מותר בצרתה:

מיאנה ובנה על כתפה. דסובר בנים אינן כסימנים ופליג אתנא דמתני' היא מתני'. הא דפליגי בית שמאי ובית הלל במתני' בממאנת ביבם איירי בשנפלה לפני שני יבמין וסברי בית שמאי דממאנ' למאמרו ולזיקתו ואין מיאון לחצי זיקה ומותרת אפי' לו הלכך לא מהני המיאון וב"ה סברי יש מיאון לחצי זיקה כדמסיק:

ופריך תמאן למאמרו ותינשא לשוק. קס"ד טעמא דב"ש משום דעבד בה מאמר לא מהני המיאון דאכתי אגידה בי' מחמת זיקה וקשיא ליה לב"ש כיון דאי לאו מאמרו של זה מודים דיכולה למאן א"כ אף עכשיו תמאן במאמרו ובכולא זיקה ותינשא לשוק:

ותמאן במאמרו וכו'. א"נ תיהני מיהת המיאון שלא תהא אגודה ביבם זה ותהא מותרת לאחיו ולמה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ:

באומרת אי אפשי בך. דאינה עוקרת כל הזיקה דמשמע באחיו השני רוצה בו הלכך לא תינשא לשוק וגם בלשון זה עוקרת מאמרו של זה וגם זיקתו ואין מיאון לחצי זיקה:

בשהשיאה אביה. לבעל שהן קידושי תורה ואינה יכולה למאן:

ה"ג שמיאנה אשתו שלא בפניו וכ"ה בבבלי:

לפי שמדד בכפישה. במדה כפוי' מדד לשון אונאה כמודד בשולי המדה שהיה מפסיד נכסי מלוג שלה:

שמא מתירין ערוה שלו. בתמיה וזו לב"ש ערוה מדבריהם היא שאין במיאונה כלום שהרי נשואה היתה שאכל מנכסי מלוג שלה וגם המיאון היה שלא בפניו:

ה"ג א"ל הא ארוסיך איעבר. כלו' הא ארוסיך עובר לפניך ותתבייש מיני':

ואמרה. בפני החנוני לבדו אי אפשי בפלוני בעלה הוי מיאון ולא אמרינן משום דאטרחה להביא חפץ משלו הוא דקאמרי הכי:

ופריך ובית דין יושבין במיאונין. בתמי' והתני ברח מן שלשה וכו':

הדבק בחליצה. דהכונס את יבמתו לשם נוי לשם דבר אחר כאלו פוגע בערוה וקרוב להיות הולד ממזר:

ובהיתר נדרים. דתניא ר' נתן אומר כל הנודר כבונה במה והמקיימו כאילו הקריב עליה קרבן דה"ל לאיתשולי עלי':

ובהבא' שלום. דכתיב בקש שלום ורדפהו:

וברח מן המיאונין. דלמא גדלה ומיחרטא בה:

ומלהיות ערב. דכתיב רע ירוע כי ערב זר:

אלא פוקדון. צא לדין דשכיחא מילתא לירד לדינא ודיינא ע"י קבלת פקדונות:

א"ר ברכי'. מן התורה מנ"ל להתרחק מן הערבות דכתיב בני אם ערבת לרעך תקעת לזר כפך עשה זאת והנצל לך התרפס ורהב רעך:

וב"ד יושבין במיאונין. לב"ש פריך דקאמרי בפני ב"ד דוקא א"נ אף לב"ה פריך דקאמרי בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד הא אי אפשר למצוא שיבואו מיאונין בפני ב"ד:

ומשני תיפתר. תפרש למתני' שהיו ב"ד עסוקים בענין אחר ובאה לפניהם ומיאנה:

כיני מתני' וכו'. קשיא ליה אדברי ב"ש דקאמרי אלא ממתנת וכו' ותמאן ותנשא הא מיאנה חדא זימנא בבעלה ואמאי קתני ותמאן ותנשא אלא כן הוא פירושא דמתני' ותמאן בו וממתנת מלארס לאחר עד שתגדיל כדי שלא תחזור ותמאן בשני או אם רצה להנשא ממאנת בבעלה ותנשא לאלתר דתו לא ממאנת לב"ש דנשואה היא:

ה"ג אין מיאוניה מיאונין. וה"פ אס"ד דאף בנשואה לב"ש בדיעבד הוי מיאון א"כ מאי בין אירוסין לנשואין דהא לב"ש אין ממאנת אלא פעם אחת א"כ למה לא תמאן ותתארס דהא אינה יכולה למאן שנית אלא ודאי באירוסין שנית בדיעבד מיאוניה מיאונין ובנישואין לעולם אין מיאוניה מיאונין:

קול יוצא לנשואה וכו'. כלומר לעולם אף בנשואין בדיעבד מיאוניה מיאונין והא דלא חשו בנישואין שתמאן שניה דכיון שהקול יוצא לנישואין ימנעו אותה בני אדם שלא תמאן אפי' בפני אחרים כ"ש בפני ב"ד שלא תמאן משא"כ באירוסין ולא ידעו להזהר בה לעכבה מלמאן:

הלכה ב

מתני' **אין מעשה קטנה כלום**. דכמי שלא ניסת דמי:

גמ' **גנון**. חופה:

קוזמירין. תכשיטין:

ומדכרין לה גבר. ומזכירין לה שתינשא לבעל וגירסת הרשב"א ומדכרין לה גבר איזהו שלא לדעת עבדין לה גנון ומלבשן לה קוזמירין ולא מדכרין לה גבר:

מה חולקין. מי פליגי חכמים על רבי חנניא בן אנטיגנוס או לא:

והיא מוציאה אותו לאחר זמן. כשתובעו אותו ממנו ושיעור זה לאחר שיעורא דרחב"א דקודם שש שנים יודעת לשמור קידושיה ושיודעת להוציאו לאחר שנתגדלה יותר משש שנים ש"מ דחכמים פליגי על רחב"א ורבי יוחנן אליבא דחכמים אמר שמעתתיה:

אלא שהיא צריכה ממנו מיאונין. דאי בכדי תיפוק תהא נראית כאלו היתה זונה אצלו:

זכאי במציאתה. דרבנן אפקרוה גביה והפקר בית דין הפקר:

ה"ג אלא שהיא יוצאת הימנו במיאון:

חוץ ממידות רבי אליעזר. דלר"י חלק דאי אשתו היא תיבעי גט:

אף על פי כן. שכנסה להפיק רצון אמו לא בא עליה עד אחר שגדלה דאסור לשחק בתינוקות:

ותיטול קנס ממנו. אם מיאנה בו מן האירוסין ואח"כ בא עליה באונס מהו שיהא חייב לשלם לה קנס:

ותיטול קנס מאחר. פשיטא ליה דהמאנס ארוסתו אחר שגירשה דאין לה קנס ממנו וזו ודאי כארוסתו שגירשה היא לר"י אלא הא מיבעיא ליה אם יש לה קנס מאחר דה"ל כנשואה שנתגרשה דודאי אין לה קנס או דלמא כיון דיוצאת במיאון יש לה קנס:

מהו שתמאן בו ותעקור גיטה. כאלו לא נתגרשה מעולם ומותרת לכהן או לא והך נמי לר"י הוא דקמיבעיא ליה אבל לר"א אף גיטה אינו כלום ופשיטא שהמיאון מבטלו:

ה"ג חלל וממזר ר' יצחק שאל וכו'. וה"פ קטנה בת כהן נשואה לחלל או לממזר מהו שתמאן בו ותחזור למזונות בית אביה כאלו לא ניסת לו כלל ולא מיפסלא מתרומה דבי נשא:

פשיטא שאינה חוזרת למזונות בעלה. שהיתה נשואה לכהן ומת וניסת לישראל ומיאנה בו פשיטא שאינה חוזרת למזונות בעלה שמת דמיד כשניסת נתעקרה מהאי ביתא אע"ג שהמיאון עוקר לנישואין האחרונים מ"מ כבר יצאה מביתו של הראשון שמת ואין לו ממנו מזונות שכך כותבין ואת תהויין וכו' וזו אין זה ביתה ולר' יהושע פריך דס"ל קטנה בת ישראל שניסת לכהן אוכלת בתרומה אבל לר"א אין מעשה הקטנה כלום ואינה אוכלת בתרומה:

לא צורכא. לא קמיבעיא לן אלא אם היא חוזרת למזונות אביה:

תמן תנינן. ריש מסכת תרומות:

ולא תשאו עליו חטא. בהרימכם את חלבו ממנו ובתרומה איירי קרא:

ואת שאינו בנשיאת עון. דקטן עד שלא הביא שתי שערות ודאי אינו בנשיאת עון דלאו בר עונשין הוא עד שיביא שתי שערות אף הוא אינו תורם:

התיבון. השיבו חכמים לר"מ הרי עכו"ם שאינו בנשיאת עון אם אינו תורם כלל או אם תרם מן הרע על היפה ואפ"ה תרומתו תרומה כדתנן פ"ג דתרומות:
ונחשב לכם תרומתכם. כלומר טעמא דר"מ מהכא:
את שכתוב בו מחשבה. כלומר את שיש בו דעת:
ואת שאין כתוב בו מחשבה. דקטן אין לו מחשבה לכ"ע:
הרי אין כתוב בהן מחשבה. דהא כתיב ונחשב לכם תרומתכם דהיינו תרומת ישראל אבל לא תרומת עכו"ם ואפ"ה תרומתו תרומה א"נ עכו"ם אין מחשבה שלהם מועלת וכן עיקר:
תני ר"ה וכו'. מייתי ראי' מהא דתני ר"ה דעכו"ם אין להם מחשב':
בין להכשיר. את הזרעים דכתיב כי יתן מים על זרע וקרינן כי יותן ודרשינן כי יותן דומיא דכי יתן דניחא ליה אבל אם נפל מים על זרעי' ולא ניחא לי' אינן מכשירין את הזרעי' ובישראל במחשבה בעלמא דניחא לי' סגי אבל עכו"ם וקטן בעינן שיעשו מעשה ומדרבנן סגי שתהא מחשבתן ניכרת מתוך מעשיהם דניחא להו:
בין לתרומה. דאין תרומתו תרומה עד שיוציא בשפתיו ויאמר הרי זו תרומה משא"כ ישראל דסגי במחשבה דכתיב ונחשב לכם ולא לעכו"ם:
כדברי מי שהוא אומר אינו תורם. מ"ד קטן אינו תורם סובר נמי דקטן אינו מקדיש והקדשו אינו הקדש:
ופריך ולמה לא אמר. נמי ומ"ד דתורם סובר נמי הקדשו הקדש:
ומשני בגין דר"י. בשביל ר"י דסובר קטן תורם ואפ"ה סובר קטן אינו מקדיש:
ואפי' כמ"ד אינו תורם. עד שיביא שתי שערות אפ"ה משהגיע לעונת נדרים הקדשו הקדש ופליג אדרב כהנא:
מהו. יכול להקדיש דוקא עולה ושלמים שהן באין בנדבה:
להביא חטאת. על חלב או על דם וה"ה שאר חייבי חטאות לא קמיבעיא ליה דודאי אינו מקדיש דקטן אינו ממחויבי חטאת כי קמיבעיא לי' אם הקדיש קרבן על זיבתו ועל צרעתו אי קדוש או לא:
מאחר שהיא חובה. קרבנו של קטן שהיה זב או מצורע הוא חובה ואין הקטן מביאו דהא לאו בר חיובא הוא אלא אביו מביא עליו קרבנותיו:
או מאחר שהוא מטמ' בהן. דאפי' קטן בן יומו מטמא בזיבה אף מביא ומפריש בעצמו קרבנותיו:

כותי פשיטא לך שהוא מביא. שמפרי' קרבנותיו נדרים ונדבות כישראל מיהו הא מיבעי' לן מי נעשה שליח להפרי' קרבן בשביל ישראל הואיל ואית בהקדש קרבן דנפשי' או דלמא כיון דבכל התורה ומצות אין שליחות לעכו"ם ה"נ לא שנא:

הרי יש לו טבל ד"ת. מן התורה אין קנין לעכו"ם בא"י להפקיע מן המעשרות א"נ טבל שקנה מישראל ופוטר טבלו מן התורה כדתנן עכו"ם וכותי שתרמו תרומתן תרומה ואפ"ה אינו נעשה שליח לתרום את של ישראל כדתנן בריש תרומות עכו"ם שתרם את של ישראל אפי' ברשות אין תרומתו תרומה:

ה"ג והכא אע"פ שהוא בהן אינו נעשה שליח. וה"פ גבי קדשים נמי אע"ג שהוא מפריש קדשי עצמו אינו נעשה בהן שליח:

מהו שיבי' עכו"ם ביכורין. כי היכי דמפרי' תרומות ומעשרות:

ה"ג כר"י דרי"א הוקשו לקדשי גבול וכו' הוקשו לקדשי המקדש. וה"פ פשיטא לר"י אינו מביא ולרבנן מביא דתנן פ"ג דביכורי' ר"א נותנין את הביכורי' לכהן חבר בטובה דרך צדקה וגמילות חסד דמיין לקדשי גבול לתרומות ומעשרות וראשית הגז ודמיין להו ורבנן אומרים נותנין אותו לאנשי משמר כשאר קדשי מקדש והשתא לר"י לתרומות דמיין ועכו"ם מביא ביכורים ולרבנן דמיין לקדשי המקדש אינו מביא:

מהו שיביא. עכו"ם קרבן חגיגה כלומר אם הפריש בהמה לחגיגה קדוש או לא מי אמרי' כיון דחגיגה בישראל קרבן חובה הוא וכל דבר שבחובה אין מקבלין מהן כדתנן בשקלים פ"ב או דלמ' מאחר שאם נאבד' החגיג' ונמצאת לאחר זמן קריב שלמים ה"ל כבא בנדבה וקדוש:

כותי פשיטא לך שהוא מביא ל"ג וכ"ה בתרומות:

מביא הוא אדם פסח. שנאב' לו בזמנו ומצאו בשאר ימות השנה עוקר שם פסח ממנו ומביאו לשם שלמים וה"ל כשלמים וקדוש:

ה"ג מהו שיביא מעשר בהמה. וכ"ה בתרומות וה"פ מי אמרינן לשלמים דמי שהרי נאכל לזרים א"ד כיון שהוא חובה אינו מביא:

ופשיט אין סובר כר"מ. אי קיי"ל כר"מ פשיטא דמביא כדמסיק:

מכל מעשרותיכם. כתיב בפ' תרומת מעשר וכתיב לשון רבים ללמד דהוקשו כל המעשרות זה לזה:

ה"ג כשם שמביא מעשר דגן כך מביא מעשר בהמה ובסמוך נמי גרסי' כשם שמביא מעשר דגן כך מביא מעשר בהמ' וכשם שמביא מעשר בהמה כך עושה תמורה וכ"ה בתרומות. וה"פ כשם שמביא מעשר דגן כדתנן בתרומות פ"ג עכו"ם מעשרותיו מעשר

ה"נ מעשר בהמה שלו קדש וכשם שמעשר בהמה שלו קודש ה"נ עושה תמורה דכתיב במעשר בהמה והי' הוא ותמורתו יהיה קדש:

ויסבור כר"ש. ואי סבירא לן כר"ש דאמר מעשר בהמה בכלל כל הקדשים היתה ולמה יצאה להקיש לה שאר כל הקדשים שעושין תמורה אף בכל הקדשים אינו עושה תמורה אפי' בקדשים דאית בהן:

כשם שאינו מביא מעשר דגן. דר"ש אית לי' פ"ג דתרומות תרומות עכו"ם אין חייבין עליה חומש דס"ל אין תרומתו תרומה א"כ אף מעשר בהמה אינו מביא:

מהו שיהו חייבין. על קדשי קטן אם שחטן גדול בחוץ:

דר"י פוטר טבלו דבר תורה. טבלו שהוא אסור מן התורה קאר"י תרומתו תרומה ופוטרו אי אמרת בשלמא מופלא סמוך לאיש דאורייתא אתי גברא דאורייתא ומתקן טבל דאורייתא אלא אי אמרת דרבנן איך פוטר איסור דאורייתא וכיון דמדאורייתא גדול הוא למה לא יהא הגדול חייב על שחיטתו בחוץ:

ומשני כמ"ד מאליהן קבלו המעשרות. כלומר תרומה בזמן בית שני ובזמן הזה דרבנן והא דאר"י תרומתו תרומה היינו בתרומה בזמן הזה:

וקשיא. אר' יוחנן דאמר חייבין על קדשיו בחוץ ש"מ הקדישן דאורייתא הוי הקדש וה"ה נדריהן מדאורייתא הן נדר:

על דר' יהושע. מהא דא"ר יהושע לעיל בשמעתין יתומה קטנה שניסת בעלה זכאי במציאתה ובהפר נדריה ונישואי יתומה קטנה אינו אלא דרבנן ונדריה קיימין מדאורייתא:

לית כאן הפר נדרים סמי מדברי ר' יהושע ובהפר נדריה כי היכי דלא תקשי מדברי ר' יהושע אדברי ר"י ובבבלי פ' יוצא דופן משני כל הנודר' על דעת בעל' היא נודרת:

ויהי כן באסורות. אסר הקטן את שלו על אחרי' בנדר חייבין עליו או לא:

אין לוקין על האסורות. האוסר דבר על חבירו ועבר הנאסר ונהנה ממנו אינו לוקה:

הוי. הרי זה כהא דתנינן תמן פ' יוצא דופן:

קודם לזמן הזה. תינוקת קודם שנת י"ב ותינוק קודם שנת י"ג:

אין נדריהם נדר. דקטנים הם:

לאחר הזמן הזה. בתינוקת בת י"ב שנה ויום אחד ותינוק מן י"ג שנה ויום א' ולמעלה:

אע"פ שאמרו אין אנו יודעין וכו'. גדולים הן ובכלל שוטה לא חשבינן להו דסופן לבוא לכלל דעת ואין שוטה אלא המקרע כסותו והלך בבית הקברות ויוצא יחידי בלילה אבל תוך הזמן הזה בתינוקת כל שנת י"ב ותינוק כל שנת י"ג אם יודעין לשם מי נדרו נדריהן נדר ואם לאו אין נדריהן נדר דחשבינן להו לקטנים:

והדא דמתני' מהו. הך מתני' כמאן:
ע"ד דכהנא. דאמר לעיל מ"ד אינו תורם אינו מקדיש ואין חייבין על קדשיו בחוץ צריכין לומר הך מתני' במחלוקת שנוי' ואתיא כמ"ד תורם ומקדיש והיינו כר' יוסי דאמר משהגיע לעונת נדרי' תורם ודלא כר"מ דאמר אינו תורם עד שיביא שתי שערות:
דברי הכל. דאפי' למ"ד אינו תורם מקדיש וכדא"ר יוחנן לעיל:

הלכה ג

מתני' **כל עכבה וכו'**. כל מה שהיא מעכבת אצלו בשבילו כאילו היא אשתו ובגמרא מפרש:
גמ' **בגט זו היא עכבה מן האיש**. דכיון שלא מיאנה בו גלתה דעתה דבשבילו היתה מעכבת אצלו ואשתו היא לאסור בקרובותיה ופסלה בגיטו מן הכהונה:
במיאונין. עכבה שאינה מן האיש שלא נתעכבה אצלו בשביל אישות וסיפא דתנן נתן לה גט וכו' פירושי קמפרש:

הלכה ד

מתני' **נתן לה גט**. אפי' היא קטנה הרי היא כשאר גרושות ואסורה בקרוביו:
מותרת לחזור לו. אע"ג אם לא החזירה וניסת לאחר מתוך הגירושין ונתארמלה או נתגרשה אסורה לראשון אפ"ה כי החזירה ומיאנה בו אתי מיאון וגלי עלה דקטנה היא ובטלה לגיטא ולא הוי בחזרה שני' כמחזיר גרושתו משניסת לאחר:

הלכה ה

לאחר ומיאנה בו. כלומר חזרה וניסת לשלישי ומיאנה בו:
גמ' **אין בה אלא משום זיהום כהונה**. הא דתנן ופסלה מן הכהונה אינו פסול גמור אלא שהכהנים מזהמין אותה כאלו היא פסולה אבל אין הב"ד פוסלין אותה דמדאורייתא אין מעשה קטנה כלום ונשואיה אינן אלא מדרבנן א"נ אסיפא קאי גירשה וניסת לאחר ומיאנה בו שאסורה לזה שיצאה הימנו ע"י מיאון אין הב"ד פוסלין אותה דאמרי' אתי מיאון דחברי' ומבטל גיטא דידי' אלא שהכהנים מזהמין אותה:
הממאנת כו' אר"י וכו' עד א"ר יוסי ל"ג לי':
והוא שיהא הגט בסוף. אסיפא קאי דתנן זה הכלל כל שיצא' הימנו בגט אסורה לחזור לו דוקא כשגט בסוף אבל אם המיאון בסוף מותרת לחזור לכולם דאתי מיאון ומבטל לגט ומתני' ששילשה בגיטין א"נ ל"ג מיאון השלישי וכ"ה בבבלי:

הלכה ו

מתני' **מותרת ליבם**. ולא אמרינן נשואין הראשונים מפילין היבמה לפני היבם ומשעה שגירשה אחיו קיימא עליה באיסור אשת אח דהויא לה גרושת אחיו:

ורבי אלייעזר אוסר. מפרש טעמא בגמ' כיתומ' בחיי האב. אף על פי שהאב חי הרי היא כיתומה לענין קידושין דשוב אין לאב כח לקבל קידושין:

ומודי' חכמים וכו'. כולה הך בבא ליתא בבבלי במתני' אלא ברייתא שנוי' שם:

החזירה. בקטנותה ומת בעודה קטנה אסור' ליבם אפי' לרבנן דקידושי חזרה אינן כלום דהא פקע רשות האב מינה והיא הואיל והיא קטנה אין לה יד לקדש את עצמה וה"ל כאלו עדיין היא גרוש':

או שגידלה תחתיו. אמרי' סתם ביאה משגדלה קידושין הן:

גמ' **מפני שעמדה עליו באיסור**. גרושת אחיו שהיא בכרת שעה אחת דהיינו כל זמן שהיתה גרושה הימנו:

קידושיה וגירושיה תורה. דאורייתא הן דמן התורה האב יכול לקדש בתו כשהיא קטנה וכדפרישית במתני' צרתה. של גרושה שהחזיר לר"א מהו מי הויא כצרת ערוה ופטורה מחליצה ויבום או חולצת ולא מתייבמת או אפי' מתייבמת כצרת חייבי לאוין:

בין על רבנן דהכא. ר' יוחנן שהי' מא"י בין על רבנן דתמן רב שהי' מבבל ולא מצאתי אדם שסובר כמותי דצרתה מותרת חוץ רבי שמעון בן לקיש:

ה"ג א"ל רב ור"י אמרו צרת גרושה אסורה אמר חזרו. וה"פ רב המנונא אמר והא רב ור"י אמרו צרתה אסורה אמר רב אדא בר אחוה חזרו בהן רב ורבי יוחנן ואמרו שמותרת א"נ רב אדא בר אחוה אמר הדרי בי ואסורה והרמב"ן והרשב"א אמר גירושין אמר אוסרה אמר חזריו ל"ג לי':

ברם. אבל למאן דאמר צרתה אסורה קשיא ממה נפשך:

ה"ג צד שקנה בה כנגדה היתר בצרתה וצד שלא קנה בה כנגדה היתר בצרתה וכ"ה גי' הרשב"א. וה"פ למה תהא הצרה אסורה שהרי צד הקנוי במוחזרת כלומר הא אינה אלא מחייבי לאוין וקידושין תופסין ואיסור הוא דעבד עכ"פ אותו צד שגרשתו קנויה לו אותו צד פשיטא דצרתה מותרת וצד שלא קנוי בה ואסורה לבעלה באותו הצד אינה אלא כנכרי' ואינה אוסרת על הצרה:

וכי יש מה נפשך בעריות. וכי אומרים ממה נפשך להתיר עריות:

מהו כדון. מאי קאמרת הא אמרינן ממה נפשך בכל התורה ולמה לא נאמר אף בעריות ממ"נ:

ה"ג **כל יבמה שאין כולה לפני**'. וה"פ משני לכך לא אמרינן כאן להתיר ממה נפשך שכל יבמה שאינ' מותרת ליבם מכל צד נידון צד הקנוי שבה משום ערו' הואיל ונאסר' עליו מצד שאינה קנוי' לו וערוה פוטרת את הצרה ואסורה להתייבם הלכך ה"נ אין ראוי להתיר הצרה ביבום:

הלכה ז

מתני' **תצא משום אחות אשה**. ופטורה מן החליצה ומן היבום:

וכן שתי חרשות. דאין לחרשת נישואי דאורייתא דלאו בת דעת היא אלא רבנן תקינו לה נישואין דלא תהוי פנויה לעולם וינהגו בה מנהג הפקר:

מת בעלה של גדולה. ונפלה לפני בעל הקטנה זיקתה של הגדולה אוסרת הקטנה עליו דנישואיה דרבנן והויא לה אחות זקוקתו מה יעשו:

רא"א מלמדין את הקטנה שתמאן בו. ותעקור נשואיה ויהא מייבם את הגדולה:

רג"א. אין זיקת הגדולה אוסרת את הקטנה דלא אלימא זיקה לאסור אשתו עליו הלכך אם מיאנה מוטב ותתייבם הגדולה ואם לאו תמתין הקטנה אצלו עד שתגדיל ויהיו נשואיה נשואין גמורין ותצא הלזו משום אחות אשה אבל מיחליץ לגדולה לא דפסל את הקטנה עליו משום אחות חלוצתו:

אי לו. אוי לו שמוציא את אשתו בגט ואין מלמדין אותה למאן דלעול' יתרחק אדם מן המיאונין ומיתב נמי לא יתבי תותי' דקסבר יש זיקה אלא תצא בגט וזו לא תתייבם דה"ל אחות גרושתו אלא תצא בחליצה:

גמ' ר' יודן וכו' עד אלא ארוסות ל"ג:

כקניינו של זו וכו'. הא דתנן במתני' שתי יתומות קטנות תצא הלזו משום אחות אשה היינו טעמא דשני הקנייני' שוין ונדחית היבמה מפני קניינה של אשתו וכן הטעם בשתי חרשות:

ופריך ולא כן תני. במתני' בסיפא קטנה וחרשת אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה וכן תני ר"ח קטנה וחרשת מת בעל הקטנה בעל החרשת מוציאה בגט וכו' שמעינן מיהת דאין קנין קטנה וחרשת שוין וקסבר הא דקאמר כקניינה של זו וכו' אקניין קטנה וחרשת קאי דקנין שניהן שוין ואגב גררא מפרש לכולא ברייתא דר"ח:

ה"ג **תמתין עד שתגדיל ותחלוץ מיד**. וה"פ קשיא לי אר"ח דתני תמתין עד שתחלוץ ולמה לא תחלוץ מיד:

ומשני לית יכיל. אי אפשר שתחלוץ מיד משום רבי מאיר דאמר רבי מאיר קטנה לא חולצת ולא מתייבמת שמא תימצא איילונית נמצא שאין קנין אחיו כלום ואינה פוטרת צרתה בחליצתה:

מת בעל החרשת וכו'. סיומא דברייתא דר"ח היא:

והחרש' אסורה איסור עולם. דלאו בת חליצה היא:

מפני תקנת'. דאי אמרת לא תפטר בגט אין לה תקנה לעולם ונשואי חרשת דרבנן לפיכך הקילו בה:

כיני מתני'. כן צריך להיות בברייתא דר"ח מת בעל החרשת הקטנה תמתין ותגיע לפרק לי"ב שנה ויום אחד ותנשא לו משנעשית גדולה דאפי' להנשא לו מותרת דזיקת חרשת דרבנן ואין אוסרין עליו את אשתו בשבילה אלא תמתין עד שתגדיל ותנשא ותצא החרשת משום אחות אשה ל"א אמתני' קאי אדברי ר"ג וצריך להיות תמתין עד שתגדיל ותנשא ותצא הלזו משום אחות אשה אבל אי לא בעל משגדלה לא נפטרה אחותה הגדולה דקידושי קמאי לאו כלום נינהו וא"ר לעזר שאין צורך להגיה ותנשא אלא אפי' אירסה לאחר שגדלה סגי ונפטרה אחותה אע"ג דקדמה זיקה לקידושין וכדמסיק ר' יוחנן ולשון זה עיקר:

ה"ג דאר"י זו דברי ר"ג:

נפטרה יבמתו מן החליצה ומן היבו'. דאתיא קידושין ומבטלי לזיקה:

הוי. הרי הא דתנן פ' החולץ שומרת יבם שקידש אחיו את אחותה וכו' מת היבם מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו בחליצה אתי' דלא כר"ג דאומר אף הקידושין לחוד מבטלין הזיקה:

ופריך ר"ל אומר מלמדין את הקטנה שתמאן בו ואת אמר הכין. דהלכה כר' ליעזר אם מיאנה מיאנה הא לר' ליעזר לא שייך לשון אם מיאנה מיאנה:

ר"ז ר"ח וכו'. כלומר אלא אר"ז וכו'. הלכה כר"י אם מיאנה מיאנה:

ופריך רי"א אי לו על אשתו וכו' ואת אמר הכין. הא גם לר"י לא שייך לשון אם מיאנה מיאנה:

ר' הילא וכו'. אלא א"ר הילא:

הלכה כר"ג ומודה ר"י לר"ג. כלומר ולא פליג אדר"ג אלא מוסיף שאם אינו רוצה לעגן את היבמה ואת הקטנה שתמתין מוציא את אשתו בגט וכו':

הלכה ח

מתני' **שתי יתומות**. נכריות:

או חליצתה. לאחר שתגדיל:

וכן שתי חרשות. כלומר כשם ששתי קטנות ביאת אחת מהן פוטרת צרתה כך שתי חרשו' אבל חליצה ליכא למימר בחרשת דלאו בת חליצה היא:

קטנה וחרשת. אע"ג דשתיהן אין נשואיהן נשואין גמורי' מ"מ לא ידעינן בהי מינייהו ניחא ליה והי מינייהו חשובה אשתו טפי:

גמ' **כקנינה של זו וכו'**. כלו' שתי קטנות או שתי חרשו' קניניהן שוין הלכך ביאת אחת מהן פוטרת צרתה:

כיצד הוא עושה. קטנה וחרשת דתנן אין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה וחרשת לאו בת חליצה היא דניפוק תרווייהו בחליצה ואי מייבם לחרשת וחליץ לקטנה משתגדיל מיפסלה חרשת דקם עליה בלא יבנה דהא קודם חליצת הקטנה לא פקעה זיקה שאין ביאת החרשת חזקה כל כך דנימא דאין אחריה כלום:

כונס את החרשת ומוציאה בגט. כשיחלוץ לקטנה דחליצתה פוסלת':

ה"ג והקטנה תמתין עד שתגדיל ותחלוץ:

מיד. למה תמתין עד שתגדיל תחלוץ מיד בקטנותה:

ומשני לית יכיל. אי אפשר שתחלוץ מיד משום הא דאר"מ קטנה אינה חולצת ולא מתייבמת עד שתגדיל שמא תימצא איילונית ואינה פוטרת צרתה שאין לאחיו בה קנין:

ה"ג שמא תימצא איילונית א"ר הילא מפני תקנתה. דאי אמרת לא יכנוס את החרשת ותפטור בגט אין לה תקנה לעולם ונשואי חרשת דרבנן לפיכך הקילו בה:

מהו מפני תקנתה. הלא יש לה תקנה אחרת טובה הימנה:

ה"ג כמה דתימ' תמן יחלוץ צד הקנוי שבה ויפטור צרתה אף הכא יחלוץ צד הקנוי שבקטנה ויכני' החרשת. וה"פ כי היכי דאמרינן בשתי קטנות ביאתה או חליצתה פוטרת צרתה ומטעמא דשניהן שוין בקנין ה"נ קטנה וחרשת שניהן שוין דקנוי' ומשויירת ונימא שיחלוץ לקטנה לפטו' קנינה ויכניס החרש':

לא מצינו שתי יבמות. הבאות מבית אחד שתהא אחת נפטר' בחליצה והשניי' מתייבמת:

ופריך ומצינו וכו'. כלומר הא אף לפי תקנתך נמי קשיא והיכן מצינו שתי יבמות הבאות מבית אחד שאחת חולצת ואחת יוצאת בגט דאמרת הקטנה חולצת והחרשת יוצאת בגט:

א"ל. הרי תנינן כיוצא בה לעיל פר"ג מאמר לזו וחלץ לזו הראשונה צריכה גט הרי גט וחליצה לשתי יבמות הבאות מבית אחד:

הלכה ט
אלא פוסלת את הפקחת. שהיא נאסרת על ידי ביאת החרש להתייבם לו וצריכה גט וחליצה:

הלכה י
ביאת הגדולה פוטרת את הקטנה. דביאת מי שנישואיה נשואין גמורין פוטרת אותה שאין נשואיה נשואין גמורים אבל איפכא לא:
אלא פוסלת את הגדולה. מלהתייבם:

הלכה יא
לא פסל את הראשונה. שהרי ביאתן שוה ואי הראשונה קנוי' היא הרי היא אשתו וביאת האחרונה ביאת זנות ואי לאו קנוי' היא הרי שתיהן נכריות אצלו שלא היו קרויות לאחיו ומקיים את הראשונ' שלא נפסלה עליו אבל אחרונה לא דלמא קנויות הוו ומשבא על הראשונה קיימא הך עליה באיסו' שני בתי':
פסל את החרשת. דשמא קטנה קנוי' כולה וקנין החרשת משויירת וה"ל שני בתים:
ופריך אפי' לא בא על הקטנה פוסל את החרשת. דהא איכא לספוקי דלמא קטנה קנוי' לגמרי והחרשת קנוי' ומשויירת נמצא שהקטנה צריכה חליצה ואוסרת את החרשת ול"ל למיתני בא יבם על הקטנה וכו' ואפי' אם נאמר איפכא שהקטנה קנוי' ומשויירת והחרשת קנוי' ואינה קנוי' מ"מ הקטנה צריכה חליצה שמא אין החרשת קנוי' ואוסר החרשת שלא יאמרו שתי יבמות מבית א' אחת חולצ' וא' מתייבמת:
ומשני שאלו לא בא על הקטנה ומתה. היה היבם מותר בחרשת הנשארת לבדה אבל עכשיו שבא על הקטנה פסל את החרשת ליבום לעולם אע"פ שמתה דה"ל שתי יבמות הבאות מבית אחד:

הלכה יב
ופריך אפי' לא בא על הפקחת פוסל את החרשת. שהרי החרשת קנוי' ומשויירת והפקחת קנויה לגמרי וצריך לחלוץ את הפקחת ולפסול את החרשת:

הלכה יג
לשעבר. דוקא בדיעבד שבאו על שניהם כדי שלא לדחות שניהם הוא דלמדין את הקטנה שתמאן אבל לכתחלה אין מלמדין את הקטנה שתמאן דיש להתרחק מן המיאונין כדאמרי' בריש פרקין:

הלכה יד
מתני' **יגדלו זה עם זה.** ואינו יכול לגרשה עד שיגדיל דגט קטן אינו גט:

היבמה שאמרה תוך ל' יום. שכנסה היבם לא נבעלתי ליבם והוא אומר בעלתיך ודייך בגט כופין אותו לחלוץ ולא סגי בגט דהיא נאמנת דעד תלתין יומין מוקי איניש נפשי' ולא בעיל:

לאחר ל' יום. הוא נאמן דלא מוקי איניש נפשיה ומיהו איהי שויא נפשה חתיכה דאיסורא ולא משתרי בלא חליצה ומבקשים ממנו שיחלוץ אבל אין כופין שהרי הוא אומר שכבר בעל:

כופין אותו שיחלוץ לה. דלא אסקא דעתה שימות בעלה ותפול לפניו ליבום ונוטלת כתובתה:

אבל לאחר מיתת בעלה. הויא מורדת וקיי"ל כותבין אגרת מרד על שומרת יבם:

מבקשים הימנו שיחלוץ לה. ויתן כתובת' אם ירצה ואם אינו רוצה לחלוץ והיא מורדת בו ובא להפסיד כתובתה כופין אותו לחלוץ:

גמ' **אמר לה סתם**. להך שמעתתא דבסמוך ולא אמרה משמי' דר' יוחנן ור' יצחק אמרה בשם ר' יוחנן:

ר"ח כתובה. כך שמו:

ה"ג דלא כר"מ היא. וה"פ הא דתנן יבם קטן שבא וכו' יגדלו זה עם זה בא על יבמה גדולה תגדלנו אתיא דלא כר"מ דלר"מ דאמר אין חולצין ומייבמין את הקטנה כל ביאה ביאה דאיסורא היא שמא ימצא הקטן סריס נמצא שבעל אשת אח שלא במקום מצוה וכן בקטנה אם תימצא איילונית:

טענת בתולים. להפסיד כתובתה:

עד שלשים יום. דיכול לטעון לא בעלתי עד עתה:

מה נן קיימין. במאי עסקינן:

אם בשבעל. דידעינן שכבר בעל ושתק ועכשיו בא לערער פשיטא דאינו נאמן:

ואם בשלא בעל. דידעינן שלא בעל עד עכשיו פשיטא דנאמן אפי' לאחר כמה ימי' אחר שהכניסה לחופה:

אלא הכא במאי עסקינן בסתם. דלא ידעינן אימתי בעל והוא אומר שלא בעל עד עכשיו ר"מ סובר כיון דאפשר לעמוד על עצמו שלא לבעול עד ל' יום נאמן לומר עכשיו בעל תחלה ולא מצא בתולים ורבנן אמרי אין אדם מעמיד עצמו אפי' יום אחד וכל שכן טען מיד כשמצא ב"ד לאחר הנישואין אינו נאמן:

על דר"מ. לדברי ר"מ:

בשביל לעשות הולד. הנולד מהיבמה שתוקי שהרי היבם אומר שלא בא עליה וה"ל כולד הנולד לשומרת יבם מאיש זר שאין הולד ממזר לדברי הכל אבל שתוקי הוא א"נ

אפי' בשאר נשי' מיבעי' ליה שאמר תוך שלשים לא בעלתי אם הבעל כהן נאמן לשתקו מדין כהונה והראשון נראה:

נשמעינה מן הדא תא שמע:

ה"ג לחלוץ וא"ר לעזר וכו' וכ"ה בכתובות:

דר"מ היא. מתני' אתיא כר"מ אבל לחכמים אין הדבר תלוי בשלשים יום אלא בסתירה:

לא שנו. דכופין ומבקשין וצריכה חליצה:

אלא אצלה. לגבי יבמה עצמה:

הא אצל צרתה לא. אם אמרה יבמה לאחר שכנסה לא נבעלתי אין צרתה נאסרת בשביל דיבורה של זו דכל כנוסה בחזקת בעולה לאלתר ואיהי דשויא נפשה חתיכה דאיסורא:

לא הכל ממנה. אין כל הנאמנות שלה לאסור צרתה:

אף הכא. נמי אין כל הנאמנות שלו לאסור בנו. כהדא לא גרס הכא ואגב שיטפא דסוגיא דקידושין נכתב כאן אי נמי ה"ק כי היכי דאמרינן הכא לא הכל ממנו ה"ה אם חזר ואמר לא בעלתי לא הכל ממנו ואינו נאמן:

לא הכל ממנו. לאו כל כמיניה להוציאה בחליצה לחוד אלא צריכה נמי גט שכבר משעה הראשונה אמר בעלתי וגם החזקה מסייעו דעד תלתין יומין מוקי אינש נפשי' טפי לא מוקי נפשי' מיהו צריכה נמי חליצה דהא איהי שויא נפשה חתיכה דאיסורא:

אבל. אי לא אמר משעה ראשונה בעלתי אלא מודה שלא בעל:

שניהן יכולין לעקר חזקה. דלא מוקי איניש נפשי' אלא אמרי' קושט' קאמרי ופטורה בחליצה לחוד בלא גט:

חברייא. מקשים הא דתנן במתני' כופין אותו שיחלוץ במאי עסקינן אם כמשנה הראשונה דתנן ספ"ק דבכורות מצות יבום קודמת למצות חליצה בראשונה שהיו מתכונין לשם מצוה ועכשיו שאין מתכונין לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום וקאמ' משנתינו במאי מוקמ' לה אי למשנה הראשונה עד שכופין אותו לחלוץ נכפנו לייבם. שמענו שמותר לייבם. כלומר שמצוה לייבם:

אם למשנה אחרונה. שמצות חליצה קודמת:

שמענו שמותר לחלוץ. אבל הא לא שמענו שכופין אותו לחלוץ אם הוא רוצה לייבם:

שמענו שכופין. בתמיה:

והוא שיהא הגט וכו'. לעולם למשנה ראשונה אתיא מתני' והא דכופין אותו לחלוץ ולא לייבם דאיירי שיש עדים שראו שנתן לה גט סתום א"נ אין העדים יודעין אם היה גט יבמין לזיקתה או גט אשה לביאתה:

חזקה לא בעל. ומסתמא היה גט יבמין ונאסרה עליו הלכך כופין אותו לחלוץ:

לאחר שלשים יום. מסתמא היה גט אשה הלכך מבקשין ממנו שיחלוץ:
ר"י בעי. מקשה אסיפא דמתני' דתנן לאחר שלשים יום מבקשין הימנו שיחלוץ כיון דחזקה בעל מאי מהני החליצה לחוד הא בעיא נמי גט:
אלא כיני. כן היא פירושא דמתני' כדר"ה אמר רב וכו' הלכך לאחר שלשים יום חזקה בעל ומסתמא גט אשה נתן לה וא"צ גט אלא שצריכה חליצה דשויא נפשה חתיכה דאיסורא ואין לכפותו לחלוץ אלא דרך בקשה:
פשיטא דמעלה לה מזונות. דהא איהו הוא דאמר אשתו היא:
פשיטא שאינו יורשה. בנכסים הנכנסים והיוצאין עמה כדתנן לעיל פ' החולץ:
לא צריכא. לא קמיבעיא לן אלא מהו שיירש נכסי אחיו המת כדין יבם ואין לשאר אחיו חלק בהן או דלמא כיון דהיא מכחשתו אינו יורש לבדו נכסי אחיו:
פשיטא שאינו מעלה לה מזונות. שאין מוציאין ממון מיד המוחזק אלא בראיה ברורה:
ה"ג פשיטא שאינו יורש נכסי אחיו:
לא צריכא. כי קמיבעיא לן מהו שיירשנה מי אמרינן כיון דהיא אומרת נבעלתי יורשה או דלמא הודאת בעל דין כמאה עדים דמי והוא אומר לא בעלתי:
הדרן עלך פרק בית שמאי

פרק יד

הלכה א

מתני' **חרש**. היינו שאינו שומע ואינו מדבר:
כשם שהוא כונס ברמיזה. מה טעם קאמר מ"ט יכול להוציאה בגט הא לאו בר דעת הוא וקאמר כקידושיה כך גירושיה וכן פקח בחרשת שכנסה ברמיזה שרמז לה עד שנתרצית אם רצה להוציאה מוציאה ברמיזה:
ונתחרשה. אע"פ שקידושין גמורין היו שפקחת היתה באותו זמן אפ"ה אם רצה להוציאה יוציא דלא בעינן דעת האשה:
נשטתתה לא יוציא. בגמ' מפרש טעמא:
נתחרש. הוא לאחר הקידושין הואיל והיו קידושיו קידושין גמורים לא יוציא עולמית שאין גירושין שאינן גמורים מפקיעין קידושין גמורים.
גמ' **כיצד הוא עושה**. חרש שנשא פקחת ורוצה להוציאה במה ידעינן שדעתו לגרשה:
כך הוא נרמז. אם אחרים רומזין לו ונתרצה הכל קיים ולא אמרינן דלמא טעה במה שנרמז לו:
אבל אם קידשה. החרש בביאה קידושיו קידושין גמורין ואין לו כח להוציאה בגט:

אשתו של חרש ושל שוטה. הבא עליהן מהו שיהא חייב כהבא על אשת איש:
אפי' אשם תלוי אין בו. דאפי' ספק קידושין אינן ולא אמרי' שמא באותו שעה שקידשה היה בו דעת דסמכינן אחזקתו שאין בו דעת ואין לו קנין מן התורה אלא מדרבנן:
בא אחר. כלומר אם בא פקח וקידש אשת החרש תפסו בה קידושין ואסורה לשניהם:
גירש. הפקח מן האירוסין מותרת לחזור לחרש ולא אמרינן כיון דבעיא גט משני יאמרו גירש החרש וקידש הפקח נמצא מחזיר גרושתו מן האירוסין כדאמרינן לעיל פרק האשה רבה שכיון שאין לו קידושין מן התורה ואף אם יגרשנה ותינשא לאחר ונתארמלה או נתגרשה ומחזירה אין כאן איסור דאורייתא הלכך לא גזרינן א"נ כיון דבאשת פקח כה"ג מותרת לחזור לו אף בחרש כן:
הדא היא דתני ר' חייה. ברייתא דר"ח מסייעא ליה דדוקא בשניסת לחרש או לפקח הוא דאסורה לחזור לחרש דכל דתקון חכמים כעין דאורייתא תקנו ובקידושי דאורייתא אם גירשה ונתארסה לאחר ונתארמלה או נתגרשה אסורה לחזור לו אף בקידושי דרבנן כן ולא דמיא למקדש אשת חרש וגרשה שמותרת לחזור לחרש דהתם אלו הוה פקח לא הי' ממש בקידושי השני שהיא אשת איש ואין קידושין תופסין בה הלכך אף בחרש מותרת לחזור לו:
לחרש או לפקח. זו ואצ"ל זו קתני:
תצא מזה ומזה. אע"פ שנשאת לחרש כיון דקידושי שניהם דרבנן דינו כשני פקחים:
הוינן סברין מימר. סברוהו למימר יוציא החרש ויקיים הפקח דליכא למיגזר שמא יאמרו גירש זה ונשא זה נמצא מחזיר גרושתו משניסת דאפי' גירש הפקח ונשאה חרש וגירשה מותרת לחזור לפקח דקידושי חרש דרבנן ולא קרינן בה לא יוכל וגו':
עוד היא וכו'. ואסיקנן דאף זו עדיין היא בהנך קנסות שקנסו חכמים באשה שהלך בעלה למדינת הים כדתנן ר"פ האשה רבה וכדתני ר"ח בסמוך אשתו של פקח שגירשה וכו' קורא אני עליה לא יוכל וגו':
מפני גדירה. שעושין לה גדר שלא ינהגו בה מנהג הפקר ויש גורסין גרירה פי' נגררת אחר כל אדם לזנות:
שאינה יכולה לשמור את גיטה. דכתיב ונתן בידה מי שיש לה יד לגרש את עצמה כלומר שיודעת לשמור את גיטה:
תלתא. תלת מילין איכא נפקא מיניה בין הנך תרי טעמי:
עבר וגירש. אשתו שנשתטית:

מ"ד מפני גרירה גירש. הוי גט דהא אינו אלא איסורא דרבנן שלא להתגרש שלא ינהגו בה מנהג הפקר ובדרבנן ודאי אי עביד מהני:
אסור. דהא מדאורייתא לא הוי גט ובדאורייתא אין חילוק בין תחילה לדיעבד:
יש לה בן ואב ואח. שיכולין לשמור גיטה ולא אותה שלא ינהגו בה מנהג הפקר:
מ"ד מפני גרירה אסור. שעדיין היא נגררת להפקר שאין אביה יכול לשמרה:
יש לה אב. והוי כאילו היא עצמה יכולה לשמור את גיטה:
חלומה. דעתה צלולה:
מפני גדירה אסור. שאינה יכולה לשמור עצמה בשעת שטותה:
יש לה עתים. יכול לגרשה בשעה שהיא חלומה ואז יכולה לשמור את גיטה:

הלכה ב

שהשיאה אביה. בקטנותה עד שלא בגרה וקיבל קידושיה והוו קידושין גמורים אע"פ שהיא חרשת שעל דעת אביה נתקדשה ולא על דעתה יוציא בגט אפי' לאחר שגדלה ופקע כח האב היא בעצמה מקבלת את גיטה:
אף זו. פקחת שנתחרשה כיוצא בה:
רבי חנניה. הקשה לפני ר' הילא אהא דתנן א"ל לא דומה וכו' נראין הדברים פקחת שיכולה לצאת לדעת אף היא מתגרשת בעל כרחה שלא לדעת אבל החרשת שאין בה דעת לא תצא בע"כ וכדר"ז כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת:
ולא עדות הוא. ר' הילא השיב לר"ח הא עדות העיד ר"י בן גודגדא וכל עדות הלכה ואף זו פקחת ונתחרשה כיוצא בו ולא שייך לומר נראין הדברים:
ומוסיפין על העדות. ר"ח השיב וכי מוסיפין על העדות דקס"ד ר"י בן גודגדא העיד זו שהיתה חרשת בשעה שהשיאה אביה וקמ"ל אע"פ שהשיאה אביה כיון שהיתה חרשת בשעת נישואין מוציאה בגט אבל פקחת ונתחרשה ליכא למילף מן העדות והדברים נראין דלא דמיא לפקחת שמתגרשת שלא לרצונה:
בפקחת שהשיאה אביה ונתחרשת. העיד ר"י בן גודגדא והא דא"ל אף זו כיוצא בו אע"ג דהיינו הך ועדיפא מינה הכי א"ל אף זו כיוצא בה כלומר ר"י העיד בכיוצא בו דהיינו בפקחת ונתחרשה:
ה"ג בקטנה חרשת שהשיאה אביה ונתחרשה. וכדפרישית במתני' ה"ג או לשתי אחיות. פקחות או לשתי אחיות אחת חרשת ואחת פקחת או שתי אחיות חרשות נשואות לשני אחין פקחין וכו':

גמ' **לית כן על ראשה**. הא דתנן הרי אלו פטורין וכו' לא שייך למיתני אריישא דמתני' דבסמוך דתנן שני אחין אחד חרש וא' פקח נשואין לשתי אחיות פקחות גם לא אסיפא דהך שני אחין א' חרש וא' פקח נשואין לשתי אחיות אחת חרשת ואחת פקחת שהחרש נשא חרשת והפקח פקחת דלעולם כשיבם חרש צריך להוציא אשתו בגט ואשת אחיו אסורה לעולם אבל שני אחין אחד חרש ואחד פקח נשואין לשתי אחיות אחת חרשת ואחת פקחת חרש לפקחת ופקח לחרשת בכגון זה שייך לומר שהן פטורות מן החליצה ומן היבום שהרי בשניהם אין זיקה גמורה ואתיין קידושין שאינן גמורי' ואפקעינ' לזיקה:

ה"ג **הדא היא דתנינן דבתר דבתרה**. כלומר סיפא דסיפא:

הלכה ג

מתני' **הרי אלו פטורין מן החליצה ומן היבום**. הואיל ושניהן חרשין או שתיהן חרשות כקידושי זו כך קידושי זו ואתו קידושי אשתו שאינן גמורים ודחיין זיקת אחותה שאינה גמורה:

ה"ג **ואם היו נכריות יכנוסו**. שחרש וחרשת אינן בחליצה לפי שאינן באמר ואמרה הלכך יכנוסו ואם ירצה להוציאה אח"כ הרשות בידו דאתי גט ברמיזה ומפקיע נישואין דידיה וזיקת אחיו שהיו ברמיזה:

מתני' ה"ג מת חרש בעל פקחת מה יעשה פקח בעל פקחת תצא משום אחות אשה מת פקח בעל פקחת מה יעשה חרש בעל פקחת מוציא את אשתו בגט. דזיקת אחות אשתו הבאה מכח קידושי אחיו והם קידושין גמורים אוסרת אשתו עליו ואין כח בקידושין דידיה לדחות היבמ' משום אחות אשתו:

ואשת אחיו אסורה לעולם. דחרש לאו בר חליצה הוא ולכנוס אי אפשר דאחות גרושתו היא:

צרתה. של החרש שהיא צרת אחות אשתו מאחיו החרש מהו שתהא מותרת לשוק בלא חליצה ויבום כשאר צרת ערוה או לא:

נישמעינה מן הדא. תא שמע:

הלכה ד

ה"ג מה יעשה פקח בעל פקחת תצא משום אחות אשה מת פקח בעל פקחת מה יעשה חרש בעל חרשת וכו':

ה"ג **מת פקח בעל פקחת מה יעשה חרש בעל החרשת כונס ואינו מוציא לעולם**. דלא אתי גט דידיה ומפקע זיקת יבומי אחיו הראשון:

גמ' **צרתה**. של החרשת שהיא צרת אחות אשתו:

צרתה חולצת ולא מתייבמת. שאין נישואי החרשת נשואין גמורים לפטור צרתה:

הלכה ה

צרתה. של חרש בעל החרשת שמת מהו שתהא פטורה מן החליצה ויבום או לא:
צרתה פטורה מן החליצה ומן היבום. ממה נפשך אם נשואי הערוה נשואין הרי צרתה פטורה ואם אין נשואי הערוה נשואין אף נשואי צרתה אינן נשואין:

הלכה ו

מהו שתאכל בתרומה. פקחת הנשואה לחרש ומת ונפלה לפני אחיו פקח מי אמרינן כיון דפקח לא אתי אלא מכח חרש וחרש אינו מאכיל אף הוא לא יאכילנה בתרומה או דלמא קנין כספו של פקח הויא וקאכלה בתרומה:
אינה אוכלת בתרומה דגזרינן נשואי חרש אטו קידושי חרש:

הלכה ז

מהו שתאכל בתרומה. פקחת הנשואה לכהן פקח ומת ונפלה לפני אחיו חרש מי אמרינן כיון דמעיקרא אכלה השתא נמי אכלה דהא נישואיה לאו מכח חרש אתיין או דלמא השתא מיהת אשת חרש היא:
אינה אוכלת בתרומה. דגזרינן נשואי חרש כי הכא שהיה פקח בשעת קידושין אטו קידש אשה כשהיה חרש דודאי אינה אוכלת בתרומה:
מת. חרש זה לאחר שכנסה ונפלה לפני יבם חרש אוכלת דלא גרע ביאת חרש מביאת שוגג וזנות ואונס שאין מתכוין לקנות ורבייה רחמנא לגבי יבמה שקנאה משא"כ באשתו:
הדרן עלך פרק חרש

פרק טו

הלכה א

מתני' **האשה**. שלום בינה לבינו. שאם היתה קטטה ביניהם איכא למיחש שמא מחמת שנאה משקרת וכוונתה לאסור עצמו עליו:
ושלום בעולם. שאין שעת חירום דתימא בדדמי מאומד לבה שפירש ממנה זמן מה ואמרה הואיל ולא חזר ודאי לסטים הרגוהו א"נ ראתה אותו מוכה במלחמה וסברה ודאי ימות אבל השתא דליכא שעת חירום אי לא דחזיתיה דמית חיישת לקלקולא שמא יבא לאחר שניסת ותהא מקולקלת שתצא מזה ומזה וכל הדרכים האמורים ר"פ האשה רבה בה הלכך סמכינן עלה דלא אמר' בדדמי ונאמנת:

גמ' **ופריך כמה דאת אמר**. כתובות פ"ב האשה שאמרה אשת איש הייתי וגרושה אני נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם יש עדים שהיתה אשת איש ואמרה גרושה אני אינה נאמנת שכבר הוחזקה ע"פ עדים באשת איש לא סמכינן אדיבורא דידה להתירה:

ואמר אף הכא כן. ונאמר גם כאן אחרי שיצאה בחזקת אשת איש אינה נאמנת להתירה ע"פ עצמה:

ומשני שנייא היא. שאני הכא בעדות של מיתה הקילו שירא' לשקר אולי יבא בעלה ויתגלה שקרותה לעיני כל אדם מה שאין כן בגט אף אם יבא בעלה ויאמר לא גרשתיך מכחשת אותו ואומרת גט היה לי ונאבד ממני:

ופריך ותהא נאמנת. נמי לומר מת יבמי שתינשא לשוק דהא יראה לשקר במיתה:

לית יכיל. סיומא דקושיא הוא כלומר ואי אפשר לומר כן שתהא נאמנת לומר מת יבמי דהא תנן לקמן בפרקין שאינה נאמנת:

ה"ג שתיכנס לביתו:

בעלה שניסת לו. מתחילה לרצונה שאין האשה מתקדשת אלא לרצונה הלכך לא אמרי' דנשתנה דעתה לשנאתו ומשקר' כדי לאסור עצמ' עליו משא"כ ביבם דניסת לו בע"כ חיישינן שמא משקרא כדי לאסור עצמה עליו:

ד"ה. פריך אמור לנפשך קטנה או נערה שהשיאה אביה בע"כ לא תהא נאמנת לומר מת בעלי ואנן סתמא תנן במתני' ולא משני מידי:

לא סוף דבר. הא דתנן במתני' האשה נאמנת לומר מת בעלי לאו דוקא למשנה האחרונה שבסוף מכילתין דתנן עד אחד נאמן בעדות אשה אלא אפי' למשנה הראשונה שאמרו אין עד אחד נאמן אפ"ה האשה עצמה נאמנת:

ופריך מה בינה לעד אחד. מאי איכא בין עדות עצמה לעד אחד שהיא נאמנת אפי' למשנה הראשונה:

והיא אינה חשודה לקלקל עצמה. אלא דייקא ומנסבא:

עד אחד מהו שיהא נאמן. בשעה שיש מלחמה בעולם אם בא להעיד שמת בעלה של פלונית מי אמרי' דחיישינן שמעיד בדמי או לא:

נשמעינה מן הדא. תא שמע:

חד וכו'. אדם אחד הי' בימי ר' ושאלו לי' פלו' היכן הוא אמר להו מת ושאלו אותו על אדם אחר היכן הוא א"ל גם זה מת ואמרו לי' וכי כולן מתו אמר להו ואלו היו בחיי' לא

היו באים לכאן בחיי' שהי' מלחמה בעולם והרגו כל הנמצא ל"א ואלו היו בחיים מי לא היו באים לביתן בתמי' אלא דעו שכולן מתים וכן עיקר:

ר"י וכו'. כלומר ואר"י בשם ר"ח מעשה זה בא לפני ר' אם העד נאמן או לא:

ואמר. ר' אותן שנישאו לא יצאו דתלינן להקל שוודאי מת אלא שסניפין היה מביא לדבריו לברר אצלם שמת דאלו הוו בחיים היו באים:

מאן דלא נישאת לא נישאת. כלומר כיון דלא נישאת לא תנשא הואיל ואמר אלו הוו בחיים לא היו באים חשש ר' שמא אמר בדדמי:

בשעת מלחמה הוות. הך מעשה דבסמוך:

הדא אמרה. זאת אומרת עד אחד נאמן במלחמה ולא חיישינן שמא משקר או שאומר בדדמי דהא אלו אמר סתם מתו הי' נאמן שתינשאו אף לכתחלה:

סבורה בו שמת ולא מת. כלומר אומרת בדדמי:

עד כדון. הניחא דאינה נאמנת כשמלחמה בעולם דוקא בדידעינן בודאי שהמלחמה בצפון העולם והיא באה מן הצפון א"נ שהמלחמה בדרום והיא באה מן הדרום:

היתה מלחמה בצפון. מיהו הא קמיבעיא לן בשהיתה מלחמה בצפון והיא באה מדרום ואומר' שבאת מצפון ושם מת בעלה מהו מי אמרינן מה לה לשקר מגו דאי בעית היתה אומרת מדרום באתי ומהימנא השתא נמי מהימנא או דלמא הכא ליכא למימר מה לה לשקר דאיהי גופא לא מכווני לשקורי אלא כיון דאתחזק מלחמה אמרה בדדמי וסבורה היא שמת:

ה"ג ואני אומר מן הדרום באתי והיא אומרת מן הצפון באתי סבורה להתיר את עצמה. וה"פ פשיט האיבעיא דנאמנת שאני אומר מן הדרום באה והא דאומרת מן הצפון סבורה היא שאם תאמר שמצפון באה יאמינו להו טפי כיון דאיכא שם מלחמה וכ"ת כיון דאמרי' דמשקרא נימא נמי במה שאומרת מת משקרא הא ודאי ליתא לא אמרי' דמשקרא לקלקל את עצמה:

היא אומרת על מטתו מת. שהיתה מלחמה בעולם והיא אומרת על מטתו מת מהו נאמכת דהא ליכא למיחש שאומרת בדדמי או דלמא חיישינן דמשקרא ופשיט אני אומר למלחמ' הלך וסוברת שמת ולאמת דבריה אומרת שמת על מטתו כדי שיאמינו לה דאע"ג דלא חיישינן דמשקרא כדי לקלקל את עצמה אלא כל שסובר' שאמת אומרת מוספת שקר לאמת דבריה:

איזו היא קטטה. דודאי לאו בכל קטטה אמרינן דאינה נאמנת שכן דרכן של נשים להתקוטט עם בעליהן ואפ"ה רחמא לי' אלא בעינן שתהא הקטט' בענין שהיא רוצה לשמט נפשה מתחת בעלה:

אין זה קטטה. שהדבר ידוע שהיא אשתו ולא אמרה כן אלא מחמת כעס:

הרי זה קטטה. שנראין הדברים שהיא רוצה לפטור ממנו:

אמרה ר' בא. להך דר"ח בר אשי לפני ר"ח בר אבא:

ה"ג א"ל לא בני. שאמרה גירשתני אלא אפי' תובעת ממנו שיגרשנה ה"ז קטטה שנראה ממנה שרוצה לפטור ממנו ומשקרת ל"א ה"ק אלא אפי' תובעת להתגרש אין זה קטטה דרוב הנשים אומרים כך בשעת כעסן והראשון נראה:

מתיבין. השיבו חכמים לר"י לדבריך שתי נשים של איש אחד שבאו לב"ד ואמרו מת בעלן אחת בוכה ואחת שותקת תתיר לזו שהיא בוכה להנשא ותאסו' את זו שאינה בוכה בתמי' הלא יהיו דברי חכמים כחוכה ואטלולא אלא אחת זו ואחת זו תנשא:

התיב ר"ח. על דברי ר"י שאין הבכיה וקריעת בגדיה ראי' למיתת בעלה דשמא בנה מת ולכך היא בוכה ובגדיה קרועים:

הלכה ב

מתני' **אלא בבאה מן הקציר בלבד**. בגמרא מפרש טעמייהו דב"ה:

אלא בהווה. בדבר הרגיל שבשעת הקציר שכיח מיתה ומיהו ה"ה בכל הזמנים נאמנת:

גמ' **והלא כל השנה כולה קציר**. ולדבריכם שאתם אומרים כמעשה שהיה בעינן נימא נמי דוקא קציר חטים בעינן דמעשה שהיה קציר חטים היה א"נ לדבריכם אין כאן סימן שהרי כל השנה כולה קציר:

הא באיזה צד. כלומר הא כיצד שתהא כל השנה קציר:

מסיק. קצירת הזתים קרוי מסיק:

וקיימו את דבריהן. והודו ב"ה לב"ש:

ולמה קציר. מאי ס"ד דב"ה לומר קציר דוקא:

דאונסא שכיח. שהאדם מתעלף מחום השמש וע"י כך הוא מת:

הה"ד ויגדל הילד וכו'. דקשיא לו ל"ל למימר ויצא אל הקוצרים אלא לאשמועינן הסיבה למה כאיב לי' רישיה משום שהלך אל הקוצרים וקדחה לי' חמה:

דריחשא שכיח. נחש מצוי אז בשעת הקציר' ונושך וממית:

ביום שהקיץ נושק את החורף. דהיינו כשהקיץ יוצא והחורף בא אז יכסה ראשו משריפ' החמה שמזיק ביותר כדאמרינן בעלמא שילהי דקייטא קשה מקייטא:

זה נשקו של גוג. יום מלחמתו של גוג קרי ליה יום נשק שיהיו שם הרבה כדכתיב כי בנשק יבערו אש:

ביום ששני עולמות נושקין זה את זה. והיינו ביום המיתה שהאדם צריך ליתן דין וחשבון א"נ בעת התחיה שיום הדין יוצא ויום תחיית המתים נכנס:

הלכה ג

מתני' **שאין האחין**. אחי בעלה אינן נכנסין לנחלת המת על פיה דרחמנא אמר על פי שנים עדים וגומר וגבי נישואיה הקילו רבנן משום עיגונא:

מספר כתובתה. מנוסח הכתוב בשטר כתובתה:

שאם תנשאי לאחר וכו'. והרי היא נישאת לאחר הלכך תטול נמי כתובתה:

גמ' **בנות מהו שייכנסו למזונות על פיה**. שכל זמן שהוא חי אינו חייב במזונות הבנות כדראב"ע בסמוך מיבעיא ליה אם תיהני עדותה שאמרה מת בעלי גם לבנותיו שיזונו מנכסיו או לא:

עבדין כתובה מדרש. דורשין לשון הכתוב בשטר לפסוק הדין אחריו:

ה"ג הלל עבד כתובה מדרש א"נ לאחר שהודו אף הם עושין כתובה מדרש:

לשון הדיוט שהיו כותבין באלכסנדריאה. שהרגילו ההדיוטות לכתוב שלא כתקנת חכמים היה דורש הלשון לפסוק הדין אחריו:

וחבירו חוטפה מן השוק. ונשאה והולידו בנים ובקשו חכמים לעשות הבנים ממזרים:

כתובת אמותיהן. שכותבין להם ביום אירוסין:

כשתכנסי לביתי וכו'. והכשירון שלא חלו הקידושין עד שתכנוס לביתו והרי חטפה השני קודם לכן:

הבנים ירשו והבנות יזונו. שתי תקנות תקנו ב"ד בתנאי הכתובה הבנים ירשו כתובת בנין דכרין והבנות יזונו מנכסיו עד דתבגרון ודרש ראב"ע מה הבנים אין יורשין כתובת אמן אלא לאחר מיתת אביהן דהא אינון ירתין תנן אף הבנות אינן ניזונות אלא אחר מיתת אביהן:

ר"מ עבד כתובה מדרש. לשון שהורגלו ההדיוטות לכתוב היה דורש ואפי' לא כתבו הסופר בשטר זה ה"ל כאילו נכתב דאי בשכתב דוקא פשיטא שכל תנאי שבממון קיים ולאו אסמכתא היא:

המקבל שדה מחבירו. למחצה לשליש ולרביע מכל אשר תוציא השדה:

אם אוביר. אניחנה בורה:

ולא אעביד. לא אעשה בה פעולה הראויה לעשות בשדה כזו אשלם במיטב כפי אשר ראויה לעשות:

ע"י אשתו. בשביל אשתו:
כל קרבן שהיא חייבת. כגון קרבן זיבתה ואשמה וחטאת חובה שעליה אבל נדריה ונדבותיה אינו חייב לשלם:
פטרה. גירשה ונתן לה כתובתה ועדיין קרבנותיה עליה אינו חייב בהן שכך כותבת לו בשובר שכותבת על קבלת כתובתה:
ואוחרן וכו'. התקבלתי כתובתי וכל אחריות שהיה לי עליך מלפני היום הזה:
לעשות כתובה מלוה. שכל מה שכתוב בשטר כתובה ודין נדוניא דהנעלת ליה מבי נשא לבית בעלה וכו' נפרעת ממנו כשנתארמלה או נתגרשה כדרך שבעל חוב נפרע ככל הכתוב בשטר מלוה כגון שכתוב בה כמו אחריות דנא קבלית עלאי:
גובה את הכל. החתן גובה מחמיו כל מה שכתוב בה:
לכפול. מקום שנהגו לשום את מה שמכנסת לו כפליים בדמיו בשביל כבודן וכותבין גם בכתובה כפליים בשום וכשהיא יוצאת אינה נפרעת אלא החצי:
אינו גובה החתן מחמיו אלא המחצה:
ה"ג ר"א הקפר עבד כתובה מדרש דרש ר"א הקפר אין אדם רשאי וכו' וכ"ה בכתובות פ"ד. וה"פ מספר כתובה דרש שאין אדם רשאי וכו' שכך כותב הוי לי לאנתו ואנא אפלח ואוקיר ואיזון ואפרנס ליכי וכו' מדמתחיל בתנאי זה ש"מ דאי לאו דאית ליה למפרנסה אסור לישא אותה וה"ה חיה ועוף אסור ליקח אא"כ התקין להן מזונות:
לא ימשכנו. ע"י שליח ב"ד במשכון שהוא שוה יתר על חובו:
שכן הוא כותב לו תשלמתה וכו'. כשמשיב לו העבוט לזמן מרובה שמין לו את המשכן וכותב לו בשטר זה יהיה לך כל התשלומין עלי ליפרע ממנו דמי המשכון הזה מנכסים שיבואו לידי ואפי' דאקנה מהיום ואם יפרע יותר מחובו נמצא גובה שלא כדין:
אף הבנות ניזונות. אפילו מן המטלטלין:
ה"ג ודשמואל כרשב"א וכ"ה בכתובות:
נכסים שיש להן אחריות. מקרקעי ושאין להן אחריות מטלטלי:
נפרעים מהן. מן היתומים:
ה"ג הבנים מוציאין מן הבנים. קטנים מן הגדולים לחלוק בשוה:
והבנות מן הבנות. הקטנות מן הגדולות אם אין שם אלא בנות והחזיקו הגדולות בנכסים מוציאין מידם וחולקות בשוה שאין הקטנות נזונות מנכסי אביהן במקום שאין שם אלא נקבות הואיל וכולן שוין בירושת אביהן:
והבנים מן הבנות. אם לקחו טפי ממה שצריכין למזונות:
והבנות מן הבנים. למזונות ולפרנסה:

ואין הבנות מוציאין מן הבנים. שאינן ניזונות ממטלטלי:
אמרין חזר בו ר"ה. והורה כשמואל:
אמרין יאות. שפיר עבד דהדר ביה:
כתובה דבר תורה. כתובת אשה דאורייתא ואפ"ה אינה נגבית ממטלטלי דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לכתובה כ"ש מזון הבנות שאינן אלא מדבריהן שאינן ניזונות ממטלטלי:
ופריך ודבריהן עוקרין דברי תורה. בתמיה וכי יש יכולת ביד חכמים לעקור דבר מן התורה ולמה לא תגבה האשה ממטלטלי:
אלא בכסף כתובת אמן פליגי. היינו כתובת בנין דכרין בה פליגי ר"ה ושמואל וקסבר שמואל אף כתובת בנין דכרין אינן גובין ממטלטלין ושתי תקנות הללו שתקנו חכמים בתנאי כתובה למדות זו מזו וכדדרש ראב"ע ור"ה סובר כתובת בנין דכרין גובין ממטלטלין:
ה"ג ואפי' בכסף כתובת אמן פליגין. נמי קשיא לר"ה דהא תנן פ' מי שהיה נשוי כתובת בנין דכרין אינה נגבית אלא ממקרקעי דאפי' רבנן דפליגי אר"ש התם בכתובות לא פליגי אלא במותר דינר שיכול להיות מטלטלין דמקיים ביה ירושה דאורייתא אבל מודו רבנן לר"ש דבעינן מקרקעי שיעור שתי כתובות דתנאי כתובה ככתובה אלא מחוורתא במזון הבנות פליגי ולאו מפני קושיא הדר ביה:
ותלש. פירות שנה זו:
הרי זה זריז. מהיר לזכות בשלו טרם יפסיד שכל פירות התלושים מן הקרקע הן שלו ביציאה כדתנן כתובות פ' האשה שנפלו ונשכר בזריזות:
אלו הן. כנכסי שבויין שאין מוציאין אותן מידו:
נכסי נטושים. שהנכנסים נטושים:
הן שבויין הן נטושין. כלומר הנטושים כשבויין ואין מוציאין אותן מידו:
רטושים. שהנכסים רטושים ונעזבים מבעליהן:
שבוי זה שיצא שלא לדעת. אלא בע"כ נשבה פתאום לפיכך אין מוציאין מידו דאמרינן אלו יצא לדעת הי' מצוה לקרוב שירד לנכסיו לעבדם ולשמרם וכן נטוש הוא היוצא בע"כ כדכתיב והשביעית תשמטנה ונטשתה:
ה"ג רטוש זה שיצא לדעת וכ"ה בבבלי פ' המפקיד כדכתיב אם על בנים רוטשה ושמואל לפרושי דברי רשב"ג קאתי:

תדע לך. שעלילה היה רוצה להבריח קרובו מנכסיו דכיון שיצא לדעת אלו היה רוצה שירד קרובו לנכסיו היה לו לצוות כן קודם יציאתו אלא ודאי לא ניחא ליה לפיכך מוציאין אותו מידו:

המטלטלין אין בהן משום נכסי רטושין. ואין מוציאין אותן מיד הקרוב כיון שצריך להחזירן בעינייהו:

קמה עומדת לקצור וכו'. ואינן צריכין עוד לקרקע כמטלטלין הן ואין בהם משום נכסי רטושין:

אילין דיקלייא דבבל. אותן דקלים שבבבל שאינן צריכין להרכבה שדרך הדקלים להרכיבן זכר בנקבה שיעשו פירות ויש דקלים שאינן צריכין הרכבה:

מי לא מסתבר לעשותן כקמה העומדת לקצור וכו'. כיון דהדרו בעיניה וממילא קא רבו ואינן עלולים להפסד או דלמא כיון דצריכין השגחה מיהת קצת ואין לשום כמה הן מוציאין בכל שנה מוציאין אותן מיד הקרוב כשהן נכסי רטושין:

הלכה ד

מתני' **חוץ מחמותה וכו'**. טעמא דכולהו מפני ששונאות זו את זו ומתכוונות לקלקלה חמותה שונאתה שאומרת בלבה זו תאכל כל עמלי:

בת חמותה. אומרת זאת תירש כל עמל אבי ואמי:

יבמתה. יראה שמא סופה להיות צרתה:

ובת בעלה. מאשה אחרת אומרת זו באה במקום אמי ואוכלת כל עמלה:

מה בין גט למיתה. דתנן פ"ב דגיטין אף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא גיטה ממדינת הים אע"ג דעלייהו סמכינן דצריכות לומר בפני נכתב ובפני נחתם:

שהכתב מוכיח. וסמכינן עיקרא על הגט הכתוב לפנינו ואמרינן מסתמא נכתב כדינא:

מתני' **עד אחד אומר מת ונשאת**. בגמרא מפרש:

ובא אחר. אח"כ ואמר לא מת לא תצא מהתירה הראשון:

עד אומר מת ושנים אומרים לא מת. כגון שהיו פסולי עדות וקמ"ל הואיל והאמינה תורה עד אחד אין כאן תורת עדות וכי היכי דחד חשוב פסולי עדות למי חשיבי והולכין אחרי רוב דעות:

שנים אומרים מת וא' אומר וכו'. קמ"ל דאזלינן בתר רוב דעות בפסולי עדות אפי' לקולא:

גמ' **כך אינה נאמנת עליהן**. דכתיב כמים הפני' לפנים כן לב האדם לאדם כמים הללו שהאדם צופה ורואה בהן פנים כפניו אם הוא שוחק הם שוחקות ואם הוא עוקם אף הם

עקומות כן לב האדם לאדם אחר אם זה אוהב את זה גם זה אוהבו הלכך כלה פסולה לחמותה ולבת חמותו ולבת בעלה:

בן חמותה. פסול להעיד לכלה מחמת שנאה כבת חמותה דטעמא מאי בת חמותה אינה נאמנת דאומרת זו תירש כל עמל אבי ואמי בן חמיו נמי אע"ג שגם הוא יורש מ"מ שונאה שנוטלת כמוהו וכן בן בעלה סני לה כבת בעלה שאומר זו באה במקום אמי ואוכלת כל עמלה:

צרתה. דתנן במתני' שפסולה להעיד אפי' ניסת כבר שגירשה בעלה א"נ ניסת ע"פ עצמה וכן יבמתה שהיא אחותה שאי אפשר שתהיה צרתה אינן נאמנות דלא פלוג חכמים:

מתני' אמרה כן. ממתני' איכא למידק שלא עשו זכרים כנקבות לענין עדות אשה לחוש שמא יעידו שקר מחמת שנאה:

דתנינן תמן. לקמן בפרקין:

ה"ג שתיכנס לביתה ואין האיש נאמן לומר מת אחי שייבם את אשתו מפני שאין לה בנים וכו'. וה"פ דוקא ליבם את אשת אחיו הוא דאינו נאמן אבל נאמן עליה כשיש לה בנים ואינה נופלת לפניו לייבם שמע מינה בן חמותה והיינו אחי בעלה אינו חשוד לשקר מחמת שנאה:

ופריך והכתב מוכיח. בתמיה וכי הכתב לחוד הוא המתיר הלא אלו אינה אומרת בפ"נ ובפ"נ מי מתירין אותה להנשא נמצא שעליה סומכין:

כההיא דא"ר בון. אהא דפריך הש"ס ריש גיטין מאי מהני שאומר השליח בפ"נ ובפ"נ ניחוש שמא חתם הבעל הגט בעדים פסולים וקא"ר בון אין הבעל חשוד לקלקלה בידי שמים ולהכשילה באיסור אשת איש דלמה יעשה ככה הלא ברצונו הדבר תלוי לגרשה או שלא לגרשה:

בב"ד חשוד לקלקלה. מתוך שנתחרט על הגט שנתן אומר שהגט מזוייף:

ה"ג שמתוך שהוא יודע שאם בא וערער ערעורו בטל אף הוא מחתמו וכו'. וה"פ כיון שאינו נאמן לערער נמצא אם מחתימו בעדים פסולים מקלקלה בידי שמים ולא חשדי' ליה בכך:

שלא עשו בה דבריה אצל חברתה. ואינה מקלקלה שאף אם יבא הבעל ויערער אינו מועיל כלום שהרי כשאמרה בפ"נ ובפ"נ אינו נאמן אף היא אינה משקרת ואומרת האמת:

גמ' **מפני שאמר**. העד השני לא מת אחר שניסת הא אם בא עד השני קודם שניסת וניסת תצא:

זו דברי ר' מנחם בר' יוסי. דאמר שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת ואח"כ ניסת תצא וה"ה בעד אומר מת ועד אומר לא מת קודם שניסת וניסת תצא:

אבל דברי חכמים. בשני עדים בין שבאו בבת אחת בין שבאו בזה אחר זה לא תנשא מפני שהוא ספק ואם ניסת לאחד מעדיה והיא אומרת ברי לי לא תצא וה"ה בעד ועד:

אפי' אתון. אפי' באו בעליהן אח"כ:

ה"ג אמרין ליה לית אתנו. אין בנו כח להוציאה הואיל ואמרו שנים שמת בעלה של זו אמרינן זהו אינש אחרינא הוא וקלסתר פניו דומה להראשון א"נ לית אתנו אין אתם בעליהן של אלו שהרי העדים העידו שמתו:

הגע עצמך. אמור לנפשך אם הבעל השני הוא אדם חשוב ומפורסם כר' אימי שהכל מכירין אותו וכי נאמר שאחר הוא:

ה"ג ולית תמן א"נ ולית כאן בר נש וכו'. וה"פ וכי אין בכל העולם אדם גדול בתורה כר' אימי ואיכא למימר זה אדם אחר שבא לכאן מסוף העולם וטעמא דמלתא כיון שיצאה בהיתר ע"פ שני עדים שוב אינו נאמן אע"פ שבא בעצמו:

אתא עובדא. בא מעשה כזה שניסת ע"פ עדים ואח"כ בא בעלה לפני חכמים שבבבל:

אמרין ליה לית אתנו. ואין מוציאין אותה מן הראשון:

ה"ג ולחש ליה גו אודניה וא"ל בחייך הב לה גט מספק. וה"פ אבא לחש לבעל השני באזנו שיתן לה גט מספק דנראה שזהו הבעל הראשון ושקר העידו:

קמו תלמידיה דרב. והכו אותו על שחלק על רב רבן בפניהם או באתרא דרב:

אמר. מאן דהוא:

ערקתא יקד. הרצועה שהוכה בה אבא וגם הספסל שרבע עליה בשעה שלקה שתיהן נשרפו להראות דשלא כדין לקה:

שמואל אמר. שם הייתי בשעת ההכאה ולא הרצועה ולא הספסל נשרפו אלא ראיתי שאבא נלקה ועמד והלך לו ל"א וקם לה הלכתא כתלמידי דרב:

אתא עובדא. בא מעשה כזה לפני ר"א וא"ל להבעל השני שנשאה אין בני היא מותרת לך אלא הוי יודע שבניך מאשה זו קרוב לודאי שהן ממזרים לפני המקום ב"ה שלפניו גלוי אם האמת אתה שאין זה בעלה:

והוה ר' זעירא. משבח ליה לר' אימי שהוא יודע להעמיד הדבר על בוריו שעשה לדברי שניהם:

הלכה ה

מתני' **אחת אומרת מת**. שתי צרות הבאות ממדינת הים אחת אומרת מת בעלי ואחת אומרת לא מת:

הואיל זו וזו מודות וכו'. הא אחת מודה ואחת אינה מודה לא ינשאו שתיהן אלא האחת:

גמ' **מודה רבי מאיר בראשונה**. ברישא אחת אומרת מת ואחת אומרת לא מת מודה ר"מ זו שאומרת מת תינשא דכל לא מת בעדות אשה לאו הכחשה היא דרבנן הימנוהו לקמא:

אשכח תני. מצא ברייתא דתני אף ברישא פליג ר"מ ורישא ר"י ור"ש היא דאמרי צרה לא מכחשה דלצערה קא מכוונת:

מה בין שנייה וכו'. לר' יעקב בר אחא פריך דקאמר מודה ר"מ ברישא מ"ש רישא מ"ש סיפא וקאמר רישא לא עשו דבריה כלום אצל חברתה מטעמא דפרישית דכל לא מת בעדות אשה לאו הכחשה היא:

מודה ר"י ור"ש בעדים. אחד אומר מת ואחד אומר נהרג ובאו שניהן בבת אחת שאינן נאמנין ומשני לא עשו דברי צרה אצל חברתה כלום דאמרי' לקלקלה קמכוונת שלא תנשא משא"כ בעדים:

אלו אמרה ר' לעזר. אם אמת הדבר שר"ל אמר להך שמעתתא ראוי שאקפיד עליו שלא אמרה משמי שממני שמעה ואמרה:

תמן תנינן. ספ"ג דנזיר:

שנזר שתים. שתי נזירות. ה"ג ואלו מעידין שנזר חמש בש"א נחלקה העדות ואין כאן נזירות ובה"א יש בכלל חמש שתים דין הוא שיהא נזיר שתים:

בכלל נחלקו וכו'. בסמוך מפרש איזה כלל ואיזה פרט:

כל עמא מודיי. הכל מודים:

שיהא נזיר שתים. שאין הכחשה במונה בפרט דכי אמרו אינך שמנה שלש ארבע וחמש לא כיוונו למעט שלא אמר אחת ושתים:

ה"ג אר"י במונה נחלקו:

אבל בכלל ודאי כוונת האומרים חמש להכחיש שלא אמר שתים ונחלקה עדותן:

והידינו כלל וכו'. ואיזה כלל ואיזה מונה:

כלל. אלו אומרים שאמר הרני נזיר שתים ואלו אומרים שאמר הרני נזיר חמש:

מונה. אלו אומרים שאמר הרני נזיר אחת ושתים ולא יותר ואלו אומרים שאמר הרני נזיר שלש וארבע וחמש:

ה"ג רב אמר הכחיש עדות בתוך עדות. כלומר שההכחשה היא בדבר שאינו נוגע בגוף העדות וקודם עיקר המעשה שמעידים עליו אפ"ה לא בטלה העדות כיון שאינן מכחישין זה את זה בעיקר העדות:

ד"ה הכחיש העדות לאחר העדות. שמכחישין זה את זה במעשה שנעשה לאחר עיקר הדבר שמעידין עליו וכדמסיק בסמוך ד"ה לא בטלה העדות:

כדעתיה. לשיטתו:

הוחזק המונה. במונה סוברים ב"ה דיש כאן נזיר שתים ששתי הכיתות אינן מכחישות זא"ז על שתים אלא על המותרת אבל בכולל לד"ה בטלה העדות וה"נ במכחיש עדות תוך העדות לכולל דמיא ל"א הוחזק המונה כלומר הדבר ברור לפי דברי שתי עדות שמנה לו מעות אלא שזה אומר מן הכיס מנה מלוה מעות שהלוה ללוה וזה אומר מן צרור הכסף אשר לקח בידו מתוכו מנה זהו הכחיש עדות בתוך העדות שהרי במעשה שנעשה בשעת ההלואה מכחישין זא"ז:

ואף רב מודה שבטלה העדות. סתמא דש"ס קאמר בהא אף רב מודה כיון שאינן אלא כת אחת והן מכחישין זה את זה:

מה פליגין. כי פליגי רב ור"י:

וכרב לא בטלה העדות. דהא איכא תרי סהדי שמעידים בשוה:

בתוך חיקו המה וכו'. אלו אומרים המעות שקיבל הלוה הניחם בתוך חיקו ואלו אומרים שהניחן לתוך אזורו הוי הכחשה לאחר גמר העדות ולד"ה לא בטלה העדות וי"ג לתוך חיקו מנה והיא היא:

זה אומר במקל הרגו וכו'. קמ"ל דאף בעידי נפשות פליגי:

אלו אומרים בדרום פנה. הרוצח או הנרצח לאחר שקטלו וי"ג בדרום חנה:

חייליה דרב מן הדא. כחו וראייתו של רב מהא דתנן במשנתינו:

ה"ג הרי אלו ינשאו. ש"מ אע"ג דמכחישות זא"ז לא בטלה העדות:

ולא שמיע. כלומר ולא ס"ל לרב הא דאמר ר"ל לעיל דמודו ר"י ור"ש בעדים המכחישות זא"ז שבטלה עדותן ודוקא בצרה הוא דאינן מכחישות זא"ז שאין הצרות נאמנת על חברתה. מתני'. דר"פ היו בודקין קשיא לרב:

עדותן בטלה. ובדיקות הן הדברים שאינן בגוף העדות כהאי דלעיל במה הרגו ואפ"ה עדותן בטלה:

פתר לה רב עד בעד. רב מוקי לה בעד אחד מכחיש את העד השני בבדיקות הוא דעדותן בטלה ובהא אפי' רב מודה וכי קאמר רב עדותן קיימת בשתי כיתי עדים המכחישות זא"ז:

ואפי' תימר. דמתני' איירי נמי בשתי כיתי עדים לא קשיא מינה לרב דשאני דיני נפשות דכתיב צדק צדק תרדוף שלא יהא בהן שום הכחשה ורב איירי בדיני ממונות ור' אבין פליג אהא דאמר סתמא דש"ס לעיל דאף בדיני נפשות פליג רב:

הלכה ו

ה"ג האיש מכחיש את האשה והאשה מכחשת את האיש. וכ"ה בסוטה:

ופריך וניתני במתני' עד אומר מת ואשה אומרת לא מת וכו'. דה"ל רבותא טפי דאפ"ה לא תנשא וכ"ש בשני עדים שוין:

ומשני תני דבית ר' כן. באמת שנו כך תלמידי ר' במשנתם עד אומר מת ואשה אומרת לא מת וכו' לא תנשא:

ה"ג הולכין אחר רוב הדיעות:

היך עבידא. היכי דמי הולכין אחר רוב דיעות הא קיי"ל תרי כמאה:

עשו אותן כשני עדים ועד אחד. ואין דבריו של אחד במקום שנים:

הדא דאת אמר. הולכין אחר רוב דיעות דוקא באשה ושתי נשים דכולן פסולי עדות נינהו בעדות אחרת:

ה"ג ועד אחד כעד ועד אינון וכ"ה בסוטה. וה"פ דינייהו כעד אומר מת ועד אומר לא מת:

הלכה ז

מתני' **היתה**. צרתה בת ישראל לכהן:

תאכל בתרומ'. בחזקת שבעל' קיים ואינה חוששת לעדות צרתה דכשם שאינה נאמנת להתירה לעלמא כך אינה נאמנת לאסרה בתרומה:

וחמותה אסורה. שאין כלה מעידה לחמותה ואע"ג דאמרה ברישא מת בעלי דתו אינה כלתה והויא נכרית אפ"ה לא מהימנא דאמרי' לא בעלה ולא חמיה מת וקאמרה הכי לקלקל חמותה:

גמ' **חשודה היא לקלקל עצמה וכו'**. טעמא קיהיב למה אינה נאמנת על צרתה כשם שנאמנת על עצמה משום דחשידא לקלקל את עצמה כדי לקלקל גם את חברתה:

ופריך מעתה. שחשודה היא בכך כל מקום שיש צרה אפי' על עצמה לא תהא נאמנת דנימא דמשקרא כדי לקלקל צרתה:

ומשני מתוך שהיא יודעת. שאין דבריה מועילין כלום להתיר צרתה אף היא אומרת האמת שלא לקלקל את עצמה:

ופריך מעתה. שאתה מחזיק דבריה באמת שאינה מקלקלת את עצמה אף על צרתה תהא נאמנת:

חוזר לקלקול הראשון. אם תהא נאמנת גם על הצרה חיישינן שתחזור לקלקול הראשון שתגיד שקר ותקלקל את עצמה כדי לקלקל את צרתה:

הלכה ח

ופריך ותהא נאמנת לומר מת חמי. דהא לא תנן לעיל בפרקין במתני' בנשים שאינן נאמנות להעיד אלא חמותה דאמרי קאכלה לעמלי שסופה לירשנה אבל כלה מעידה לחמותה דלא סניא לה:

ומשני לא כן סברוהו למימר. לעיל אמתני' דהכל נאמנין להעידה חוץ מחמותה וכו' כשם שאינן [צ"ל נאמנות עליה כך היא אינה]נאמנת עליהן דאף היא שונאתן דכתיב כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם:

ה"ג תיפתר שהיה חמיה כאן וסיימה. וה"פ שגם חמיה היה שם במקום בנו שהוא בעלה וסיימה ג"כ מן חמיה כדי לאמת דבריה והא דלא מפרש כן במתני' משום דמסתמא דרך הבן להיות אצל אביו:

הלכה ט

מתני' **נותן גט לכל אחת**. אם אינו חפץ לישא את כולן:

גמ' **מתני'**. דב"מ דמייתי בסמוך אתיא כר"ע ולא כר"ט:

דתנינן תמן. בב"מ פ' המפקיד:

ה"ג אמר לשנים וכו':

נותן לזה מנה ולזה מנה. ולא סגי בהנחת מנה:

שהודה מפי עצמו. הואיל והודה מפי עצמו:

ד"ה היא. אפי' כר"ט נמי אתיא דהתם איירי בבא לצאת ידי שמים ושואל מהב"ד כיצד יעשה להנצל מעונש גזל מורין ליה שיתן מנה לכל אחד שאם יהא מונח עד שיבא אליהו הנגזל מפסיד על ידו ובכה"ג מודה ר"ט:

כאן שיש עדים. מתני' דהכא איירי שיש עדים המעידים שגזל אחד מהן ואינן יודעין ממי גזל והוא עצמו אינו יודע אם גזל הלכך סובר ר"ט דדי בהנחת דמי גזלה ביניהם ובהמפקיד איירי שהודה מפי עצמו שכבר נתחייב בהודאתו לכל אחד א"נ כיון דידע דגזל ה"ל למידק שפיר:

כאן בשותקים. מתני' דהכא איירי שאין הנגזלין תובעין אותו אלא הוא אומר כן מעצמו:

כאן במדברים. מתני' דהמפקיד איירי שתבעו אותו מודה ר"ט שחייב לשלם לכל אחד דה"ל כמחוייב שבועה ואינו יכול לישבע שמשלם:

כאן בשנשבע. מתני' דהמפקיד איירי שכבר נשבע להנגזל בשקר שלא גזלו ואינו יודע לאיזה מהם דהשתא צריך לעשות השבה מעלייתא לפיכך אפי' לר"ט צריך ליתן לזה מנה ולזה מנה:

ה"ג ר' יוחנן אמר אם בשנשבע היה לו לעשות שליח ב"ד ולמסור ר' יוחנן סובר מימר שליח ב"ד שעשאו גוזל ולא שעשאו נגזל וכ"ה פ' המפקיד. וה"פ אם בשנשבע איירי מתני' למה יתן לזה מנה ולזה מנה יתן מנה אחת לשליח ב"ד שהוא יתן להנגזל שכך תנן ב"ק פ"ט הגוזל את חבירו שוה פרוטה יוליכנו אחריו למדי לא יתן לא לבנו ולא לשלוחו אבל נותן הוא לשליח ב"ד וקסבר ר' יוחנן הגזלן עושה שליח ב"ד לשלוחו ואפ"ה פטור מכל אונס לכך קשיא ליה למה לא יתן מנה אחת לשליח ב"ד וסגי בכך:

ה"ג רב אמר שליח ב"ד שעשאו נגזל ולא שליח ב"ד שעשאו גוזל. וה"פ הא דפטור הגזלן בשעשה הנגזל שליח ב"ד לשלוחו אז ה"ל השבה מעלייתא כאלו מסרו לידו ממש וה"פ דמתני' לא יתן לא לבנו ולא לשלוחו של נגזל אבל אם עשה הנגזל שליח ב"ד לשלוחו נותנו לשליח ב"ד אבל בשעשה הגזלן שליח ב"ד לשלוחו הוי [צ"ל לא הוי] השבה לכך מוקי מתני' בשנשבע דהא לא ידעינן הי מינייהו דליעבד שליח לפיכך חייב לשלם לכל אחד מנה:

חייליה דרב. כחו וראייתו של רב מהא דארשב"א דנתינה לשליח ב"ד הוי השבה כשעשאו נגזל ולא כשעשאו גזלן:

ה"ג ואם בשנשבע היה לו לשתוק וכ"ה בב"מ. ובסמוך פליגי אמוראי ממאי ה"ל לשתוק:

היה לו לשתוק ולא להודות. כיון שאינו יודע וכל זמן שלא הודה אינו חייב לעשות השבה מעלייתא:

היה לו לשתוק ולא לישבע. הואיל ואין אדם תובעו:

ה"ג א"ר הילא ואפי' תימר וכ"ה בב"מ. וה"פ ואפי' תימר כר' אסי דפליג אהא דאר"ה בשם ר"ל דאמר לעיל מתני' דהמפקיד כר"ע ודלא כר"ט דאין חילוק בין שותקין בין מדברים ה"מ בגזלה הוא דפליג אבל בפקדון מודה דיש חילוק בין תובעין או שאינן תובעין אלא שמודה מפי עצמו דבתובעין תנן בסיפא דמתני' דהמפקיד שנים שהפקידו וכו' נותן לזה מנה ולזה מנה והשאר יהא מונח ובמודה מפי עצמו צריך ליתן לכל אחד כפי הפקדון כדתנן ברישא דהך אמר לשנים אביו של אחד הפקיד אצלי מנה נותן לזה מנה ולזה מנה:

דשתק מתגר. מרויח לשון איתגורי איתגר:

דמשתעי מספר. לשון מספריים כלומר נחתך ממנו הראוי לו שאלו שתק והנפקד הודה מפי עצמו היה חייב ליתן לו מאתיים:
ואיני יודע איזה מכם. או אביו של אחד מכם הפקיד אצלי מנה ואיני יודע איזה מכם נותן לזה מנה ולזה מנה וכדפרישית:

הלכה י

מתני' **מת בעלי ואח"כ מת בני נאמנת**. דכשיצאה בחזקת היתר לשוק יצאה שהיה לה בן השתא שאמרה מת בעלי ואח"כ מת בני נמי נאמנת שהפה שאסר הוא הפה שהתיר:
אינה נאמנת. להתייבם לו וחוששין לדבריה דלא תינשא לשוק דשויא נפשה חתיכה דאיסורא לעלמא ולא משתריא בלא חליצה:
ניתן לי בן. והיא יצאה מכאן בלא בן ובחזקת עתידה ליבם:
מת בני ואח"כ בעלי נאמנת. להתייבם דלא מפקא נפשה מחזקתה:
אינה נאמנת. להנשא לשוק בלא חליצה דכי הימנוה רבנן לאשה גבי בעלה משום דדייקא ומנסבא אבל לאפוקי נפשה מיבם לא הימנוה משום דזימנין סניא ליה וחוששין לדבריה דאפקא נפשה מיבם וחולצת ולא מתייבמת:
ניתן לי יבם. שילדה חמותה בן במדינת הים וכשיצאה בחזקת שאין לה יבם יצאה:
מת בעלי ואח"כ מת יבמי. דבתרווייהו קשריא נפשה לשוק נאמנת ומותרת לשוק כחזקתה הראשונה שהפה שאסר הוא הפה שהתיר:
גמ' **מאן תנא חוששין לדבריה וחולצת**. מדקתני לדבריה משמע לדבריה הוא דחוששין אבל לדברי צרתה אין חוששין בשום ענין להחמיר עליה והיינו כר"ט דאמר לעיל דאוכלת בתרומה ואינה חוששת לדברי הצרה:
הכא אוף ר"ע מודה. כיון שאם לא ניחוש לדברי הצרה ליכא עבירה כלל אבל בפלוגתא דר"ט ור"ע אלו לא ניחוש לדברי הצרה ואכלה בתרומ' איכא עביר':
מה בינה לקדמיתא. אמתני' קאי מ"ש רישא באומרת מת בעלי ואח"כ בני דנאמנת ובסיפא מת בני ואח"כ בעלי דאינה נאמנת:
ה"ג הן דתימר נאמנת כשיצתה מכלל היתר ליבם:
ברישא יצאה בחזקת היתר לשוק הלכך נאמנת משא"כ בסיפא וכדפרישית במתני' ה"ג מתני' אמרה כן שלא עשו זכרים כנקבות דתנינן ואין האיש נאמן לומר מת אחי שייבם את אשתו מפני שאין לה בנים הא יש לה בנים נאמן. וה"פ ממתני' איכא למידק דוקא חמש נשים אינן מעידות זא"ז מחמת שנאה אבל זכרים אינן נפסלים לעדות מחמת שנאה דדוקא לייבם אשת אחיו אינו נאמן להעידה דנוגע בעדות הוא אבל אם היה לאחיו בנים

היה נאמן להעידה אע"ג דבן חמותה הוא ש"מ בת חמותה היא דאינה נאמנת אבל בן חמותה נאמן:
הדרן עלך פרק האשה שלום

פרק טז

הלכה א

מתני' **האשה שהלך בעלה וכו' לא תנשא**. הואיל ובלא בנים יצא בעלה:
ולא תתייבם. שמא ילדה צרתה ובגמרא פריך אמאי לא תחלוץ ותנשא ממה נפשך:
היתה לה חמות. במדינת הים:
אינה חוששת. שמא ניתן לה יבם אע"ג דלגבי צרה אמרינן ברישא חיישינן שמא ילדה התם שאני דכל מה שילדה צרה בין זכר בין נקבה מפיק לה להך מיבם אבל חמות אי נמי ילדה לא זקוק לה להך אא"כ ילדה זכר וכולי האי לא חיישינן שמא ילדה וזכר היה:
יצאה. חמותה מעוברת:
חוששת. שמא ניתן לה יבם:
גמ' **ותמתין שלשה וכו'**. מדתנן סתמא משמע לעולם לא תנשא ולא תתייבם עד שתדע אם מעוברת צרתה וקשיא ליה תמתין שלשה חדשים לאחר מיתת בעלה כדתנן לעיל היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד לאחר ג' חדשים ואפי' מת בעלה במדינת הים דליכא למיחש שמא מעוברת היא דהא אפי' זקנה ואיילונית צריכות להמתין ג' חדשים אלא תחלוץ מיד לאחר ג' חדשים במה נפשך:
אם בן קיימא. ילדה או תלד צרתה הרי לא נגעה חליצה וכמאן דליתא דמיא דהא ממילא מותרת לשוק:
הרי חליצתה בידה. ומותרת לשוק מחמת חליצתה:
א"ל לא שנו. חכמים זמן שלשה חדשים אלא לעצמה דבשביל חששא שמא היא עצמה מעוברת די לה בהמתנת ג' חדשים שאם לא הוכר העובר מסתמא אינה מעוברת וחולצת:
ופריך הא אצל צרתה. עד כמה תמתין עד ט' חדשים דחיישינן שמא מעוברת צרתה והולד קיימא ואין חליצה פוטרת לזו אלא ולד פוטר והולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם:
ותחלוץ מיד. לאחר ט' חדשים ותנשא ממ"נ אי בן קיימא וכו' ל"א ותחלוץ מיד לאחר ג' חדשים ותנשא לאחר ט' חדשים ממ"נ:
טעמון דרבנן. דלא חששו שמא ילדה חמותה:

כי ישבו. אחים יחדיו ובן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה דוקא בדידעינן בודאי שישבו יחדיו אבל מספק אין חוששין:
מדבר תורה. שהוא ספק איסור דאורייתא לחומרא וחוששת:
שתי ספיקות. אפי' בדאורייתא להקל:

הלכה ב

מתני' **שתי יבמות**. נשי שני אחים:
מפני בעלה של זו. שמא הוא חי וזקוקה לו אע"פ שאשתו אומרת מת אינה נאמנת להתיר את זו לשוק שאין יבמה מעידה על חברתה:
לזו עדים. כלומר עדות המועיל לה אפי' עד אחד מעיד שמת בעלה:
זו שיש לה עדים אסורה. להנשא לשוק מפני יבמה שאין עדים שמת:
וזו שאין לה עדים מותרת. שהרי בשביל בעלה אינה נאסרת שנאמנת לומר מת בעלי ובשביל יבמה נמי לא מתסרא שהרי באו עדים שמת:
לזו בנים ולזו אין לה בנים. ואין עדים לא לזו ולא לזו את שיש לה בנים מותרת וכו':
נתייבמו. שהיו להן כאן שני יבמין ונתייבמו ומתו היבמין אסורות להנשא לשוק זו מפני בעלה הראשון של זו אע"פ שהיו שתיהן נשואות ליבמיהן בחזקת שמתו בעליהן על פי עצמן נשאו והיו נאמנות שאשה שאמרה מת בעלי תתייבם אבל עכשיו שתהיינה נשואות לשוק לא שאם ינשאו לשוק נמצא עדותה של זו מועיל לזו ועדותה של זו מועיל לזו ואין היבמות מעידות זו לזו:
גמ' ה"**ג לזו עדים ובנים ולזו אין כלום לא עדים ולא בנים שתיהן מותרות**. שאין כאן זיקת יבום זו מפני בניה וזו בעידי חברתה:
מ"ט דר"ל. דמתני' דמתיר אי משום דאינה חשודה לקלקל צרתה כל עיקר וצרה מעידה לחברתה או דלמא טעמו דהיא לא מקלקלה נפשה ונפקא מינה דלטעמא דהיא לא מקלקלה נפשה אסורה צרה להנשא עד אחר שתנשא היא:
נשמעינה מן הדא. תא שמע:
וסברין מימר. לכך צרתה אסורה דחשודה היא לקלקל עצמה כדי לקלקל גם את צרתה:
ולית ר' לעזר פליג. ולא פליג ר' לעזר התם במתני' ה"ג הוי לית טעמא משום שאינה חשודה לקלקל צרתה כל עיקר. וה"פ הרי שאין טעמו של ר' לעזר דמתיר כאן משום שצרה מעידה לחברתה אלא משום שאינה חשודה לקלקל עצמה כדי לקלקל גם את חברתה ולכך לא פליג ברישא דהא דתנן התם וצרתה אסורה איכא לפרושי עד שלא נישאת זו שאומרת מת בעלי:

ופריך וחש לומר. וניחוש דלמא זו שאמרה מת בעלי משקרת אע"פ שניסת לא תהא נאמנת דלא מקלקלה נפשה בנישואיה שבעלה נתן לה גט במדינת הים וכדי לקלקל צרתה אומרת מת הלכך לא פליגי ר"א התם משא"כ במתני' דנשאת ליבם ודאי משקרת מקלקלה נפשה:

ומשני הגע עצמך שהיה כהן. זה שניסת לו ואי אתי בעלה ומיבעיא לאחוויי גיטא מיפסלא אכהן ונפקא בלא כתובה דה"ל מקח טעות ובניה חללים:

חשודה היא וכו'. כיון דמודית דחשודא היא לקלקל צרתה ודאי אינה משגחת באיסור קל ושיהו בניה חללים כדי לעשות בני חברתה ממזרים דכשתנשא חברתה ובעלה חי יהיו בניה ממזרים:

הלכה ג

מתני' **אין מעידין**. על האיש שמת אא"כ ראוהו מת בפרצוף פניו עם חוטמו שיכולין להכירו שזהו אבל אם לא ראוהו בפרצוף פניו או שניטל חוטמו אין מעידין עליו להשיא אשתו שמא אינו הוא:

ואפי' ראוהו מגוייד. מנותח לשון גודו אילנא:

ואין מעידין אלא עד ג' ימים. ואם לא ראוהו עד לאחר שלשה ימים למיתתו אין מעידין עליו דחיישינן שמא נשתנה מראית פניו ואין זה שהם סבורים:

ריב"ב אומר לא כל האדם וכו'. יש לך האדם שממהר להנפח כגון אדם שמן ויש מקום שהאדם ממהר להסריח ולהשתנות כגון מקום חמה ויש זמן שהעולם חם ואדם ממהר להסריח ולהשתנות:

גמ' **עם הלסתות**. הם הלחיים והיינו פרצוף פנים:

הכרת פניהם ענתה בם. העידה בם אלמא אין עדות בשאר הגוף אלא בהיכר פרצוף פנים עם החוטם ואתיא הא דרב כמתניתין דהכא:

מאן דבעי. מי שרוצה להסתיר עצמו שלא יכירנו:

יהיב. יתן רטיה על חוטמו ואינו ניכר:

כהדא. כהא בימיו של ארסקינס המלך היו אנשי ציפורי נתבעין לפני המלך:

והוון. והיו נותנין רטיה על חוטמיהון ולא היו ניכרים:

ובסיפא. ולבסוף נאמר עליהם לשון הרע שכך הם עושין ונתפסו כולן בידו ל"א נתפסו כולן ועשה עמהן כל מה שהיה בידו וברצונו לעשות:

שהעביר הכרת פניהם של ישראל. שחתך מן הנהרגים את חוטמם כדי שיהו נשותיהם של הנהרגים אלמנות צרורות עד יום מותן שאין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם והיינו דכתיב מכה גדולה מאוד שהכה גם את אלמנותיהם:

ה"ג זה החוטם ותני כן אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם ר' אמי אמר שהושיב עליהם וכו' מחול ימים כתיב ולא עצר וכו'. וה"פ ר' אמי אמר לא ע"י שחתך חוטמם גרם שלא היו יכולין להעיד עליהם אלא מפני המשמרות ודרש הכי עצמו לי אלמנותיך ולמה לא נשאו אח"כ לפי שהיו טמונים ימים רבים ודריש מחול מלשון צפון וטמון כדכתיב שפוני טמוני חול וימים כאלו כתיב בקמ"ץ ופירושו ימים רבים:

אינו אלא אביה. שנגפו השם:

ובמה ניגף. כלומר באיזה עון וי"ג ולמה ניגף:

על שחישד את ירבעם ברבים. שביזהו לפני כל קהל ישראל דאע"ג דרשע היה ה"ל לנהוג כבוד במלכות שכן מצינו שציוה הקב"ה למשה שינהג כבוד בפרעה וי"מ בענין אחר וא"נ:

על שביזה את אחיה השילוני. שאמר ויקבצו עליו בני בליעל ויתאמצו על רחבעם ואחיה הוא היה המחזיק את ירבעם בראשונה בדבר ה':

ה"ג אר"י הדא הוא דכתיב:

על דצווח. על שקרא לאחיה השילוני בשם בני בליעל וכדפירשתי:

על שבא ע"ז לידו. והוא העגל שבבית אל ולא ביערן שכן מצינו שהיו העגלים שם עד יום גלות עשרת השבטים:

וכתיב. בירבעם בן נבט:

ה"ג מנין לשור אחיך שטעה שאתה מחזירו בסימנין בין בגופו בין בכליו שנאמר עד דרוש אחיך אותו. וה"פ עד דרוש אחיך אם רמאי הוא או לא במאי אלא בסימנין ש"מ סימנין דאורייתא:

שנייא היא. שאני הכא שהסימנין עשויין להשתנות לאחר מיתה וחיישינן שמא אינש אחרינא הוא:

כיני מתני'. כן צריך להיות במתני' אין מעידין אלא עד שלשה ימים ולא לאחר ג' ימים:

כל. שלשה ימים הראשונים לאחר מיתת האדם הנפש מרחפת על הגוף וסוברת לחזור לתוכו:

כיון שהיא רואה אותו שנשתנה פרצוף פניו אף היא מניחו והולכת ומן שלשה ימים ואילך הכרס נבקע כנגד פניו משם הוא מתחיל להבקע:

ואומרת לו. כלומר לכך נבקע משם תחלה כאלו היא אומרת לו הילך מה שחמסת וגזלת שכל עמל אדם לפיהו:

ואפי' פרש חגיכם. ומאי אפי' אלא אפי' פרש קרבנות שהן בגזלה אזרה על פניכם כדכתיב אני ה' שונא גזל בעולה והיינו כדאמרי' דאומר לו הילך מה שחמסת וגזלת:

באותה שעה. שהכרס נבקע והיינו ביום ד' נתקיים בו המקרא הזה בשרו עליו יכאב שהכרס נבקע ונפשו עליו תאבל שהנפש פורשת ממנו:

אני אומר בחרב מלובנת באש. חתכו שמתוך המכוה מתרפא:

אומר אני. אחת משרות שדרכן להיות רחמניות עברה לפני מקום ההוא ופדאה אותו מן הצליבה:

אומר אני שנעשו לו ניסים כחנניה וכו'. כלומר שנפל לאש וברח משם בשום ענין:

ה"ג מלא נחשים ועקרבים מעידין עליו. וה"פ אע"ג דחבר הוא כיון שדוחקן בעמידתו עליהן נושכין אותו:

ליורה בין של מים וכו'. יורה מרותחת על האש:

של שמן מעידין עליו. שכשאדם נופל לתוכו השמן ניתז על האש ומבעיר יותר ואין היורה נח מרתיחתו ורגליו צומקין ואינו יכול לצאת מתוכו:

מיליהון דרבנן וכו'. דברי ר' ירמיה בסמוך פליג אהא דרב וסובר דלית הלכתא כר"י בן בבא:

ה"ג שצפדתו הצינה. ולא נשתנה צורתו:

צפדתו. מלשון צפד עורם על עצמם:

הלכה ד

מתני' **מים שיש להם סוף**. שנראין כל ארבע רוחות שסביב המים ומים שאין להם סוף היינו שאין אדם יכול לראות כל סביביו בפעם אחת ויש לחוש שמא יצא ממקום שאין יכול לראותו:

אשתו אסורה. שמא לאחר פרישתו של העומד על שפת הים יצא הנטבע והלך לו דקסבר ר"מ אדם יכול לחיות כמה ימים במים:

ועלה לאחר ג' ימים. הלכך אפי' במים שיש להם סוף חיישינן שמא יצא אחר ימים רבים ולא חזי ליה:

במערה. מים שיש להם סוף הם ופליג ר' יוסי ואמר אשתו מותרת דקסבר אין אדם יכול לשהות במים כל כך וכבר שהה כשיעור וראה שלא יצא מן המים אבל במים שאין להם סוף מודה ר"י דאשתו אסורה דחיישינן שמא יצא לאלתר למרחוק ולא ראוהו:

מן הארכובה ולמטה. הואיל ויכול לחיות לא תנשא שמא יצא ולא ראוהו דמים שאין להן סוף הן:

גמ' **אמרו לו**. לר"מ:

אין מזכירין מעשה ניסים. שאפי' אינו מת מחמת המים היה לו למות הואיל ולא ישן שלשה ימים:

לצוותי. לעיתותי ערב וכשנכנס תוך המחילה פנה היום וילאה למצוא פתח המחילה:

מחילה של דגים. שחוטטין סמוך לשפת הנהר למטה ולמעלה מן המים בגובה שפתו ואין מתמלאת כולה ואדם הנכנס לתוכה מגביה צוארו למעלה מן המים:

הספד קשור בתוך ביתו. כלומר הרבה בני אדם שבאו לתוך ביתו להספידו ולנחם אבילים ל"א כך היה מנהגם לקשור דבר מה בפתח האבילים שידעו העוברים שיש הספד שם וכן נוהגין היום בקצת מקומות ישראל שעשיתי מפרש. שהייתי פורש מן היבשה לים הגדול:

נומיתי לו. אמרתי לו בני איך ניצלת:

אם הים גלוני. שהים מגולה ואין דבר מעכב ראייתו מכל צדדין:

ה"ג וראה שאין שם בריה. היוצא או מגביה ראשו חוץ למים משיאין את אשתו אם שהה שם כדי שתצא נפשו דודאי נטבע ומת שאלו היה חי היה נראה יציאתו ואפשר לקיים הגירסא וראה שאין שם בריח ר"ל דבר לאחוז בו וי"מ אם הים גלוני שהים הולך וסוער ומגביה גלים ואין נראה שהרי בסמוך משמע בהיפך שאפשר לצאת ע"י גלים והראשון נראה עיקר:

רצו לחתוך ספוגים. של צמר שהן רכים להוציאו מן המים ובאו ומצאו אותו שהוא שולחני בעיר עכו ואותו רגל שעלה בידם לא היה ממנו א"נ מארכובה ולמטה היה:

לא מסתברא. וכי לא מסתבר הא דתנן מים שיש להם סוף אשתו מותרת דוקא ששהה העד שם עד כדי שיעור שאינו ראוי לחיות במים לפי אורך זמן ששהה ל"א אמתני' קאי דתנן אמרו חכמים מן הארכובה ולמעלה תנשא מ"מ לא תנשא עד לאחר י"ב חדש שכל זמן שהוא חי אע"פ שהוא טרפה אשתו אסורה:

הלכה ה

מתני' **אפי' שמע מן הנשים**. שאין מתכוונות להעיד יכול לילך ולהעיד להשיא את אשתו:

הרי אנו הולכים לספוד ולקבור את איש פלוני. וניכרין הדברים שלא אמרו כך דרך שחוק כדרך התינוקות אלא הספד ממש:

גמ' **מייבבתו**. בתוך שאר מתים:

מקמנטריסי המלך. ממוני המלך להרוגי חייבי מיתה אם שמע ממנו שמת איש פלוני או שנהרג:
אין משיאין את אשתו. די"ל שמתפארים בזה שעשו דין ומשפט אע"ג שלא נהרג עדיין אלא יוצא לידון:
ה"ג אין משיאין את אשתו מב"ד של ישראל מת פלוני משיאין את אשתו. וה"פ אם שמע שבב"ד של ישראל מת פלוני מיתת עצמו כגון שלקה ושנה שמכניסין אותו לכיפה ומת שם או שנהרג באחת מארבע מיתות ב"ד:
ה"ג אבד פלוני נתרי פלוני אינו בעולם. וה"פ אמר אחד סתם אבד פלוני או נתרי פלוני או שאמר פלוני אינו בעולם אין משיאין את אשתו:
ה"ג אבד פלוני אני אומר אבד רבך מן עלמא. שמת האיש המגדלו ומפרנסו דרך בני אדם לומר על איש שנאבדה פרנסתו אבד מן העולם ל"א נאבד רבו מן העולם שהיה מחזיקו ומדריכו בדרך ישרה:
נתרי פלוני. משמע שקפץ ממקומו כמו לנתר בהן על הארץ:
אנא אומר אתרין פלוני מאכל פלוני. אני אומר שאכל מאכל שהאדם משתגע על ידו כמו שנמצא במדינות אלו מין ירק האוכלו קופץ ומנתר ממקום למקום א"נ אני אומר זרק פלוני מאכל פלוני:
אינו בעולם שאני אומר טפח רוחיה עליה. גבה רוח הוא ואין הדעת סובלתו והרי הוא כמי שאינו בעולם ל"א הוא גבר ענוותן והרי הוא כמי שאינו בעולם:
שקעה ספינתו בים. א"נ הא דאמר אינו בעולם לפי שראה ששקעה ספינתו בים ל"א מילתא באפי נפשא היא ומיבעיא ליה אם העיד ששקעה ספינתו בים אם משיאין את אשתו:
ופשיט אתיא כהא דאמר רבא וכו' מעשה באבא בר סימי ששקעה ספינתו בים. ספינה שלו היתה והעיד אחד ששקעה ספינתו בים דמשמע ספינה שהיה בתוכו ואח"כ נתוודע שספינתו שקעה אבל הוא לא היה בתוכה וה"נ כן הוא ואין משיאין אשה ע"פ עדות זה ועי' בבבלי ר"פ האשה שלום:
כל שמזכירין לו אשה. שמדברין עמו מן האשה העגונה:
כל ששואלין אותו. אי אתה יודע פלוני הכן הוא ומשיב ה"ז מתכוין ל"א כל ששואלין אותו על הנאבד והשיב ה"ז מתכוין אבל אם דיבורו עמו מן האשה אין זה מתכוין ולהקל בא רשב"ל:

ה"ג **זכור ר' בשלשים וכמה זקנים שהיו**. מתריסין נגד ר"ה בריבי למיעבד כהא דרשב"ל ולא רצה לעשות מעשה:

אין הלכה כריב"ב בישראל. דאמר בעינן עד שיהא מתכוין אלא אפי' אינו מתכוין נמי כשר:

ומיליהון דרבנן. דאמרי בסמוך עידי אשה א"צ דרישה וחקירה אמרין כן דאפי' אינו מתכוין כשר דאל"כ אמאי לא בעי דרישה וחקירה כשאר כל העדות:

ופריך מעשה באחד וכו'. משמע דבעי דרישה וחקירה:

ה"ג על האשה שתנשא:

ונתלה ביחור של זית. אחז בנוף של עץ זית ופשחו וכרתו משם דרך שבירה ועשהו מקל ורדף הגייס במקל שבידו וחזר אצלינו:

נומיתי לו. אמרתי לו משבחך אני שכחך כארי:

נומה לי. אמר לי יפה כיוונת שקראתי לי ארי שכך קורין אותי בעירי:

לאחר ימים חלה. יוחנן זה ומת עד כאן עדותו של העד:

ומשני או נימר. דלמא לעולם סובר ר"ט עידי מיתה א"צ דרישה וחקירה והא דשאל על שמו תרי זימני משום מה בכך אם בודקו קצת א"נ חשש כיון דיוחנן ויונתן שווין קצת במבטא אולי אין העד מקפיד להפכן:

אשכח תני. מצא ברייתא מפורשת שר"ט סובר עידי מיתה צריכין דרישה וחקירה ופליגי עליה חכמים:

הלכה ו

מתני' **ומשיאין ע"פ בת קול**. אם שמעו קול צווחה מת פלוני:

בצלמון. שם מקום:

גמ' **ה"ג אמר ר"ח אמר לי יונתן שידא והן וכו' וכ"ה בבבלי**. וה"פ הא דתנן במתני' מעשה באחד שעמד על ראש ההר וכו' והלכו ולא מצאו וכו' והוא שראו מתחלה צל אדם כשצעק דאל"כ חיישינן שמא שד הוא:

ה"ג והן שראה בוביא של אדם ר"א בשם ר"ח הדא דתימר בשדה וכו' אפי' לא ראו בוביא של אדם והא תנינן וכו':

והא תנינן. גיטין פ' התקבל:

מי שהיה מושלך בבור וכו'. ואפי' בעיר צריך שיראה בבואה:

ומשני אר"א המזיקין מצויין בבורות. אפי' בעיר כדרך שהן מצויין בשדות:

תמן תנינן. פרק ארבע מיתות:

המסית. אשר נסקל דוקא הדיוט שהסית:

ה"ג **והמסית את ההדיוט**. צריך שיהיה גם הניסת הדיוט אז חייב סקילה:
ופריך הא חכם לא. אם היה המסית או הניסת חכם אינו חייב סקילה בתמיה:
ומשני מכיון שהוא מסית או ניסת אע"פ שהוא חכם בשאר דברים אין הדיוט גדול מזה:
כיצד עושין לו. להמסית להערים עליו שיאמר כן בפני העדים:
ה"ג **מכמינין עליו שני עדים בבית הפנימי**. וה"פ מעמידין עליו מארבין בבית הפנימי כלומר בסתר לפי שלא ידבר אם ידע שיש שם בני אדם:
כדי שיהו רואין אותו. דאי לא מצי חזי ליה לא מצי לאסהודי לחייבו קטלא ואע"ג דשמעו קליה מצי מימר לאו אנא הוית:
וכה תאמר אכן. והכא את אומר הכי דעל קול בעלמא ששמע מראש ההר סמכינן אע"פ שלא ראה אותו:
ומשני שנייא היא. שאני הכא דאומר אני איש פלוני ממקום פלוני הלכך סמכינן דאיהו הוא:
ה"ג **ואמר אף הכא אני וכ"ה בסנהדרין**. וה"פ למה לי נר במסית יאמר נמי אני איש פלוני וכו':
ומשני שלא יברח וילך לו. שעל ידי שיאמר לו הניסת שיאמר אני איש פלוני יבין המסית שהכמין לו עדים וישתוק ויברח לו ויש הפסד גדול בדבר שילך ויסית אחרים עמו:
תמן תנינן. גיטין פ"ג:
על אתר. לאלתר:
ואם לאו פסול. דחיישינן שמא מאחר נפל ואין זה שלו:
סרקאי. ישמעאל:
ואכשרון. דעכו"ם כיון שאינו בגט לא חיישינן שמא ממנו נפל:
ה"ג נימר סימן הוה ליה ביה ולא כן תני אין סימן בגיטין והוא דמר תרין תלת שורין ברם הכא ה"א שבו היה נקוד וכ"ה בגיטין. וה"פ פריך מהתם אין ראיה דלמא רבה בר בר חנה סימן ה"ל בגיטא ולכך אכשרוהו ומשני והא תניא אין סי' מהני בגט ש"מ הא דאכשרוהו משום דלא חיישינן שמא מעכו"ם נפל ופריך ודלמא לעולם סימן ה"ל והא דתני אין סימן בגיטין היינו סימן שאינו מובהק כגון שאומר בכמה שורות נכתוב הגט אבל אם אומר שאות פלונית היה נקוד כלומר שלא נתחבר הדיו בכל האות ונראה כאלו הוא נקודות סימן מובהק הוא וסומכין עליו:
הכא. אס"ד דסי' מובהק מהני בגט הכא במתני' אם לא מצאו לאלתר למה הוא פסול ומאי חששא יש בו הא סימן גדול יש בו ששם איש ואשתו כתובין בו:

ומשני אני אומר. אדם אחר עבר שם שהיה שמו כשמו ושם אשתו כאשתו וממנו נאבד הגט ההוא:
ופריך הגע עצמך. אם בדקו כל אותו מקום ולא נמצא שם אדם ששמו כשם הכתוב בגט למה יהא הגט פסול ומתני' סתמא תנן ומשמע בכל ענין פסול:
ומשני ולא. אלא משום חומרא דעריות דאשת איש בכרת החמירו חכמים וחששו שמא אדם ממקום אחר עבר שם ששמו כשמו וממנו נפל ועיק' הטעם כיון דנפל איתרע וחוששין לכל דבר שאפשר לחוש:
והשיאו את אשתו. ולא חששו שמא אדם אחר הי' ששמו כשמו:
א"ל ר' מני כן. שפיר קשיא לך:
האיש הזה וכו'. מתני' דגיטין דפוסל לאו משום דחיישינן שמא עבר אדם ממקום אחר ששמו כשמו וממנו נפל אלא מתני' איירי בשהי' לו לשליח או לבעל שנאבד ממנו גט זה שני גיטין אחד כשר ואחד פסול שאינו נכתב לשמו או שאר פסול שאינו ניכר ואבד דהכשר והשליך לאשפה את הפסול ועכשיו כשמוצא גט זה חיישינן שמא אחר מצא הפסול לצור ע"פ צלוחיתו ונאבד ממנו וזהו הנמצא עכשיו דכיון דנפל איתרע וחיישינן לכל מילי:

הלכה ז

מתני' **נומיתי לו**. אמרתי לו כן הדברים שכל חביריו חולקין עליו:
משובשת בגייסות. ואיני יכול לילך אצליכם להעיד מה ששמעתי אלא אמור להם אתה עדות זה בשמי:
גמ' **מתני' מסייעא לר"י**. דתני' כתיב ע"פ שנים עדים ודרשי' דוקא על פיהם אבל לא ע"פ כתבן וכו':
ה"ג ועכשיו משיאין עד מפי עד. א"כ ה"ה ע"פ כתבן משיאין דע"כ לומר בעדות אשה הקילו ולא בעינן דוקא על פיהם:

הלכה ח

ופריך תנינן. ברישא הוחזקו וכו'. ואיך תני סיפא ר"א ור"י ור"ע אמרי אין משיאין אשה לא ע"פ ע"א וכו':
ומשני מתני'. דפליגי ר"א ור"י ור"ע בראשונה נשנית קודם עדותו של נחמי' איש בדלי ומשנה לא זזה ממקומה:

הלכה ט

א"ל. לר"ע מעש' וכו':

לא תהא כהנת כפונדקי'. כלו' לא תהא מיוחסת נאמנת כפונדקי' בתמי' ואם האמינו פונדקית נכרית מסיחה לפי תומה כ"ש שנאמין אשה ישראלית:

לכשתהא הפונדקית נאמנת. כלומר גם הפונדקית אינה נאמנת ע"פ דבורה אלא מפני שהוציאה להם מקלו ותרמילו וה"ל עד מסיח לפי תומו וגם סימן בכליו:

עשו את הפונדקית כחיה. שנאמנת על הולד לומר שזהו בכור ודוקא לאלתר בצאתו מרחם אמו וזו נמי כיון שהראה פנים לדבריה בהוצאת מקלו ותרמילו לכך נאמנת:

עשו אותה כעכו"ם מסיח לפי תומו. ופליג אר' אחא דסובר פונדקית לא הויא מסיח לפי תומו כיון ששאלו איו חבירינו וכדמסיק:

חד אריסטון. אדם אחד שדרכו להכין סעודות לבני אדם:

לית כן. וכי אין מתני' קשיא לרבן שמעון בן לקיש כל ששואלין אותו והוא משיב. לא הוה מסיח לפי תומו וזו כבר שאלו ממנה איו חבירינו. ומשני לית כן. אין דברי רבי שמעון בן לקיש מתקיימין לפירוקיה דרבי שמואל בר סוסרטא אבל אית כן אפשר לקיים דבריו לתירוצו דר' חנינא לכך פונדקית נאמנת מפני שעשו אותה כחיה:

הדרן עלך פרק האשה בתרא וסליקא לה מסכת יבמות